

Kat.komp

Mag. St. Dr.

1912

BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
COSMOPOLITANA

MEDYCYNÄ

II

№ 13

St. Petersburg
Leningrad

Medic. 1912.

AN

EX C

E

CHR

BOTA
LITTER
FACULT
MOG

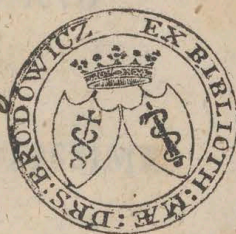
APVD

MORBORVM ANTIQVITATES

COLLEGIT
EX OPTIMIS QVIBVSQVE AVCTORIBVS
RECENSVIT, ORDINAVIT
ET SVO QVEMVIS MORBVM LOCO
COLLOCANDVM CVRAVIT
CHRISTIANVS GODOFR. GRVNER
MEDICINAE DOCTOR

BOTANICES AC THEORETICES IN VNIVERSITATE
LITTERARIA IENENSI PROFESSOR PVBLICVS ORDINARIVS
FACVLTATIS MEDICAE ADSESSOR, ACADEMIAE ELECTORALIS
MOGVNTINAE SCIENTIARVM VTILIVM ET SOCIETATIS
LATINAE IENENSIS SODALIS

VRATISLAVIAE
APVD IOAN. FRIDERICVM KORNIVM SENIOREM
MDCCLXXIII

MORBORVM
ANTIQUitates

COLLECTIT
X OPTIMIS QUIBUSQUE AVCTORIBVS
RECESSIT, ORDINAVIT
ET SVO QVEMVIS MORBVM LOCO
COLLOCANDVM CURAVIT
CHRISTIANVS GODOFR. GRAEGER
M.DCC.LXXV.
MEDICINAE DOCTOR
OPTANICES AC THEORICVS
IN UNIVERSITATE
MAGNAE SALVATORIS
MAGNIFICENTIAE
MAGNIFICENTIAE
MAGNIFICENTIAE

FRATIS IANAE
PVD IOAN. FRIDERICVM KONNIVM SENIOREM
c. 1775

EX
AC
SERE
E
MAEC
LI
PATR

ILLVSTRISSIMO
ATQVE
EXCELLENTISSIMO DOMINO
DOMINO
ACHAT. LVDOV. CAROLO
SCHMID

SERENISSIMAE DVCI SAXO - VINARIENSI
ET ISENACENSI A CONSILII INTIMIS
ASSISTENTIAE

REL. REL.

MAECENATI MERITIS IN PATRIAM, ACADEMIAM
LITTERAS, OPTIMUM QVEMQVE CONSPICVO

PATRONO ET FAVTORI SANCTISSIME
COLENDO

ILLVSTRISSIMO

ADQVE

EXGELLENTISSIMO DOMINO

DOMINO

ACHAT. LVDOV. CAROLO

SCHMID

ERENISSIMAR DVCE SAZO - VINARIENSI

ET ISENACENSI A CONSILII INTIMIS

ASSISTENTIAE

REL. REL.

AVGENATI MERITIS IN PATRIAM ACADEMIAM

LITTERAS, OPTIMAM QVEMQVE CONSPICVO

ATRONO ET RAVTORI SANCTISSIME

COLENDO

D
m
m
m
m
m
m
m
m
mil
tum
can

ILLVSTRISIME
DOMINE CLEMENTISIME

Ea sunt *TVA* in me merita,
DOMINE CLEMENTISSI-
ME, vt amplius temperare
mibi nequeam, quin TIBI animum gra-
tum atque obstrictissimum publice testifi-
candum existimem, et hunc libellum, tan-
quam

quam pietatis et obseruantiae summae
monimentum, sacrum esse velim.

Fretus enim fauore et clementia illa
singulari, DOMINE ILLUSTRIS-
SIME, qua me, iussu SERENISSIMAE DVCIS,
AMALIAE, in academiam Ienensem euo-
catum, nuper excipiendum, fouendum,
excitandum censuisti, non spero solum,
verum etiam confido, fore, vt et hunc in-
genioli mei fetum ea, qua soles, gratia
in tutelam et praesidium quasi recipias,
et in posterum magnus Apollo mihi esse
haud dedigneris.

Faxit Deus immortalis, DOMINE
CLEMENTISSIME, vt in commoda pa-
triae, in bonorum amorem, in munerum

publi-

publicorum ornamentum, diu saluus, so-
spes, incolumis cum LECTISSIMA CON-
IVGE viuas, serusque in caelum redeas.
Faxit Deus, ut ea, quae salutis pu-
blicae et priuatae caussa aggredi TIBI
videantur, prospere semper et ubiuis
eueniant.

Ego vero non desinam, DOMINE
CLEMENTISSIME, pietate, diligentia,
assiduitate, morum modestia et probita-
te, litterarum bonarum et medicinae stu-
diis, TVAM gratiam, fauorem TVVM
patrocinium TVVM, promereri, haud
profecto nescius, cum TIBI academiae
nostrae salus sit concredita quasique in
manus tradita, TE nec posse, nec velle

illos negligere, qui, ut viros probos de-
cet, ibidem litteris operam suam atque
tempus nauare allaborant.

ILLVSTRISSIMI NOMINIS TVI

Ienae

III. Non. Maias.

MDCCCLXXIII.

obseruantissimus

Christianus Godofredus Gruner.

PRAE-

PRAEFATIO.

Miratus sum saepenumero, quid sit, quod veteres medici hodie negligentur ita, nihil ut magis, et ingemui nostrorum hominum socordiae dicam, an impudentiae, qua quicquid prisca- rum seculorum est, turpiter contemnunt. Id quod, si in qua disciplina alia, in medicina certe summa est iniuria, et maximo cum artis damno fit. Etenim *inter studia versandum est, inquit SENECA* *), et *inter auctores sapientiae, ut quaesita discamus, nondum inuenta*

* 5 quae-
*) Epist. 104. p. 463. T. II. ed. Lips.

PRAEFATIO.

quaeramus. Continetur enim ars nostra omnis
vfu et experientia: quae nisi praecefferit, ra-
tioni locus nullus est. Illa praecepta dat,
haec ordinat, adeoque medicus perfectus nemo
esse potest, nisi lectionem veterum antecesso-
rum non negligendam putet. Quid enim est
stultius aut quid absurdius illa quorundam
opinionem, qui se sibi solis sapere posse credunt,
a se solis proficere, atque scientiae praestan-
tia, ceteris antestare, etsi ne illa quidem sciant,
quae patrum memoria in medicina gesta sint?
Desint necesse est hisce hominibus multa in-
strumenta, quibus prudentiores Aesculapii
successores morbos profligarunt et etiamnum
profligant, adeoque nihil iis esse debet infeli-
cius, nihil magis ridiculum. Nesciunt, qui
veteres rident et spernunt, quantum iis in-
sit copiarum ad bene prudenterque medicinam
faciendam; et cum fieri nullo modo possit, ut
quorumcunque morborum vim atque naturam
ipse tute perspicias, aut remedia medendique

ratio-

PRAEFATIO.

rationem per quietem quasi ac somnum discas, sequitur, ut lectione sola liceat nobis thesauros omnium seculorum quasi aperire, indeque spoliis opimorum multitudine onustis medicinam ipsam aggredi. Haec demum vera medicina est, quae inde ab HIPPOCRATE quaeuis praeclare dicta et bene facta repetendo ad nostra usque tempora deducitur. Tunc enim non adeo facile metus errandi est, atque tunc omnium optime eluditur illud PLINII *) dictum, quo medici periculis hominum discere, atque experimenta per mortes agere perhibentur. Accedit, quod incredibilis nostris animis insita quasi et ingenerata est earum rerum veneratio, quae a maioribus accepimus: quae quo magis antiquitatis fabulosae tenebris inuoluuntur quasi que obscurantur, eo maioris aestimandae videntur. Unde sine dubio ridicula illa nata est superbia quorundam nobilium, qui etsi maioribus suis longe

*) Hist. Nat. XXIX. r.

PRAEFATIO.

longe deteriores sint, et vix ac ne vix quidem
praeclaro illo nomine digni, tamen ex laruis
et umbris sibi captandam putant gloriolam, et
in atriis reponendas curant fumosas maiorum
imagines, statuas, signa, spolia bellica, quasi
vero haec magni nominis facies et insignia pos-
sint nepotes nequiores nobilitare. Quae res
et admiratio maiorum cum per se est laudabi-
lis, tum imitatione medicorum dignissima.
Habemus enim talia vetustatis monumenta,
quae temporum iniuria ad nos peruenire passa
est, continenturque iis optima artis medicae
praecepta, quae quia sola fere experientia
constant, eo tutiora sunt, et nos via brevis-
sima in interiores medicinae recessus ac adyta
quasi intro ducunt. Hos duces et auctores
sequi, magna laus est; quorum lectio certe
omnibus, si qui excelsioris animi sunt, per-
necessaria est.

At vero et vtilissimum medicis est illud
priscorum studium, neque quemquam tem-
poris,

P R A E F A T I O.

poris, laboris, vigiliarum, poenitebit, modo illa monumenta, suafu admonituque poetae, diurna, nocturnaue manu versare velit. Si enim verum est, vt est, viri magni et probi esse, extra angustos cognitionis humanae cancellos, quoad eius fieri licet, declinare, metamque quasi transilire, quid vtilius, lectione illa, quid magis accommodatum est ad hoc propositum exsequendum, quod naturae stimulis concitatus sectatur optimus quisque? Insunt enim libris iis, abunde praeceptorum, quae hodiernum possis in gloriam tuam et vsus publicos conferre, quippe veteres naturae vestigiis strenue insistentes haud facile falli aut offendere poterant, aliter ac nostra aetate fit, cum multi ratiociniorum lenociniis abrepti huc illuc incerti vagantur, et tandem temporis male ac inutiliter collocati se poenitere profitentur. Caueant igitur omnes sibi ab id genus riuulis turbidis minusque puris, fugiantque cane peius et angue, qui praeter vires corporum

PRAEFATIO.

mortuas, animulam reginam, archeum iratum, deum mundi rerumque omnium quasi motorem et impulsorem, aut quaedam alia ingenii male nouaturientis deliramenta nihil sciunt. Redeundum est ad veteres medicos, veros naturae imitatores, ex quorum contubernio non poteris non doctior et ad artis exercitium accommodatior accedere. Quid enim in obseruando diligentius HIPPOCRATE? Quid CELSO elegantius, quid tersius? Quid accuratius ARETAEO? Quid GALENO doctius? Quid CAELIO AVRELIANO locupletius cum in exprimenda morborum imagine, tum auctorum veterum opinionibus excutiendis? Quid ALEXANDRO TRALLIANO verius? Quid ORIBASIO, AETIO, PAVLLO, plenius, quid tolerantius in colligendis antecessorum fragmentis, quae auro et argento praestantiora sunt? Crescit profecto magnorum virorum admiratio, quo maiorem cum iis familiaritatem et usum

PRAEFATIO.

contraxeris, neque poteris non magnus euadere medicus, cum tantos sanioris medicinae auctores tamque praeclaros magistros duces sequi non recusaris. Tunc enim temporis necesse est, ut assidua eorum lectio ingenium alat, optimis omnium seculorum inuentis locupletet, et ad imitandum excitet. Nusquam desunt copiae, modo ne desint, qui illis uti et velint, et possint, et cuius potestas data est, in haec naturae veraeque medicinae sacra penetrare. Nemo repulsus aut tristis abibit, qui huc accesserit discendi cupidus. Largi sunt naturae sacerdotes, ut natura ipsa larga est, modo illos adeas, et cum iis viuere velis. Ex hac enim communione sola et contubernio, tanquam ex equo Troiano, tot tamque boni medici maiorum et patrum nostrorum memoria prodierunt, ut numerum obstupescere debeam, inire non possum. Hinc Italia produxit **FRACASTORIOS**, **SCALIGEROS**, **MERCYRIALES**, **LANCISIOS**,

PRAEFATIO.

GISIOS, MORGAGNIOS, COCCHIOS;
Gallia FOESIOS, GORRAEOS, FERNE-
LIOS, BALLONIOS; Britannia HARVEIOS,
MEADIOS, FREINDOS; Belgium IVNIOS,
LINDENIOS, ALBINOS, BOERHAA-
VIOS, GORTEROS, GAVBIOS, SANDI-
FORTOS; Hispania LEMOSIOS, VALLE-
SIOS, REIESIOS; Heluetia GESNEROS,
ZVINGEROS, HALLEROS; Dania BAR-
THOLINOS, BORRICHIOS, RHODIOS,
KRATZENSTEINIOS; Germania denique
nostra CORNARIOS, FVCHSIOS, OPSO-
POEOS, MEIBOMIOS, CONRINGIOS,
CRATONES, SENNERTOS, REINESIOS,
HOFFMANNOS, BRENDLIOS, WERL-
HOFIOS, HAENIOS, RICHTEROS, TRIL-
LERS, et sexcentos praeterea alios, qui
cum omnem studiorum cursum a priscis me-
dicis auspicati sunt, tum inter divina eorum
monimenta placide consenuerunt. Orta vero
exinde est laudabilis illa medicorum pristino-
rum

rum
et ex
boran
amor
vt m
CRA
Quoc
ii, q
et ip
git,
temp
feruat
tione
est;
etiam
N
haec
ge iu
volup
redun
non d
Gr

PRAEFATIO

rum aemulatio, ut alii aliis in intelligendis et explicandis iis monumentis antecellere laborarent. Reportarunt illi ex hoc studio et amore vel apud posteros nobile illud nomen, ut *medici Hippocratici* i. e. strenui HIPPOCRATIS magni sectatores appellarentur. Quod nomen cum perhonorificum est, quia ii, qui bonos magnosque artifices sequuntur, et ipsi boni ac magni habentur, tum nos cogit, omnem operam, omne studium atque tempus, eo dirigere, ut tantos naturae obseruatores velimus, nisi diligentia et accuratatione vere adsequi; id quod perquam difficile est; at saltem conari. Nam arduis in rebus etiam voluisse sat est.

Neque hic subsistere placet. Est etiam haec veterum medicorum lectio omnium longe iucundissima, et dici vix potest, quantum voluptatis exinde in quemuis discendi cupidum redundet. Trahimur enim omnes et tantum non ducimur rerum nouarum studio, fecitque

Grun. Morb. Antiq.

**

illud

PRAEFATIO.

illud cum maxime audaces homines sic, ut
nulla pericula fugienda putarent, nullas diffi-
cultates perhorrescendas, modo voti compo-
tes fierent. Quid ergo mirum, si qui excel-
sioris ingenii medici fata artis suae inde ab fa-
bulosis temporibus repetendo vsque ad nostra
deducerent? Quid mirum, si omni, qua po-
terant, diligentia et labore priscorum medi-
corum nomina, vitas, merita, decreta, hinc
inde dispersa et lacera in vnum quasi corpus
refingerent, et per viam quandam compen-
diariam nobis tradenda curarent? Factum id
est, ni fallor, ob voluptatem summam, quam
ex lectione veterum hauserant, et ne illa foret
irrita aut vsus saltem publici expers, nobis-
cum haec spolia communicarunt, ut nos et
ad monumenta illa diurna nocturnaue manu
versanda allectarent, et attentos quasi ad rem
atque commoda facerent, quae hic certe sunt
maxima, nec per omnem vitam interitura.

Ego certe, si fas est magnis viris me adiun-
gere,

gere
sum,
ram,
rum a
dam
maleu
Etoria
solos
via p
rum p
fragu
ab I
ce mo
enim
vt pia
tis rec
dibus
si qua
a prif
noui
nique

P R A E F A T I O.

gere, incredibili quadam voluptate affectus
fum, quoties veterum libros in manus sumse-
ram, eaque sine dubio sola effecit, vt ab isto-
rum amore ac veneratione me neque quorum-
dam cauillationes auocarent, neque minae
maleuolorum deterrerent, neque denique au-
toritates ad aliter sentiendum aut recentiores
solos extollendos impellerent. Media semper
via procedendum est, nisi velis praeiudicio-
rum procellis huc illuc agitari, et tandem nau-
fragus perire.

Impulerunt me illae causae, L. B. vt has-
ce *morborum antiquitates* conscriberem. Sunt
enim alii, qui ita in verba magistri iurarunt,
vt piaculo sibi esse putarent, ab eorum placi-
tis recedere; alii vero non, nisi veteres lau-
dibus dignissimos reputarunt, cum maxime,
si quaeritur, vtrum omnes omnino morbi inde
a priscis temporibus noti fuerint, nec ne, an
nouii subinde accesserint, et quales; quo de-
nique loco quique habendi sint cet. Quae si
quis

PRAEFATIO.

quis bene pertractare voluerit, necesse est primum, omnia auctorum cum coaeuorum, tum sequentium loca, quoad eius fieri potest, colligat, deinde quaeque momenta inter se rite conferat, tandem sine vlla praecipitata opinione aperte dicat, quae videantur, non veritas quorundam hominum peruersitatem, qui, neglecta vera verborum notione ac temporum ratione posthabita, de tribus capellis disputant. Has ego mihi certe leges, quas iam adduxi, iure meritoque scripseram; An vero proposito meo et votis legentium satisfecerim, dubiamque illam rem magis collustrarim, penes alios, qui acutioris in indagando, et explicando naris sunt, esto iudicium. Quibus si non indignus videar assensu, et aliqua laude, tunc, vt bene monet philosophus *), *aeque animo audienda sunt imperitorum conuicia: Ad honesta vadenti contemnendus est iste contentus.* Quare nec eorum sermunculos curo, qui quo-

niam

* Epist. 76. p. 253. T. II.

PRAEFATIO.

niam veterum medicorum praestantiam ignorant, quosuis eorum cultores et amicos spernendos existimant, quasi vero ridiculi illi homunciones tanti essent, ut viris probis nocere possent. *Quidni ego, similiter, ut SENECA *)*, *magnorum virorum et imagines habeam, incitamenta animi, et natales celebrem? Quidni illos honoris causa semper appellem? Quam venerationem praeceptoribus meis debeo, eandem illis praeceptoribus generis humani, a quibus tanti boni initia fluxerunt. — Ego vero illos veneror, et tantis nominibus semper adsurgo. Sed haec haecenus. Ego vero magnam felicitatis meae partem attingisse videbor, siquid hisce meis laboribus conferre possim ad pristinum veterum medicorum studium et auctoritatem reuocandam, cum maxime postquam nuper Illustr. TRILLERVS, Senex venerabilis, artis nostrae decus, bonarum litterarum vindex, medicastrosum et pharmacopolarum osor, viro-*

** 3

rum

* Epist. 64. p. 187.

PRAEFATIO.

rum proborum deliciae, me heredem quasi
amoris ac fauoris eius, quo in HIPPOCRA-
TEM magnum fertur, perhumaniter scripsit:
Vtinam et ingenii heredem scripssisset! Vtinam
per fata tanto tamque praeclaro viro liceret,
semper viuere, nunquam de herede cogitare!
Etenim, auctore HORATIO *) et experien-
tia teste,

Dignum laude virum musa vetat mori,

Caelo musa beat.

Sed te non amplius moror, L. B. Tuum est,
de sumtis nostris iudicare. Id quod vt pro-
spere eueniat, ex animo opto. De reliquo
vale, mihi que fauere perge. Scripsi Ienae
III. Non. Mai. c l o l o c c l x x i i i i i .

* Carm. IV. Od. 8. v. 28. sequ.

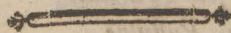

ARGUMENTORVM
RECENSIO.

<i>Prooemium</i>	pag. I
Sect. I. De iis morborum generibus, quae priscis medicis fuerunt incognita	15
I. Variolae earumque infitio	16
II. Morbilli et Roseolae	54
III. Sudor Anglicus	65
IV. Morbus Gallicus	69
V. Convulsio cerealis, Raphania, Kriebelkrankheit, necrosis ustilaginea.	102
Sect. II. De iis morborum generibus, ubi nominis dissensio, rei vero conspiratio est	109
I. Febres cum eruptionibus, febris petechialis, miliaris s. purpura, febris Hungarica s. Pannonica, castrensis, militaris	110
II. Morbi periodici	121
III. Abscessus lactei	123
IV. Malum hypochondriacum et hystericum	125
V. Scorbutus	132
VI. Rachitis	141
VII. Varia cutis vitia	146
A) Ἐκζέματα, ἐπινοκτίδες, Φλυζάκιον	148
B) Κνησμός seu Pruritus	150
C) Papulae, Pustulae	152
D) Vitiligo, Ἄλφος, Δεύκη, lepra Iudaeorum	154
E) Psora	

ARGUMENTORVM RECENSIO.

E) <i>Pfora s. Scabies</i>	159
F) <i>Lichenes</i>	162
G) <i>Lepra Graecorum et Elephantiasis</i>	171
H) <i>Lepra Arabum</i>	180
I) <i>Elephantiasis Arabum</i>	184
VIII. <i>Morbus Venae cauae acutus et κέδμοτος</i> <i>Aretaei</i>	187
IX. <i>Asthma pneumodes Aretaei</i>	210
X. <i>Vena Medinensis s. Dracunculus</i>	216
Sect. III. <i>De quibusdam morborum generibus, quo-</i> <i>rum nomen et signa apud veteres ac recentiores</i> <i>medicos prorsum conueniunt</i>	227
I. <i>Lycaon, Insania Lupina s. Canina</i>	229
II. <i>Incubus</i>	232
III. <i>Hydrophobia</i>	234
IV. <i>Furor uteri</i>	238
V. <i>Varia hydropis genera</i>	240
Sect. IV. <i>De iis morborum generibus, in quorum</i> <i>natura et euentis definiendis veteres recentiori-</i> <i>bis medicis longe diligentiores sunt</i>	243
I. <i>Angina</i>	245
II. <i>Λεπιδυμία, Λεπτοψυχία, Συγκοπή, Ἄσφυ-</i> <i>ξία</i>	255
III. <i>Lethargus, catochus et catalepsis, carus,</i> <i>coma</i>	260
IV. <i>Varia oculorum vitia</i>	268

A I

cris p
incre
et on
partes
solet
rabili
rali fi
auitar
salui
etiam
perflit

Gr

159
162
171
180
184
187
210
216

MORBORVM
ANTIQUITATES.

227
229
232
234
238
240

PROOEMIUM.

243
245
255
260
268

a est vitae humanae imbecillitas, vt plu-
rimi rerum imagines haud raro per
transennam quasi accipiant, atque ludi-
cris persuasionum lenociniis allekti et sibi placeant
incredibiliter, placideque cum iis consenescent,
et omnes aliter sentientes quouis modo in suas
partes trahi percupiant. Id quod quemadmodum
solet quoscunque, si sibi non satis cauent, admi-
rabili quadam dulcedine ac suauitate quasi natu-
rali sic allicere, vt perditissimis hisce opinionum
auitarum scopulis tenaciter adhaerescant, neque
salui ac incolumes euadere vlllo modo possint; ita
etiam omnis adhibenda est opera, ne, isto su-
perstitionis iugo excusso, sentiendique libertate

OR.

Grum. Morb. Antiq.

A

red-

reddita, nimii sumus in abiurandis iis placitis,
quibus adhuc fuimus a teneris, quod aiunt, vn-
guiculis dediti.

Accidit id, nisi me omnia fallunt, cum maxi-
me, si de veterum scriptorum auctoritate defendenda
statuendoque pretio quaeritur. Nihil enim tunc tem-
poris facilius est, quam vt in vtramque partem
pecces, et quaeuis prisca hominum decreta
aut summis efferas laudibus, nulla habita tempo-
rum argumentique ratione, aut, etiamsi vel ex
tripode dicta sint naturaeque appositissima, alto
spernas supercilio, quasi non, nisi nugae et sesqui-
pedalia verba temere effutiissent senes illi de-
pontani.

At vero vterque, per deum immortalem!
quam iniquus in iudicando est! quam sese dat tur-
piter! Neque enim omnia, quae in veterum scri-
ptis occurrunt, aequabiliter bona et praeclara sunt,
cum ea quasi naturae lex aeterna constantissimaque
esse videatur, vt et varia ingeniorum vis sit, et
varius magnorum virorum prouentus; neque vero
etiam, si vel leuissima quaeuis animaduertas, infra
docti hominis dignitatem aut nullius frugi sunt,
modo sis veri cupidus venerumque intelligens.
Diuinus enim PLATO, vt hoc vtar, etiam, cum
nugatur, mirifice placet, partim ob ingenii ma-
gnitudinem, partim ob verborum suauitatem, qua,
dici vix potest, quantopere alliciatur legentium
animus aut ad inuenienda meliora, aut ad acumen
philosophi saltem admirandum.

Quare

annis
temti
a qui
magis
atque
comm
caussa
videre
isti co
cum o
tiasus
gistro
bellos
tum o
racissi
dece
que n
que t
clama

Quid
C R A T
eram
idque
fantur
meus

a)

Quare male me profecto multis iam abhinc annis habuit turpis illa veterum scriptorum contentio, tacitusque haud raro mecum ingemui, cum a quibusdam AESCULAPII successoribus iisque magistris tyronum sane, ut sibi videntur, magnis atque spectabilibus, veterum libros aut nunquam commemorari intelligerem, aut saltem honoris causa, ne qua in re inferiores iis deterioresue viderentur. At, bone deus! quam festiui lepidique isti cerebrosi homunciones sunt. Ferunt enim, cum quidam vix dum in medicinae mysteriis initiatus studiorum incundorum rationem a tali magistro peteret, sibi que vellet ad legendum dari libellos Hippocraticos, illico ad aphorismos ventum esse, tanquam optimorum praeceptorum feracissimos. Obsequor, inquit ille, ut tyronem decet. Hippocratea monimenta diurna nocturna que manu verso. Lego aphorismos et relego, atque tandem, ut illi apud TERENTIUM ^{a)}, exclamandum mihi fuit:

Fecistis probe:

Incertior sum multo, quam dudum.

Quid inde? Proripio me ad magistrum, HIPPOCRATIS mei amorem totus, quantus quantus eram, spirans. Nouum pensum postulo. Datur, idque ex iis libris, qui in morbis popularibus versantur. Tunc ego, inquit ille, ut in tali iniuria meus est mos, obstrepere, hos libellos deprecari,

A 2

quae

a) Phorm. Act. II. Sc. 4. v. 19.

quae veterani medici persona digna videbantur, tyronis vero scientiae non accommodata satis; precibus denuo insistere, vrgere vehementius. Quid amplius? An alia particula data est? Non ita me hercle. Ille enim ad incitas redactus fremere, indignari, feruidaque bile percitus me ad quendam bonarum litterarum professorem amandare, vt, quae medicus in medico HIPPOCRATE inesse non satis dilucideque intellexerat, ea omnia omnino philosophus mihi sedulo commendaret. O peregrinum callidumque praeceptorem! O hominem cum maxime commendabilem, monumentoque, quod aere perennius est, prae ceteris dignissimum! Qui enim cum a veterum medicorum lectione tam rudis esset, vt non nisi nomina interdum per speciem artis blateraret, venit in mentem illud, quod, auctore SVETONIO^{b)}, *Caesari accidisse ferunt, peregrinis in senatum allectis. Bonum factum. Ne quis senatori nouo curiam monstrare velit.*

Similis fere mea fuit ratio paucis diebus post, quam Vratislauriam artis causa commigrassem. Inuisenti enim mihi hominem quendam egregie, si Dis placet, doctum, maximeque Gallos in deliciis habentem, virum delicatulum, graeculum calamistratum atque vnguentatum, genis nitidulis, ore suauis ac dulciusculo: Heus tu, inquis ille, omnium sane bipedum quadrupedumque insulsissimus es, si HIPPOCRATI ceterisque silierniis tantum auctoritatis

b) In Vita Caesar. c. 90.

ritatis atque praestantiae vere inesse putas, quantum tua hac dissertatiuncula, *de causis sterilitatis in sexu sequiori ex doctrina Hippocratis veterumque medicorum*, inuuisse videris! Nugarum enim anilium rerumque longe futilissimarum magistri illi sunt, adeoque nihil operae, nihil studii, nihil temporis iis legendis perdendum est. Noua, amabo, sectemur, iisque strenue insistamus, vt, me duce, multi faciunt. Hominibus nostris, maximeque Gallis, sua vis, suus splendor, suae sunt veneres, quibus, dici vix potest, quantopere delectantur ii, qui morum urbanitate ac doctrinae suauitate perplacent. Sperne veteres, misellos illos homunculos fabularumque artifices, et egregie (crede mihi experto) doctus eris. Tum ego hominis impudentiae mecum succensere, ingemiscere turpissima illius accepta inscientia, eumque sic demum interpellare: Tu vero ridiculus profecto homo es et ab omni vitae modestia rudis, si tam audacter ac indicta causa in veteres quosque bilem euomendam putas. Vnde enim haec praeclara tua scientia, durumque iudicium? Legistine scilicet diobolares illos, priscorum mortalium libros graece ac latine? Non mehercle, inquit. Tanti poenitere non emo. Legi enim gallice. O magnum eximiumque veterum scriptorum iudicem! Qui cum, vt alter *Marius*, graeca et latina non satis intelligeret, iudicare tamen, eorumque pretium statuere voluit, sibi que nominis famam ex hoc contemptu parare.

Risum teneatis, amici!

Sed ita est (fateor) peruersa vitae humanae conditio, vt, si qua ignores, ea omnino habeas odio, immo vero ceteros, qui sibi a compendiaria doctrina cauent legendis veterum auctorum monumentis, sibilo, conuiciis, iniuriis, excipiendos diuexandosque censeas. Quantum vero exinde detrimenti ceperit et adhuc capiat res publica, dici vix potest, siquidem, teste XENOPHONTE ^{e)}, *omnium bonorum fons quasi est artium liberaliorum studium.*

Accidit id, si quid video, cum maxime medicinae studiis. Quae quia prae ceteris vsu et experientia continentur, magno mehercle cum salutis publicae damno priscorum seculorum monumenta negliges. Ex hac enim pessima veterum medicorum contemtione dimanauit in medicinam ipsam pestilens ille error, quem in plurimorum certe animis altissimas radices egisse cognouimus, vt eorum lectionem aut minus necessariam ac sterilem reputarent, aut iis ex vetustate sola pretium aliquod statuerent. Hinc tanta calamistrorum vnguentisque diffluentium medicorum cohors, qui vestigiis praeceptorum strenue insistentes, veteres quoscunque odio plus, quam Vatiniano, prosequuntur, rident, sibiloque excipiunt. Hinc foecunda gerronum proles, qui, spretis scilicet istorum deliramentis, recentiorum libros ne a limine quidem salutarunt, nec veriti quorundam hominum morositatem atque obtreccionem sunt, quibus literulae

e) Cyropaed. VII. p. 144. ed. Leuncl.

terulae graecae latinaeque curae sunt. Hinc denique tot medicastrorum, pharmacopolarum, et circulatorum greges, qui cum vix et ne vix quidem ultra nostrae artis elementa processerint, quoscunque aliter sentientes et cum maxime priscae medicinae laudatores cane peius et angue fugiunt, haud immemores sane illius apud OVIDIVM ^{d)}:

Saepe pater dixit: Studium quid inutile tentas?

Hippocrates nullas ipse reliquit opes.

Sed quorsum isthaec? Vt cautiores simus in statuendo veterum medicorum pretio, neque facile mediam in laudando et vituperando viam excedamus. Id quod tum demum accidisse cognouimus, si in morborum nomina, naturam, causas et signa sermo forte fortuna incidit. Alii enim, quotquot aduersae valitudinis species vnquam fuerunt, sunt, erunt, ex veterum scriptorum monumentis violenta quasi manu extorquent, sibi que hac de gloria plaudunt impensius. Alii vero, omnibus relictis rerum verborumque ambagibus, vix ultra nostrorum hominum compendia sapiunt, atque, horrendum, quantum indignantur, stomachantur, succensent, si quos in id genus ineptias incumbere animadverterint.

Egregium sane praeclarumque facinus, quasi male olim dixerit SENECA ^{e)}: *Depone istam spem, posse te summatim degustare ingenia maximorum virorum.*

A 4

d) Trist. IV. El. 10. v. 21.

e) Epist. 33. p. 104. T. II. ed. Lips.

rum. Tota tibi inspicienda sunt, tota tractanda. Tunc enim temporis non potest non fieri, ut ex hac familiaritate suauisque contubernio utilitatis plurimum capias, facileque perspicias, rectene, an male senserint, qui omnes omnino morbos, quorum trulentiae hodiernum vita humana patet, fuisse olim incognitos ad rauim raucedinemque usque vociferantur, nulla rerum ac temporis habita ratione. Hi enim sunt aut in naturae mysteriis non satis initiati, aut a lectionibus veterum prorsus alieni, quae ut sapiens f) idem ille de se existimat, sunt necessariae, primum, ne sim me uno contentus; deinde ut, cum ab aliis quaesita cognouero, tum et de inuentis iudicem, et cogitem de inueniendis. Alit lectio ingenium, pergit ille, et studio fatigatum, non sine studio tamen, reficit. Nec scribere tantum, nec tantum legere debemus. — Inuicem hoc illo commutandum est, et alterum altero temperandum, ut, quicquid lectione collectum est, stilus redigat in corpus.

Adeste igitur, o vos, strenui veterum medicorum osores! Legite morborum imagines, quas ad viuum illi expresserunt; dehinc ad recentiorum hominum labores confugite, atque tunc demum si ita placet, de MORBORVM ANTIQVITATE AC NOVITATE ferte iudicium. Praeclare enim simili in re poeta:

Non est res vnius aevi

Contemplatio naturae, nec nititur aegris

Vnius ingenii fulcris venerabile verum,

adeo-

f) Epist. 84. p. 304. T. II.

adeoque videtur, SCALIGERO^g) iudice, nihil infelicius iis ingeniis, quae mordicus sentiunt, maiores nostros nihil ignorasse.

Res enim ista, de qua multis abhinc seculis disceptatum a viris doctis est, et attentione medicorum dignissima videtur, et ad proferenda nostrae artis pomoeria satis accommodata. Quicumque vero hoc sibi muneris datum impositumque esse existimat, ut antiquitati suum splendorem atque decus reddat, omne ab eo partium studium procul abesse iubeo, ne quid nimis aut parce fiat, aut, cum fauet veteribus, in recentiorum virorum merita iniurius atque invidiosus esse videatur. *Multi enim, inquit BACO^h), in modo rei et circumstantiis eius noua sunt, quae in genere ipso noua non sunt.*

Dura mihi (fatebor enim) visa semper eorum sententia est, qui, quicquid aegrotationum corporis infensum nobis atque insidiosum est, inde ab antiquissimis temporibus repetendum censent, siquidem, ut SOPHOCLES apud PLUTARCHVMⁱ) rei nostrae perquam apposite ait,

Ἄπαντα τὰ γένη τὸ πρῶτον ἦλθεν ἅπαξ

A 5

Vnum-

g) Exercit. 306. p. 875. ed. Hanov.

h) Augment. Scient. IV. 2. p. 306. ed. Lugd.

i) Sympof. VIII. Quaest. 9. p. 733. T. II. ed. Xyl. Ibidem multis simul demonstratur, fieri nullo modo posse, ut omnia morborum genera subito et vno quasi impetu prognascentur.

Vnumquodque genus rerum semel aliquando ortum fuit.

Facile enim multa possunt accidere, quorum ministerio nobis a communi vitae consuetudinisque via recedendum est, adeoque nec mirum esse debet, si philosophus olim hac de re vere dixerit: *Ἐκ τῶν νόσθμεν, οἷς καὶ ζῶμεν.* *Ex iis morbi nobis contingunt: e quibus vivimus.* Aut iniusti nimis in recentiorum hominum promerita simus necesse est, aut sine vlla haesitatione id dari et debuit et potuit, *multa valitudinis aduersae genera, nisi quoad materiam, tamen quoad formam, ut in scholis loquuntur, veteribus fuisse incognita, praesertim cum magna nobis eiusmodi exemplorum copia suppeteret, si iis vellemus possemusue strenue insistere.*

Videbatur, ut hoc vtar, Atheniensis illa pestilentia noua quasi et adhuc ignota, quia, ut auctor PLUTARCHVS^{k)} est, canes ipsi mortuorum cadaueribus vesci recusarent. Similiter se habet illud morbi genus, cuius AGATHARCHIDES^{l)} meminit, quodque potissimum rubri maris accolis infensum erat, quia ex quodam anguium exiguorum ictu in suris brachiisque inflam-

k) L. cit. p. 732.

l) Ap. *Plutarch.* l. c. p. 733. Conuenire hoc malum, nisi vanus augur sum, videtur cum *vena Medinensi*, de qua infra pluribus dicere animus est. Neque ab hac nostra sententia alienus est *Hier. Mercurialis* Var. Lect. II. 20. p. 49.

flammatio vehementissima grauissimaque nascebatur. Huc etiam pertinent omnes sinistrae va-
 litudinis species, quae quibusdam locis ac re-
 gionibus prae ceteris infestae sunt, et aut per-
 raro suis excedunt finibus, aut sero tamen, et
 eo certe tempore, quo apparent, noua viden-
 tur existimanda. Eminent hoc in numero *po-
 dagra Atheniensis*; *Morbus Deliorum*, cuius *Aeschi-
 nes* rhetor apud MERCVRIALEM ^{m)} et SAVVA-
 GESIVS ^{mm)} meminerunt; *Flatus furiosus* apud
 ALBVCASEN; *Morbus Brasiliensis*; *Destillatio Ge-
 neuensium*; *Tabes Lusitanorum*; *Morbus arquatus Apu-
 lorum*; *Hispanorum struma*; *Plica polonica* cet. quae
 sine dubio diu latuerunt veteres ac extrarios me-
 dicos. Hinc forsitan non inepte olim MELCH.
 SEBIZIVS ⁿ⁾ haec nouorum morborum genera
 in quatuor classes descripsit, inque primam conii-
 ciendos putauit, qui nunquam neque apud nos, ne-
 que apud alios fuerunt obseruati: In alteram, qui cer-
 tis regionibus noui, aliis vero satis noti: In ter-
 tiam, qui ubique rari, interdum tamen deprehendun-
 tur:

m) Var. Lect. III. 18. p. 74. sequ. cf. Cutaneor. Morb.
 II. 1. p. 134.

mm) Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 507. cf. si placet,
Hirschel De plica Polonica in Briefen über verschiede-
 ne Gegenstände aus dem Reiche der Arzneigel. T. II.
 Brief IV. p. 5. sequ. et de plurimis id genus morbis
 edifferentem *Cartheuserum* L. De Endem. Morb. Frft.
 1771.

n) Ap. Ge. Franck. de Franckenau Satyr. Medic. XVII.
 §. 3. p. 327.

tur: In quartam denique retulit, qui specie quidem cum morbis notis conueniunt, accidentibus autem et symptomatibus quibusdam ab illis differunt. Neque sunt mehercle hanc ob causam minoris aestimandi veteres, aut omni omnino meritorum gloria exuendi, siquidem eorum inuestigandi curandique ratio etiamnum in nouis morbis tuta satis et apposita est.

Quare videntur mihi eo magis culpandi recentiores medici, qui si quos aliter sentire veteribusque aliquam gloriae particulam detrahere intellexerint, aqua et igne clamitant eos interdicendos esse atque omnium longe dignissimos, quibus propter nouarum rerum studium nunquam bene sit. Accidit id, ni fallor, eorum plurimis, qui hoc in litterarum genere praeclare versati sunt. Reputanti enim mihi ea omnino omnia, quae de lubrico illo argumento olim scripta in vtramque partem sunt, id sane obseruasse videor, plurimos aut praeiudicatae opinioni dedisse omnia, veritati nihil, aut etiam decreta sua non rite definiisse, adeoque temere veteribus medicis auctoritatem omnem derogasse.

Multum enim profecto interest, veram verborum rationem ac significationem nosse, neque statim licet rem aliquam, tanquam nouam, et insolitam, reiicere, quae aut per veterum medicorum incuriam non magni habita est, aut alio fortasse nomine insignita. *Dysenteria enim sine febre,*
quam

quam GESNERVS ⁿⁿ) V. Cl. nostris hisce diebus obseruauit, non illico nouum valitudinis aduersae genus est, quia nihil prohibet, quo minus in illam et prisca homines inciderent, vereque apud HIPPOCRATEM ^o) αἱ δυσεντερίαι ἐν πυρετῶν et λυσιτελέες recensentur. Similis ratio morbi lateralis aestiui est, quem et videre, et omni qua solet, accuratione diligentiaque describere licuit TRILLERO ^{oo}), Seni venerabili viroque longe clarissimo, quoniam ipso fatente, alii etiam hoc mali genus, etsi rarius, accidere posse adfirmarunt. Porro huc pertinet *peripneumonia contagiosa*, quam, ni fallor, olim in Commercio Norico ad viuum descripserat Illustr. HALLERVS, vt alios iam taceam. Ex his enim facile vincitur, perperam agere, qui, sicubi insolens aliquod signum subnascitur, de hoc inuento solent illico gloriari, sibi que plaudere impensius, quasi re optime gesta.

Ego saltem, qui natura sum timidior, media vellem via incederent nostri medici, cautioresque et in affirmando, et negando essent, adeoque, ne in similes errores incidam, difficile hoc argumentum

nn) Beobacht. aus der Arzneigel. Band I. p. 20. sequ. et n. XIII. p. 184. adducitur *eruptio* quaedam *scarlatina*, quae *sine febre* fuit.

o) Praedict. II. §. 30. p. 509. seq. T. I. ed. *Lind.*

oo) Opuscul. Medico-Philolog. Diss. III. p. 86. T. I. cf. *Gesner* l. c. n. V. p. 108. vbi plura hac de morbi specie recensentur.

tum sic mihi definire liceat, vt dari *quaedam morborum genera* concedamus, *quae priscis medicis fuerunt incognita*; *alia, ubi nomine illi dissentiant, re ipsa vero cum recentioribus conueniant*; *alia, ubi bene inter se utroque modo conspirent*; *alia denique, in quorum nomine, natura, signisque veteres recentioribus medicis sint longe accuratiores.*

In qua diuidendi via et ratione si erro, libenter erro, eumque errorem, modo meliora edoctus fuero, facile mihi eripi patiar. Sed praestat rem ipsam aggredi, et quatuor haec morborum genera singulatim explicare, exemplis suo quibusque loco additis.

MORBORVM ANTIQVITATES.

SECTIO I.

DE

IIS MORBORVM GENERIBVS, QVAE PRISCIS MEDICIS FVERVNT INCOGNITA.

Cogitanti mihi omnia *morborum genera, quae veteres prorsum latuerunt*, id videtur agendum esse vnice, vt, cum numerus eorum vix iniri possit partim ob signorum diuersitates, quibus se in aegris prodere solent, partim ob angustos provinciarum limites, quibus haud raro omnis eorum notitia circumscribitur et tantum non tollitur, insigniora quaeuis et commemoratu dignissima sedulo eligamus, cumuliq; loco eas, quae passim hisce de argumentis dubitationes occurrunt, addamus fideliter ac naturae rei accommodate. Exemplis enim si abuti velis ad legentium alliciendos atque persuadendos animos, obuia sane facileque parabilia sunt adhibenda, quoniam sine hac cautione minus certa fides est. Quod an rite assecuti fuerimus, alii posthaec videant. Nobis enim in re ardua voluisse sat est. Iam ad rem ipsam propius accedamus.

I. VARIO.

I.
VARIOLAE, EARVMQVE
INSITIO.

Variolae, infensissimum illud atque periculossimum valitudinis aduersae genus, cuius immunitati aetas infantilis cum maxime obnoxia est, multis abhinc seculis tot tamque foedis stragibus insignes fuerunt, vt satis mirari nequeam, quid sit, quod de vera illarum origine medici adhuc digladiantur. Alii enim, quorum in numero MANARDVS ^{a)}, FUCHSIUS ^{b)}, FERNELIUS ^{c)}, PRIMEROSIUS ^{cc)}, LAVRENTIUS, FORESTVS, ZACVTVS LVSITANVS, FRACASTORIVS ^{d)}, AVGENIVS ^{e)}, FAB. PAVLLINVS ^{f)}, MEIBOMIVS, DAN. SENNERTVS ^{g)} WEDELIVS, nec non SALMASIVS ^{h)}, HVETIVS ⁱ⁾, HAHNIVS ^{k)},

TRIL-

a) Epist. Medic. VII. p. 137.

b) Ap. *Mercurial.* De Pueror. Morb. I. 2. p. 29. vbi multa in vtramque partem argumenta pertractantur, variique auctorum aliter sentientium loci rite examinantur.

c) De Abdit. Rer. Causis. II. 12.

cc) L. De Febr. p. 437.

d) De Morb. Contagios. II. 2. p. 115. ed. Ven. vbi variolas a Graecis τῶν ἐξανθημάτων nomine comprehendi putat.

e) Epist. Medic. L. III. Ep. 11. p. 114.

f) Comment. ad *Thucyd.* ni fallor. Sed liber iam non ad manus est.

g) L. De Febr. IV. 12. p. 510. seq. ed. Frft. 1653.

h) De Annis Climacteric. p. 726.

i) In Huetian. p. m. 134.

k) Variolar. Antiquit. c. I. §. 2. seq. p. 2. Mira conscriptus hic liber est diligentia et accuratione, vt eius auctorem hoc in litterarum genere versatissimum fuisse facile lubenterque concedamus. Prohibemur tamen multis de causis, quo minus ei prorsum adsentiamus, id

TRILLERVS^{l)}, MARC. ANT. PLENCIZIVS^{ll)},
aliiqui multi sunt, hanc variolarum laudem aut
diserte veteribus medicis attribuendam existima-
runt, aut saltem, vt SENNERTVS^{m)} et HAH-
NIVS

id quod infra pluribus docere animus est. Aduersarium
nactus est longe doctissimum atque humanissimum,
WERLHOFIVM, qui in *Disquisit. Medica et Philolog.*
De Variol. et Anthracib. Hannouer. 1735. has antiquita-
tes, nisi subruere, at saltem labefactare conatus est.
Nec, vt nobis videtur, infeliciter, etsi suam quouis
modo sententiam a pernicie capitali vindicandam cura-
vit *Hahnus* libris, qui inscribuntur: *Carbo Pestilens*
a Carbunculis s. *Variol. Vet. distinctus*, Vratisl. 1736:
Variolarum Ratio, Vratisl. 1751. et denique *Morbillis*
Variolarum Vindices, Vratisl. 1753. quos omnes legisse
poenitebit puto neminem.

l) In Epistol. ad calcem *Hahn. Carbon. Pestil.* p. 4. seq.

ll) In *Opp. Physico-Medic.* Tr. II. c. i. §. 9. p. 27.

m) L. cit. Vtitur in primis his argumentis, quod eadem
illa caussa, quae hodie variolarum effectrix est, et apud
Graecos Latinosque locum habuerit; quod Arabes hu-
ius morbi, tanquam noui, non meminerint; denique
quod idem valitudinis aduersae genus citra omnem dif-
fensionis metum facile possit variam induere formam.
Iam vero non quaerimus caussarum similitudinem va-
riasque formas, neque etiam τὸ δύνατον, multo minus in-
fandam Arabum in commemorando socordiam curamus;
sed id vnum vellemus *Sennertus* demonstrasset, cur, si
veteres id norant, ne verbulo quidem variolarum me-
minerunt. Qui si loca quaedam in promptu habuit, vnde
Hippocratis reliquorumque medicorum sagacitas elu-
cesceret, malus profecto et omnium maxime inuidio-
sus aduersus omnem posteritatem erat, quod iis testi-
moniis non, vt alias solet, abuteretur ad veri vim in-
telligendam. Nam idem illud, quod *Hippocrates* eius-
que successores varia februm malignarum genera
commemorant, quae cum *punctionibus* sunt, dilucida vero
variolarum signa nusquam, certissimo est, vt nobis vi-
detur, indicio, latuisse eos omnem earum naturam

Grun. Morb. Antiq.

B

atque

NIVS solent, conferendis eorum locis, ingeniose magis, quam vere extorquent. Alii vero ab omni partium studio alieni, etsi non semper satis accurati, variolarum origines a folis Arabibus repetierunt, idque fecerunt prae ceteris Ill. REISKIVS ⁿ), RODERICVS a FONSECA ^o), HIER. MERCVRIALISP), LISTERVS ^q), FVIRSTENAVIVS ^r), STAHLIVS ^s), MEADIVS ^t) CLERICVS ^u), FREINDIVS ^v), WERLHOFIVS ^w), et nuper demum SWIETENIVS ^{ww}), alii. Neque, quantum equidem video, iniuria.

Primum enim si variolarum natura et ortus tam bene constitit inter omnes, ut eius forma et curationis via lateret neminem, unde, quaeso, tot

atque formam. Accedit, quod ipse *Sennertus* (l. c. p. 514.) paullo post primos appellat Arabes, qui hunc morbum diligentius pertractarunt. Quod si verum est, ut est, piaculo nobis esse videtur, iis primas denegare, quas ob accuratam mali huius descriptionem prae ceteris promerentur.

n) *Diff. Miscell. Observat. Med. ex Arabum monument. Obs. I. p. 9. seq. Lugd. Bat. 1746.*

o) *Consultat. Medic. I. Cas. 48. p. 322.*

p) *De Morb. Pueror. I. 2. p. 9. seq.*

q) *Disquis. De Variol. p. 2. sequ.*

r) *Desiderat. Medic. p. 158.*

s) *Diff. De Variol. et Morbill. §. 4. seq.*

t) *L. De Variol. et Morbill. p. 2. seq. in Opp. Med. T. I.*

u) *Hist. de Medec. p. 776.*

v) *Hist. Medec. Part. II. p. 203. seq. vbi multis demonstravit non, nisi Arabibus huius morbi natales ac descriptionem deberi.*

w) *L. cit. c. 1. §. 2. p. 3. seq.*

ww) *Comm. in Boerh. Aph. p. 2. sequ. T. V. ed. Hildb. quem magnum clarissimumque virum prorsum nobiscum quoad variolarum origines, consentire, impense gaudeo.*

tot omnis aevi medicorum disceptationes profectae sunt? Vnde tot de mali huius nomine ac genere, causis, signis et euentis, digladiationes incruentae dimanarunt, quales apud GENTILEM^{x)}, FERNELIVM^{y)}, HIER. MERCVRIALEM^{z)} aliosque fere innumeros passim me legere memini, aut saltem intellexisse mihi videor? Vnde denique ista dissensio, vtrum variolae cum febre sint, nec ne, cum per tantam morbi huius antiquitatem scilicet facile ad perspiciendum esset, qua potissimum via et ratione, id est, obseruando, rixae illae dirimi et possent, et deberent? Nostri enim homines vtrumque variis in morbis fieri posse largiuntur, adhibentque hanc in rem testimonia clarissimorum medicorum, RACOVX^{a)} ac GESNERI^{b)}, quorum alter morbos vidit cum eruptionibus ac sine vlla febre, alter vero in eo alui profluuiio, quod *δυσεντερίαν* appellant, febrim similiter auisse docuit; Id quod omnes olim, ac ipse quoque PRINGLIVS, nobile illud Angliae totiusque medicorum ordinis decus et ornamentum, quadam necessitatis lege fieri oportere communiter dixerant. Quibus si alios vellemus adiicere, materia certe exemplorum nobis non videtur defutura.

Qua de re perperam agunt, qui in tantis rerum tenebris, quibus variolarum genus atque familia quasi inuoluitur, sibi videntur esse lyncei ce-

B 2

terisque

x) Ap. *Sennert.* l. c. p. 515.

y) L. cit.

z) L. cit.

a) *Act. Heluetic.* Vol. V. p. 289. et Vol. VII. p. 16. sequi.b) *Beobachtung* B. I. n. I. p. 20. sequi.

terisque perspicaciores. Aut enim norant veteres huius morbi naturam, aut non. Si norant, tunc sane non video, qua de causa ad rixandum animos composuerunt, et cur

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Sic vero aliter, non spero solum, verum etiam confido, qui temere istius inuenti gloriam iis dari concedique velit, fore neminem. Neque haec lis et controuersia a negandi libidine processisse videtur, neque ab veterum inscientia, cum, quicquid eruditorum hominum secula XV. et XVI. tulerunt, HIPPOCRATEM, GALENUM, ceterosque latinos, graecos ac Arabes medicos nunquam fere de manibus deponerent. Immo vero sic in magistri verba iurarent, vt cum ARISTOTELE atque GALENO suo haud raro errare, quam noua, eaque naturae ac veritati appositiora mallent amplexari. Quod si verum est, facile hinc colligitur, nusquam strenuos illos veterum scriptorum laudatores vllum variolarum vestigium olfecisse, adeoque vel inuitos in istorum castra transire oportuisse, qui Arabibus mali huius natales deberi testibus idoneis freti satis superque demonstrarunt. Docti enim cuiusque viri est, in quavis re dubia, controuersa et plena dissensionis aut iudicium prorsum continere, ne quid temere ac imprudenter fiat, aut saltem ab omni coniecturae studio prorsus abhorreere, quoniam vsus eius plerumque fallax, lubricus, omniumque, si tandem ad approbationem ventum est, longe inconstantissimus esse deprehenditur.

At

At vero quantopere in defendenda variolarum historia huic vitio viri docti indulserint, fugere puto posse neminem. Alii enim non, nisi leuem quantam nominis aut signi cuiusdam similitudinem desiderant. Sed eadem in re falluntur vehementer, siquidem tunc omnis disceptatio videtur superflua, neque tanti habenda, vt ad arma veniendum sit. Alii vero, quibus nihil praeclare dictum, nihil bene factum est, nisi veteres id habuerint prius, numos sibi, honores ac vitam ipsam eripi mallent, quam in suas hasce delicias tam iniuriosi videri. Hinc turpia in quosuis aliter sentientes male dicta aeternaeque inimicitiae. Hinc, vt olim VIRGILIVS ^{e)} simili in re,

*Illi alternantes multa vi proelia miscent
Vulneribus crebris,*

ac quaeque veterum scriptorum loca tormentis quasi eo adigunt, vt iis variolae, nisi nomine, at saltem signo quodam expressae videantur.

Magna sane mihi suppeteret exemplorum cohors, si hac in re multus esse vellem. At in solo confutando HAHNIO, cum is iam ad manus sit, et vndequaque ad vindicandas variolarum antiquitates argumenta sua corraferit, in praesentia rerum acquiescere lubitum est. Fuit hic, si quis alius, olim medicus apud Vratislavienses longe felicissimus, gratiosus, elegans, ac in veterum auctorum monumentis versatissimus, eaque de re sese hac in arena praestitit lectorem veterum scripto-

B 3

rum

^{e)} Georgic. III. v. 220.

rum affiduum, aduersarium strenuum, virum veri amantissimum. Sed mehercle ea est rerum humanarum conditio, vt, si quis sibi in litis feruore non satis caueat, facile incurrat atque offendat, eique hinc illud OVIDIANVM^{d)} identidem accinendum sit:

Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?

Quod petis, est nusquam; quod amas auertere, perdes.

Multa (fatebor enim) collegit scitu, lectu, commemoratuque dignissima, at vero, vt mihi videtur, debentur ea maximam partem coniecturis atque tormentis suis. Primum enim HIPPOCRATEM in suas partes trahere annitur, eumque vel maxime, cum in secundo morborum popularium libro^{e)} morbos Cranone saeuientes describeret, per *ἀνθρακας variolas nostras* intelligi oportere censuit. Sed quis, quaeso, nostrum est tam lynceus, vt hic illa omnia, quae bonus HAHNIUS voluit, satis peruideat? Audiamus igitur ipsum, Coum senem: "Ανθρακες ἐν Κρανῶνι θερivoί· ὕεν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρω δι' ὄλα. ἐγένοντο δὲ μάλλον νότω, καὶ ἐπεγίνοντο μὲν ἐν τῷ δέρματι ἰχῶρες, ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ ἐθερμαίνοντο, καὶ κνησμὸν ἐνεποίηον. εἶτα Φλυκτανίδες, ὡσπερ πυρηήκαυσοι, διανίσαντο, καὶ ὑπὸ

d) Metamorph. III. v. 432.

e) Epidem. II. Sect. I. p. 684. T. I. ed. Lind. 'At Foësius (Sect. VII. p. 994.) legit *ἐγένετο* pro *ἐγένοντο*, *ἐπεγίνοντο* pro *ἐπεγίνοντο*, similiterque Charter. p. 118. T. IX. Foësius vero hic, vt vulgo mos est, *ἀνθρακας θερivès*, recte per, *carbunculos aestiuos*, vertit.

ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκειον. *Carbunculi in Cranone aestiui. Pluebat in ardoribus aqua larga. Contingebat hoc per totum, et maxime ab austro: et subnascabantur quidem in cute sanies; dum autem intro concipiebantur, calescebant, et prurimum inducebant; deinde pustulae, velut ab igne iniustae, excitabantur, et sub cutem vri sibi videbantur.*

Nusquam hic, nisi me omnia fallunt, variolarum vestigium est. Primum enim hic ἄνδρακες precario sumuntur ab ΗΑΗΝΙΟ, idque praeter veterum auctorum fidem atque testimonium. Ἄνδρακες enim hic loci ΗΙΠΠΟΚΡΑΤΙ nihil sine dubio sunt, nisi quod paullo post per, ἰχώρες ἐν τῷ δέρματι et Φλυκταυτίδες, ὡς περ πυρήκαιοι, expressit, ita tamen, ut anthrax, tanquam genus, reliquae vero, tanquam species, habendae sint; aut ei etiam idem esse videtur, quod alias f), hisce verbis significa-

B 4

rat,

f) Epidem. III. Sect. III. p. 725. T. I. ed. Lind. Coniunguntur hic varia eruptionum genera, Φύματα, ἔξωθεν, ἔσωθεν, ἐπιφύσεις βλεφάρων s. σῦκός, ἄνδρακες, σήψ, ἔρητες μεγάλοι, quae certe communi hoc nomine contineri possunt. Cf. Foësius ad h. l. p. 1086. seq. et in Oeconom. Hipp. in h. v. p. 186. Galenus certe Comment. II. in Epid. II. Text. 18. p. 138. T. IX. ed. Chart. ἐκθύματα circumscriptis per τὰ αὐτομάτως ἐξανθάντα κατὰ τὸ δέρμα, ὡς καὶ ἐν ταῖς τῶν ἐπιδημιῶν γράφει, ἐκθύματα μεγάλα. Pustulas dicit, quae sponte per cutem efflorescunt, ut etiam in libr. Epid. scribit, papulas magnas, idque, ut vere animaduertit, ἐκ τῶ ἐκθύων. i. e. ἔξωθεν, exemplique loco adf. locum ex Epid. VI. vbi Hipp. λύσας δ' ἂν ἐκθύριον κάτω ἐκθύσις, τατέσι; ἔξωθεν. Soluet autem vlcusculum papula inferior i. e. eruptio. Similiter in Comment. III. ad Epid. III. Text. 51. p. 278. T. IX. Dan.

rat, ἐκθύματα μεγάλα, Φύματα ε), ἐξανθή-
ματα

Dan. vero Sennertus L. De Febr. IV. 12. p. 510. ἐκθύ-
ματα sic appellari putat, vbi simul *pustularum eminentiorum in cute fit eruptio*, Galeni auctoritate fretus. *Ballonius* Epidem. I. p. 33. ea per *papulas Celsi* explicuit. *Gorraeo* denique in *Definit. Medic.* p. 96. videntur eadem esse, quae ἐξανθήματα. *Neque enim*, inquit, *harum vocum discrimen vllum comperi. Eius generis sunt tum, quae per febres ardentes exeunt, tum variolae vulgo dictae et morbilli.*

g) *Phymata* Praedict. II. §. 18. p. 501. Epid. III. Sect. III. p. 222. seq. T. I. ed. *Lind.* alia. De his *Galenus* Comm. I. in Epid. VI. Text. 13. p. 375. T. IX. Ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῆ φουμένων, εἰ ἄνθρωποι φύματα κέκληκασιν τὰς παρὰ φύσιν ὄγκους, ὅσοι τὰπίσαν ἄνευ τῆς ἔξωθεν αἰτίας γίνονται, μάλιστα ἢ ὀνομάζουσι ἔτω τὰ πρὸς τὸν ἐπιτὸς τόπον ἐπαγόμενα. *Ab iis, quae ex terra progerminant, graeci homines phymata vocauerunt h. e. tubercula, eos praeter naturam tumores, qui prorsus sine causa externa proueniunt, sed potissimum eos hoc nomine vocant, qui extra corporis superficiem extuberant, cet.* Praestat enim locum totum ipsum perlegere, quia et varia nomina, quae *Hipp.* h. l. cum phymatis coniunxerat, pluribus explicat, et variam tumorum istorum naturam, formam, locum, commemorat. Similiter a *Gal.* in Epid. II. Comm. II. Text. 22. p. 171. dic. ὁ τῶν χυμῶν συναδροισμὸς τὰ φύματα γεννᾷ. *Humorum congeries tubercula procreat.* Conf. *Paulus* L. De Re Med. IV. 22. p. 142. ed. gr. et p. 513. Coll. *Steph.* vbi *phyma, bubo* et *phygethlm glandulae morbi* appellantur. Hoc sensu etiam generatim apud *Hipp.* Epid. III. Sect. III. p. 725. T. I. ed. *Lind.* dicitur. Apud *Phauorinum* p. 610. ἐκφυμα est ἐξάνθημα, ἐκφύνας, vero γεννηθῆναι, ἀναβλαστῆσαι. Iterum p. 1858. Φύμα expl. per ψύμα ἢ ἕτερον Φύμα. Apud *Pollucem* vero (Onomast. IV. 25. n. 3. p. 219.) Φύμα dicitur ἀπόστημα περιφερές, μικρόν, πυώδες κατὰ τὴν τομὴν. Illud ad abscessus etiam retulerunt *Galenus* (L. De Febr. I. 7. p. 115. T. VII. et *Introduct.* c. 15. p. 388. T. II.) et *Oribasius* (*Morb. Curat.* III. 44. p. 634. Coll. *Steph.*) At vero apud *Hipp.* Aph. 20. L. III. summam dicuntur Φύματα, et continentur

ματα^{h)}, ἐκφύσειςⁱ⁾, ἔκθυσσις ἐλκείων aut ἐλκυ-
B 5 δριών

nentur his ἀποχρόδνες, σατυρίσμοι, χοιράδες cet. ad quem locum v. *Gal.* p. 122. T. IX. qui sic etiam quasdam inflammationes sponte sua natas, in tumorem subito elatas et abscedentes, appellari auctor est. Cf. *Heurnium* Comm. ad h. l. p. 265. Interdum etiam φύμα apud magnum *Hippocratem*, vt Aph. 44. L. IV., est quisque articulorum tumor et abscessus. Omnium optime vocabuli huius vsus et significationem expl. *Gorraeus* Defin. Med. p. 351. b. et *Foësius* Oecon. *Hipp.* p. 668.

- h) *Exanthemata*. Sic *Hipp.* Prorrh. II. §. 49. p. 522. T. I. ad impetiginem, vitiliginem et leucen significandam adhibuit voc. illud, neque pro abscessu, sed morbo haberi voluit. Cf. *Epid.* I. Sect. II. p. 660. vbi ἔξανθήματα μικρὰ ταχὺ πάλιν ἀφανιζόμενα referuntur, et Aph. 9. L. VI. p. 98. T. I. ed. *Lind.* τὰ πλατῆα ἔξανθήματα. Hinc *Galenus* ad h. l. p. 253. T. IX. ed. *Chart.* dicit exanthematum, vt phymatum, duo esse genera, *fastigiata et lata*. Haec porro propter adiectionem *Hipp.* ἔ πάνυ κνησιμώδεα (non adeo prurientia) nullo modo variolis nostris respondent, ad verbum tamen *Epid.* VI. Sect. II. p. 801. T. I. ed. *Lind.* repetuntur. Cf. *Gal.* Comment. in *Epid.* h. l. p. 415. T. IX. et *Paullus* L. De Re Med. IV. 8. p. 136. ed. gr. *Baf.* 1538. et p. 506. Coll. *Steph.* Similiter in *Coac.* Praenot. p. 566. T. I. sunt τὰ ἀμυχωδέα ἔξανθήματα mali ominis, vt apud *Galen.* (*Method.* Medend. V. 12. p. 124. T. X. ed. *Chart.*) ἔξανθήματα μέλανα, quae in quodam pestilenti morbo, iis acciderant, quicumque euasuri erant. v. ibidem multa, quae ad cognoscendam harum eruptionum naturam et indolem pertinent. Sed videamus ipsius verbi significationes et vsus. *Galeno* (*Exegef.* Obsol. Voc. *Hipp.* p. 85. T. II. ed. *Chart.*) voc. ἄνθεα idem est, quod ἐρύθημα, et in *Introduct.* c. 15. p. 388. T. II. sub nomine τῶν ἀπὸ τῆν ἐπιφάνειαν ἔξανθέντων etiam comprehenduntur *leuce, alphas, lichenes, lepra*. Hinc in *Coac.* Praenot. p. 564. T. I. *Hippocrates* προσώπῃ ἄνθη eleganter dixerat. Apud *Phauorinum* (*Lexic.* p. 198. ed. *Cammer.*) ἔξανθήματα ducitur παρὰ τὸ ἄνω θῆν ἐν τῷ ἀξάνεσθαι, et add. ἄνθος κατὰ μεταφορὰν ἢ τὸ χροῖμα, sicut et apud *Sophoclem* ἄνθισμένον

ἠνδισμένον pro κεχωματισμένον est. Et iterum p. 671. ἐξανθήσασιν per ἐκξέσασιν explicat. Apud *Arætaeum* (De Sign. et Causs. Acut. Morb. I. 9. p. 7. ed. *Boerh.*) memini διεξανθήματα μικρά, ἀρσικά, de oris vlceribus quae vulgo *aphthas* dicunt, nuper me legere. Similiter ab *Hipp.* (Aph. 20. L. III.) generatim ἐξανθήσεις pro quavis pustularum eruptione dicuntur. *Dioscorides* vero (Parabil. I. 105. p. 27. ed. *Sarac.*) has coniunxit cum reliquis vlceribus, quae in cute capitis nasci solent. Et iterum c. 106. occurrunt ἐξερυθρά ἐξανθήματα, quocum consentiunt *Alexander Trallianus* (L. I. 9. p. 16. ed. *Guinth.* et L. II. 5.) qui ἀχῶρες et ἐξανθήματα, nec non ψυδράνια consociavit, et ipse *Archigenes* apud *Galenum* (Composit. Medic. sec. Loc. I. 8. p. 348. T. XIII.) qui coni. ἀχῶρες, ἐκξέσματα, ἐξανθήσεις μετ' ἐλκώσεως, atq. l. c. p. 464. *exanthema* dic. commune nomen esse quarumcunque affectionum vlcerosarum et asperarum in mento sua sponte prouenientium. Cf. *Oribasius* Med Collect. X. 27. p. 399. et Loc. Affect. Cur. ad *Eunap.* IV. 52. p. 652. Coll. *Steph.* in primis vero Synopf. VII. 7. p. 105. et Morb. Cur. III. 21. p. 626. expresse referuntur *exanthemata in vlcerum numero vna cum phlyctænis*. Similiter *Moschion* περὶ γυναικ. παθ. p. 22. *Gynaec.* T. I. ed. *Wolf.* ἐξανθήματα, *Plucitides* σὺν ὑγροῖς ἑλκυσιν in puerorum morbis posuit, neque tamen curationis via, quam docet, variolarum naturae accommodata vlllo modo est. Vfus etiam hac voce semel est *Aristoteles*, (Hist. Animal. III. 11. p. 257. T. II. ed. *Du Vall.*) tanquam genere, cuius quaedam species λευκὴ sit, in significanda exprimendaque vitiligine, atque deduxit quoque haec *exanthemata Theophrastus* (L. De Sudoribus p. 457. ed. *Heinf.*) ex labore atque sudoribus, vbi praeter haec similiter simili in re adhibentur ἐκκρίνεσθαι, ἐξαιρέσεσθαι, ἐκκρίσις, ἢ ἐξωθεν κίνησις, ἐπέσσεις, et vniuerse τὰ ἐξαιρέμενα. Apud *Plutarchum* vero (Sympof. VIII. Qu. 9. p. 733. T. II. ed. *Xyl.*) eleganter ἐξήνθησε de perturbationibus animi dicitur. Tandem *Gorræus* Definit. Med. p. 109. b. sic: ἐξανθήματα, papulae. Sunt eruptiones leues humorum per cutem: sed illae diuersorum omnino generum sunt. Nam et *Φλυκταίναις*, et *Ψυδράνια*, et *ἐπιουριδαις*, et *λευχίνας*, et alia multa tumorum genera comprehendunt. Omnium autem optime *Foësius* Oecon. *Hipp.* p. 213. sequi. Hinc *exanthema* secundum *Dan. Sennertum* (Prax. Med. V. P. I.

δρῶν^k) ἰδρῶα^{kk}) cet. Similiter apud latinos *papulae, pustulae, eruptiones* 1), appellantur. Reputant

P. I. c. 22. p. 113. commune quarumvis eruptionum nomen est. Nec profecto iniuria. Similiter *Svietenius* Comm. in *Boerh.* Aph. 723. p. 397. T. II. ed. *Hildb.*

i) Ἐκφύσεις. Sic passim ap. *Hippocratem*. Explicat vero *Phaurinus* l. c. ἔκφυσιν per βλάβησιν, γονήν, ἀπογέννησιν, fumiturque haec τοx, vt recte illi videtur, de plantis, pills et lapidibus crescentibus. Hinc apud *Aelian.* (Var. Hist. I. 34. p. 22. ed. *Scheff.*) ἔκφύσεις πικρῶς, et apud *Arctaeum* (L. De Sign. et Causs. Morb. Diut. II. 13. p. 71. ἔκφύσεις τῶν νεοτάτων de elephante dicuntur.

k) In Coac. Praenot. et Epid. VI. Sect. I. p. 798. T. I. ed. *Lind.* vbi videatur *Galenus*, cuius locum supra iam adduximus. Cf. si placet, *Foësius* Oecon. *Hipp.* p. 186.

kk) Ἰδρῶα. Sic *Hipp.* Aph. 20. L. III. Cf. *Galenus* ad h. l. p. 116. T. IX. vbi τὰ ἰδρῶα dicuntur esse τῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐξανθημάτων, ἑλκωδῶς παραχύνοντα τὸ δέγμα. *Sudamina* e genere exanthematum quae in cutis superficie efflorescentia ulcerum ore cutem exasperant. Cf. *Gorraei* Defin. Med. p. 142. b. et *Foësi* Oecon. *Hipp.* p. 278. At *Trillero* V. Cl. videntur haec ἰδρῶα fuisse *papulae miliariae*, in Epist. ad Cl. *Molinarium* De Exanth. Miliar. Different. p. 317. T. II. Opuscul.

1) Communis videtur apud latinos horum vocabulorum vsus atque significatio esse. Sic enim apud *Virgilium* (Georg. III. v. 564.) in pestilentiae descriptione

*Ardentes papulae, atque immundus olentia sudor
Membra sequebatur.*

Similiter apud *Celsum* (L. De Medicin. V. n. XV. p. 336. ed. *Krauf.*) atque *Plin.* (Hist. Nat. XX. 20: XXII. 25: XXIII. 9:) *Scribonius Largus* autem (De Composit. Medicam. c. 98. p. 234. Coll. *Steph.*) scripsit, *ad papulas in capite efferuescentes, vel qualibet parte corporis totius porriginem; Marcellus* denique (L. De Medicament. c. 4. p. 256. vno eodemque loco coniunxit, *porriginem capitis, prurimum, scabiem, papulas in capite efferuescentes, vel qualibet corporis parte.* Nec absumi-

liter

gnant praeterea descriptiones GALĒNI^{ll)}, PAULI^{m)} aliorumque, quibus ἀνδραξ̄ est ἔλκος ἔσχαρῶδες, ἅμα πολλῇ τῇ τῶν πέριξ̄ σωματίων φλογώσει, (ulcus crustosum cum multa ambientium corporum incensione) aut etiam per ὄγκος ἑλκώδης ἐκ τῆς μελαγχολικώτερος σαπέντος αἵματος, tumor ulcerosus ex magis melancholico putridoque sanguine, cet.

Deinde mirari satis non possum, quid sit, quod HAHNIUS sē illo nomine, Φλυκταί-
νίδες,

liter Caelius Aurelianus (Morb. Diut. V. I. p. 553. ed. Anman.) de artificiosa pustularum eruptione, quae fit finapis ministerio, vsus est voc. *pustulatio*, quo cutis superficies *pustulescat* cet. Omnium verò optime horum verborum vsus vulgarem communemque explicuisse censendus est Seneca. Sic enim ille L. De Beata Vita, c. 27. p. 369. T. I. ed. Lipf.: *Observatis papulas alienas, obsiti plurimis ulceribus. Hoc tale est, quale si quis pulcherrimorum corporum naevos aut verrucas derideat, quem foeda scabies depascitur.* Hic enim sine dubio papulae levis quaedam cutis eruptiones sunt. Cui loco ex asse respondet ille L. De Ira c. 43. p. 99. T. I. At vero in Epist. LXXII. p. 233. T. II. occurrunt eruptiones quaedam *pustularum et ulcuscula*, ubi simul explicationis gratia additur: *Nullum in alto malum est.* Generatim vero veteres etiam vsi fuisse videntur voc. *maculae*, ut ex Caelio Aureliano (Morb. Diut. II. 5. p. 378.) patet. Ibi enim in cataleptis signis sunt, *sudoris ignei defluxio, maculae emergentes in thoracem atque vultum, et primo rotundae in similitudinem ulcerum, quae ἰόνδης appellant.* Alio vero loco (Morb. Diut. III. 6. p. 461.) malo corporis habitui etiam *maculas in superficie corporis accidentes* attribuit.

ll) In Definit. Medic. n. 384. p. 272. T. II. ed. Chart. et passim aliis in locis, quae Hahnus collegit sedulo ad opinionem suam defendendam.

m) L. De Re Medic. IV. 25. p. 143. ed. gr. Basil. et p. 514. Coll. Steph.

νίδες, ὡς περ πυρήκαιοι, in errorem induci passus sit. FOESIOⁿ⁾ enim iudice, non, nisi mutato nomine, idem sunt, quod alias Φλυζάκια, et Ψυδράκια dixerat HIPPOCRATES, similisque ratio pustularum esse videtur, quas CELSVS^{o)} aut per ἐξανθήματα explicat, eaque iis similia, quae ex urtica vel ex sudore nascuntur, aut etiam Φλυκταίνας ἐλκώδεις appellat, easque a frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis fieri auctor est. Sunt enim Φλυκταίνες, ὡς πυρήκαιοι, si ad verbum veritas, velut in vstionibus ab aqua feruida, vt Ill. TRILLERVS^{p)} ingeniose accommodateque rei explicuit.

Quae magni viri coniectura si vera est, vt est, modo similem HIPPOCRATEVM^{q)} locum re-putes, vbi αἱ ἀπὸ καυμάτων ἐπεγερόμεναι Φλυκτίδες leguntur, simulque memineris, apud ALEXANDRVM^{r)} coniungi Φλυκτίδας Φλυκταίνας, ἀνθρακας, solere; facile colligitur, carbunculos istos febrī nostrae urticatae, aut si mauis, febrī cui- dam putridae cum eruptionibus satis respondere. Fuit enim id mali genus Cranone sine dubio perquam frequens et haud raro exitiosum, vt GALENVS^{s)} litteris

n) Ad h. l. p. 995. et Oecon. Hipp. p. 663. Cf. Gorraei

Definit. Med. p. 349. b. vbi similiter eadem esse dicuntur.

o) L. De Medicin. V. 28. p. 336. ed. Krausf.

p) In Epist. I. ad calc. Hahn. Carb. Pestil. p. 9. sequ.

q) L. De Humorib. §. 2. p. 316. T. I. ed. Lind.

r) De Medic. II. 5. p. 140. ed. Guinth.

s) In Epid. I. Comm. I. Text. I. p. 13. T. IX. ed. Chart. Male hic Hahnus, 197, adiecerat. Galeno enim teste, carbunculi isti ex putridorum morborum numero sunt; quod an vere variolis nostris accommodatum sit, vehementer dubito.

litteris reliquit consignatum. Ἡ Κράνων, inquit, ἐν κοίλῳ καὶ μεσημβρινῷ χωρίῳ κεμένη καὶ διὰ τῆτο μάλις ἀσηπεδονώδεσι νοσήμασι, τοῖς ἀνδραξίν ἀλῆσα. *Cranon in loco concauo et meridionali sita est, quae ob id putridis morbis potissimum, ut carbunculis, infestatur. His accedunt aestus vehementia, pluuiae continuae et copiosae, austri flatus, quae quidem omnia morbi publici atque popularis aut praenuncii, aut saltem comites sunt.*

Hinc equidem negare non ausim, fuisse hunc morbum ex eo genere, quod cum papulis pustulose est; Sed an variolae istae fuerint, id est, de quo vehementer dubito. Solent enim ea nec eodem modo apud nos, quo ab HIPPOCRATE describuntur, homines inuadere, nec facile, nisi sint omnium longe pessimae, solent aestate prouenire. Tantum non semper tunc temporis factis induciis, sese quasi quieti dant, et versus autumnum demum recrudescunt, id quod longe aliter euenit apud HIPPOCRATEM.

Sed restant adhuc alia, quae nos impediunt, quo minus HAENIO adsentiamus. Prius enim in cute orti sunt ἰχῶρες, quos GALENVS *) non per τὸ λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες αἷμα, sed per τὸ μετέτινος ἰώδες καὶ κακοήθες δυνάμεως (*tenuem et aquosum sanguinem, sed eum, qui venenosa aliqua et maligna facultate praeditus sit*) explicandos censuit. Quorum materia cum per sueta spiracula intus delapsa

*) In Epid. VI. Comment. II. Text. 43. p. 424. T. IX. ed. Chart. similiterque Plato in Timaeo, cuius verba Galenus adduxerat.

lapsa esset iterumque ad cutim deriuata, calorem, prurimum, pustulasque quasi igneas effecit: Id quod in nostris variolis vltimo tandem haud raro euenit. At vero in *petechiis*, et *purpura* fit, vt haec signa ipsas papularum macularumue eruptiones praecedant. Videtur tamen, ni totus fallor, Cou's senex hoc valitudinis genus inter *καύσος* et *πυρετός ἀνιδρωτάς* retulisse; VALLESIVS ^{u)} vero ad *febres acutissimas*; HIER. MERCVRIALIS ^{v)} denique in sententiam quamuis aliam descendisse, vt in re obscura nec satis definita fieri solet. Omnem saltem mouisse lapidem videtur HAHNIVS ^{w)}, vt, quocunque demum loco *ἐξανθήματα, ἀποσάσεις, τὰ ὑπὸ δέρμα ἀφισάμενα ἐς τὸ ἔξω Φύματα, καὶ τὰ ἐκπυῶντα, ἀποσάσεις ἀδρόως γεύσασα, ἔλκεα κρίνοντα πυρετοὶ καὶ Φύματα*, cet. occurrant, vbique lynceis quasi oculis variolarum vestigia videat, etsi eum nullo modo latere potuit, quod HIPPOCRATES ^{x)}, ipse *febres diuturnas per Φύματα solui* similiter dixerat.

Quod autem proprie ad *carbunculos* attinet, quos HAHNIVS ^{y)} pro variolis habendos esse censuit, non possum non iterum in quacunque aliam

u) Comment. in *Hipp. Epid.* II. Sect. I. p. 83. sequ.

v) Praelect. in h. l. ni fallor.

w) Variolar. Antiquit. c. 1. §. 16. p. 17. sequ.

x) Aph. 63. L. VII. p. 107. ed. Lind. T. 1.

y) Variol. Antiquit. c. 2. §. 18. p. 20. seq. et Carb. Pestil. p. II. sequ. vbi per quosque fere veteres scriptores, siue sint medici, siue historici, grassatus est ad omnes omnino carbunculos colligendos atque hanc carbunculorum notionem vberius defendendam.

aliam sententiam ingredi. Apud HIPPOCRATEM ²⁾ enim idem sunt, quod ἐξανθήματα, atque repetuntur, quoad causam, similiter, vt phyma, ex pituita, quod, CELSO ^{a)} teste, est *tuberculum furunculo simile, sed rotundius et planius, saepe etiam maius*. Secundum GALENUM ^{b)} vero *carbunculus est cum et sine pustula*; qua rupta, vlcus cum frustra oritur; Interdum vero multae pustulae paruae milii similes (Φλυκταίναι ὡς τινες κέγχροι) progignuntur, exitus autem idem est. In carbonibus iis, qui Asiam populariter infestabant, nullae aderant pustulae; nonnullis statim cutis ulcerata est, color autem vlceris cinereus aut niger, inflammationes contra profundae fuerunt, eosque tumores scarifari vult. Quis nostrum illud remediij genus vnquam in variolarum curatione adhibendum duxit? Quis nostrum variolarum origines ex sanguine melancholicò repetere ausit, vt GALENVS ^{c)}, ORIBASIVS ^{cc)}, SEVERVS apud

AETIVM

2) Epid. III. Sect. III. p. 722. T. I. ed. Lind. Cf. Foëssi Oecon. Hipp. p. 61. sequ.

a) L. De Medicin. V. 28. n. IX. p. 325. ed. Krausf.

b) Method. Medend. XIV. 10. p. 330. T. X. Duas vero eius species constituit Method. Medic. ad Glaucon. II. 1. p. 369. T. X. quae profecto non satis respondent nostris variolis. Item Introd. n. 337. p. 269. T. II. expl. per *crustosam ulcerationem cum pastu et fluxu*, interdum vero etiam *cum bubone ac febre*. Nec haec satis conveniunt. Cf. L. De Tumorib. c. 6. p. 317. T. VII. Denique Comm. II. in Epid. III. Text. 12. p. 261. T. IX. *carbunculos semper periculosos iudicavit*. Nec illud, vt nobis videtur, satis vere variolisque nostris apposite.

c) Ap. Aëtium Tetrabl. IV. Serm. II. 58. p. 725. Coll. Steph.

cc) Synops. VII. 12. p. 107. Coll. Steph. et Morb. Curat. III. 27. p. 628.

AETIVM^{d)}, PAVLLVS^{e)}, aliique in anthracibus describendis fecerant? Quis denique in tanta signorum dissimilitudine similem sibi morbum fingat?

Huc accedit, quod ex PLINII^{f)} fide carbunculus primum in Italiam venit, L. PAVLLO et Q. MARCIO censoribus — peculiare Narbonnensis provinciae malum: quo duo consulares obiere condentibus haec nobis eodem anno, IVLIVS RVEVS, et Q. LECANIVS BASSVS, ille medicorum inscitia sectus, hic vero pollice laevae manus euulso, acu ab semet ipso, tam paruo vulnere, ut vix cerni posset. Nascitur, pergit ille, in occultissimis corporum partibus, et plerumque sub lingua, duritia rubens varicis modo, sed nigricans capite, alias livida, corpus intendens, neque intumescens, sine dolore, sine pruritu, sine alio, quam somni indicio, quo grauatos in triduo aufert, aliquando et horrorem adferens, circaque pustulas paruas, rarius febrem; stomachum faucesque cum inuasit, ocysissime exanimans. — An hoc in loco etiam variolarum imago latet? Equidem vix crediderim. Non enim probabile est,

d) Tetrabl. II. Serm. III. 30. p. 311.

e) L. cit.

f) Hist. Nat. XXVI. 1. et Alexander Trall. II. 7. p. 154. ed. Guinth. Cf. Werlhofii Disquisit. c. IV. §. 13. p. 114. quem locum egregie tuitus est contra Hahnium. Immo vero ne carbunculi quidem notio satis certa est apud recentiores medicos, ut, qua ratione eos testes adducere potuerit Hahnium, prorsus non videam. Valescus enim de Taranta (Philon. Chirurg. c. 4. p. 626. ed. Frft.) ubi variolas ac morbillos seorsim pertractarat; Sunt etiam, inquit, qui hunc affectum ignem sacrum vocant, anthracem et ignem Sancti Antonii, quod pro remedio ad ipsum recurratur.

est, si morbus ille iis aut similis fuisset, aut saltem infantibus tenellis proprius quasque familiaris, nusquam veteres eius rei facturos fuisse mentionem. Sed haec de carbunculis sufficiant.

Ex iis enim, quae adhuc commemorauimus, facile colligitur, *ἀνδροκας* apud veteres modo generatim adhiberi sic, vt quoduis *ἐξάνθημα* prauum exprimant, modo etiam soli carbunculo pestilenti deberi. At vero qua ratione *HAHNIVS* in quibusque veterum scriptorum locis variolas inuenerit, prorsum me ignorare fateor. Vbique enim certa et indubia signa desideres, quippe non, nisi id exinde sequitur, eiusmodi vlceribus varia in variis corporibus loca esse obnoxia. Sin vero cuius interest plura in vtramque partem proposita hoc de argumento nosse, adeat, quaeso, ipsum *HAHNIVM* atque *WERLHOFIVM*.

Id vnum silentio praetereundum non est, *MELCH. SEBIZIVM* ^{g)} olim etiam τὰ ἐκθύματα μεγάλα pro variolis venditasse, neque simul meminisse, ab *HIPPOCRATE* quoque quoddam erysipelatis genus commemorari, quod cum paruis malique moris pustulis sit; quae sane signa cum nostro *erysipelate vesiculoso* magis, quam variolis conueniunt. Et quam immemores isti variolarum vindices illius apud *GALENUM* ^{h)} sunt: Ὁ μὲν Ἰπποκράτης ἐν τῶν ὁμοειδῶν εἰπὼν, ἡμῖν ἐπιτρέπει τὰ λοιπὰ τὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἔχοντα,
 προσ-

g) Diff. De Variol. et Morbill. II. 9.

h) L. De Element. I. 3. p. 7. T. III. ed. Chart.

προσιθέναί τῷ λόγῳ. HIPPOCRATES si quando unum quippiam ex eorum numero proferat, quae eandem naturam continent, reliqua deinde, quae eandem vim habent, nobis ad rationem addenda reliquit!

Magna hinc cautio adhibenda est, ne forte temere incurramus, aut Coos seni adfingamus, quae nusquam sunt. Fac enim, variolas hisce in locis ad vitium expressas esse, qui factum est, ut GALENVS, summus ille medicinae Hippocrateae admirator et vindex acerrimus, hic tantopere caecutiret, ut ne verbulum quidem hac de re proferret? Vnde, amabo, tam foeda et inaudita seculorum pristinatorum inscientia dimanavit, ut nullus medicorum hoc commune pessimumque morbi genus vnquam commemoraret?

At, inquit, mali huius naturam perspectam atque cognitam habuerunt et HIPPOCRATES et omnes omnino veteres medici, nullo tamen certo adhibito nomine. Egregie profecto, quasi prischorum hominum monumenta essent cerea, quibus, quodcunque velis, adfingere et allinere possis. HIPPOCRATES enim noster sine dubio valitudinis huius naturam bene ac fideliter expressisset, si suo iam tempore aut saepius, aut semel saltem, infantilem aetatem puerosue infestasset, praesertim quoniam id genus morbi populares tantum non semper ab initio immaniter saeviunt stragibusque sunt horrendis celebres. Iam vero cum Coos senex ex GALENI¹⁾ mente ὡς τεχνίτης τεχνί-
C 2 ταις

1) L. Difficult. Respir. II. 7. p. 255. T. VII. ed. Chart.

ταις suos libros scripserit, omniumque maxime βραχύλογος fit, facile colligitur, ex his coniecturis nullam gloriam nec auctori illi, vnde tua repetenda putas, nec ipsi eius laudatori accedere vnquam posse, quippe hinc facillima porrigitur errandi fallendique copia. Nituntur enim istae haud raro lubrico minusque firmo fundamento. Quod si sustuleris, tunc actum est illico de variolarum antiquitate.

Neque etiam audiendi sunt, si qui studiosius alia veterum scriptorum loca anquirant ad nouum hoc valitudinis aduersae genus propugnandum. Non me latet, (fateor) ORIBASIVM^k) alicubi *pustulas* quasdam commemorasse, *quae circa pueri cutem oriuntur*. Attamen cum nusquam fiat febris adiunctae mentio, videntur certe pro eiusmodi eruptionibus habendae, quales hisce homunculis saepenumero accidunt sine vlllo vitae sanitatisue periculo. Eadem est ratio, cum apud AETIVM^l) in eorum morborum numero, qui pueros infestant, etiam collocantur *pustulae et papulae, instar bullarum efferuentes, et humida ulcera in cute, quae bubastica vocant*. (καὶ ἔξανθήματα καὶ φλυκταίνας, καὶ κάθυγρα ἔλκη κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν γίνεσθαι, ἃ καλεῖσι βεβασικά.) At vero tantum abest, vt ista ἔλκη βεβασικά, quae paullo post τὰ τῶ βεβασείως ἔλκη appellat, cum PETITO^m), SALMASIO

k) Synopf. V. 6. p. 76. Coll. Steph.

l) Tetrabl. I. Serm. IV. 21. p. 177. Coll. Steph. et ed. gr. Ald. L. IV. 21. p. 68. b.

m) Comment. in Aretaeum p. 150. ed. Boerh.

MASIO ⁿ⁾, FABRICIO ^{o)}, atque HAHNIO ^{p)} pro variolis habenda existimem, vt etiam hoc nomine quaeuis alia infantum vlcera magna et prae humida nobis significari videantur, id quod iam praesentat magnus WERLHOFIVS ^{q)}. Nomen enim illud sine dubio a BV BASTO, vrbe Aegyptia, deductum est, itaque regio ex ARETAEI ^{r)} ACHIRTI ^{s)} fide infensa valitudini fuit ob annuas Nili inundationes, cuius aqua adeo est limosa atque turbida, vt multos variosque morbos efficiat. Hinc bene olim VIRGILIUS ^{t)}:

*Qua Pellaei gens fortunata Canopi
Accolit effuso stagnantem flumine Nilum.*

Hinc Aegyptia tellus, necesse est, laboraret vlcerulorum oris, quae ἀφθαί dicuntur, vbertate ac inclementia sic, vt ARETAEVS quaeuis exinde vlcera magna αἰγύπτια καὶ συριακὰ ἔλκεα existimaret appellanda. Quare perperam mihi agere videntur, qui sibi hoc in AETII loco iterum variolas legi malunt, quam quoddam cutis vitium aut aphthis simillimum, aut etiam illi vlceris generi perfecte respondens, quod apud GALENUM ^{u)} et ORIBASIVM ^{v)} νομή, apud ARE-

C 3

TAEVM

n) Ap. *Petitum* l. cit.

o) Ap. *Hahniur.* Carb. Pestil. c. 6. §. 58. p. 50.

p) Variol. Antiquit. c. IV. §. 42. p. 52.

q) De Variol. et Anthracib. c. 1. §. 3. p. 4.

r) De Sign. et Causs. Acut. Morb. I. 9. p. 8. ed. *Boerk.*

s) De Bello Alexandrino ap. *Caesar.* c. 5.

t) *Georgic.* IV. v. 287.

u) Ap. *Att.* Tetrabl. II. Serm. IV. 39. p. 389. Coll. *Steph.*

v) *Locor. Affect. Curat.* IV. 68. p. 665. Coll. cit.

TAEVM vero w) ἐσχάρα dicitur. Ecquis, quaeso, similiter, vt HAHNIVS, dubia in re ad PROSPERI ALPINI x) auctoritatem, tanquam anchoram sacram, confugeret? Qui cum recentior multo sit, quam vt tuto ei fidem in rebus antiquis habere liceat, nihil profecto, nisi τὸ δύνατον approbat, argumenti huius testis haud satis locuples atque idoneus, praesertim cum AETIVS hoc aegrotationis genus ex prauo cibo repetat. Nam si ita fas est argumentari, ἀνδρακες αἰδοίων apud HIPPOCRATEM veteresque medicos etiam respondere possunt buboni venereo, similiterque ἔλκεα, ἐλκύδρια, ἔκθυσσις ἐλκυδρίων, ἔξανθήσεις ἐλκώδεις, quolibet modo explicaremus necesse est, aut vel ultra ipsa HIPPOCRATEA tempora extenderemus. Quod si non est iniuste cum veterum scriptorum monumentis agere, quid tandem sit, iuxta cum ignarissimis ignoro. Neque etiam, quare suas in partes PAVLLVM y) HAHNIVS trahat, video. Ille enim carbunculos a mala quadam sanguinis natura et indole (τῆ αἵματος μελαγχολικωτέρῃ γιγνομένη καὶ ζέσαντος) proficisci censuit, vt omnes antecessores iam fecerant. Id quod pueris aut perraro, aut nunquam inest. Deinde, eodem auctore, ista vlcerum genera (ἔλκη ἐσχαρώδη) partim sine vlla febre sunt, partim adiunctas habent φλυκταίνας λεπτὰς, καθάπερ κέγχρως

w) L. cit.

x) De Medicina Aegypt. c. 13. p. 23. et c. 14. p. 24. Cf. Petiti Comment. ad Aretaeum l. c.

y) L. De Re Medic. IV. 25. p. 65. Coll. Steph. et ed. gr. Basil. p. 143.

ἀέγχεος τινος, quarum color multipliciter a se differat, cet. Quae si attente legeris, nusquam inuenies variolarum vestigia. Sed fingamus, PAVLLVM hoc loco eas viuis depinxisse coloribus, vnum id tamen dubium relinquetur, acceperitne hanc crudelissimi morbi imaginem ab Arabibus, an primus obseruarit? Iam vero illud fieri nullo modo potuit, quoniam hanc sibi profecto gloriam silentio suo non eripi passus esset; neque etiam a priscis medicis per manus quasi traditum illud malum acceperat, quia tot seculis post haec variolarum natura, caussa et curationis via exactior sine dubio pleniorque fuisset: Neque denique Arabibus in acceptis ferenda videtur, quia, si norat eorum hac in re praestantiam, nec commemoraret tamen, magui probique viri nomine profecto esset longe indignissimus. Ex his (puto) satis elucescit, et veteres omnes, et PAVLLVM ipsum, latuisse profusum variolarum notitiam.

Difficilis profecto ac ardua res est, si in argumento tam obscuro et lubrico feliciter versari velis, nec, nisi stata verborum significatione, quibus id genus morbi exprimitur, his atque controversia dirimi poterit. At, bone deus! quanto pere hic multorum caligant oculi! Promiscue enim illis abusi sunt veteres. Sic enim apud AETIVM ²⁾ *ἐκζέματα* sunt *pustulae*, quae in toto corpore sunt, dolorem inducentes citra saniei collectionem, a quibus iterum differre videntur *pustulae exulceratae*,

C 4

tae,

2) Tetrabl. IV. Serm. I. 128. p. 670. Coll. Steph. et ed. gr. p. 71.

tae, ulcerosae papularum eruptiones, et si curationis via et ratio fere est eadem. Similis ratio pustularum et papularum est, quarum CELSVS ^{a)} meminit, vt supra iam demonstraui. Nusquam enim commemorantur febris, inflammatio, ceteraque variolarum signa, nisi velis verba illa, *vel ex igni*, per Graecorum morem pro $\pi\upsilon\rho$ (*febris*) accipere.

Neque $\Phi\lambda\upsilon\zeta\acute{\alpha}\kappa\iota\omicron\nu$ satis cum variolis nostris conuenit. $\Phi\lambda\upsilon\zeta\acute{\epsilon}\nu$ enim secundum HESYCHIUM idem, quod $\acute{\alpha}\nu\alpha\zeta\acute{\epsilon}\nu$ est, et HIPPOCRATES ^{aa)}, cum illa in febribus continuis per totum corpus erumpere docuisset, statim addidit, ea esse mortifera, nisi suppuratio fiat, maximeque pone aures. Id quod an variolis nostris satis respondeat, aliis ad iudicandum relinquimus. GALENVS ^{b)} vero *psudracia* explicat *per parua tubercula facta in capite, similia vesicis eminentibus in superficie, exanthemata vero per ulcerationes factas in summa cutis subrubicundas et asperas*: Id quod sane hodie multo aliter accidit. Neque etiam veterum $\acute{\epsilon}\pi\iota\nu\kappa\tau\acute{\iota}\delta\epsilon\varsigma$ variolae nostrae sunt, vt aduersariis videtur, quippe illae, auctore CELSO ^{c)}, *peffimae sunt pustulae, et subito, atque fere noctu, oriuntur*.

Huc

a) L. De Medicin. V. 28. p. 336. ed. Kraus. vbi plura id genus malorum nomina explicantur sic, vt ea pro variolis ipsis habere nequeas.

aa) Coac. Praenot. p. 530. T. I. ed. Lind. Cf. *Foßii Oecon. Hipp.* p. 663.

b) Parabil. Medicam. II. 1. p. 604. T. X. ed. Chart. et in Exegef. Obfol. Voc. *Hipp.* p. 186. T. II. idem, quod $\psi\upsilon\delta\rho\acute{\alpha}\kappa\iota\omicron\nu$ est. Cf. *Gorraei Defin. Med.* p. 349. b.

c) L. De Medicin. V. 28. n. XV. p. 336. Cf. hic etiam *Gorraeum l. c.* p. 115.

Huc accedit, quod, cum magna Graecorum in sculptura atque re statuaria vis atque gloria sit, variolarum autem virus haud raro tam immaniter saeuat, vt facies per omnem vitam reliquam deturpata sit cicatricibus foedis, foveis, et id genus vitiis aliis, nunquam istae formae a veteribus aut commemorantur, aut exprimentur. Fieri enim illud facile cum debebat, tum poterat, quoniam apud ORIBASIVM ^{d)} memini me legere *cicatrices, quae ex impetigine fiunt*. Et descripsissent profecto veteres, nisi hoc valitudinis aduersae genus eos profum latuisset; Aliter enim se gesserunt multis seculis post RHASES ^{e)}, MVSEGA quidam ^{f)}, AVICENNA ^{g)}, MESVE ^{h)} alii. Neque absimilis eius fuit opinio, cuius glossas manuscriptas ad Alexandrum Iatrosophistam consignatas reliquit CAR. CANGIVS ^{hh)}. *Species turpedinis, inquit ille, quam vulgo variolas dicit Constantinus Africanus L. II. Panthechn. c. 14. Variolae sunt multae pustulae in toto corpore aut ex maiori parte dispersae, aut in uno membro, in aliis non. Antiqui vocant has ignis carbones, Siculi filias ignis. Marius Auentic. Hoc anno morbus validus cum profluuio ventris et variola Galliam Italiamque valde afflixit cet. Praeclare saltem hoc argumen-*

C 5 to,

- d) Curat. Morb. III. 36. p. 631. Coll. Steph.
 e) Ad *Almansor*. V. 27. p. 124. ed. Basil. per *Henr. Petrum* 1544. et iterum L. Diuision. I. 144. p. 421.
 f) Ap. *Rhasen* l. c. p. 234.
 g) Canon. L. IV. Fen. I. Tract. IV. c. 12. p. 76. T. II. ed. *Iunt*.
 h) Ap. *Rhaf.* in *Continent*. L. XVIII. §. p. 229. ed. *Channing*.
 hh) Glossar. Infim. Latin. p. 1250. T. III.

to, quod ab cicatricibus repetitur, vñ sunt H V E T I V S ⁱ⁾) et omnium optime W E R L H O F I V S ^{k)}) ad confutandam novam H A H N I I sententiam.

Ex his igitur, quae adhuc pluribus disquisiimus, veri cupidum ac studiosum quemque perspecturum puto, nec certam apud veteres τῶν ἐξαιρημάτων, papularum pustularumque significationem esse, nec ultra Arabum tempora variolarum antiquitates videri proferendas. Ad quorum monumenta vbi delatus fueris, omnia vndequaue luce sua collustrantur. Debent illi quidem (fateor) Graecorum medicorum libris multa, quae ad verae medicinae studia pertinent. At in variolarum historia duces suos prorsum caecutientes inuenerunt, quia nusquam aliquod morbi huius vestigium extat. Si enim veteres auctores, inquit H I E R. M E R C V R I A L I S ^{l)}), nobis non inuiderunt tractationes morborum minorum, cur existimare debemus, eos nobis inuisuros fuisse tractationem huius morbi, qui (ingenue fateor) omnium est maxime grauis et insignis?

Male hinc suae causae consuluisse H A H N I V S ^{m)}) videtur, cum ex eo, quod *Aaronis* aetas in P A V L L I tempora inciderat, opinioni suae multum fidei accessisse existimaret. Primum enim omnia coniecturis debentur, quibus in re tali, qualis variolarum origo est, non temere fidendum est; neque iam quaeritur, quid *Aaron* reliquique Arabes hoc in morbi genere facere debuerint, sed quid

i) In Huetian. p. 132. sequ.

k) De Variol. et Anthrac. c. I. §. 5. p. 9. sequ.

l) De Pueror. Morb. c. 2. p. 22.

m) Variol. Antiquit. c. VI. §. 4. p. 69.

quid re ipsa fecerint. Iam vero cum isti homines non in seculi nostri similitudinem ex inuentis laureolam quaesierint ad alios forte referendam, illud silentium aut modestiae animi attribuendum est, qua iis, vnde profecerat, aliquid detrudere nefas ducebant, aut etiam, vt nobis videtur, ab temporum iniuria repetendum est, qua, vt in hoc litterarum genere facile fieri potuit, primis Arabum medicorum monumentis perditis, simul veram de variolarum origine notitiam amitteremus. Cuius rei mentionem cum iam ab aliis identidem factam esse perspicerent ii medici, qui paullo post vixerunt, equod mirum est, si, commemoranda saepius hac variolarum origine, tempus et operam ludere nec libuit iis, nec licuit.

Quibus ita se habentibus, conficitur, a solis Arabibus medicis verum variolarum ortum, naturam ac indolem, signa, omniaque ea, quae huic aegrotationis formae adiuncta sunt, deduci oportere, nisi velimus iniurii in istorum virorum manes esse. Equidem negare non ausim, Arabes vt variolas iterum in alias terrarum partes intulerunt, ita etiam hanc labem prius ab exteris accepisse; id vero mihi dari concedique peruelim, primos esse Arabes, qui, quantum nos scimus, hoc cutis vitio et laborarunt, et illud ad viuum descripserunt, adeoque hac de re deuenerandos. Etenim bene haec demonstrauit Illustr. REISKIUS^{mm)}, magnum

^{mm)} Obseru. Miscell. cit. Obs. I. p. 9. sequ. vbi simul, quid *On Nawafel* sit, studiose disquirat, atque *febrem scarlatinam, purpuram aut rubeolas* (Germ. *Friesel*) esse perhibet.

gnum illud bonarum litterarum in Germania decus atque ornamentum, morbillos atque variolas non, nisi post Habassinorum irruptionem atque Homeritici regni finem i. e. anno post Christum natum cccccclxxii. in Arabiam inuectos fuisse. Quae ne quis temere dicta putet, audiamus, quaeso, ipsum MASVDI, quem vulgo Arabum appellant LIVIVM, et IBN. DOREID hos ipsos natales, quos adhuc anquirimus, aperte commemorantes. Hoc demum anno, inquit MASVDI ex Ill. REISKII versione, comparuerunt primum in terris Arabum variolae et morbilli, et in Nawafel, et Kynanthropia, (seu ol Kalab) quorum quidem aliqua fuerant iam antea inter Israelitas, non tamen Arabum terras inuaserunt, nisi tum demum. Hoc ipso quoque anno comparuerunt primum arbores siluestres, ut ruta siluestris, (ol Harmal) et colocynthis (ol Hanthal). At vero IBN DOREID sic: Ol Harmal est genus aliquod plantae, quod ignotum Arabibus fuisse adseuerant historici, antequam irruptione affligerentur, anno elephantum. Cum autem illorum negotium absolutum esset et discussum, inuaserunt homines variolae et morbilli, quos curarunt amaris succis al Hanthal, al Harmal et al-Oschr. —

Neque multum dissensit MARIUS AB AVANCHES, quem SCHLOEZERVS ⁿ⁾, V. Cl. in medium adduxerat, quique variolas iam inde ab anno 101xviii. appellasse dicitur. Sed in eo, ut nobis videtur, SCHLOEZERVS vehementer fallitur,

n) In Praefat. Lib. Von der Unschädlichkeit der Pocken in Russland.

fallitur, quod exinde illas et veteribus cognitās, et olim benigniores, quam hodie, fuisse colligit. Constat enim inter medicos, fuisse morbos contagiosos, cum primum innotescerent, vel maxime exitiosos. De morbo gallico, peticulis, purpura, sudore anglico cet. res est notissima.

Porro nec illud magni momenti est, quod ex GREGORIO TYRONENSI adducendum existimavit HUVETIVS ⁿⁿ), variolas nimirum iam inde ab anno 10xx. in Gallia extitisse. Quam lubrica enim et incerta haec sint, cum ex iis, quae supra retulimus, satis superque patet, tum praeclare demonstravit magnus WERLHOFIVS ^o).

Propensior quidem (fatebor enim) RHASES ^{oo}) in eorum partes esse videtur, qui GALENUM variolarum naturam medendique viam cognitā habuisse perhibent; Sed in isto argumento versatus est infeliciter. Primum enim loca ea, quibus ad sententiam suam confirmandam abutitur, nullo modo respondent nostris variolis, siquidem ibidem aut *ιονθοι* sunt, aut etiam *ἐξανθήματα*, *ἐρυσιπέλατα*, *έρπητες*, *άνθρακες*, *πύρετοι*. Deinde ab illo medico nihil hac de re praeclare dictum esse ipse professus est, nisi, ut illi videtur, quibusdam libris nondum in arabicā linguam versis ea contineantur: id quod, quantum equidem scio, nusquam est. Denique quid magis valet ad has-

ce

nn) In Huetian. p. 132.

o) Disquisit. De Variol. n. XII. p. 9. sequ.

oo) De Variol. et Morbill. c. i. p. 11. ed. Channing, cuius notam p. 14. de variolarum vetustate confer, si placet.

ce variolarum antiquitates diruendas RHASIS P) ipsius verbis: *Me quod attinet, inquit, ipse inquisiui iam dudum, accuratissima inquisitione, interrogans lingua syriaca et graeca vtentes medicos de hac re: at inter illos ne vnus quidem fuit, qui mihi aliquid addidit his, quae ex illo memorauit. Imo plerique eorum non nouerunt, quid per ista voluit, quae distincte memorauit. Ipse profecto de hoc miratus sum, et quomodo GALENVS praeteriuerit hunc morbum tam frequenter oborientem tamque cura egentem; ille, qui in caussis et cura morborum inuestigandis ita fuerat assiduus. Recentiores quod attinet, etiamsi de curatione variolarum aliqua ab eis facta sit mentio, nec accurata, neque distincta; nihilominus ex iis ne vnus quidem est, qui memorauit causam eius morbi efficientem, et quare eueniat, ut illum vix effugiat vel vnus mortalium, nec tradidit species curationis eius in locis suis. Ex his facile colligitur, si vel alia quaeuis nos deficerent, graecis latinisque medicis et incognitas fuisse variolas, et GALENVM non, nisi honoris causa appellatum ab Arabibus esse, eadem fere ratione, quam nostri sibi homines adhibendam ducunt, si quid auctoritatis ex veterum scriptorum locis extorquendum est atque precario quasi repetendum.*

In

p) L. cit. p. 14. Negat Hahnus (Carb. Pestil. c. 7. §. 78. p. 75.) aduersus Werihosum, testem idoneum hac in re Rhasen esse posse, quod tribus Aarone seculis iunior sit, atque integro demum post defunctum vita senem Ianum Mesuen Damascenum seculo floruerit, qui vtrique variolarum non, vt noui morbi, mentionem iniecerant cet. At vero saltem veterum libris vti poterat, si qui adfuissent, vnde dubiam de variolarum origine sententiam meliorem clariorem redderet.

In describenda autem *variolarum* natura principatum sine dubio tenuerunt AARON^{pp)}, AL-SAHER^{q)}, GEORGIUS ET GABRIEL BACHTISHVA^{r)}, qui primi variolarum signa maxima cum accuratatione pertractarunt: MESVE^{s)}, quem Arabes suo Persico nomine *Masaujeh* aut *Masuwaih* appellant: IOANNES SERAPION^{t)} et ISAACVS^{u)}, qui in eruendis variolarum causis virum se praestitit; AVENZOAR^{v)}, qui iis omnes omnino homines abnoxios esse perhibet: RHASES^{w)}, qui variolarum morbillorumque naturam, signa, et euenta bene demonstravit: HALY ABBAS^{x)}, MASERIAWEIVS^{y)}, TABRI^{z)} ac TARMEDI^{a)} quidam; denique AVICENNA^{b)} cet. Quibus si ex recen-

pp) Ap. *Rhaf.* Continent. P. II. Tract. 22. c. 30. p. 419. et p. 219, 255. ed. Chann.

q) L. cit. p. 221.

r) Ap. *Rhaf.* Contin. L. XVIII. 8. p. 236, et 245, 252. ed. Chann.

s) Method. Therapeut. L. VII. 73. p. 443. seq.

t) Ap. *Rhaf.* l. c. p. 257. ed. Chann. et Practic. Tract. V. De Apostem. c. 22. p. 59. ed. Iunt. 1550.

u) Ap. *Rhaf.* L. XVIII. 8. p. 234. ed. Chann.

v) Rectificat. Medicat. et Regim. L. II. Tract. VII. c. 2. p. 30. b. ex interpret. Mag. *Paravicii Physici*.

w) De Variol. et Morbill. c. 3. p. 37. ed. Chann. et Opp. ed. Henr. Petr. Diuision. L. I. 159. p. 444.

x) Regal. Disposit. Theoretic. L. VIII. 14. p. 16. cf. ad h. l. *Trilleri* V. Cl. Epist. l. p. II. ad calc. *Hahn.* Carb. Pestil.

y) Ap. *Rhaf.* Contin. L. XVIII. 8. p. 213. et p. 240. ed. Chann.

z) L. cit. p. 216. ed. Chann.

a) L. cit. p. 244. ed. Chann.

b) Canon. IV. Fen. I. Tract. IV. c. 6. seq. p. 72. T. II. ed. Iunt.

recentioribus Graecis adiunxeris ACTVARIVM ^{c)}, CONSTANTINVM AFRICANVM ^{d)}, medicos latino-barbaros et recentiores tantum non omnes, facile ad perspiciendum est, variolarum antiquitates ab Arabibus solis repetendas esse, quicquid contra dicant strenui contrariae opinionis propugnatores.

Sunt vero, RHASE ^{e)} auctore, *variolae atque morbilli ex februm acutarum continuarumque* ^{f)} numero. Signa haec eruptionem pustularum antecedunt, *febris continua et dolor dorsi*, quae quasi propria huic morbo sunt, *pruritus nasi, terror in somno, punctio, repletio faciei, coloris inflammatio, rubor genarum et oculorum, grauitas totius corporis, inquietudo abundans, cuius signa sunt pandiculatio et oscitatio, dolor in gutture, et pectore, cum paucula spiritus ardeatione et tussi, oris ariditas et salivae crassities, vocis rauedo, cephalalgia, grauedo capitis, nausea, moeror, quae, vt ille perhibet, in morbillis longe frequentius, quam in variolis occurrunt; pulsus magnus plethoricus* ^{g)}, *respiratio angusta, vrina turbida, rubra* cet. Adde porro varia signa, quibus *variolarum et morbillorum genera* ^{h)} aut boni augurii, aut mali existimantur. *Variolae enim albae, magnae, discretae, numero paucae, exitu faciles, nec non albae, magnae, etsi sint numero plures et ad inuicem propinquae vel cohaerentes,*

c) Method. Medend. V. 3.

d) De Morb. Cognit. et Curat. L. VII. 8. sequ. et Locor. Comm. VIII. 14. cf. Freind Hist. Medec. III. p. 4. sequ.

e) De Variol. et Morbill. c. 14. p. 89. ed. Chann.

f) L. cit. c. 3. p. 57.

g) L. cit. c. 5. p. 81.

h) L. cit. c. 14. p. 189. sequ.

haerentes, salutare omnino sunt: *malae* vero quaedam ex his, quas iam commemorauimus, praesertim si se dilatant adeo, ut plures ex illis in unum coalescant, similiter *durae*, verrucosae, quae humorem non continent, quae ad viridem ⁱ⁾ et violaceum vergunt colorem, quae ad nigrum, si subito iterum euanescant ^{k)}, aut in gangraenam abeant ^{l)} cet. Haec enim omnia sunt maximam partem tam bene dicta naturaeque apposite, ut inter legendum subriderem semel iterumque eorum superstitionem, qui in tanta veri luce caecutire, quam HIPPOCRATI atque GALENO suo aliquam falsae gloriolae partem detrahere malunt.

Ego vero nec erubescam, cum iis errare medicis, qui hoc valitudinis aduersae genus nouum veteribusque incognitum fuisse vsque ad Arabum tempora censuerunt, nec propugnatorum more in hoc coniecturarum lubrico huc illuc agitari, aut minutiis callidis et contortis conclusiunculis, tanquam scopulis, pertinaciter adhaerescere cupio, praesertim cum ipsi in explicandis veterum scriptorum locis, incredibile, quantum a se dissentiant, et alius aiat, alius neget, quoniam ex nominibus pendent vnice, re ipsa prorsum posthabita atque neglecta.

Hac ex re autem factum est, ut ne variarum quidem carbunculi sacrique ignis naturam ac nomen satis nossent antecessores nostri, sed turpiter multa

i) L. cit. p. 195.

k) L. cit. p. 197.

l) L. cit. p. 199.

multa inter se confunderent. *Sacer ignis*, inquit SYMPHORIANVS CHAMPERIVS ^m), est morbus, quem S. Antonii ignem vocant. Dicitur et pruna, et ignis persicus, et carbo. A DIOSCORIDE vocatur erysipelas. Alii formicam miliarem vocant. Dicitur item anthrax. Magna tamen est apud Arabes et medicos recentiores de pruna et igni persico vel sacro ambiguitas. Alii prunam atque carbones non idem malum, sed diuersa existimant, cum tamen, quod ab AVICENNA pruna dicitur, a GALENO carbo latine vocetur, et graece anthrax. Alii, quamuis idem significent, graece anthrax, quod carbo latine, differre tamen volunt. Immo vero hac de dissensione medicorum non veritus est ita iudicare LEONARDVS FUCHSIVS ⁿ): Decipiuntur medici iuniores, prunam seu ignem persicum, carbunculum atque anthracem diuersa morborum genera existimantes, cum tamen vnus idemque diuersis nominibus morbus designetur. Egregie mehercle, si haec vera sunt. Hac enim ratione oleum et operam, quod aiunt, perdidisse censendi sunt, qui tantis rerum verborumque tenebris involuti ac tantum non oppressi vbiuis lynceis gaudent oculis scilicet, et, si qui forte fortuna

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Illico sibi tritum illud: "Ευρηκα, εὕρηκα! exclamandum esse putant.

Media via, o amici, incedendum est, et tandem, copiis quibuscunque ad auctoritatem variolarum defendendam frustra corrasis, candide magno-

m) Aggregat. Lugd. fol. 122. b.

n) Errat. Recent. Medic. T. II. Err. 46. p. 59. b.

magnorum virorum atque TRILLERI^o) venerabilis more profitendum: *Melius fecissent veteres*, inquit ille, *si peculiare nomen imposuissent variolis*, sicque nobis omnem litigandi et dubitandi materiam praecidissent v. g. si vocassent eas *ἀνδρογάκια* s. *ἀνδρακας μικρὸς* vel *παιδικὸς*, *ψώραν ἀνδρακώδη*, *ἐξανθήματα ἀνδρακώδεα*, *ἐλευδρία ἀνδρακώδεα*, *ψυδράκια*, *Φλυζάκια*, et similia; forte et ipse *ἐξανθήσεις ἐλαώδες* Aph. 20. Sect. III. sint variolae, ut mihi quidem videtur. Sed hic non est quaestio, quid facere illi debuissent, sed quid re ipsa fecerint? atque in illo acquiescendum. Quum enim illi verborum parci, rerum vero foecundi essent, — saepius accidit, ut unum nomen pluribus rebus inter se adfinibus adiiiceretur. —

His igitur rite perpensis, qua ratione quis dubitare adhuc possit, atque huc illuc ferri, plane non video. Aliter enim SYDENHAMVS^{p)}, magnus olim et medicinae Hippocrateae vindex, et verus in variolarum curandarum ratione princeps: *Vero simillimum est*, inquit, *ne quid dicam audacius*, *variolas nondum tunc temporis in rerum natura fuisse repertas*. *Si enim per antiquiora tempora perinde atque nunc dierum hic morbus inualuisset*, *sagacissimum HIPPOCRATEM*, opinor, *is nunquam latuisset*. *Qui cum morborum historias et clarius intellexerit*, *et descripserit accuratius*, *quam post natorum quispiam*, *et huius etiam descriptionem genuinam atque simplicem pro suo more nobis reliquisset*. —

D 2

Sed

o) In Epist. II. p. 14. ad calc. Hahn. Carb. Pestil.

p) Opp. Medic. Sect. V. c. 4. p. 149. T. I. ed. Gen.

Sed ohe, iam fatis est, ne quid nimis. *Variolae novus morbus* sunt, adeoque Arabibus solis, non Graecis aut Latinis, honos atque gloria inventi huius perditissimi debetur.

Quod valitudinis aduersae genus cum tam infestum humanae vitae sit, vt inter sexcentos homines vix ac ne vix quidem vnus fatis sibi caueat, factum est, vt multi dirissimo huic cunctisque perquam familiari malo noua *infitio* via occurrere conarentur. Est vero haec *infitio* non, nisi nouus veteribusque incognitus morbus, quam alii, vt HAENIVS ^q), Ill. TRILLERVS ^r), RAVLINVS ^s), alique multi ex schola Parisina, nuper etiam SWIETENIVS ^t) atque NEIFELDIUS ^{tt}) cet. in hominum perniciem atque exitium inuentam, adeoque cane peius et angue fugiendam existimarunt; Alii contra, quorum in numero Ill. VOGELIVS ^u) est, media, eaque tutiori via procedere cupiunt; Alii denique hanc *infitio* viam summis extollunt laudibus, suntque hac ex sacra cohorte magnus WERLHOFIVS ^v), DE LA CON-

DAMI-

- q) Quaestion. super meth. Inocul. Variol. Vindob. 1757. et passim in Rat. Med. locis perquam multis.
 r) Geprüfte Pockeninoculation, Frft. 1764. et in Opuscul. passim.
 s) Medicin. Wahrnehm. Band. III. Stück 3. p. 240. Francf. 1759. vbi argumenta in vtramque partem bene adferuntur.
 t) Comm. in Boerh. Aph. p. 142. sequ. T. V. ed. Lugd.
 tt) Ratio Medendi Morb. Circul. Sanguin. p. 184.
 u) Prael. Acad. De Cognosc. et Curand. Morb. p. 93.
 v) De Variol. et Anthrac. c. 1. §. 6. p. 18.

DAM
ROE
PET
TIS
TY,
SVT
mem
cum
tudi
suar
fition
geme
fieri
nus
fition
et ra
KRA
iam
nou
nibu
ficio
I
inge
cum

B
P

w)
x)
y)
z)

DAMINE ^{w)}, KIRCK PATRICK, Ill. HALLERVS, ROEDERERVS, TRONCHINVS, SCHVLZIVS, PETITVS, SVLZERVS, BALDINGERVS, TISSOTVS, ROSENIVS, MACKENZIE, MATY, GATTY et WAGLERVS, V. Cl. DIMSDALE, SVTTON, et sexcenti praeter hos alii, quos commemorare amplius nec licet, nec lubet. Qui cum variolas naturales et vitae, et formae pulcritudini, haud raro exitiosas esse intelligerent, id suarum partium esse censuerunt, vt terminos infitionis huius quouis modo prorogarent, contagemque illam, qua nulla est capitalior, quoad eius fieri possit, aut penitus tollerent, aut saltem minus detrimentosam efficerent. Id quod vtrum infitionis ministerio fieri possit, an quavis alia via et ratione, quam multo meliorem existimarunt KRAVSIVS ^{x)} atque FRID. CASIM. MEDICVS ^{y)}, iam non attinet amplius anquirere. Id vnum scio, nouum hoc morbi genus esse et ab exteris nationibus illustrissimae feminae MONTAGVE beneficio ad nos translatum.

Magna ex hoc tempore rixarum acuendique ingenii materia medicis data est, plurimique, vt cum NASONE ^{z)} meo loquar,

Sine viribus vllis

*Bella instructa gerunt, multumque ab vtraque cruoris
Parte datur.*

D 3

Id

w) Medicin. Wahrnehm. B. III. St. 3. p. 243.

x) Diff. De Variol. Exstirpat. Infit. substituenda Lipf. 1762.

y) Sendschreib. von Ausrott. der Blattern Frft. 1763. et iterum, ni fallor, in Beobachtung. T. II.

z) Metamorph. XIV. v. 528.

Id vnum in votis est, vt vterque sine vlllo partium studio, atque omni adhibita diligentia, lubricum hoc periculique plenissimum argumentum pertractent, et quae demum cunq̄ue obseruando acceperint, humaniter edoceant. Ex hac enim rei inuestigatione ac inquisitione id tandem eueniet, vt veritati et suum decus reddatur, et omnis falsi vis pereat. Nam, vt praeclare olim *IVNO* apud *VIRGILIVM*,

Motos praestat componere fluctus.

Ego vero, cui pusillum animum, linguam barbaram et balbutientem, pacis denique amorem singularem natura dedit, id mihi non sumam, vt insitionis coryphaeis aut me audacter adiungam, aut cuidam eius aduersario flebiliter ogganniam, siquidem monuisse

*Id mihi satis est; haec vna potentia nostra est,
Ipse docet, quid agam. Fas est, et ab hoste doceri?*

II.

MORBILLI ET ROSEOLAE.

Alterum morborum incognitorum genus *MORBILLI* sunt, quos, ne tantum detrimenti exinde caperet respublica, primus omnium *FRANCISCVS HOME* ^{a)} Edinburgi per insitionis viam arcerere atque per sanare tentauit. Antiquitates vero morbillorum illa Arabum tempora non excedunt, etsi eos olim *HIPPOCRATI* notos fuisse perhibuit

a) Princip. Medic. p. 186. Cf. *Rosen* Kinderkrankheiten, Abfchn. XV. p. 235. ed. secund.

buit G. E. HIER. WELSCHIVS ^{aa)} atque praeterea MANARDVS cum herpete veterum conuenire dixerat: Id quod quam factum sit, suo iam tempore demonstrauit HIER. MERCVRIALIS ^{b)}. Eodem enim fere tempore ac loco, et variolae, et morbilli commemorantur, neque, quod nouis in rebus, iisque sibi haud absimilibus, saepenumero vsu euenit, satis a se inuicem secernuntur. A quo errore ne RHASES ^{c)} quidem post multos alios sibi satis cauit. Expresse tamen MORBILLOS SALVTARES censuit, qui vehemente non sunt rubore, qui velocis processione, et apparitionis, et maturationis sunt; MORTIFERI vero atque exitiosi sunt fusci, virides, violacei ^{d)}, nigri ^{e)}, crocei coloris ^{f)}, rubei ^{g)}; qui duri, tardae maturitatis, frequentis syncopis, et angustiae sunt, et occultantur iterum subito ^{h)}; si venter inflatus est et manibus reperiens sonat ad modum tympani ⁱ⁾ cet. AVICENNA ^{k)}

D 4

vero

- aa) Curat. Propr. Dec. III. Cur. V. p. 136.
 b) De Pueror. Morb. I. 2. p. 15.
 c) De Variol. et Morbill. c. 14. p. 195. seq. ed. Chann. Cf. Avicenna Can. IV. Fen. I. Tract. IV. c. 9. p. 74. T. II. ed. Iunt.
 d) Rhaf. ad *Almans.* L. VIII. 18. Cf. *Humain* quidam, qui ad calc. *Gal. Opp.* L. De Plant. p. 1005. T. XIII. ed. *Chart.* plantam *Ierdelin* morbillis conferre auctor est. *Gabrieli* vero (vid. *Vita eius* in calc. *Hist. de Medec. Freind.* p. 307.) dicitur morbus, quem *parui* pendunt homines, nempe *El-Haspa* seu morbilli.
 e) L. cit. p. 216. ed. Chann.
 f) *Maseriuweius* ap. Rhaf. l. c. p. 250.
 g) Rhaf. *Diuisio.* c. 159. p. 210. ed. Chann.
 h) Rhaf. l. c. p. 216. et *Avicenna* l. et pag. cit.
 i) *Mesue* ap. Rhaf. l. c. p. 224.
 k) L. et pag. cit.

vero teste, non, nisi *quantitate ac magnitudine*, variolae morbillique a se discrepant, id quod AVENZOAR ^{l)} his verbis definiuit, *quod variolae generantur ex humore magis grosso, et morbilli ex subtili et sicco procreantur*. Tandem FRANCISCO PEDEMONTANO ^{m)} iudice, *variolae, pasticum et morbilli ex genere sunt pestilentiosorum morborum*.

Immo vero ii ipsi, qui voculas ac syllabas studiose aucupantur, non satis sibi in variolarum ac morbillorum appellatione constitisse videntur. Glossa enim quaedam apud CANGIVM ⁿ⁾ adducitur ad ALEXANDRVM iatrosophistam referenda his verbis; *Turpedo nihil aliud est, nisi cutis deturpation, facta ex varia macularum diuersarum distinctione. Hanc passionem quidam morbillum, i. e. minimum morbum, communiter dixerunt, eo, quod patientes per totum corpus minutas videantur habere pustulas. Alii lepram, quod sit leprae similis cet.* Haec certe medicorum dissensio fuit etiamnum illo, quo DANSENERTVS ^{o)} vixit, tempore tanta, vt, qua potissimum ratione ac via haec valitudinis aduersae genera essent a se inuicem internoscenda, prorsum ignorasse viderentur, et suo quisque more in appellandis variolis atque morbillis vteretur. Qua
ex

1) Rectificat. Medicat. et Regim. L. II. Tr. VII. c. 2. p. 30. b. ex interpret. Mag. Paravic.

m) De Febre Putrid. c. 6. p. 174. b. Summ. II. P. I. Sect. II. ad calc. Opp. Mesue.

n) Glossar. Med. et Infim. Latinit. voc. morbillus p. 674. T. II. vbi simul quatuor turpedinis species explicantur. Cf. Werthof. De Variol. et Anthr. c. 3. p. 56.

o) De Febr. IV. 12. p. 510. sequ.

ex re non potuit non peruersa signorum caussa-
rumque fieri notatio.

Nec defuerunt nostra aetate, qui vtrumque
morbum eodem genere contineri, eandemque cu-
rationem requirere perhiberent, id quod audacter
negat et pernegat HATTE P), medicus Gallus,
etsi iterum aliter poeta q), cum ita caneret, sen-
fisse videtur:

*Verum illas dicam papulas, quae corpore toto
Rumpentes rapidae faciunt incendia febris.
Interea niueosque artus infantis et ora
Deturpant, et longa sui vestigia linguunt:
Siue cute emineant summa, morbique per omnem
Decursum, ardentem rutilo velut igne coruscant,
Seu gelidi humoris lento torpore grauatae
Subsident, primo quaeque ante rubebat in ortu
Pustula, paulatim albescat, lateque vagata
Desinat in densas maturo tempore crustas.*

Id vnum commemorasse sufficiat, AARONEM r)
variolas et morbillos expresse a se inuicem distin-
guere, *blactias* vero, quas multi, iure, nescio, quo
pro *roseolis* nostris habendas existimant, *una cum
variolis* appellare: Id quod optime hisce GEOR-
GII verbis fieri potest. *Quemodmodum blactiae, in-
quit ille, variolae sunt coloris violacei, nigri, ali-
quando apparent, aliquando occultant cet.* RHASES s)

D 5 vero

p) Medicin. Wahrnehm. B. II. St. V. n. 8. p. 344. Strash.
1762. q) L. cit.

r) Ap. Rhaf. Continent. P. II. Tract. 13. c. 30. p. 419. vbi
etiam ea, quae sequuntur, verba quaeras.

s) L. cit.

vero variolas et blactias sic a se differre putat, ut blactiae sint rubae, appareant in superficie cutis, sicut ignis ipse, non sint profundae eminentiae, nec eminentes: Variolae habeant eminentiam, rotunditatem. — Sed mehercle non satis sibi constitit, cum hic blactias pro morbillis attulisse videatur, et alio loco tripliciter variolas, morbillos et blactias nominet. Interdum t) enim variolas, blactias et morbillos coniunxerat, interdum u) vero variolae et blactiae sibi solae opponuntur, hisque inesse dicuntur vox grossa et rauca, tempora eleuata, oculi rubicundi, lacrymae, nausea cum abominatione, eo tamen adhibito discrimine, ut blactiae accidant subito, variolae vero successiue; quemadmodum et alias v) signum prognosticum variolarum appellatur lumborum dolor, non vero blactiarum cet.

Similiter quoque TABRI^{w)}, qui RHASIS magister fuisse dicitur; IOSEPHVS AL SAHER s. VIGILATOR^{x)}, nec non filius MESVE^{y)}, alii. At vero GEORGIUS^{z)}, qui CHANNINGO videtur BACHTISHVA esse; Blactiae fiunt, inquit, ex sanguine permixto multa colera, et variolae ex sanguine grosso multae humiditatis, et ideo inuenimus variolas

t) Rhas. De Variol. et Morbill. c. 3. p. 39. et c. 6. p. 89. Iterum c. 14. p. 189. et p. 195. ed. Chann. Similiter L. ad Almanfor. X. 18. Diuision. c. 159. p. 210. sequ. ed. Chann.

u) Continent. XVIII. 8. p. 241.

v) L. cit. p. 242.

w) L. cit. p. 217.

x) L. cit. p. 221. Cf. p. 236. ed. Chann.

y) L. cit. p. 224.

z) L. cit. p. 236. Sed dissentit vehementer a Channingo Illustr. Reiskius in not. ineditis ex Abuofaibah auctoritate.

riolas humidas, et blactias aridas et ficas cet. Porro apud BACHTISHVAM ^{a)} variolae, morbilli et blactiae expresse a se inuicem distinguuntur; Apud MASERIVWAIHV M S. IVDAEVM ^{b)}, leguntur, blactiae seu morbilli, similiterque alio loco ^{c)}, in blactiis ceu morbillis cet. Denique eadem blactiarum ac morbillorum signa sunt, adeoque in eam ingredior sententiam, blactias et morbillos prorsum sibi respondere, id quod magno WERLHOFIO ^{d)} iam visum est, etli iterum alio loco ^{e)}, INGRASSIAE AC HERM. CONRINGII auctoritate fretus, blactias inter variolas et morbillos medias esse et rubeolarum nomine insigniendas censuit. Sed in aliam quamcunque sententiam pedibus iuit FRANCO. BOISSIER DE SAVVAGES ^{f)}, qui ex quorundam Gallorum more roseolam generatim pro morbillis adhibendam duxit, quia sic primitus nominata a traductoribus HALY ABBATIS; morbilli vero a latino-barbaris in plurali dicti sunt, quasi parui morbi, blactiae vero Aaronis interpret. cet. Videant, quaeso, qui linguae Arabicae satis gnari sunt, istane vocabula reuera RHASES reliquique medici seiunxerint, an debeantur potius minus fido interpreti. Id saltem ex Ill. REISKIO me nuper accepisse memini, dari apud Arabes non, nisi duo vocabula, quibus variolae ac morbilli exprimuntur, adeoque nobis, quae demum cunque, conferendis variis Arabum

a) L. cit. p. 247. ed. Chann.

b) L. cit. p. 250.

c) L. cit. p. 252.

d) De Variol. et Anthrac. c. 3. §. II. p. 59.

e) L. cit. p. 63.

f) Nofolog. Method. P. II. p. 386.

Arabum medicorum locis, vere colliguntur, paucis hic commemorasse sufficiat.

Id vnum porro adiciere placet, dari *quandam morbillorum formam*, cui a roseo forsitam colore nomen est *roseola*, aut, si mauis, *rubeola*, vt etiam fecisse videtur vetus interpres HALY ABBATIS g). *Est species aliqua*, inquit, *quae vocatur rubeola*, *quae ex sanguine fit calido et subtili, et non multum malo, et haec species, cum ad statum peruenerit, similis fit milii granis aut paullo maior, et eius color rubeus, nec aperiantur pustulae, sed fluunt.* Duo autem harum roseolarum genera esse dicuntur, quorum vnum in caussarum, symptomatum et signorum natura curationisque via morbillis abunde respondet; alterum cum tumore totius fere corporis, inflammatione, febre vehementi, et macularum rubrarum eruptione est, atque infantibus non raro mortem accelerat. Quod malum cum apud Vratislauenfes dupliciter sumatur, cumque DAN. SENNERTVS h), qui ei similitudinem quandam cum FORESTI *purpura et ruboribus* (ἐρυθρήματα) censuit intercedere, multus prae ceteris in symptomatum notatione sit, in nomine vero et genere inueniendo minus felix, liceat iam nobis eius verba adducere. *Maculae rubrae et quasi ignitae*, inquit, *cum vix effatu digno tumore per vniuersum corpus quasi quaedam parua erysipelata erumpunt in principio, seu morbi*

g) Theoric. VIII. 14. Vide, si placet, plura apud Hahnium in Antiqu. Variolar.

h) L. De Febr. II. c. 12. p. 512. vbi simul quaedam notatu digna ex cadaueribus eorum, qui hoc morbo perierant; sedulo studioseque repetuntur.

morbi die quarto, vel quinto. In statu vero uniuersum corpus rubrum et quasi ignitum apparet, ac si uniuersali eryspelate laboraret. In declinatione rubor ille imminui, et maculae rubrae, latae, ut in principio, iterum apparent, quae tandem septimo vel nono die euanescent, epidermide squamarum instar decedente. Malum vero hoc graue ac periculosum, et saepe lethale est. Nam calor est feruentissimus, sitis inextinguibilis, et plerumque pulmonum, (unde tusses excitantur), faucium et aliorum viscerum inflammationes, deliria, et alia mala urgent. In declinatione tandem materia ad articulos extremorum transfertur, ac dolorem et ruborem, ut in arthriticis, excitat. Cutis squamarum instar decedit, mox pedes ad talos et suras usque intumescunt, hypochondria laeduntur, respiratio difficilior redditur, tandemque abdomen intumescit, aegrique non sine magno labore et post longum tempus pristinae sanitati restituuntur, saepe etiam moriuntur. Sic ille ex MICHAELIS DOERINGII, medici quondam Vratislaviensis, obseruatione.

Sunt haec (fateor) peregrina naturaeque apposite dicta, nec equidem nego, priorem illam rubeolarum formam esse ex morbillorum genere; posteriorem vero, quis est, qui eo referre temere audeat? Melius enim illa in febris scarlatinae grege, qualem Ill. VOGELIVSⁱ⁾ eleganter descripsit, videtur collocanda, et SYDENHAMII^{k)} eryspelati pustu-

i) Prael. De Cogn. et Cur. Morb. Class. I. §. 151. p. 111. seq.

k) Opp. T. I. p. 355. ed. Gen. Cf. Gontard in Medicin. Wahrnehmung. Band VIII. St. IV. n. 6. p. 244. Strasb. 1764. qui omne morbillorum genus a variolis quam maxime diuersum atque eryspelati adiungendum existimat: idque, ut nobis videtur, non iniuria.

pustulari cum maxime respondere. Esse vero rubeolas ad *febrem scarlatinam* referendas, praeter hos, quos iam adduximus, magnos viros bene docuerunt STORCHIVS ^{l)}, STOERCKIVS ^{m)}, PLENCIZIVS ⁿ⁾, IO. CONR. GVIL. SCHMIDTIVS ^{o)}, atque NEIFELDVSP); Id quod, vt in re dubia facile fieri solet, negarunt olim medici Vratislavienses ^{q)} et nuper demum SAVVAGESIVS ^{r)} atque SELLIVS ^{s)} V. Cl. qui rubeolas ac morbillos inter se coniungendos et eadem medendi via compescendos putant. Sed falsi merete illi sunt, vt mihi ob magnam medicorum atque vulgi ipsius dissensionem hoc morbi genus diligenter studioseque obseruanti videtur.

Sunt enim *morbilli ex febrium continuarum catharrhalium genere*, adiunctumque habent pulsum elatiorem ac mollem, perraro durum, *tussim*, interdum quoque *grauedinem, oculos lacrumantes, maculas pulicum moribus similes*, in pectore atque collo quandoque confluentes. Eruptio varia est, atque die secundo, tertio, quarto, quinto fit, ita tamen, vt sextus vel maxime pertimescendus sit ob vitae periculum, cui aegri patent. Quo superato,

l) Vom Scharlachfieber, ni fallor.

m) Ann. Medic. II. Mens. Nouembr. p. 48. sequ.

n) Opp. Medic. Phys. Tract. III. Sect. II. §. 29. sequ. p. 57.

o) In Epist. ad Cl. Frid. Guil. Klaerich, Obs. de febre scarlat. complexa.

p) Ratio Medendi Morb. Circuli Sanguin. Part. I. c. I. Subsect. X. §. 452. p. 153.

q) Hist. Morb. Vratisl. Ann. 1699. p. 18. et Ann. 1700. p. 185. sequ.

r) Nosolog. Method. T. II. P. II. p. 386.

s) Rudiment. Pyretolog. Method. p. 156.

rato, subito conualescunt, cutis autem furfurum more desquamatur. Accedit, quod linguae fa-nae simillima semper est, colli dolor nullus, alius vero lubrica, eaque perpetua, nec suspecta mali comes. Tussis sola, nisi a medico prospicitur, ne qua pectoris labes exinde remaneat, morbum et grauiorem, et periculosiorem efficit.

Longe aliter se habent *rubeolae*. Etenim illae haud raro pertinent ad *febres continuas putridas*, aegrosque vel post sex hebdomadam spatium in emphysematicum totius corporis tumorem conii-ciant atque misere iugulant. Rubet autem omnis cutis; ut in febre scarlatina mos est, idque vel iam ab morbi principio, vel a die secundo, pectori, clunibus, femori, accidit, faciei contra et bra-chio non semper: Lingua, tanquam ferro calido, laeuigata est atque excoriata, papillulis nerueis quasi nudis. Accedit angina, modo maior, modo minor, tandem ad septimum circiter diem squa-mae frustillatim defluunt, atque febris tunc demum se remittit. Alui profluuium semper boni augu-rii et euentus est.

En dissimilitudinem morbillorum atque rubeo-larum! Inest quidem (fatebor enim) vtrique ru-bor, sed is in morbillis pallidior est, neque per omnem cutim diffusus, in rubeolis contra inten-sior atque profundior, adeoque videtur nobis per-quam probabile, non cauisse sibi satis medicos, qui contrariam opinionem defenderunt, et mor-billos fortasse confluentissimos cum rubeolis ipsis commutasse.

Inci-

Incidimus nuper quoque in eam morbillorum speciem, quam SAVVAGESIVS ^{t)} *rubeolam variolodem* dixerat, etsi, vt nobis quidem videtur, non satis recte reique accommodate, quippe signa illa, quae afferenda putauit, morbillis nostris omnino respondent. Aderant vero *tussis sicca, frequentes frigoris et aestus vicissitudines, sitis vehemens, genarum rubor et tumor exiguus, oculorum dolor et lacrymatio, somnolentia leuis*, atque die demum *tertia pustulae quaedam acuminatae*, praeter consuetudinem *magnae atque rubrae* prodierunt, quarum aliae, elapso die sexto, fastigium quoddam habuerunt puris plenum, aliae vero breui furfurum modo deciderunt. Sed haec obiter, cum roseolae paucis essent commemorandae, quae similiter, vt morbilli, latuerunt prorsum graecos latinosque medicos.

Neque iam nobis licet aut lubet esse verbosioribus, cum persuasum nobis sit atque cognitum, qui morbillorum origines vltra Arabum tempora proferre velit, fore profecto neminem, praesertim si, quae in variolarum inquisitione ac inuestigatione dicta sunt, ea omnino omnia velit in memoriam reuocare. Si qui vero sint, de qua re nullus dubito, modo ingenii humani morem vtcunque nouimus, quibus

Mediis sitemus in vndis,

id saltem nostro in veteres scriptores studio dabunt, vt, cum in graecis latinisque medicis lubrica et obscura sint omnia, vocularumque consent aucupis,

t) L. cit. p. 39t.

cupiis, ab Arabibus solis hoc valitudinis sinistrae genus exordiamur. Nam, auctore HIER. MERCURIALI^{u)}, *cum variolae et morbilli sint nomina ab Arabibus inuenta, aequum est, ut eo pacto nos iis utamur, quibus ipsi sunt vsi.*

III.

SVDOR ANGLICVS.

Tertium valitudinis genus, quod graeci latinique medici prorsum ignorarunt, videtur nobis esse *Sudor Anglicus*, qui et *ὑδροπύρετος* et *febris sudatoria* dicitur. Qui morbus cum anno c l o c c c c l x x x v i. in Anglia ortus et quadraginta paene annos his terris familiaris ac proprius quasi fuisset, sic, vt internecinam hominum stragem perpetraret, atque vix hiemali tempore a mala sua natura et indole recederet; ad exterarum tandem nationes, ac, LANGIO^{a)} teste anno c l o l o x x v i i i. demum in Germaniam, processit, eadem, qua in natali loco, immanitate vsus. Factum fortasse hinc est, vt istam *febrim* RODERICVS a FONSECA^{b)} *epidemiam, endemiam, et sporadem* appellaret; CAIVS^{bb)} vero *febrem pestilentialem contagiosam*; DAN. SENNERTVS^{c)} denique *e malignarum februm numero esse* arbitraretur.

Perie-

u) De Pueror. Morb. I. 2. p. 31. Cf. *Fuchsi Errat. Medic.* l. c. et si is vehementer errasse *Mercuriali* videtur.

a) Epist. Medicinal. L. I. Ep. 19. p. 85.

b) Consult. Medic. T. II. Conf. I. p. 2.

bb) Ap. *Freind. Hist. de Medecin.* P. III. p. 265. seq. ed. *Paris.*

c) L. De Febr. IV. 15. p. 557.

Perierunt tantum non omnes, quicumque in hoc malum inciderant. Nullis carbunculi papularumue vestigiis conspicuis, aderant *languor subitus, animi defectio, inquietudo summa, dolor capitis, pulsus celer et inaequalis, cordis palpitatio*, vel per multos annos et vitam omnem nonnunquam duratura cet. fueruntque ista indicio, hoc aegrotationis genus malignae esse indolis. Signum vero eius perpetuum quasique proprium *sudor* fuit, qui affatim per totum corpus et vndatim quasi defluebat, atque intra viginti et quatuor horas, nisi aegri auram frigidiorum ad corpus inconsulto admiserant, omnem morbi vim atque perniciem auferebat.

Magna olim medicorum fuit hoc de valitudinis genere disceptatio. Multi enim et sibi, et veteribus, dedecori esse existimarunt, nouam morbi formam adsciscere quasique adoptare, adeoque similiter, vt ille apud *PLVTARCHVM* ^{d)}, edixerunt: *Οὐ μέντοι νῦν γε καὶ χθές, ἀλλ' αἰεὶ ποτε τῆ ταῦτα, καὶ εἰς οἶδεν, ἐξ ὄρας ἐφάνη.* Sed non heri sunt ista vel nunc edita. Semper fuere; quando extiterint, nemo scit. Factum hinc est, vt, omni adhibita opera et studio, nefariam hanc iniuriam a caris istis capitibus abigere conarentur, eorumque in numero facile eminent *IO. LANGIUS* ^{e)}. Qui vt veterum propugnator longe acerrimus est, ita etiam sudorem hunc, et priscis medicis putat fuisse notissimum, et ad febres *τυ-*

Φώδης

d) Sympos. VIII. Quaest. IX. p. 731. T. II. ed. Xyl.

e) Epist. Medicinal. L. I. Ep. 19. p. 85. ed. Hanov. Consentit *Rud. Aug. Vogelius* V. Cl. in Prael. Academ. §. 91. p. 63. sequ.

Φώδες aut ἐλώδες retulit, idque, vt nobis videtur, argumentis sane proletariis, quae multis refellere non attinet, etsi ab eius partibus stare videtur BALD. RONSSEVS f). Sed recta mediaque via, vt solet, incescit DAN. SENNERTVS g); Nonnulli, inquit, hanc febrem antiquis plane incognitam fuisse statuebant, quorum sententia plane absurda non est. Etsi enim ad malignarum febrium a medicis antiquis descriptarum speciem aliquam referri possit; tamen nulli apud antiquos determinatus hic malignitatis gradus fuit cognitus, aut certe non descriptus, cet.

Accedit praeterea BACONIS DE VERVLAMIO h) testimonium; cuius verba, cum omnem morbi nefandi naturam ad viuum expresserit, hic adscribere nobis liceat: Circa hoc tempus in autumno versus finem Septembris grassari coepit tum in ipsa urbe Londini, tum in aliis regni partibus, morbus quidam epidemicus, tunc temporis nouus; cui ex natura et symptomatibus eius febris sudorificae nomen indiderunt. Morbus iste breues sortitus est periodos, tam in morbi ipsius crisi, quam in tempore durationis ipsius. Quippe qui eodem correpti erant, si intra spatium viginti quatuor horarum non morerentur, securi fere et sine metu erant. At quoad spatium temporis, per quod malitia morbi durauit, incoepit quidem circa vicesimum primum Septembris diem, cessauit autem sub finem Octobris sequentis. — Fuit iste morbus febris pestilentis genus quoddam, neque tamen, vt videtur, in venis aut humo-

E 2

ribus

f) Ep. De Scorbuto II. p. 169. ad calc. Opp. Sennerti.

g) L. De Febrib. IV. 15. p. 558.

h) Historia Regni Henric. VII. p. 18. ed. Lugd. 1647.

ribus sedem occupans, cum non pustulae, non purpureae aut liuidae maculae sequerentur, (massa scilicet corporis intacta.) Tantum malignus quidam vapor et aura ad cor aduolauit, spiritusque vitales petebat et occupabat. Vnde natura excitabatur ad eundem per sudores emittendum et exhalandum. Patuit autem per experientiam, quod morbus iste natura potius insidiatrice erat, eamque imparatam opprimebat, quam aduersus remedia obstinatus, si in tempore subuentum foret. Etenim si aegrotus in aequabili temperamento, quoad vestes et focum, detentus esset tepidumque bibisset, et cordialia etiam temperata sumisset; unde naturae ipsius opus nec calore irritaretur, nec frigore repelleretur, plerumque sanitas sequebatur. Verum innumeri homines ex eo subito occubuerunt, antequam curationis modus et regimen aegroti innotesceret. Opinio erat, morbum istum nequam ex epidemicis illis, qui simul contagiosi sunt, et de corpore in corpus fluunt, fuisse, sed a malignitate quadam in ipso aere, ex praedispotione temperatum et mutationibus coeli crebris et insalubribus impressa manasse, atque breuis eius mora hoc ipsum indicabat. Haecenus ille. Sin vero cuius interfit plura hoc de morbi genere nosse, adeat IO. FREINDVM¹⁾, Anglum longe clarissimum. Quod si igitur verum est, vt est, medicos istorum seculorum clarissimos nec morbi nomen imaginemue apud veteres reperisse, neque de natura eius ac ordine, quo collocanda haec lues esset, aut consensisse, aut consentire vnquam potuisse; non spero solum, verum etiam confido, qui hic in aliam partem temere negando transeat, fore sane neminem.

IV. MOR-

1) Hist. de Medecin. P. III. p. 264. ed. Paris.

IV.

MORBUS GALLICVS

In hoc, quod adhuc considerauimus, corporis malo cum tantopere a se inuicem abhorrent medici, tum vel maxime in *morbi gallici origine ac natura* definienda inde ab anno *MDCCCCLXXXIII*. Tunc enim haec lues, FRACASTORIO^a) teste,

In auras

Exiit, et tandem sese caligine ab atra

Exemit, durosque ortus et vincula rupit.

Tunc disceptationes, rixae, iraeque exarserunt vehementissimae, aliique morbum hunc nouam reputarunt pestilentiam, alii vero, tanquam pro aris et focus contenderent, eum a priscorum hominum aetate ac cognitione non alienum fuisse ad raucedinem et rauim vsque vociferati sunt. Sed, vt mihi videtur, frustra et sine vlla veri specie. Nam si veteres promi condi sunt, vnde, quicquid velis, sumas, qui, quaeso, factum est, vt, cum haec lues appareret, tam subito tanta auctorum dissensio subnasceretur?

Apud SEBASTIANVM ENIM AQVILANVM^b) morbus gallicus dicitur *passio, nec a nostris proauis, nec ab aliis longe antiquioribus vmquam visa*; Apud NICOL. LEONICENVM^c), *insolitae naturae morbus, Italiam et multas alias regiones inuadens*: Apud

E 3

NICOL.

a) Syphilid. I. v. 100. p. 236. ed. Iunt. 1555. Cf. *Mercurialis Medicin. Practic. L. IV. 1. p. 423. sequ.*

b) De Morbo Gallic. c. 1. p. 7. Coll. *Luisin. Ven. 1566. T. I.*

c) De Epidem. Morb. Gall. p. 15. T. I.

NICOL. MASSAM ^{d)}, *aegritudo noua*; Apud IACOB. CATANEVM ^{e)}, *monstrosus morbus, nullis ante seculis visus, totoque in orbe terrarum incognitus*; Apud IOANNEM BENEDICTVM ^{f)}, *dispositio mala, quae probabiliter loquendo, nec diuino HIPPOCRATI, nec GALENO, nec AVICENNAE, aliisque medicis antiquissimis cognita fuerit*: Apud HIER. FRACASTORIVM ^{g)}, *nouus et diu nostro orbe incognitus morbus, similiterque apud MATTHIOLVM ^{h)} et VLRIC. ab HVTTEN ⁱ⁾*. At vero ab WENDELINO HOCK ^{k)} appellatur *aegritudo ignota*: CORADINO GILINO ^{l)} videtur morbus apud modernos incognitus; LAVRENT. PHRSIO ^{m)}, *incognitus et inuisus pestiferque morbus, non tantum vulgo, verum etiam doctis et in sacra medicina eruditis*: ALOYSIO denique LOBERAE ⁿ⁾, *morbis nunquam alias, ut in praesentia, notus, ignotusque ille veteribus, cum nulla eius indicia attulerint, cum tamen similes alias aegritudines tractarint, earum remedia adsignantes*. Immo vero secundum PETR. MAYNARDVM ^{o)} dicitur, *suo tempore detectus quidam morbus epidemialis, et secundum*

d) De Morb. Gall. c. 1. p. 36. T. I.

e) De Morb. Gall. c. 1. p. 123. T. I.

f) De Morb. Gall. c. 1. p. 148. T. I.

g) De Syphilid. f. Morb. Gall. c. 1. p. 173. T. I. et De Contagios. Morb. II. II. p. 124. ed. Iunt.

h) De Morb. Gall. p. 215. Coll. Luifin. T. I.

i) De Morb. Gall. c. 1. p. 241. T. I.

k) De Morb. Gall. c. 1. p. 268. T. I.

l) De Morb. Gall. p. 296. T. I.

m) De Morb. Gall. c. 1. p. 299. T. I.

n) De Morb. Gall. c. 1. p. 321. T. I.

o) De Morb. Gall. Tract. I. c. 1. p. 336. T. I.

cundum ANTON. BENIVENIVM ^{p)}, novum morbi genus; ALPHONSVS FERRVS ^{q)} autem existimat, de morbo, quem gallicum appellant, neminem ex antiquis scriptoribus aliquid in specie atoma scripsisse.

Neque tamen substātam in testibus iis adducendis, qui morbi huius novitatem satis superque demonstrarunt. Multorum enim testimoniis et plus fidei adhibendum videtur, et lectori hinc facilius aditus paratur ad perspicendum, quam male fecerint, qui omnia veterum medicorum diligentiae debere censuerunt. Nam et apud IOANN. DE VIGO ^{r)} dicitur illo tempore apparuisse quoddam morbi genus quasi per totam Italiam incognitae naturae: Apud ANTON. GALLVM ^{s)}, novum malum: Apud LEON. FVCHSIVM ^{t)}, morbus novus omnique aevo priore incognitus: Apud ANTON. MVSAM BRASAVOLVM ^{u)}, nova lues: Apud GABRIEL. FALLOPIVM ^{v)}, morbus temporibus patrum nondum repertus, nondum auditus, et paulo post, novum morbi genus: Apud BARTHOL. MONTAGNANAM ^{w)}, morbus HIPPOCRATI, GALENO, AVICENNAE, et aliis medicis antiquis incognitus: Apud MARINVM BROCARDVM ^{x)}, nova aegritudo: Apud BENE-

E 4

DICT.

- p) De Morb. Gall. p. 245. T. I. Coll. Luif.
 q) De Morb. Gall. l. III. c. 1. p. 373. T. I. et p. 137. ed. Basil. 1538.
 r) De Morb. Gall. c. 1. p. 386. T. I. Coll. Luif.
 s) De Ligno sancto non permiscendo, c. 1. p. 396. T. I.
 t) De Morb. Gall. p. 514. T. I.
 u) De Morb. Gall. p. 564. T. I.
 v) De Morb. Gall. c. 1. p. 662. T. I.
 w) De Morb. Gall. Confil. p. 5. T. II. Coll. Luif.
 x) De Morb. Gall. p. 9. T. II.

DICT. RENIVM y), nostris temporibus morbus gallicus exortus, quem priora secula non viderint, aut cognouerint: Apud PETR. TRAPOLINVM z), morbus HIPPOCRATI, GALENO, AVICENNAE incognitus, et aliis medicis antiquis: Apud BERNARDINVM TOMITANVM a), infectio noua, insueta, atque auribus hominum, Italiae praesertim, inaudita: Apud MICH. IO. PASCHALIVM b), affectus antiquioribus ne per somnium quidem notus: Apud PROSPERVM BORGARVTIVM c), nouus in Italia morbus, antiqua carens appellatione, affectusque horribilis: Apud ALEXANDRVM denique TRAIANVM PETRONIVM d), morbus, si non cognitione, certe curatione nouus et antiquis incognitus cet. Sed ohe, iam satis defensorum est, ne iusto longiores simus.

Restat, vt paucis aduersarios addamus, qui hanc luis venerae nouitatem prae fracte negandam existimarunt. Quorum in numero habentur multi, iique clarissimi viri, SEBASTIANVS AQVILANVS e) et MARCELLVS CVMANVS f), cui idem ac morbus Campanus est, leprae similis, a PA-

PIA

y) De Morb. Gall. Confil. p. 18. T. II.

z) De Morb. Gall. p. 47. T. II.

a) De Morb. Gall. L. I. c. 5. p. 65. T. II.

b) De Morb. Gall. p. 146. T. II.

c) De Morb. Gall. Method. c. 1. p. 151. T. II.

d) De Morb. Gall. L. I. c. 2. p. 2. ad calc. T. II. Coll. *Luisin.* Cf. si placet, *Fürstenauii* Desiderat. Medic. n. II. §. 31. p. 162.

e) L. cit. c. 1. p. 2. T. I.

f) Obseru. Med. in *Welsch.* Syllog. Curat. §. 4. p. 30. Cf. *Ger. Io. Voss.* Theol. Gentil. III. 37.

PIA LOMBARDO iam anno c10cc. descriptus et anno demum c10ccclxxxvi. iterum visus. Neque nuper abhorruit ab hac sententia BECKETVS ff), atque morbum gallicum eundem cum lepra esse voluit. Qui si signa leprae atque luis huius, cuius natales adhuc quaerimus, bene inter se contulisset, aliter profecto iudicasset. Similiter haec morbi gallici nouitas inuisa fuit IO. LANGIO g), CASPARI AREIES h), CAMPERIO i), MICH. ANGELO BLONDO ii), DODONAEO k), ZACVTO LVSITANO l), MAYNWARINGIO ll), medico Londinensi, alijs; omnium tamen maxime VALESIVS m) et CAROLVS MVSITANVS n)

E 5 hac

- ff) Vid. ap. *Weiz.* V. Cl. Chirurg. Auszüge aus Disp. B. V. n. 6. p. 182. sequ.
- g) Epistol. Medicinal. L. I. Ep. 42. p. 187. ed. *Hanov.*
- h) Camp. Elyf. Iucund. Quaest. Qu. 59. p. 766.
- i) Prax. II. 12.
- ii) De Orig. Morb. Gall. deque ligni Indici ancipiti Propriet. p. 234. sequ. Coll. Chirurg. *Gesner.*
- k) In Annot. ad *Beniuen.* ni fallor.
- l) Princip. Hist. L. I. Hist. 73. p. 527. sequ. Hoc in loco *veteribus notus et contagiosus ad distans dicitur.*
- ll) In Hist. et Myster. Luis Vener. c. 2. p. 17. ed. *Frft.* 1675. vbi, disculis plurimis reliquorum medicorum sententiis, hoc morbi genus nouum esse negat, idque eo argumento fretus, quoniam quaedam eius symptomata iam commemorantur apud veteres. Quod an sufficiat, alijs ad iudicandum relinquimus.
- m) In *Valesian.* p. 13. sequ. et in *Epid. Hipp.* IV. Text. 1. et 4. p. 317. sq. et passim alijs in locis horum commentar. Cf. *Dan. Sennert.* Prax. L. VI. P. IV. c. 1. p. 121. sequ. qui haec placita argumentis suis refellenda curauit.
- n) De la Maladie Venerienne L. I. Chap. 4. p. 88. T. I: Chirurg. Theoretico-Pract. f. Trutina Chir. T. IV. c. 4. p. 8. sequ. Cf. *Pasch.* Inuent. Nou-Antiqu. c. 6. p. 383.

haec in re principatum tenuerunt, quorum alter huius mali originem inde ab priscais temporibus et quauis immodica luxuria repetiit, adduxitque TIBERIVM Caesarem, similiter vt CASAVBONO^o) visum est, tanquam testem idoneum; alter vero ex vlcerum prouentu incredibilique libidinum apud veteres consecratione et sibi et rei suae praeclare consultum voluit. At mehercle, infeliciter.

Habet quidem haec TACITVS^p), de TIBERIO loquens: *Erant, qui crederent, in senectute quoque corpus habitum pudori fuisse, quippe illi pergracilis et incurua proceritas, nudus capillo vertex, ulcerosa facies, ac plerumque medicaminibus interstincta.* Attamen haec omnia coniecturae debebantur et quorundam hominum inuidiae, qui ei ob crudelitatem suam minus fauerant, atque turpe illud capillorum profluuium prae ceteris culparant. Neque etiam fas est in signis nonnullis acquiescere, vt sine dubio hisce verbis fecit VALESIVS. *Cui autem nunc medicorum narraretur, alicui facta esse in capite ulcera sordida et glabriciem capitis et menti sine febre, et cum exulceratione pudendorum et faucium, ac postremo nudata excidisse ossa, qui non affirmaret esse citra dubium gallicum morbum? Fuerunt vero in illa tempestate tales plurimi. Ob quos et multos alios affectus, qui in hoc opere et aliis HIPPOCRATIS narrantur, adducor, vt censeam, nihil in illo morbo esse nouum, quod-*
que

^o) Comm. in Suetonii Vit. Tiber. c. 68. seq. p. 375. ed. Graev. vbi subtiles tumores per indurata et idqua explicat.

^p) Annal. IV. 57.

que priora secula non viderint. Cerea profecto veterum scriptorum monumenta sint necesse est, in quibus, quicquid placuerit, reperiendum sit, si haec coniectandi ratio valeat. Fac vero, TIBERIVM vere gallico morbo laborasse, vt VALESIO videtur, qui factum est, vt PLINIUS, cum mentagrae carbunculiue tempus rite definiisset, huius morbi, siue antiquus, siue recens fuerit, nusquam meminerit? Meminissent vero sine dubio, qui post TIBERII fata vixerunt, si quid exinde maculae tyranno inurere potuissent.

Similiter vehementer fallitur CAROLVS MVSITANVS, qui quaeuis CELSI, GALENI, AVICENNAE, ceterorumque medicorum loca studiosius anquirat, aut etiam MARTIALIS ^{q)} lusibus abutitur. Ille enim quosdam traducendo sic callide risit:

*Ficosa est uxor, ficosus et ipse maritus,
Filia ficosa est, et gener atque nepos.
Nec dispensator, nec villicus ulcere turpi,
Nec rigidus fossor, sed nec arator eget.
Cum sint ficosi pariter iuuenesque senesque,
Res mira est: Ficos non habet vnus ager.*

O quam bene praeclareque haec dicta essent, si nullum vlcus pertinax et impurum, nisi a lue venerea, nasceretur, neque haec potius de turpi cynaedorum malo explicanda viderentur! Huc enim sine dubio IUVENALIS ^{r)} respexerat, cum ita quasi ab lectore quaereret:

Quis

q) L. VII. Epigr. 71.

r) Sat. 2. v. 8. sequ.

Quis enim non vicus abundat
 Tristibus obscenis? Castigas turpia, cum sis
 Inter Socraticos notissima fossa cinaedos.
 Hispida membra quidem, et dura per brachia setae
 Promittunt atrocem animum, sed podice laeui
 Caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae.

Attulerunt (fateor) GALENVS reliquique medici
 singula fortasse symptomata, quae propria quasi ac
 familiaria gallico morbo sunt; sed haec omnia
 obiter, imperfecte, nec satis huic malo apposite.
 Hinc si luis gallicae naturam et indolem probe per-
 spectam habuerant atque cognitam, aut de summa
 negligentia accusandi sunt, id quod in tantos tam-
 que praeclaros viros nullo modo cadere potest,
 aut ex hoc silentio satis elucescat necesse est, mor-
 bum hunc pestiferum veteribus medicis fuisse in-
 cognitum, in quo consentientes habemus IO.
 FREINDVM ^{rr)} atque RICH. MEADIVM ^{s)}. At
 vero nouo argumento vsus est *Illustr. REIS-*
KIUS ^{ss)}, ad hanc nostram sententiam diruendam,
 idque *ab ingenti penis inflammatione* repetitur, quae,
 teste ABI OSEIBAH, nata fuerat ex impuro cum be-
 stia concubitu, cum caruncula vrethram obstruente, sa-
 nata modo prorsus empirico atque crudeli. Impositum
 glabro lapidi penem medicus subito praeter aegri exspe-
 ctationem, qua poterat vi, percutiebat manu in pugnum
 coacta, ut obturaculum et vlcus dissiliret. Sapit hic ca-
 sus,

rr) Hist. de Medecine, P. III. p. 266. sequ. ed. Paris. vbi
 simul omnes aduersariorum dubitationes bene refutantur.

s) Von den Kinderpock. L. I. p. 6. ed. germ.

ss) Obseruat. Miscell. Leid. 1746. def. p. 28.

sus, pergit Ill. REISKIUS, luem veneream, et posset inferuire illis pro argumento, qui morbum hunc etiam veteribus cognitum fuisse contendunt. Accidit autem is casus circa annum Christi 940. Cuius argumenti infirmitatem cum probe persentiret vir magnus, qua est mentis perspicacia, statim in margine haec adscripsit. Meam non facio istam litem de antiquitate huius venereae. Id tamen miror, ab antiquitatis patronis argumentum inde allatum non fuisse, quod veterum cinaedi passi fuerint in naribus et in palato vitium, a quo clare non potuerint eloqui, sed ῥέγγειν, stertere et ronchissare debuerint. Cf. disertam, sed acris orationem DIONIS CHRYSOSTOMI Tarsica prior, n. XXXII. et praesertim p. 409. ἐπιχώριόν τε νόσημα ταῖς ῥίσιν ἐμπέπτωκεν. Et p. 410. Ἀποχωρῶν πτάρνυται, κακείνος ἐνθὺς ἀνεβόησεν, ὡς ἐν κλυαῖδος. Cf. IULIANI CAESARES p. 4. l. 30. ed. HEVSING. et ex PLINIO citata ibidem in not. p. 57: ISIDORVS MERCATOR, scriptor seculi septimi, in canone XVII. Synodi Ancyranæ ex Codice Iustelli: Pro his, qui in animalibus, ut animalia, fructi sunt, vel in masculis, leprosi efficiuntur.

Peregre profecto illa, et ingenio magni REISKII dignissima. Sed liceat nobis hic modeste dissentire, quoniam a medico veram morbi cuiusque naturam expressam percipimus, non symptoma quoddam: hoc enim potest multis corporis nostri malis adiunctum esse, quae nunquam pro lue gallica eandem ob causam habenda existimes. De cinaedis autem peruelim lectores meminere, quae supra retulimus, cum VALESIVM et CA-

ROLVM MVSITANVM, summos eiusdem sententiae patronos, leuiter corrigemus.

Eadem, aut si mauius, longe maior, ac vehementior disceptatio, de *luis* huius foedae nomine orta est, cum alii eam dicerent morbum *gallicum* ^{t)} vel *Francigenum* ^{tt)}, quia eius originem ab expeditione CAROLI, Gallorum regis, vnice repeterent; alii morbum *Italum* ^{u)}, idque Galli fecerant, FRACASTORIO ^{v)} teste, nominis iniuriam in *Italos* retorquentes; alii morbum *Neapolitanum* ^{w)}, alii *luem Hispanicam*, morbum *Hispanicum*, *scabiem Hispanicam* ^{x)}; alii morbum *Indicum* ^{y)} siue *serpiginem Indicam* ^{z)}; alii *luem veneream* ^{a)}; alii *scabiem Gallicam* ^{b)}, alii *puhendagram* ^{c)} aut etiam ex PLI-

NII

- t) Nicol. Leonicen. l. c. p. 15: Massa l. c. p. 36: Scanzolus l. c. p. 110: Jac. Cataneus l. c. p. 123: Matthiol. l. c. p. 215: Hock. l. c. p. 269. seq.
 tt) Laurent. Phrifiuss l. c. p. 300.
 u) Fracastor. l. c. p. 173. et Fallop. l. c. p. 663.
 v) L. cit.
 w) Hutten l. c. p. 241: Hock l. c. p. 270: Phrifiuss l. c. p. 300: Io. de Vigo l. c. p. 386: Io. Paschal. l. c. p. 146. T. II.
 x) Ant. Gall. l. c. p. 392. seq: Leon. Fuchsius l. c. p. 514: Io. Manard. l. c. p. 519: Fallop. l. c. p. 663: Io. Syliuus l. c. p. 141. T. II.
 y) Alphons. Ferrus l. c. p. 374. T. I. et Prosp. Borgarut. l. c. p. 150. T. II.
 z) Casp. a Reies Camp. Elyf. Iucund. Quaest. Qu. 59. p. 764.
 a) Fernel. Coll. Luisf. cit. p. 524: Prosp. Borgarut. l. c. p. 151. T. II.
 b) Amat. Lusitan. l. c. p. 560: Fallop. l. c. p. 662: Reies l. c. Hier. Reusner ap. Welsch. Syllog. Obseru. p. 60. T. I: aut etiam *luem gallicam*, vt Alex. Fontana p. 611. Coll. Luisf.: Ant. Fracantianus l. c. p. 722: Bern. Tomitan. p. 58. T. II.
 c) Ant. Gallus l. c. p. 396: Casp. Torrella l. c. p. 423: Io. Manard. l. c. p. 519: Fallop. l. c. p. 663.

NII imitatione et quadam papularum in mento eruptione ducti *mentagram* ^{d)}; alii, qui ab Arabum steterant partibus, hoc mali genus *saphati* et *tusum* ^{e)} appellandum esse existimarunt; alii *morbum S. Maeuii* ^{f)}, id quod praecipue apud Germanos vsu venit, aut *Menium* ^{g)}; alii *Parthonopaeum* ^{h)}, *ροσμιχόν* ⁱ⁾, *catholicum* ^{k)}, *europaeum* ^{kk)}, *morbum curialem* ^{l)}, denique *malum mortuum* s. *melancholicos varos* ^{m)}.

Similis ratio nominum est, quae apud plebeios obtinuerunt. Sic hunc morbum Hispani appellant *Paturfam* ⁿ⁾, aut etiam *de las Bucas* ^{o)}; Catalonii, Valentini ac Arragonenses *morbum S. Sementi* ^{p)} idque ex CASP. TORRELLAE mente eam ob causam, quia in duodecimo libro Christiani, edito a magi-

- d) *Matthiol.* l. c. p. 219: *Hock* l. c. p. 272.
 e) *Natalis Montesaurus*, l. c. p. 103: Quem vero eundem cum lue gallica esse negat *Ant. Scanarolus* l. c. p. 110. seq.
 f) *Io. Benedicē.* l. c. p. 148: *Fracastor.* l. c. p. 173.
 g) *Hutten* l. c. p. 241: *Fallop.* l. c. p. 663: *Prosp. Borgarut.* l. c. p. 151. T. II.
 h) *Ant. Gallus* l. c. p. 396: *Io. Sylvius* l. c. p. 141. T. II.
 i) Sic eum appellarat *Blasius Hollerius*, teste *Sylvio* l. c.
 k) *Prosp. Borgarut.* l. c. p. 150. T. II.
 kk) *Bernardin. Tomitan.* l. c. p. 64. T. II. Coll. *Luisin.*
 l) *Hock* l. c. p. 270: *Casp. Torella* l. c. p. 420. idque, eo auctore, in vteriori Hispania, quia curiam insequitur.
 m) *Casp. Torrella* l. c. et *Matthiol.* l. c. p. 213.
 n) *Fracastor.* l. c. p. 173: *Io. Almenar.* l. c. p. 311. Nomen illud ab Indis repetiit *Fallop.* l. c. p. 663. Quo iure, alii videant.
 o) *Consalu. Ferrandus* l. c. p. 380. seq.: *Io. de Vigo* l. c. p. 386.
 p) *Ap. Hock* l. c. p. 270. et *Casp. Torrellam* l. c. p. 421, 430. seq.

magistro FRANCISCO XIMENES, scriptum in-
 venerunt, similem morbum alias orbem inuasisse, aut si
 maus, quia eius auxilio implorato plurimi curantur,
 et praesertim, si ad eius corpus perueniunt pedes ambu-
 lando et eleemosynam quaerendo cet. Similiter apud
 Genuenses dicebatur, lo male de la Tavelle apud
 Tuscos, lo male de le Bulle, et apud Lombardos de-
 nique; lo male de le Brosule q): Apud Celtas vero,
 grossa varola, idque, auctore ANTONIO GAL-
 LO r), quod pustulis undique totum corpus scateret, ex-
 anthematum more, quos Latini varos dicunt, cet.

In tanta igitur nominum diuersitate dubii tan-
 dem haeserunt multi medici, nec, quod potissi-
 mum eligendum sit, satis sibi constiterunt. Ac-
 cidit id vel maxime BERNARDINO TOMITA-
 NO s): Siue hic morbus Gallicus sit vocandus, inquit,
 siue Hispanus, siue Italus, siue Neapolitanus, ego nunc
 communem infectionem dixerim, cum iam orbem paene
 totum peruagarit. — Neque etiam magnam vim in eo
 facerem, ut morbum vel pestem, vel contagium, vel men-
 tagram, vel scabiem, vel variolam gallicam appellemus,
 vel et pudendagram, vel alio quouis nomine, eum vocem-
 mus, ut Syphilidis aut $\kappa\alpha\kappa\alpha\phi\omicron\delta\iota\tau\eta\varsigma$, hoc est, ma-
 lae veneris.

In quo cum tanta sit veterum auctorum dissen-
 sio, ut alius aiat, alius neget, non mirum profe-
 cto esse debet, hos multo magis in mali huius im-
 manissimi

q) Ap. Io. de Vigo l. c. p. 386.

r) L. cit. p. 396: Casp. Torrella l. c. p. 430. vbi id po-
 tissimum Parisiis et a Franciae litteratis factum esse
 dicitur.

s) L. cit. p. 64. T. II. Coll. Luissin.

maniffimi origine ac caussa tantopere a se inuicem abhorruisse, vt exinde facile colligas, nouum hoc morbi genus fuisse. Alii enim eius natales ad ea tempora referunt, quibus CAROLVS, Gallorum rex, Neapolitanum regnum bello adortus est, ea- que est sententia omnium antiquissima t); alii ad contagem quandam, siue illa a meretricum vendibilium venere u) orta sit, siue a coitu cum leprosis v) et elephantiacis; alii ab astris w) malum repetendum existimarunt: alii ab inundationibus x), pluuiarum frequentia

t) Leonicen. l. c. p. 15. T. I. Coll. Luis.: Cataneus l. c. p. 123: Benedict. l. c. p. 149: Fracastor. l. c. p. 173, qui tamen eum contagiosum esse ex parte negat: Matthiol. l. c. p. 218: Hutten l. c. p. 241: Hock l. c. p. 268: De anno ipso autem ambigunt. Phrisio enim (l. c. p. 299.) Petr. Maynardo (l. c. p. 336.) et Beniuenio (l. c. p. 345.) videtur annus 1496. esse; at vero Io. de Vigo (l. c. p. 386), Casp. Torrellae (l. c. p. 424. seq.), Montano (l. c. p. 476.), Manardo (l. c. p. 634.), Fallopio (l. c. p. 662.), Fernelio (l. c. p. 524.), Nic. Macchello (l. c. p. 634.) et Musae (l. c. p. 564.) annus 1494. Cf. maxime haec de re Casp. a Reies Camp. Elyf. Iuc. Quaest. Qu. 59. p. 768. et Heuermann. Beobachtung. P. II. p. 1. sequ.

u) Montan. l. c. p. 477: Manard. l. c. p. 521: Fernel. l. c. p. 527.

v) Casp. a Reies l. c. p. 770. Ab sola vero spiritus admissione contagem istam repetiit Benedict. Victorius Fa- ventinus p. 528. T. I. Coll. Luisin.

w) Massa l. c. p. 41; quos riserat Benedict. l. c. p. 149: Ap. Hutten l. c. p. 242: Hock l. c. p. 270: Ab constelatione Phrisius l. c. p. 301: Petr. Maynard. l. c. p. 338: Fernel. l. c. p. 524: Io. Langius Epist. Medicinal. L. I. Ep. 42. p. 181: Sed displicuit haec sententia Montano l. c. p. 476. et Musae l. c. p. 577. seq.

x) Leonicen. l. c. p. 32. T. I. Coll. Luis.: Hutten l. c. p. 142.

quentia^y) et aeris corruptione^z); alii ab hepate^a); alii ab aquarum pestilentia^b) atque pane gypsi adiectione exitioso; alii denique ab potione vini^c), quod Hispani leproforum sanguine contaminarant:

Sed ne hic quidem constitit hominum in coniectando temeritas, quippe alius aliam opinionem pro arbitrato profundendam curauit. Sic enim famosus ille empiricus, FIORAVANTI^d) mali huius

y) Natalis l. c. p. 103. seq. Leonicen. l. c. quem redarguerunt hac de re Manardus l. c. p. 519. atque Musa l. c. p. 575.

z) Heuermann. Beobachtung. P. II. p. 7. seq.

a) Nic. Massa l. c. p. 37: Matthiol. l. c. p. 218: Hutten l. c. p. 242: Phrifiuss l. c. p. 312.

b) Fallop. l. c. p. 662.

c) Sic senserat Andr. Caesalpinus Specul. Art. Med. Hipp. L. IV. 2. p. 235. sequ. ed. Frft. et prae ceteris c. 3. p. 239. Cf. Heuermann. Beobacht. P. II. p. 8.

d) Del Tesoro della Vita Hum. l. 14. p. 10. b. inprimis vero cf. Heuermann Beobacht. P. II. p. 8. et Paschium Inuent. Nou-Antiqu. c. 6. p. 380. Sed falluntur vehementer, si qui ita senserint. Et si enim facile largiar, Cannibales vt carniū humanarum esui adfuetissimos, ita etiam hac dira lue infectos esse; tantum tamen absum ab ista opinione, vt eam ludicram, fallacem minusque veram iudicem. Quid enim isti ad nos, qui hisce deliciis nunquam fuimus dediti? Deinde omnia omnino, quae de id genus epulis Thyesteis proferuntur, incerti auctoris sunt, adeoque fide nostra indignissima. Accedit et illud, quod Fiorauanti male rei suae consuluisse censendus est, cum reliquarum bestiarum exemplo abuteretur ad auctoritatem quandam futili huic rei conciliandam. Id enim audacter adfirmat, animantia quaeque, vbi sui generis carnem deuorarint, paucis diebus interiectis, defluuia fetarum, pilorum, plumarumque perpeffa fuisse. Sed falsus profecto in experiundo Fiorauanti est. Sues enim et feles ipsos foetus suos, inter omnes constat, perlubenter deglutire, inprimis

PH
huius
deduxe
era aur
nonae
tum ca
perhibe
consens
Nec ab
luem v
nis cum
Wurm
tribuun
quadam
que cu
STER
ter ten

prim
visco
ricu
eis
ven
nug
e) Hi
f) Tu
g) Ep
h) Cf
i) Io.
k) Si
p. 1
Fer
p. 2
nar
Ep
We
kk) A

huius originem et causas ex *esu carniū humanarum* deduxerat, quippe, eo auctore, mercatores, sacra auri fame lucrique studio ducti, in magna annonae caritate minutatim caesa mortuorum militum cadauera variis ciborum generibus admiscuisse perhibentur; quocum, quod satis mirari nequeo, consentit magnus BACO DE VERVLAMIO ^e). Nec ab similibus HELMONTII ^f) coniectura est, qui luem veneream natam esse credidit ex *coitu hominis cum equo, qui ulcere foetido diffueret, quem den Wurm dicunt*. Porro alii hanc pestem *Nigritis* attribuant, ut SYDENHAMVS ^g) fecerat; alii pro quadam *leprae* ^h) aut *scabiei* ⁱ) specie habent, eamque cum *elephantiasi* ^k) confundunt, alii, ut LISTERVS ^{kk}), cum virga hoc in malo vehementer tendatur, oriri illud ab ictu et esu serpentis perhi-

F 2

primis si secundas prius deuorant, lupos vero canum viscerationibus gaudere, neque tamen vnquam ex periculosa ista exitiosaque voracitate id genus infortunii eis accidisse, aut ipse vidi, aut etiam ex colonis ac venatoribus rescire potui. Abeant igitur, qui hisce nugis delectantur, resque suas agant feliciter.

- e) *Histor. Natural. Cent. I. 26. p. 15. Amstel. 1661.*
 f) *Tumul. Pestis, Opp. p. 222.*
 g) *Ep. II. ad Paman. p. 204. T. I. ed. Genev.*
 h) *Cf. Heuermann l. c. p. 5.*
 i) *Io. Benedict. De Morb. Gall. p. 148. T. I. Coll. Luis.*
 k) *Sic Sebastian. Aquilan. l. c. p. 2. seq.: Catan. l. c. p. 125: Fallop. l. c. p. 663: Fracastor. l. c. p. 177: Fernel. l. c. p. 526: Matthiol. l. c. p. 215: Hock l. c. p. 269: Negat Manardus l. c. p. 517. afferit vero Maynardus l. c. p. 521. Cf. Io. Langii Epist. Medicinal. I. Ep. 42. p. 181. Paracelsus ap. Heuermann. l. c. p. 8. et Wedel. Exercit. Medico-Philol. Dec. IV. Cent. II. Ex. 9.*
 kk) *Ap. Weiz. l. cit. p. 182. sequ.*

perhibent; alii denique aliter, semperque ambigentes^{l)}, siquidem etiam a medicis quaerebatur, *lues gallicus morbus esset, nec ne*^{m)}; *utrum epidemicus*, et id genus alia, quae et apud BERNARDINVM TOMITANVMⁿ⁾ leguntur, et certissimo argumento sunt, hoc valitudinis aduersae genus nouum veteribusque medicis incognitum fuisse.

Id quod etiam vel exinde patet, quod IOANNES BURCHARDVSⁿⁿ⁾, *Argentiniensis, capellae Alexandri VI. Papae clericus cerimoniarum magister*, cum huius pontificis res gestas describeret, non, nisi anno *CLCCCCCLXXXVII.* quo *Carolus VIII. Galliarum rex*, apoplexia correptus perierat, et *cortegianas h. e. meretrices honestas* expresse nominet, et aliquos morbo gallico laborantes adducat. *Hoc mane*, inquit BURCHARDVS, *fuerunt mitrati sex rustici et venditores olei, et fustigati, ex eo, quod recepto pretio a quibusdam morbo gallico laborantibus, qui illorum oleo tinis imposito et balneati ab eadem infirmitate se liberos euadere sperabant in his tinis oleo plenis illos balnari permiserant, et post balneum oleum in vasis suis reposuerunt, et pro bono et mundo aliis per urbem more solito vendiderunt.* Iam

vero

l) Petr. Trapolin. l. c. p. 46. T. II. Coll. Luifin.

m) Sic Bernardin. Tomitan. l. c. p. 66. T. II.

n) L. cit.

nn) Hist. Arcan. f. De Vita Alex. VI. Papae f. Excerpt. ex Diario Burch. p. 44. et p. 77. sequ. ed. Leibnit. vbi iterum in foedissima conuiuia cuiusdam descriptione quinquaginta meretrices honestae, Cortegianae nuncupatae, quas paulo post urbanas dixerat aliquis, pluribus describuntur.

vero *Ferdinandus*, Siciliae et Neapolis rex, anno
 1600. obiit *sine luce, sine cruce et*
sine deo, vt idem ille BURCHARDVS ^o) iure, ne-
 scio, quo memoriae prodidit, atque sequenti anno
Carolus, Francorum rex, hoc regnum bello ador-
 tus est, neque prius aliquis auctor fide dignus
 morbi huius turpissimi meminit, adeoque hinc
 profecto sequitur, eum non, nisi hoc temporis
 interuallo ortum fuisse videri.

Similis ratio *symptomatum* est, quae morbo
 gallico adiuncta quaeque propria sunt. Quae cum
 tam varie ac multipliciter a se recederent, acci-
 dit, vt innumerae fere mali huius species fierent,
 quarum partim meminit PROSPER BARBARV-
 TIVS ^{oo}), partim vero maiori cum diligentia, et
 accuratatione lucidoque ordine ANTONIVS MV-
 SA BRASAVOLVSP). Quae signorum diuisio
 quia et lectu dignissima videtur, et scitu perquam
 necessaria, veniam facile lectores nobis daturus,
 existimamus, si ista ad verbum adseripserimus.
A simplicibus, inquit ille, *ita exordiamur.*

Scabies gallicae.

Dolores gallici.

Tumores gallici.

Defluuium pilorum.

Defluuium dentium.

Vnguium casus.

Oculorum amissio vel peruersio.

Gonorrhoea.

F 3

Hae

o) L. cit. p. 6. seq.

p) L. cit. p. 565.

oo) L. cit. p. 153. T. I.

Hae sunt simplices species, ex quibus 28. oriuntur duplices, videlicet

- Scabies gallica cum doloribus.*
Scabies gallica cum tumoribus.
Scabies gallica cum defluvio pilorum.
Scabies gallica cum dentium casu.
Scabies gallica cum unguium casu.
Scabies gallica cum oculorum amissione.
Scabies gallica cum gonorrhoea.
- Dolores gallici cum tumoribus.*
Dolores gallici cum defluvio pilorum.
Dolores gallici cum dentium casu.
Dolores gallici cum unguium casu.
Dolores gallici cum amissione oculorum.
Dolores gallici cum gonorrhoea.
- Tumores gallici cum defluvio pilorum.*
Tumores gallici cum dentium casu.
Tumores gallici cum unguium casu.
Tumores gallici cum oculorum amissione.
Tumores gallici cum gonorrhoea.
- Defluuium pilorum cum dentium casu.*
Defluuium pilorum cum unguium casu.
Defluuium pilorum cum oculorum amissione.
Defluuium pilorum cum gonorrhoea.
Dentium casus cum unguium casu.
Dentium casus cum oculorum amissione.
Dentium casus cum gonorrhoea.
Unguium casus cum oculorum amissione.
Unguium casus cum gonorrhoea.
Oculorum amissio cum gonorrhoea.

Post duplices species, quae viginti octo sunt, triplices sequuntur species, quae ex tribus simplicibus fiunt complicatis, et sunt numero quinquaginta sex, videlicet

- SCABIES gallica cum doloribus et tumoribus.
 Scabies gallica cum doloribus et defluvio pilorum.
 Scabies gallica cum doloribus et dentium defluvio.
 Scabies gallica cum doloribus et unguium casu.
 Scabies gallica cum doloribus et oculorum amissione.
 Scabies gallica cum doloribus et gonorrhoea.
 Scabies gallica cum tumoribus et pilorum defluvio.
 Scabies gallica cum tumoribus et casu dentium.
 Scabies gallica cum tumoribus et unguium casu.
 Scabies gallica cum tumoribus et oculorum amissione.
 Scabies gallica cum tumoribus et gonorrhoea.
 Scabies gallica cum defluvio pilorum et casu dentium.
 Scabies gallica cum defluvio pilorum et casu unguium.
 Scabies gallica cum defluvio pilorum et oculorum amissione.
 Scabies gallica cum defluvio pilorum et gonorrhoea.
 Scabies gallica cum dentium casu et unguium casu.
 Scabies gallica cum dentium casu et oculorum amissione.
 Scabies gallica cum dentium casu et gonorrhoea.
 Scabies gallica cum unguium casu et oculorum amissione.
 Scabies gallica cum unguium casu et gonorrhoea.
 Scabies gallica cum oculorum amissione et gonorrhoea.
- DOLORES gallici cum tumoribus et pilorum defluvio.
 Dolores gallici cum tumoribus et dentium defluvio.
 Dolores gallici cum tumoribus et unguium casu.

Dolores gallici cum tumoribus et oculorum amissione.

Dolores gallici cum tumoribus et gonorrhoea.

Dolores gallici cum defluuio pilorum et dentium casu.

Dolores gallici cum defluuio pilorum et unguium casu.

Dolores gallici cum defluuio pilorum et oculorum amissione.

Dolores gallici cum defluuio pilorum et gonorrhoea.

Dolores gallici cum defluuio dentium et casu unguium.

Dolores gallici cum defluuio dentium et oculorum amissione.

Dolores gallici cum defluuio dentium et gonorrhoea.

Dolores gallici cum unguium casu et oculorum amissione.

Dolores gallici cum unguium casu et gonorrhoea.

Dolores gallici cum oculorum amissione et gonorrhoea.

TUMORES gallici cum casu pilorum et casu dentium.

Tumores gallici cum casu pilorum et casu unguium.

Tumores gallici cum casu pilorum et oculorum amissione.

Tumores gallici cum casu pilorum et gonorrhoea.

Tumores gallici cum casu dentium et casu unguium.

Tumores gallici cum casu dentium et oculorum amissione.

Tumores gallici cum casu dentium et gonorrhoea.

Tumores gallici cum casu unguium et oculorum amissione.

Tumores gallici cum casu unguium et gonorrhoea.

Tumores gallici cum oculorum amissione et gonorrhoea.

DEFLUVIUM pilorum cum casu dentium et casu unguium.

Deflu-

Defluuium pilorum cum casu dentium et oculorum amissione.

Defluuium pilorum cum casu dentium et gonorrhoea.

Defluuium pilorum cum casu unguium et oculorum amissione.

Defluuium pilorum cum casu unguium et gonorrhoea.

Defluuium pilorum cum oculorum amissione et gonorrhoea.

CASVS dentium cum casu unguium et oculorum amissione.

Casus dentium cum casu unguium et gonorrhoea.

Casus dentium cum oculorum amissione et gonorrhoea.

Vnguium casus cum oculorum amissione et gonorrhoea.

Post species triplices, quae quinquaginta sex sunt, species quadruplices numerare oportet, hoc est, quae sunt ex quatuor passionum praedictarum complicatione, et sunt numero sexaginta quatuor, videlicet

SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis et defluuio pilorum.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis et dentium casu.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis et unguium casu.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio pilorum et casu dentium.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio pilorum et casu unguium.

- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio pilorum et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio pilorum et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio dentium et casu unguium.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio dentium et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio dentium et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, casu unguium et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, casu unguium et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, oculorum amissione et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum ac casu dentium.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum et casu unguium.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium, et casu unguium.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, casu unguium, et oculorum amissione.*

Scabies

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, amissione oculorum et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium et unguium casu.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu unguium et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum defluvio dentium, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

DOLORES gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum et casu dentium.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum et casu unguium.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium et casu unguium.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, et oculorum amissione.

Dolores

- Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium et gonorrhoea.*
- Dolores gallici, cum pilorum defluuio, dentium casu, et casu unguium.*
- Dolores gallici, cum pilorum defluuio, dentium casu et oculorum amissione.*
- Dolores gallici, cum pilorum defluuio, dentium casu et gonorrhoea.*
- Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium et oculorum amissione.*
- Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium et gonorrhoea.*
- Dolores gallici, cum defluuio pilorum, oculorum amissione, et gonorrhoea.*
- Dolores gallici, cum defluuio dentium, casu unguium et oculorum amissione.*
- Dolores gallici, cum defluuio dentium, casu unguium et gonorrhoea.*
- Dolores gallici, cum defluuio dentium, oculorum amissione, et gonorrhoea.*
- Dolores gallici, cum casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.*
- TVMORES gallici, cum defluuio pilorum, dentium casu, et unguium casu.*
- Tumores gallici, cum defluuio pilorum, dentium casu, et oculorum amissione.*
- Tumores gallici, cum defluuio pilorum, dentium casu et gonorrhoea.*
- Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium et oculorum amissione.*
- Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium et gonorrhoea.*

Tumores gallici, cum defluvio pilorum, oculorum
amissione, et gonorrhoea.

Tumores gallici, cum defluvio dentium, casu un-
guium et oculorum amissione.

Tumores gallici, cum defluvio dentium, casu un-
guium et gonorrhoea.

Tumores gallici, cum defluvio dentium, oculorum
amissione, et gonorrhoea.

DEFLUVIUM pilorum, cum defluvio dentium,
casu unguium et oculorum amissione.

Defluuium pilorum, cum defluvio dentium, casu un-
guium, et gonorrhoea.

Defluuium pilorum, cum defluvio dentium, oculo-
rum amissione, et gonorrhoea.

Defluuium pilorum, cum casu unguium, oculorum
amissione et gonorrhoea.

Defluuium dentium, cum casu unguium, oculorum
amissione, et gonorrhoea.

Nunc illa sequuntur, quae species vel modos faciunt
per complicationem simul quinque simplicium specierum,
et sunt numero quadraginta septem.

SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumo-
ribus gallicis, defluvio pilorum, et casu dentium.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus
gallicis, defluvio pilorum, et casu unguium.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus
gallicis, defluvio pilorum, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis tumoribus gal-
licis, defluvio pilorum, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus
gallicis, casu dentium, et casu unguium.

Scabies

- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu dentium, et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu dentium, et gonorrhoea,*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu unguium et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu unguium et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, oculorum amissione, et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et unguium casu.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio dentium, oculorum amissione, et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum doloribus gallicis, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et casu unguium.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et oculorum amissione.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium et gonorrhoea.*
- Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu unguium, et oculorum amissione.*

Scabies

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluuio pilorum, casu dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum defluuio pilorum, casu dentium, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluuio pilorum, casu unguium, cum oculorum amissione et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluuio dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

DOLORES gallici, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum, casu dentium, et casu unguium.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum, casu dentium, et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum, casu dentium et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium, casu unguium, et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium, oculorum amissione et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Dolores

Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium et unguium, cum oculorum amissione.

Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium et unguium, cum gonorrhoea.

Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium, cum oculorum amissione, et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum defluuio dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

TVMORES gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium, et unguium casu, cum oculorum amissione.

Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium, cum unguium casu, et gonorrhoea.

Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium, cum oculorum amissione, et gonorrhoea.

Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Tumores gallici, cum defluuio dentium, casu unguium, cum oculorum amissione, et gonorrhoea.

DEFLVVIVM pilorum, cum casu dentium, cum casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Post hos quadraginta septem modos, qui sunt per complicationem quinque simul simplicium modorum, sequuntur viginti duo modi, qui sunt ex complicatione sex modorum simplicium simul, videlicet

SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluuio pilorum, casu dentium et casu unguium.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, pilorum defluvio, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, dentium casu, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, oculorum amissione et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, dentium casu, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, oculorum amissione, et gonorrhoea.

DOLORES gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, oculorum amissione et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum defluvio pilorum, dentium casu, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

TVMORES gallici, cum defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Post

Post viginti duos modos ex missione sex simplicium modorum simul, octo sequuntur modi, per complicationem septem simplicium modorum, videlicet

SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu unguium., oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu unguium, dentium casu, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

DOLORES gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Post species illas, quae variationem habent per septem, (et octo sunt species) illae sequuntur, quae variationem habent per octo conditiones. Verum cum tantum octo

sint conditiones, quae octo faciunt simplices species, idcirco erit tantum una species, quae omnes octo habebit conditiones, et omnes simplices species complectetur, videlicet

SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, vnguium casu, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Hactenus praeclare reique apposite ANTONIVS MVSA BRASAVOLVS, etsi posthaec quaedam symptomatum mutatio sensim pededentimque facta est. Fuit enim, poeta iudice,

*Tristius haud illis monstrum, nec saeuior ulla
Pestis, et ira deum stygiis sese extulit undis.*

Qua de caussa nec mirum est, si medici in huius mali natura et describenda, et definienda, incredibile, quantum a se ipsi recesserint, et quid aduersus calamitatem tantam tamque pestiferam audendum esset, prorsum ignorarint.

Ex his igitur, quae adhuc pluribus commemoranda duximus, facile colligitur, *morbum gallicum*, si per se spectetur, *nouum esse veteribusque incognitum*, quicquid contra ogganniant aduersarii, omniumque maxime IO. LANGIVS q), hoc potissimum

q) Epist. Medicinal. L. II. Ep. 14. p. 559. Cf. L. I. Ep. 42. p. 187. vbi ex eo, quod singula symptomata, qualia in lue gallica occurrant, etiam attulerit Hippocrates, sibi plaudit incredibiliter. Neque tamen exemplis fatis certis ac firmis vsus est, quippe quaeuis morborum genera, quibus singulae nationes obnoxiae sunt, si quando aliena

tiffimum argumento fretus, quod *exoleti veterum morbi quotannis denuo incrudescant, et renouentur, et, ut Comicus ait, nil dictum modo, quod non sit dictum prius. Ita nil in morbis modo accidit, quod non acciderit olim.* Turpe profecto; o cara lepidaque capitula, foret medicis veteribus, si in notanda morbi huius noti et facile debellandi natura tantopere a se inuicem dissensissent. Nam id genus lites aut ab causae ignoratione proueniunt, aut malae fidei decipiendique studio acceptae ferendae sunt. Quod ut graues magnosque viros dedecet, ita illud nostris hominibus recte dabitur vitio, si cum GALENO suo errare, quam in rectam viam deduci maluerint. Nusquam enim in veterum scriptorum libris commemorantur morbi gallici nomen, origo, causae, medendique rationes, neque, eo viso, medici tam attoniti fuissent, ut aegrorum salutem omnino desperandam existimarent. Hinc VLRICVS HVTTENVS^{r)}: *Quid refert, inquit, saepe declamatum a me prius dicere, quantam ego pecuniam curando hoc morbo elocauerim? Quas torturas, quae supplicia, sub chirurgicis exhausserim? Quas cruces tulerim? Quantum mihi virium ex medicorum inscitia deperierit? Sed haec de morbo Neapolitano sufficiant.*

aliena loca petant, noua sine dubio et incognita nominanda sunt; idque etiam de morbo Neapolitano valere puto.

r) De Morb. Gall. Praefat. p. 240. Coll. *Luisin.*

V.

CONVULSIO CEREALIS, RAPHANIA,
KRIEBELKRANKHEIT, NECRO-
SIS VSTILAGINEA.

Non ita multo post quam apparuerat lues gallica, caput extulit morbus quidam dirus, nec a veteribus medicis vsquam commemoratus. Qui cum saepenumero populariter hinc inde grassaretur, atque propter symptomatum truculentiam ex conuulsionum genere esse videretur, factum est, vt nostri homines eum a sensus dolorisque vehementia *Krampffucht*, *Kriebelkrankheit*, appellarent; DAN. SENNERTVS ^{a)} vero, *febrem malignam cum spasmo*, SAVVAGESIVS ^{b)} *necrosin vstilagineam*, LINNEVS ^{c)} *raphaniam*, a *raphani raphanistri* copia inter frumenta disseminati, BALDINGERVS ^{cc)} V. Cl. *conuulsionem cerealem*, alii denique aliter, vt rebus in nouis fieri solet.

Primi, quoad eius equidem memini, hoc ualitudinis aduersae genus adduxerunt *Medici Marburgenses* ^{d)} atque GE. HORSTIVS ^{dd)} *morbi*
con-

a) L. De Febr. IV. 16. p. 562.

b) Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 547.

c) Amoenitat. Academic. Vol. VI. p. 430. in Diff. De *Raphan.* Vpsal. 1763.

cc) Progr. Secale Cornutum perperam a nonnullis ab infamia liberari, Ien. 1771.

d) Von einer ungewönl. ansteck. Krankh. Marb. 1597.

dd) *Opp. Medic.* L. III. P. II. Append. Observ. Medic. singul. p. 299.

conuulsui maligni et epidemici nomine, qui anno *MDCLXXXVI.* in Hassia, Westphalia, vicinisque locis immaniter saeuit, deinde tempore vario variis locis infensus fuit, qualem in Holsatia, Saxonia, Lusatia superiori, Pomerania, Polonia, Silesia, cet. vsu venisse meminerunt GOTTL. BVDAEVS ^{e)}, WEDELIVS ^{f)}, FRID. HOFMANNVS ^{g)}, WALDSCHMIDIVS ^{h)}, VATERVS ⁱ⁾ SCHOBERVS ^{k)}, BVRCKHARDVS ^{l)}, BERGENIVS ^{m)}, aliique multi, quos in vniuersum omnes commemorare nec licet, nec lubet, praesertim cum hac nostra aetate malum hoc Saxoniae prae ceteris exitiosum fuerit, magnumque tulerit scriptorum prouentum, id quod fugere posse puto neminem.

Quod aegrotationis genus cum forma varia varioque vultu procederet, accidit, vt huc illuc in caussis inueniendis et perscrutandis traherentur medici, aliique aërem humidum atque pluuias frequentes, alii peruersam victus rationem ⁿ⁾, alii iterum

G 4

secale

- e) In Consil. Medic. von der Kriebelkrankh. Budiff. 1717.
- f) Diff. De Morb. Spasmod. Epidemic. maligno, Ien. 1717.
- g) Medicin. Rational. Systemat. T. I. c. IX. §. 15. seq. p. 304. ed. Hal.
- h) Diff. De Morb. Epid. Conuulsu. per Holsat. grassante, Kil. 1717.
- i) Diff. De Morb. Spasmod. Popul. Siles. Vitemb. 1723.
- k) Acta Vraclslav. Mens. Ian. 1723. p. 73. Cf. Mens. Iul. 1717. p. 87. seq. et Mens. Decembr. p. 397.
- l) Satyr. Medic. Siles. Spec. III. Obs. IV.
- m) Diff. De Morb. Epidem. Spasmod. Conuuls. contagii experte, Ffist. ad Viadr. 1743.
- n) Pertinet huc Galenus in Hipp. L. Nat. Hom. II. Comment. II. Text. 3. p. 132. T. III. ed. Chart. Coum. fenem,

secale cornutum ^o), prae ceteris accusarent; alii vero
luis

fenem, qui communem morborum causam in aerem transtulisse videbatur, vehementer culpaturus. Cuius verba ex versione vulgari haec sunt. *Qui in Aeno, urgente fame, vescabantur leguminibus, (ὄσπριοφάγοι) cruribus vacillabant. Qui vero erua edebant, hos genuum dolor infestabat. Nec vero nos id latet, cum quidam, cogente fame, triticum semiputre manducasset, in communem ob communem causam incidisse morbum. Aliquando etiam cum totus exercitus vitata vteretur aqua, similiter eodem morbo omnes adflitos fuisse milites.* Porro L. De Febr. I. 4. p. 110. T. VII. ex frumento corrupto aut febres pestilentes ac putridae ortae dicuntur, aut etiam homines *ἐξ ἀνθήμασι φαρμάκων καὶ λειψιδίων* correpti. Immo vero Comment. in VI. Epid. V. Text. 35. p. 539. T. IX. post *coturnicum veratro pastorum esum* frequentibus *musculorum distentionibus* perquam multos in Doride, Boeotia, Thessalia et Athenis obnoxios fuisse perhibet. Cf. *Iulii Caesaris* Comment. De Bello Civil. II. 22. vbi Massilienses, cum in annonae caritate *panico veteri atque hordeo corrupto* vesci cogentur, ne fame perirent, in dirissimam pestilentiam incidisse dicuntur.

- o) Sic post multos veterum senserunt *Tissotus*, Nachricht von der Kriebelkrankheit, p. 36. seq. vbi simul multa auctorum loca ad veritatem sententiae huius defendendam adferuntur. Similiterque etiam *Taube*, V. Cl. (Nachr. von der Kriebelkrankh. im Herzogth. Lüneburg). Adflores Collegii Medici Hafnien. (Bericht vnd Bedenken die Kriebelkrankh. betreffend cet. Abschn. II. p. 131.) Exc. *Wichmannus* (Beytrag zur Geschichte der Kriebelkrankh. im Jahre 1770.) innumerique alii, quos omnes omnino per temporis angustias propositumque nostrum iam in medium adferre nefas est. Negarunt vero prae ceteris hanc *secalis cornuti* turpitudinem *Schlaegerus* (Versuche mit dem Mutterkorn, *Cass.* 1770. 4.), *Leidenfrostius* (In den Duisburg. Anzeig. St. 47. seq. 1770. et St. 1. 1771.), *Modelius* (Vntersuch. des Mutterkorn. von *Zeiber*, Wittenb. 1771. 8.), *Eschenbachius* (Bedenk. von der Schädlichk. des Mutterkornes, Rost. 1771. 8.), *Vogelius*, V. Cl. (Schutzschrift für das Mutter-

luis huius dirae contagem ab *vermibus minutis* et vix adspectabilibus repeterent, vt TILLETVS atque READIVS P); alii ab *raphanistri SEMINE* Q); alii denique aliter, vt in re tam occulta et venenata fieri haud raro solet, pronunciandum sibi esse existimarunt.

In tanta igitur clarissimorum virorum dissensione, ad quorum partes transfugarum more me conferam, plane non video, et si quid viderem, tamen inter viuos nusquam tuta aut accepta est iudicis illaudabilis sententia, nisi velim cum *Briseide* apud OVIDIVM R) exclamare:

At mea pro nullo pondere verba cadunt.

G 5

Praestat

Mutterkorn p. 3. seq.), Titius, Boehmerus (Diff. De Constitut. Epidem. Halae ad Salam inque eius confin. 1771-72. obseruata, Sect. I. §. 2. similiterque Sect. II. Praef. cet.)

- p) Journal. Encyelop. Année 1772. T. VII. P.I. p. 66. vbi Tilletus tanti inuenti auctor dicitur, simulque Readius huc refert diram illam *Atheniensium pestilentiam*, nec non *ignem sacrum, ignem S. Antonii, ignem infernalem* cet. quae valitudinis genera olim populariter grafata sunt. Sed, vt nobis videtur, eodem iure, quo sibi nuper Hahnus noster in istis malis variolarum vestigia inuenisse persuaerat. Cf. si placet, *Raymondum* (Hist. de l'Elephantiasis p. III. seq.) cui sane *ignis S. Antonii* s. *infernalis* s. *malum ardentium*, videtur cum *necrosi* s. *gangraena*, quae ex fecalis cornuti victu sequitur, prorsum conuenire.
- q) Ita Linnæus Diff. cit. Sed, pace magni viri, nobis aliter videtur. Est enim haec caussa, si qua est, subitanea facileque interitura, adeoque nec tot tantorumque malorum auctor atque effectrix. Sed videant hac de re alii, quibus solis datum est

Rerum cognoscere causas.

R) Heroid. Epist. III. v. 98.

Praestat saltem omnia diri huius morbi *signa* adducere. Sed referenti mihi mens stupet horrentque capilli, adeoque hac in re, cum qui ista post DAN. SENNERTVM accuratius expresserit, sciam praeter Illustr. VOGELIVM^{s)} prorsus neminem, verbis eius abuti liceat. *Extrema*, inquit, *initio stupor*, *dorsum dolor occupat*, *cum sensu punctiōnis atque fornicationis per totum corpus*. Aliquamdiu post *membra modo obrigesunt*, *modo conuelluntur*, *modo contrahuntur*, *oculis simul rigidis*, *aut distortis*, *oreque saepe distracto*, *pharynge constricto*, *reuulsaque lingua*. *Musculi omnes vehementer dolent*, *sic*, *ut aegri quidam prae dolore vociferentur*, *quin adeo delirent*, *ac furibundi huc illuc*, *nisi vinculis coercerantur*, *discurrant*, *gravesque sibi iniurias inferant*. *Alii visum perdunt*, *alii rationem*, *sic*, *ut vel stulti*, *vel melancholici*, *vel maniaci euadant*. *Interdum quoque febris atque bulimos se immiscent*, *multique praeterea aegri nausea et vomitione torquentur*; *Multis alius per totum morbum fluit*. *Artus post repetitos motus conuulsuos subinde intumescunt*, *saepaque etiam vesiculae aquae ac tubercula*, *aut exanthemata miliaria in iisdem exsurgunt*. *Quibusdam sanguis ex naribus fluit*, *aut ex pulmonibus reicitur*. *Aliis ungues de digitis excidunt extremorum*. *Paroxysmi semel*, *bis*, *ter et amplius de die redeunt*, *ac intra unam aut duas horas iterum decedunt*, *sudore et sopore saepissime succedente*, *ac stupore superstite*. *Atque haec tota affectio modo cito intra primam hebdomadem*, *modo tarde intra unum vel duo*, *quin plures menses finitur*,

s) Praelect. Academ. De Cognoscend. et Curand. Praecip. Corp. Hum. Affect. Class. V. §. 492. p. 397.

tur, sic, ut multi quidem pereant, alii vero, seruata vita, in alios neruorum morbos, epilepsiam, mentis affectiones, paralyses, tetanum, aut in phthisin conuincantur, aut denique salubriter per sudores atque scabiem iudicentur. Multis, finito morbo, vertigo, amblyopia, caecitas, auriumue tinnitus aliquamdiu remanet. Aliquando etiam prior morbus recurrit, huiuspraesagium voracitas exhibet. Haecenus magnus ille

VOGELIUS.

Quibus se ita habentibus, facile ad perspiciendum est, hoc mali genus non, nisi a communi plurimisque familiari causa repeti oportere. Quae vero ista sit, iam non amplius anquirere animus est. Id vnum scio, hunc morbum fuisse veteribus incognitum, adeoque non possum non eorum subridere pertinaciam, qui quiduis potius, quam quod antiquis istis hominibus quaedam auctoritatis insignia detrahantur, aequo laturo sint animo. Inauditum scilicet scelus est amici, nefariumque facinus, si cui in mentem venerit tam impudenter eorum famam proscindere, meritisque recentiorum, quicquid priscorum esse debebat, audacter adiungere. Concurrunt ad arma, tantamque iniuriam a laribus suis, vi quasi omni adhibita, depellere allaborant. Sed ita est rerum humanarum conditio, ut aliter *Φιλόκαινος*, aliter *παλαιόφιλος* sentiat, neque semper optimus quisque meminerit illius Platonici apud GALENUM, veteres multa ignorasse, adeoque ea aut prorsum non nominasse, aut minus recte.

Ego vero, qui homo sum medicus scilicet, pusilli animi paucarumque virium, neque vspiam
lynceus,

lynceus, soleo semper ex verbis et re ipsa cuncta diiudicare, non ex virorum magnorum auctoritate, adeoque dabitur, o amici, id (spero) meae simplicitati, vt mihi saltem caecutiam, atque in hoc incundo *morborum incognitorum* numero dubius quasi et anceps haeream, ne quid detrimenti res publica medica exinde capiat aut gloriae vestrae temere detrahatur. Habermus certe multo plures valitudinis aduersae formas, quarum natura et indoles sine dubio veteres quosque medicos latuit, quales sunt *spina ventosa*, *abscessus pericardii ac mediastini* cet. id quod bene docuit IO. FREINDIVS ^{t)}, Britannorum medicorum nuper longe doctissimus. Sed ne cui iusto durior videar in adfirmando, aut pertinacior saltem in extollendis istis minutiis, haec paucis dixisse nobis sufficiat.

t) Hist. de Medecine, p. 149. sequ. et p. 159. seq. vers. gall.

SECTIO II.

DE

IIS MORBORVM GENERIBVS, VBI NOMINIS DISSENSIO, REI VERO CONSPIRATIO EST.

Perspectis quibusdam morborum generibus, quae aut penitus latuerunt veteres, aut saltem non ad viuum satis rei que apposite expressa sunt, sequitur vt ea, *quae nomine quidem differant, re vero ipsa conuenire videantur*, paucis perlustremus. Superuacuum enim foret taedii que plenissimum, si in praefando et argumenti nostri veritas demonstranda esset, et lectorum animus vocularum mellitarum lenociniis alliciendus, ne hac in re verba sibi dari existiment. Si qui vero sint, quibus nos multum a vero aberrasse videamur, hos rogatos etiam atque etiam velim, vt, cum in litterarum bonarum atque medicinae commoda nati sint, quaeuis aut male atque obiter dicta, aut minus vere eleganterue expressa, et emendare, et luce sua collustrare haud dedignentur, modo ab omni partium studio et inuidiosa orationis virulentia sibi caueant.

I. FEBRES

I.

FEBRES CVM ERUPTIONIBVS, FEBRIS
PETECHIALIS, FEBRIS MILIARIS S. PUR-
PURAE, FEBRIS HVNGARICA S. PAN-
NONICA, CASTRENSIS,
MILITARIS cet.

Primam igitur morborum speciem, in qua praeter nomen reliqua conueniunt, sine dubio efficiunt febres illae, quae vulgo *exanthematicae* appellantur, variisque comprehenduntur nominibus. Sunt vero illa *febris punctularis, peticularis, lenticularis, puncticularae, peticulae, petechiae* ^{a)}; *febris maligna cum peticulis*, quam olim, cum ingrauesceret, teste ROD. A FONSECA ^{b)}, similiter, vt morbum gallicum, curare empirici ausi sunt: *Febris miliaris s. purpurata, Febris Hungarica s. Pannonica, Febris militaris, castrensis; Febris orticata, Scarlatina* cet. Multa profecto nomina, at vero re ipsa a se non, nisi eruptionum figura, et maiori mino-
riue

a) Hoc nomen a *pungendo* deductum videtur, quippe *Seneca*: (Ep. 53. p. 152. T. II. ed. Lips.) *Pedes dolent, inquit, articuli punctiunculas sentiunt.* Similiterque L. De Vita Beat. c. 15. p. 353. T. I. *voluptatum dolorumque punctiunculas* adfert. Apud *Sauuagesium* contra (Nosol. Method. Class. III. Ord. I. 5. p. 393. P. II.) *febris miliaris* nostra dicitur *Peticularis culicaris* ex *Petri a Casiro* sententia. At vero *petechiae* comprehenduntur p. 414. communi *purpurae* nomine.

b) *Confil. Med.* 31. T. II. p. 180. Cf. si placet, *Ge. Hier. Welschius* Curat. Propr. Dec. VI. Cur. I. p. 287. sequi. Ibi enim et varia morbi nomina, et causae sedulo anquiruntur, eiusque natales inde ab praecis temporibus repetuntur.

riue signorum caterua aut malignitate abhorrentia, siquidem huc vel maxime accommodes, quae olim de capillorum defluuio maculisque capitis Q. SERENVS SAMMONICVS ^{c)} dixerat:

*Nonnunquam variant maculae paruisque parumper
Orbitis adpersum ducit noua vulnera tempus.*

Hinc, si quid video, factum est, vt veteres haec omnia generatim ἐξανθήματα appellarent, et aut τὰ ὑπὸ δέρμα ἀφισάμενα ἐς τὸ ἔξω φύματα, τὰ γενόμενα ἔλκεα καὶ κρίνοντα πυρετὸς φύματα, ἰδρωα cet. inter signa referrent iudicatoria, aut voc. πυρετὸς συνεχῆς et τέρμινδοι, sine ullo abscessus metu coniungerent, aut denique ipsi λειχήνας, λέπρας, et λεῦκας in harum eruptionum numero collocarent sic, vt id τῶν ἐξανθημάτων genus interdum sit quaedam ἀπόσασις, interdum vero non. Sed haec obiter, vt, quam late vocabuli huius notio apud veteres pateat, optimi quique perspiciant.

Expressis vero verbis, vt mihi quidem videtur, ab HIPPOCRATE febris petechialis, non vero febris miliaris, vt Ill. VOGELIO ^{d)} placet, in secundo Epidemicorum ^{e)} libro describitur. Qui cum multus fuisset in morbis populariter grassantibus, maximeque iis febribus, quae plerumque sudore

c) L. De Medicin. n. 9. p. 416. Coll. Steph.

d) Praelect. cit. p. 99. seq.

e) Epidem. II. Sect. III. p. 697. T. I. ed. Lind. Cf. Foesium ad h. l. p. 1021. et in Oecon. Hipp. p. 369. omniumque maxime Galenum ad h. l. Text. V. p. 156. T. IX. ed. Chart.

sudore iudicantur, haec quoque addere non dubitauit. Ἐγένοντο καὶ ἐν τοῖσι θερμοῖσι πυρετοῖσι περὶ ἐβδόμην, καὶ ὀγδόην, καὶ ἐννάτην, τρηχίσματα ἐν τῷ χρωτὶ κεγχρωδέα, τοῖσιν ὑπὸ κωνώπων γινομένοισι μάλισα ἴκελα ἀναδήγμασιν, ἔκ πάνυ κνησμώδεα. ταῦτα διετέλει μέχρι κρίσιος. *Febant autem in febribus aestiuus circa septimam, octauam et nouam diem aspretudines in cute miliariae, culicum morsibus maxime similes, non valde pruriginosae. Hae perseverabant usque ad iudicationem.*

In quo certe, vt nobis videtur, plura sunt petechiarum, quam purpurae vestigia, quippe ex recentiorum medicorum auctoritate, experientiaeque teste, huic potius insunt formatae in vesicularum morem pustulae, in illis contra verae maculae, culicum morsum referentes, id quod sane verbis Hippocrateis τοῖσιν ὑπὸ κωνώπων γινομένοισι μάλισα ἴκελα ἀναδήγμασιν satis superque respondet. Huc etiam, ni fallor, pertinet **SILENI**^{f)} historia, vbi omnia febris malignae indicia adsunt, et octaua nascuntur die ἔξανθήματα, μετὰ ἰδρωτός ἐρυθρά, σρογγύλα, σμικρά, οἷον ἰόνθοι· παρέμενε, ἔκ ἀφίσατο. *Exanthemata cum sudore rubra, rotunda, parua, velut vari; permanebant, non abscedebant.* Id quod an praeter petechias alium morbum referat, iudicare non auesim. Similiter illa, quae **EVPHRANORIS**^{g)} filio acciderunt, ἔξανθήματα οἷα τὰ τῶν κωνώπων δήγματα (*exanthemata velut culicum morsus*):

nec

f) Epid. I. Sect. III. Aegr. II. p. 674.

g) Epid. V. §. 33. p. 793.

nec non in PHERECYDE h) praeter τὸ δέρμα τὸ ὑπὸ τὰς τρίχας ἐσιγμένον (cutis sub pilis interpuncta) octava etiam die apparuerunt ὡς ὑπὸ κωνῶπων ἀναδήγματα (velut culicum morsus).

Sin vero ista verba, quae superius adduxeram, sic a se inuicem distinguas, quemadmodum LINDENIVS voluisse videtur, adiecta vocula ἢ, vnicinisque septa, facile ad perspicendum est, utramque sententiam locum habere posse, quia tunc τὰ τρηχίσματα ἐν τῷ χρωτὶ κεγχρώδεα ad febrem miliarem referri possint, reliqua vero ad febrem puncticularem.

Quod discrimen quo minus necessarium est ad morbi naturam et formam intelligendam, eo suavius sine dubio ferientur legentium animi, si quae eius vestigia apud veteres multis ante seculis, quam CRATO, RIVERIVS, DIEMERBROECKIVS, WELSCHIVS, NEVCRA NTZIVS i) alique haec valitudinis aduersae genera pro nouis venditarent, reperiri aut meminerint, aut etiam doctorum virorum, in primisque magni TRILLERI ii), testimoniis approbari intellexerint. Hic enim praeclare hos papularum miliarium natales inde ab HIPPOCRATE repetiit atque tam docte demonstrauit, ut, qui amplius dubitare aut possit, aut velit, sciam profus neminem. HERODOTVS

h) Epid. VII. §. 41. p. 863. Cf. Galen. Method. Med. V. 12. p. 122. T. X. ed. Chart.

i) De Purpura, c. 1. p. 6. seq.

ii) In Exercit. De Febre miliari, priscis graec. medicis haud incognita, p. 327. sequ. T. II. Opuscul.

DOTVS vero iamiam apud AETIVM^k) peregre in hoc eruptionum genere versatus est, adeoque ipsius verba ex versione huc adducere nobis liceat, adiectis tamen notatu dignis voculis graecis: In febrientibus, inquit, assidue fiunt pustulae (συνεχέστατα ἔξανθήματα) circa labia et nasum, iuxta februm solutionem. (περὶ τὰς λύσεις τῶν πυρετῶν ὡς ἐπίπαι). Verum in principiis februm non simpliciorum, sed a pravis humoribus ortarum, (κακοχυμοτέρων) circa totum corpus exoriuntur vices similes culicum moribus. (μῶλωπες ἐμφερεῖς τοῖς

k) Tetrabl. II. Serm. I. c. 129. p. 234. Coll. Steph. et ed. graec. Aldin. L. V. p. 96. b. Huc spectant Foresti (L. VI. Obs. 59.) ἐξανθήματα, quae respondent satis nostris petechiis. Sed multi, iique clarissimi virorum doctorum, iure, nescio, quo sibi in animum induxerunt, hoc in loco Herodoteo commemorari variolas. Quorum in numero sunt Augenius (L. De Febr. IX. 11.), Primerosus (L. De Febr. p. 436.), Zacutus Lusitanus (Med. Princ. Hist. p. 165.), Schenckius (Method. Variol. et Morbill. Dignosc. c. 5.), Thom. Bartholinus (Cista Medic. Locul. 58. p. 593. seq.), inprimis vero Hahnus l. c. et pluribus hoc in loco collectioni Steph. quae nuper ad nos auctoris lege peruenit, allinendum putauit defendendae huius opinionis gratia. Negarunt vero Sebizius (Diff. De Variol. et Morbill. III. §. 17.), Herm. Conringius (Diff. De Variol. et Morbill. §. 37.), Freindius (Hist. Med. p. 74.), Werthofius l. cit. p. 30. seq. Cf. Hier. Mercurial. De Pueror. Morb. 1. 2. p. 14. ubi illud morbi genus, cum quasi a culicum morfu nasci diceretur, in prauarum februm numero collocandum esse censuit. Denique alii viri docti, quorum in numero nomen nuper professus est Car. Strackius (Observat. Medicinal. De morbo cum petechiis p. 305. seq.), illas cutis aspritudines, quae ap. Hipp. commemorantur, culicumque moribus similes sunt, nostris petechiis conuenire diserte negant.

τοῖς ἀπὸ κωνώπων δήγμασι): in malignis autem et pestilentibus febribus (κακοήθεσι καὶ λοιμώθεσι πυρετοῖς) exulcerantur, et quaedam ad carbunculorum speciem accedunt. Omnes autem multitudinis corrupti et habitum erodentis humoris signa sunt. Quae vero in facie oriuntur, omnium malignissimae sunt, deteriores autem sunt plures, quam pauciores, et maiores, quam minores, et quae cito delentur, quam quae multo tempore durant. Deteriores item feruentes, (πυρρῶτα) quam quae pruritus inducunt. Et quae quidem succedunt aluo suppressa, aut moderatas egestiones faciente, bonae sunt: Quae vero fluente aluo et vomitibus vexantibus fiunt, malae: Si vero succedentes aluum reficent, bonae. Sequuntur ad pustulas (ἐξανθήμασι) febrium malignitas, (κακοήθειαι τῶν πυρετῶν) et plerumque etiam animi deliquia. —

Haec, nisi me omnia fallunt, accommodate ad petechias, quoniam ibidem vibices similes cuticum moribus, febres malignae, et pestilentes, papulae per totum corpus dispersae cet. commemorantur.

At vero eodem loco etiam, ut nobis videtur, facta est febris miliaris s. purpurae mentio, de quo audiamus iterum ipsum HERODOTVM. Fiunt porro, inquit, aliquando pustulae magnae, colore albae, (ἐξανθήματα μεγάλα κατὰ χροῖαν λευκά) modicum pruritus inducentes, redundantes in femoribus, natibus, lateribus, et summa ventris plerumque parte. Originem autem ex multa lenta et alba materia habent. Hae vero cum toto corpore curantur. Neque enim gravem morbum minantur, si saltem modico victu quis utatur. Quod si febres in his vrentes fiant, commodum

fuerit frigidam dare in exacerbationum vigoribus, morbo in vigore existente, nisi viscera habeant, quae facile laeduntur.

Fiunt etiam aliquando pustulae rotundae, inaequales, subalbidae aut subrubrae, (ἐξανθήματα σρογγύλα, ἀνώμαλα, ὑπόλευκα ἢ ὑπέρορθρα), cum elevatione carnis, (μετ' ἐπανασάσεως τῆς σαρκός) aut varis similes, qui in facie oriri solent, (ἰόνθοις τοῖς ἐν πρῶσώπῳ παραπλήσια καὶ σκληρὰ), et durae sunt, ac multum pruritus inducunt, ut vigiliarum causa fiant, dum indefinens adest scilicet desiderium. Consequuntur autem hae plerumque ad febres intermittentes et minime grauem indicant morbum. — Porro quae valde rubrae (τὰ πάντα ἐξέρροθρα) sunt, pessimae existunt. His autem deteriores sunt lividae, nigrae et tumidae, similes existentes carnibus compunctis: (τὰ πελιδνά, καὶ μελανὰ, καὶ ἐξογκῆμενα, ὅμοια ὄντα ταῖς ἐσιγμένους σαρκί): Redundant autem in facie, et pectore, et ventre, lateribusque ac dorso. Tales a principio aggredi non oportet, sed differre. Si enim non successerit, in eum, qui curationem aggressus aut pollicitus est, culpa recidit. Si vero permanserint hae usque ad vigorem, et non progredientur in peius, non omnino negligere oportet, etiamsi raro, attamen aliquando, opem ferre, et opportuno tempore medicamenta adhibere, atque magna animaduersione curare. Quae enim post mortificationem superficiei ex alio emergunt, (τὰ ἐπὶ νεκρώσει τῆς ἐπιφανείας ἐκ βάθους γινόμενα) quid aliud significarint, quam vitam aliquo modo ab internis efferi! —

Haecenus HERODOTVS.

Continetur profecto hisce verbis vera *febris miliaris* s. *purpuræ* imago, neque facile quemquam negaturum puto, modo signorum horum explanationem attentius perlegerit, *purpuram albam* et *rubram* vel maxime sic describi et posse, et oportere. Aliqua vero verborum Herodoteorum pars aut similiter de quodam *purpuræ* genere intelligenda est, quam *scorbuticam* et *diuturnam* vulgo appellant, quia hæc eruptio levis existimatur et sine febre esse, aut potius, nisi vanus augur sum, hæc descriptione *febris* nostra *scarlatina* vel *urticata* latere videtur, si quidem hæc aliqua ex parte cum iis certe conueniunt, neque ab hac sententia profum alienus fuit magnus WERLHOFIVS^{kk)}.

Qua de causa satis mirari non possum, quid sit, quod medici longe clarissimi, qui patrum memoria vixerunt, hæc morborum genera noua censuerint, cum, a nomine si recesseris, cetera tantum non omnia apud veteres reperirentur. Id quod ab iis, qui in HIPPOCRATIS, GALENI reliquorumque medicorum graecorum latinorumque lectione assidui et paene toti erant, vnquam fieri potuisse vix crediderim. Fecit tamen præ ceteris HIERONYMVS FRACASTORIVS^{l)}, qui *lenticulas* inter *vere pestilentes* et *non pestilentes medias, contagiosas*, et hinc *malignas magis, quam pestilentes esse* voluit. *Hæc febres*, inquit ille, *annis c1010v. et c1010xxviii. in Italia primum apparuere aetate nostra non prius notae, certis vero regionibus familia-*

H 3

res,

kk) Lib. cit. c. II. §. 5. p. 34. seq.

l) De Contagios. Morb. II. 6. p. 119. b. ed. Venet.

res, ut Cypro, et vicinis insulis, maioribus etiam nostris cognitae. Valsus lenticulas aut punctacula appellat, quod maculas proferant lenticulis aut puncturis pulicum similes. Quidam mutatis litteris peticulas dicunt. —

Quare cum tam multum intersit perspicere, rectene hoc de morbo, quem apud HIPPOCRATEM maximeque HERODOTVM, legere me memineram, reique apposite statuerim, nec ne, liceat nobis iterum FRACASTORII verbis ad consensionem signorum morbi que ipsius intelligendam vti. *Contagiosa est et haec febris, inquit, sed non celeriter, nec fomite, et ad distans, sed tantum per tractationem infirmi. Per initia autem cum febres omnes pestilentes placidae sint, et mites, tum haec adeo placide inuadit, ut vix admittere medicum aegri velint: unde et medicorum multi plurimum decepti sunt, expectantes resolutionem morbi paullo post, nec quicquam contra parantes; mox vero signa malignae febris aperiebantur. Nam quamquam calor mitis pro natura eiusmodi febrium sentiebatur, interne tamen perturbatio quaedam percipiebatur, tum et fractio in toto corpore lassitudoque more fatigati. Decubitus erat supinus, caput grauescebat, sensus hebetes erant, et mens magna ex parte post quartum aut septimum non constabat, oculi rubescebat, verba multa dicebantur; urinae primum exalbidae, ut plurimum excernebantur, plenae tamen, mox rubentes, et confusae, aut similes vino granatorum: pulsus rarus et humilis — excrementa corrupta, foetentia: circa quartum et septimum in brachiis, dorso et pectore maculae rubentes, saepe et puniceae, erumpabant puncturis pulicum similes, saepe maiores, imitatae*
lenti-

lenticulas, unde et nomen inditum est: Sitis autem aut nulla, aut parua aderat, quibusdam et vigiliæ, interdum in eodem utrumque per vices: Status aliis ad septimum, aliis ad quartum decimum, aliis et ultra. Urina quibusdam detinebatur, quod pessimum signum erat: — Perituros sua signa præcedebant, sicuti et euasuros: Mala erant, si statim aeger virtute defici se sensisset; si adsumto leui pharmaco ingens alui deiectio secuta fuisset; si, facta crisi, non accessisset alleuatio: Nam vidimus, quibus librae tres sanguinis erupissent e naribus, paullo post tamen obiisse: Malum item, si urinae detinebantur, si lenticulae delituisent, si aegre erupissent, si liuidae fuissent et valde puniceae. Quod si aut omnia, aut plura ex his accessissent, certissima sequebatur mors; euasio vero, si contraria aut omnia, aut plura apparuissent.

Egredie mehercle haec, FRACASTORII omnia dicta sunt, et apposite feбри illi, cuius iamiam HIPPOCRATES, HERODOTVS et ACTVARIVS meminerant, id quod olim PETRVS ACASTRO ¹¹⁾ similiter demonstrauit, ea tamen lege atque conditione, vt facta hic curatior sit signorum recensio, adeoque illa prae ceteris digna videantur, quae commentarii loco in veterum medicorum monumenta haberi possunt.

Perspexerunt autem id iam sua aetate DAN. SENNERTVS ^{m)} et cum maxime IO. LANGIVS ⁿ⁾, similiterque de noua hac Italogum febre iudicandum existimarunt, etsi id, vt nobis videtur, ni-

H 4

mis

11) De Febre Peticul. Sect. I. §. 6. p. 6. ed. Norimb. 1652.

m) L. De Febr. IV. 13. p. 555.

n) Epist. Medicinal. L. II. Ep. 15. p. 561. ed. Hannov.

mis generatim ac sine vlla adiecta circumscriptione. Fateor, inquit LANGIVS, ob mutatam victus rationem et siderum influxu alteratam loci, aeris aquarumque naturam, et corporis hominum temperaturam, alios exolescere et desinere morbos, et exoletos veterum morbos denuo quoque incrudescere et innouari. Oriri vero novos morbos, quorum vestigia saltem ante non apparuissent, pernego; quod febris lenticula approbat, quae ante, quam FRACASTORIVS nasceretur, per Graeciam passim saeuit. Id quod sibi verbis HERODOTI apud AETIVM demonstrandum sumsit, quae ne bis terue eadem dixisse videamur, studio dedicatae opera iamiam omittenda existimamus.

Febris vero Hungarica s. Pannonica, castrensis, militaris cet. in qua primum anno CIOIOLXVI. milites in Hungaria correpti sunt, eadem fere, quae lenticularis, est, quippe et natura sua signorumque vehementia nullo modo a se inuicem videntur abhorrere, et illae maculae, quas pulicum morsui similes dixerat HIPPOCRATES, satis superque conuenientiam docent. Hinc factum est, vt DAN. SENNERTVS ^o) alique luem hanc Hungaricam verbis Hippocrateis contineri arbitrarentur. MARTINVS RVLANDVS ^p) vero, cum in hoc validitudinis genere versaretur, illud ab diuino sene inter *πεμφιγώδεις πυρετὸς* referri auctor est, maximeque *πεμφιγώδει τῇ θερμῶσι* putat affligere, non tam, quod exsiliantium et manui occurrentium

^o) L. De Febr. IV. 14. p. 543. Cf. Paschii Inuent. Nou-Antiqu. c. 6. p. 385.

^p) De Pernicios. Luis Vngaric. Tecmarfi et Curat. c. 1. p. 14. seq.

tium scintillarum sensum praebeat, sed et quod maligna sua ebullitione, si non pustulas, quae alias febres τὰς μετὰ τῶν περὶ φύων comitantur, attamen illis analogas et maculas, lenticulas morsusque pulicum referentes producat: unde quibusdam lenticularis febris, Italis praesertim et Gallis, nuncupatur. Sed sufficiant haec de febribus iis, qui cum eruptione sunt.

II.

MORBI PERIODICI.

Nouum valitudinis aduersae genus multis videntur esse ii morbi, qui certo ambitu statoque tempore redeunt, neque tamen veram febrium naturam et formam exprimunt. Qui cum nostra aetate saepius recurrant, factum est, vt multi viri clarissimi, omniumque optime IO. CASIM. MEDICVS a), hos sibi seorsim pertractandos sumerent. Non adeo obuium (fateor) illud nomen apud veteres medicos est, si a vulgari febrium intermittentium ac remittentium typo recesseris, neque particulatim isti recensentur, qui certis quasi occultisque limitibus circumscripti eodem tempore eodemque modo reuertantur: Attamen non desunt exempla, ex quibus eorum antiquitas celebritasque intelligitur.

Apud GALENUM b) enim legitur, teste PAULLO, palpitatio cordis, quae singulis annis verno tem-

H 5 pore

a) Geschichte Periodisch. Krankheit. Karlsr. 1764.

b) Apud Paullum L. De Re Med. III. 34. p. 455. Coll. Steph. et ed. graec. Basil. p. 91. sequ. unde repetiit Valeriscus de Taranta Philon. Pharmac. III. 12. p. 267. ed. Ryt.

pore hominem quendam infestare solebat: *vehemens coxae dolor* c); *dysenteria cruenta* d); *ophthalmia periodica* e), cet. Similiter *ARETAEVS* f) atque *ARCHIGENES* apud *AETIVM* g), talem *mittus cruenti* speciem commemorarunt: Quae si non fiebat, aut temere cohibebatur, effecit *gravitatem corporis, morbos articulares, vertigines, deliria, insanias, oculorum caecitates, malum corporis habitum, hydropem* cet. Commemorantur porro apud *VALESCVM* de *TARANTA* h) *febris, cuius accessio recurrebat trigesimo quoque die ad annum trigesimum continuando; vomitus periodicus a cephalaea periodica* apud *WARBURGVM* i), *virum amicissimum, similisque a calculis biliaris repetendus* apud *III. HALLERVM* k); *profusio sanguinis ex poro, quae singulo quoque mense graviter afflictabatur*, apud *ANT. BENIVENIVM* kk); *haemorrhagia oris periodica* apud *BOOTIVM* l); *asthma periodicum* ll) apud *Budiffinenses*.

c) *Gal. Definit. Med. n. 290. p. 265. T. II. ed. Chart.*

d) *L. De Symptom. Causf. III. 7. p. 96. T. VII.*

e) *L. De Febr. I. 16. p. 147. T. VII.*

f) *De Causf. et Sign. Morb. Diut. II. 3. p. 53. ed. Boerh.*

g) *Tetrabl. III, Ser. III. c. 3. p. 548. Coll. Steph.*

h) *Philon. Pharmaceut. VII. 10. p. 597. ed. Frft. 1599.*

i) *Diff. De vomitu period. a cephalaea period. orto, casu quodam illustrato, Hal. 1770. qui se ipsum hoc in loco descripserat, iamque ab hoc malo sine vlllo tabis pulmonariae periculo ac metu, vt tunc temporis illi videbatur, liberatus est.*

k) *Opuscul. Anatom. Argum. Min. Obsf. 39. p. 328.*

kk) *De Abdit. Morbor. Causf. c. 4. p. 207. ed. Basil. 1529. ad calc. Scribon.*

l) *L. De Affect. Omiff. c. 7. p. 25. ad calc. ed. Borell. Frft. 1676.*

ll) *Budiffin. Sammlung. n. VI. p. 33.*

nenses. Immo vero palpitaciones cordis, tusses violentas ac inanēs, capitis dolores atque in primis amaurosin veram certā hora redeuntem et corticis peruuiāni ministerio curatam apud *Illustr. STOERCKIUM* m); morbum quendam neruorum, qui certo tempore infestabat, apud *IO. AVG. PHIL. GESNERVM* n); sanguinis sputum per periodos recurrens apud *PETR. FORESTVM* o); vehementem capitis dolorem, qui ad quemuis lunae motum reuertebatur p); morbum lateralem periodicum apud *BERN. VERZASCHAM* q); haemorrhoides vesicae periodicas apud *CORNEL. PEREBOOMIUM* qq); caecitatem denique periodicam apud *IO. IANINVM* r), chirurgum gallum, memini me legere. Si cuius vero interest scire plura recentiorum medicorum exempla, *MEDICI V. Cl.* libellum ipsum adeat.

III.

ABSCESSVS LACTEI.

Ex hoc morborum genere, quos adhuc pertractauimus, sine dubio etiam illud est, quod vulgo *μετάσσω lactis*, aut si ad exteriores corporis partes propellitur, *abscessus lacteos* appellant. Nam fuisse olim aut saltem potuisse hoc malum in pueris

m) *Annus Medic. I. p. 75.*

n) *Beobachtung. P. I. n. VIII. p. 163.*

o) *L. XVI. Obs. 22. p. 34. sequ.*

p) *Journ. Encyclop. T. VIII. P. I. Nov. 1772. p. 126.*

q) *Obseru. Medic. Cent. I. Obs. 15. p. 39. ed. Basil. 1677.*

qq) *Aët. Nat. Curios. T. V. Obs. 9. p. 25. Similiter ibidem commemorat Consbruch (Obs. 26. p. 86.) dolorem grauem et periodicum in dentis euulsi alueolo, cortice peruuiāno discussum.*

r) *In Mem. sur l'oeil cet. v. ap. Richterum Bibl. Chirurg. Band II. St. I. p. 130.*

peris nasci, atque aliena loca petere, perquam credibile est, et ASTRUCIO^{a)} ipsi sic videtur, siquidem veteres medici, in primisque omnium HIPPOCRATES^{b)}, purgationis eius, quae post partum fieri debet, rationem longe maximam habendam esse voluerunt, ne ad aliena loca delata mulierem in periculum vitae coniciat. At vero partim ob diuersam victus rationem, partim ob quasdam causas alias, quas iam multis anquirere non attinet, rarius occurrit ille morbus apud veteres, quam vt quid certi hac in re statuere auisim. Sed vbi ad nostra tempora ventum est, minus infrequens hic morbus esse videtur. Apud DAN. SENNERTVM^{c)} enim ex SCHENCKII et ANDR. LAVRENTII obseruationibus confirmatur, magnam lactis vim per vesicam et vterum delatam esse, quale quid etiam per interanea factum esse alio loco^{d)} legere me memini. *Abscessus lactei* vero accidunt, si quid humoris huius, mutata sede naturali, ad quascunque externas corporis partes deferatur, stagnando corrumpatur, atque in verum pus abeat. Commemorantur haec abscessus genera PVZOS, LEVRETVS, SMEL-LIE^{dd)} SWIETENIVS^{e)}, LVDWIGIVS^{f)},

HEL-

- a) Les Maladies des femmes c. 16. §. 1. p. 451. seq. T. V.
 b) Praedict. I. §. 10. p. 477. T. I. ed. *Lind.* similiterque in Coac. Praenot.
 c) Medicin. Praet. L. IV. P. III. Sect. II. c. 4. p. 523.
 d) Medicin. Wahrnehm. Band I. Stück II. n. 6. p. 99.
 dd) Hebammenkunst B. III. Samml. 43. p. 483. sequ. verif. germ.
 e) Comment. in Aph. *Boerh.* §. 1329. p. 610. T. IV. ed. *Hildb.*
 f) Aduersar. Med. T. II. P. L. n. VI. p. 183. sequ.

HELDIVS^g), FRID. VAN ROOYE^h), VIGERVS et PLANCHONVSⁱ), SCHLEGELIVSⁱⁱ), alii, quos, si placet, legisse poenitebit puto neminem.

IV.

MALVM HYPOCHONDRIACVM
ET HYSTERICVM.

Nouum valitudinis aduersae genus, in quo praeter nomen omnia consentiant, *malum est hypochondriacum atque hystericum.* Vtrumque vero quanta signorum dirissimorum caterua insignis atque famosum sit, maximeque *malum hypochondriacum*, nisi in arte salutari vitaeque vsu hospes plane ac peregrinus sit, fugere puto neminem. Inuasit enim multorum, doctorum in primis, hominum animos peruersa illa pestiferaque sane opinio, vt, si qua ventriculi intestinorumque labe corripiantur, aut hebetiores in cogitando sint, illico ad praecordia, tanquam ad anchoram sacram confugiant.

g) In *Levrets Kunst der Geburtshülfe*, Vorred. meminisse id genus mali, vbi ex lactis metastasi resolutio linguae orta est, eaque non vincenda, nisi prius magna pustularum vis cum vrina lactea foras secesserat.

h) *Diff. De Apoplexia Lactea*, *Lugd. Bat.* 1771. in qua multa, eaque praeclare dicta et magni in lactis migratione vsus continentur.

i) *Journ. de Medec. T. XXXVI. v. ap. Richter. Bibl. Chirurg. B II. St. II. p. 97. sequ.*

ii) *Diff. De Metastasi in morbis §. 15. b. p. 48. sequ.* Cf. si placet libellum, qui nuper Lipsiae prodit, hoc nomine: *Sammlung Auserles. Abhandlung St. I. in quo Puzos, David, Levretus et Deleurye hac de re scripta in nostram linguam versa profant.*

fugiant. Neque (turpe dictu) defuerunt in Asclepiadarum collegio, vt nuper iure suo questus est Ill. VOGELIUS ^{a)}, qui cum hoc morbi genus aut non satis intelligerent, aut semper in ore saltem haberent illud HORATII ^{b)} effatum:

*O ciues, ciues! Quaerenda pecunia primum est,
Virtus post numos;*

tamen sacra auri fame compulsi quamuis inflationem ciborumue nauseam hoc nomine insignendam existimarunt.

Mira profecto mali huius facies ac forma est, quam bene naturaeque apposite nuper expressit VOGELIUS ^{c)}, similiterque illud, vt PROTEVS apud VIRGILIUM ^{d)}

Omnia transformat sese in miracula rerum.

Alius enim aliter cum hoc morbo conflictari solet, incredibilisque auctorum est in causa eius anquirenda definiendaque dissensio. Prohibemur autem et temporis angustis, et argumenti huius dignitate, quin eos omnino omnes in publicum prodire iubeamus, aut in refellendis ludicris nonnullis minusque firmis sententiis toti simus.

Multa vero, ni fallor, apud veteres occurrunt mali hysterici vestigia, neque eorum signa vlllo modo ab iis discrepant, quae hodie illi vulgo attribuantur.

a) Praelect. Academ. Class. V. §. 542. p. 436.

b) Epistol. L. I. Ep. I. v. 53. sequ.

c) L. cit. §. 543. p. 437.

d) Georgic. IV. v. 441.

N
buun
cum
ex s
impe
strang
morti
piscu
conu
(ōrα
pentin
res a
ventr
ac sp
dunt,
color
satio
buli i
do in
flatus
color
descr
fecto
e)
f)
g)
i)
k)
kk)
l)
m)
n)
o)
p)

buuntur. Primum enim apud HIPPOCRATEM ^{e)}, cum in virginum mulierumque morbis versaretur, ex sanguinis multitudine profluuioque naturali impedito gigni dicuntur *timor*, *caligatio oculorum*, *strangulatio*, *moeror animique tristitia*, *spectrorum visa*, *mortis desiderium* cet. quibus peractis, tandem resipiscunt. Huc accedit, quod alio loco ^{f)} in eo conuulsionis genere, quo corripitur solent mulieres, (*ὄταν αἱ ὑσέρες πύλωσι*) etiam collocantur *repentina αἰφύωια*, *stridor dentium*, *cutis nigra*, *dolores ad caput et collum* ^{g)}, *vomitibus acidi* ^{h)}, *inflatio ventris et uteri* ⁱ⁾, *oculorum distortio*, *salivae fluxus ac spuma* ^{k)} iis, sane, qui in herculeum morbum incidunt, similis; *urinae stillicidium* ^{kk)}, *tumores pedum*, *coloris foeditas*, *anhelatio*, *anxietudo*, *ciborum auersatio*, *suffocatio* ^{l)}, *febris*, *rigor*, *dolores velut globuli in ventre oberrantis ac tormina*; *dolor capitis*, *modo in vna, modo utraque parte* ^{m)}; *sopor profundus*, *flatus emissio* ⁿ⁾, *rosio stomachi* ^{o)}, *flavus oculorum color* ^{p)} cet. Quae si cum recentiorum auctorum descriptionibus conferre vellem, tempus me profecto deficeret, non materia.

Huc

e) L. De Virgin. Morb. p. 356. T. II. ed. Lind.

f) L. Nat. Mulier. §. 3. p. 359. T. II.

g) L. cit. §. 18. p. 371.

h) Ibid.

i) L. cit. §. 35. p. 393.

k) L. Morb. Mul. II. §. 16. p. 545. T. II.

kk) L. Morb. Mul. I. §. 17. p. 427.

l) L. De Nat. Mul. §. 41. seq. p. 397.

m) L. Morb. Mul. II. §. 60. p. 527.

n) L. cit. §. 16. p. 546.

o) L. cit. §. 18. p. 547.

p) L. cit. §. 64. p. 524.

Huc accedit, quod DIOCLES CARYSTIVS apud GALENV M^{q)} huius morbi, quem alii *melancholicum*, alii *flatuosum* appellarant, originem, causas et conuenientiam cum eo, qui vulgo *malum hypochondriacum* dicitur, descripsit quam accuratissime, adeoque, si quid video, ex his conficitur, *mali hysterici* natales et nomen inde ab veteribus esse repetendum, appositeque rei olim dixisse HIPPOCRATEM^{r)}, cum haec, experientia duce, scriberet: Τὰ πλείσα τῶν ὑσερικῶν ποίεσιν αἱ Φύσαι. σημεῖον οἱ ἐρευγμοὶ καὶ οἱ περὶ γαστέρα ψόφοι, καὶ ἐπάσματα ὀσφύος, καὶ περὶ νεφροῦς ἀλγήματα, καὶ ἰσχία. Plurimas uteri affectiones flatus faciunt. Signum sunt ructus et strepitus circa ventrem, et lumborum tumores, et dolores circa renes ac coxas

Similis ratio *mali hypochondriaci* est. Quod et si non eodem semper, quo nos hodie utimur, nomine veniat, tamen eius causas, signa, euentus, tam bene accurateque exprefferunt veteres, nihil vt accuratius. Commemorauit illud et ad viuum iam descripsit DIOCLES CARYSTIVS^{s)}, qui (fateor) in morbi huius inuestigatione ac inquisitione haud infeliciter olim versatus est. Eum vero ab aliis ὑποχονδρίακον καὶ Φυσώδες νόσημα appellari,

q) De Loc. Affect. III. 10. p. 441. T. VII. ed. Chart.

r) Epidem. VII. §. 34. p. 838. T. I. Cf. Aëtii Tetrabl. IV. Serm. IV. c. 68. p. 812. Coll. Steph. vbi et breuis signorum imago fit, et causarum inuestigatio sic, nihil vt accommodatius haec omnia referat, simulque ille auctor est, eam strangulationem a Sorano appellatam esse *flatuosam perfrigerationem non inflammationem.*

s) L. cit. pag. cit.

appellari, eiusque praecipua signa esse *moestitiam, metum, dolorem, oculorum caligationem* cetera. GALENVS auctor est.

Inflatio haec apud AETIVM (t) et PAVLLVM (u) a mala ciborum concoctione repetitur, quae in iis, qui praecordiis laborare dicuntur, similiter accidunt. Cum vero neque per os, inquit ibidem GALENVS, neque per sedem excernitur, inflationem appellatam producit. Mira saepe numero huic flatuum naturae adiuncta est symptomatum dirissimorum cohors, quam, ne mihi ipse fingendo consuluisse videar, placet ARCHIGENEM (v) loquentem inducere. Accedit affectus, inquit ille, stomachi gravitas, et dissentio, multosque fallit, tanquam in ipsum solum dolor innitatur. Etenim malum aliquando quidem iuxta totum pectus, aliquando vero retro iuxta colulum ac dorsum, atque ipsa vertibula irruit; Saepe autem et utrinque occupatos tenet. Aliquando autem et tumorem circa os ventris efficit, ructusque inanes sunt modice alleuantes, inhibitiisque flatuum, qui per aluum excerni consueverunt. Succumbit autem et tumor ipse iuxta ventrem, ad manuum impositiones sublaxus cedens. Quibusdam eorum et dolores accidunt, et appetitus perditiones, ac capitis dolor: Si vero ante perfectam restitutionem cibum accipiant, amplius membra ipsa inflantur, et cum dolore amplius distenduntur, qui saepe ad claviculam usque differtur, ipsasque scapulas ac uniuersam

(t) Tetrabl. III. Serm. I. c. 27. p. 466. Coll. Steph.

(u) De Re Med. III. 14. p. 424. Coll. cit. et ed. gr. Basil. p. 65.

(v) Ap. Aëtium I. et pag. cit.

Sam spinam, ultra hoc, quod et ructus cohibentur; ut aliqui iam non dissimile quiddam suffocationi se perpeti aestimarint. —

Varia hinc malo huic nomina ex fede data sunt, sic, ut *splenis inflatio* diceretur, quia tunc temporis, auctore AETIO^{w)}, *tumor loci consequitur, qui, imposta manu, ad tactum cedit, et distentionem loci infert: Apud HIPPOCRATEM^{x)} vero morbus niger, ut SPONIO^{y)} videtur, qui eum, conferendis caussis atque signis, non tantum pro mali hypochondriaci specie, verum etiam pro melancholia hypochondriaca summi gradus haberi vult. Similiter morbus ille, ut eidem SPONIO^{z)} placet, *Φγορῆς^{a)}* nominatur, si cum insigni moerore tristitiaque coniunctus sit. Neque, quantum equidem video, iniuria. Habent enim ista morborum genera multa inter se communia, qualia sunt *doloris sensus, anxietas, lucis hominumque odium, timor, visa somniaque horrenda, quae interdum hypochondriacos sine materia, ut in scholis loquuntur, infestare solent, et ipsi nuper vidimus in docto quodam nobisque amicissimo viro, qui vbi nimis litterarum, maximeque philosophiae studiis, impalluerat,**

w) Tetrabl. III. Serm. II. c. 9. p. 521.

x) L. De Morb. II. §. 35. p. 61. seq.: L. cit. §. 66. p. 90. T. II. Omnium optime autem L. cit. §. 71. seq. p. 93.

y) Comment. in Aph. Hipp. Sect. III. §. 2. p. 110. Cf. Sect. III. §. 6. p. 176. et *Gesner. Beobacht. n. III. p. 55. sequ. B. I. vbi multa de nigro hoc morbo disputantur.*

z) L. cit. Sect. V. 80. p. 391.

a) Hipp. L. De Morb. II. §. 70. p. 93. T. II. ed. *Lind.* Cf. *Dan. Sennert. Prax. Med. L. III. P. V. Sect. I. c. I. p. 505.*

palluerat, tandem in veram mentis hebetudinem, marcorem, rerumque fere omnium obliuionem incidit.

Pertinet huc etiam, nisi me omnia fallunt, illud morbi genus, quod ab HIPPOCRATE ^{b)} dicitur *ἀνάσθη*. Accidere enim ibi commemorantur cibi et fastidium, et desiderium, dolor oris ventriculi, vomitus salivae, bilis, pituitae, vnde aliquid leuaminis oriatur; item ructus, aestus, desidendi cupiditas ac flatuum emissio; dolor capitis et corporis, quasi aciculis pungeretur, crurum grauitas atque infirmitas, exindeque marcor cet. quae, dici vix potest, quam bene cum dirissimis hypochondriacorum tormentis conueniant. Eodem loco habendae sunt quarta et quinta typhi species, quarum apud HIPPOCRATEM ^{c)} fit mentio, ob caussarum signorumque similitudinem. Quorum in numero eminent inflatio, dolor, atque tormina, venter magnus et durus, aluus nulla, rigor, febris cet. His adde si placet, morbum illum, quem Cous senex a praecipuo signo morbum ructuosum ^{d)} appellandum duxerat.

In tanta igitur horum morborum, quos veteres commemorarunt, consensione ac conuenientia cum malo hypochondriaco fieri nullo modo potest, vt quis adhuc dubitet, aut in forma eius intelligenda turpiter alucinetur, modo semper illud poetae in mentem reuocet:

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas!

I 2

Idque

b) L. De Morb. II. §. 64. p. 88. T. II.

c) L. Intern. Affectionib. §. 45. p. 251. et §. 46. p. 253. T. II.

d) L. cit. §. 67. p. 90.

Idque eo magis, quia secundum HIPPOCRATEM^{e)} τὰ ὑποχόνδρια μετέωρα et σπληνῶν ἐπάσεις semper sunt mali augurii.

V.

SCORBVTVS.

Nouum morbi genus, vt IO. WIERO^{a)}, CITESIO, IO. FREINDIO^{aa)}, aliisque videtur, *Scorbutus* est, quem barbari *gingipedium* olim appellarunt. Infestat plerumque nautas marisque accolos, atque militibus haud raro familiaris est. Sed falluntur vehementer, quibus hic morbus nouus habetur, vt nuper demum sensit SWIETENIVS ὀπᾶν^{b)}. Meminerunt enim eius iamiam medici veteres, et si nomine aut tecto aut minus definito, vt DAN. SENNERTVS^{bb)} sua aetate PETRVS FORESTVS^{c)} ac nuper demum RICHTERVS^{cc)} et RAYMONDVS^{d)} luculenter demonstrarunt.

Primus enim, ni fallor, eum commemorauit HIPPOCRATES^{e)} sub *magni splenis* nomine; quoniam

e) Coac. Praenot. p. 565. et Epidem. V. Sect. II. p. 800. T. I. ed. Lind.

a) Observ. De Scorbuto p. 188. seq. ap. Sennert. vbi plura hac de re auctorum loca allegantur.

aa) Hist. de Medecin. P. III. p. 286. ed. Paris.

b) Comm. in Boerh. Aph. 1148. p. 590. T. III. ed. Hildb.

bb) Medicin. Practic. L. III. P. V. Sect. II. c. i. p. 542. seq.

c) Obs. II. L. XX. p. 292. sequ.

cc) Progr. In Hipp. Scorbuti antiquitates Gotting. 1774. Quam scriptionem nunquam ad manus venisse, vehementer doleo.

d) Histoire de l'Elephantiasis, p. 119. sequ.

e) L. De Affectionib. §. 21. p. 172. T. II. ed. Lind.

quoniam ii omnes, qui hoc malo laborant, sunt κακόχροιοι, καὶ καχελκίεες, καὶ δυσώδεες ἐκ τῆς σόμματος, καὶ λεπτοὶ. Mali coloris, malis ulceribus scatent, et ex ore graue olent, et tenues euadunt. Sed ne huic loco plus fidei adhibuisse videamur, quam fas est, videamus, quae alias ^{ee}) de hoc malo adferuntur. Sunt vero eius signa, inflatio, splenis tumor, durities atque dolor, foeda coloris in nigrum, pallidum, liuidumue mutatio, malus auris gingiuarumque odor, sic, ut hae a dentibus discedant; tibi-
 arum ulcera, et ἐπιπυκτίδες, membrorum marcor, alui segnitias cet. Quibus si ex sequenti splenis morbo adiunxeris dolores acutos, in iugulo, mam-
 mis, humero atque scapulis, colorem corporis plum-
 beum, ulcuscula tibi- arum prurientia, quae tandem in magna ulcera transeunt; profluvia intestinorum αἰματώ-
 δεα et ἰώδεα cet. facile ad perspiciendum est, haec omnia non, nisi de scorbuto nostro explicari posse, praesertim si bene memineris, illa et inesse haud raro huic valitudinis aduersae generi, et minus tu-
 ta crurum ulcera, in iis, qui ex magnis splenibus laborant, fore, HIPPOCRATEM Coum atque PAVLLVM ^f) praedixisse.

Mirari hinc satis non possum, quid sit, quod IO. WIERVS ^g) hanc lienis magni cum scorbuto conuenientiam temere pernegaret. Huc etiam sine dubio

I 3

ee) L. Intern. Affect. §. 34. p. 239. T. II.

f) De Re Med. L. III. 49. p. 473. Coll. Steph.

g) L. cit. p. 189. Cf. Ronssseum, Magn. Lien. Hipp. c. II. p. 147. seq. et Sal. Alberti De Scorbut. n. 117. p. 244. et p. 254. seq. ad calc. Sennert. Opp.

dubio pertinet, quod Couis senex ^{h)}) in splenis magni signis etiam collocandas existimauit *gingiuas malas et oris graueolentiam*. *Ἐουλα δὲ πονηρὰ, inquit, καὶ σώματα δυσώδεα, οἷσι σπλήνες μεγάλοι. ὁκόσοι δὲ ἔχουσι σπλήνας μεγάλης, μήτε αἰμορραγία γίνονται, μήτε σώμα δυσώδες, τῶν αἰ κνήμαϊ ἔλκεα πονηρὰ ἔχουσι, καὶ ἐλάς μέλαινας.* *Gingivae vitatae et ora graueolentia his sunt, quibus splenes magni. Quicumque vero habent splenes magnos, et neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graueolentia, horum tibiae ulcera praua habent, et cicatrices nigras.* Sed iterum hoc loco de scorbuto agi negat IO. WIERVS ⁱ⁾), aiunt vero IO. LANGIVS et DAN. SENNERTVS ^{k)}), neque ego, cur praeclaris istis viris in tanta idoneorum argumentorum copia temere repugnem, video.

Aliud familiare scorbuti nomen apud veteres est, vt multis videtur, *icterus niger*, cuius prae ceteris meminerunt HIPPOCRATES ^{l)}) atque PAVLLVS ^{m)}). Sed falluntur vehementer, si qui hanc descriptionem sine vlla lege ac conditione adhibent, cum signa morbi nigri atque scorbuti, incredibile, quantum a se differant, atque *coloris foeditas, capitis grauitas, corporis inualitudo, pedum tumor cetera*. a quouis succorum vitio nasci possint. In quo

h) Praedict. II. §. 42. p. 518. T. I.

i) L. cit. p. 189. seq.

k) L. De Scorbut. c. 1. p. 16. seq.

l) L. De Morb. II. §. 35. p. 61. et L. Intern. Affect. §. 31. p. 235. T. II. ed. Lind.

m) De Re Med. III. 49. p. 473. Coll. Steph.

quo consentientes habemus BALD. RONSSEVM ⁿ⁾,
 IO. ECHTIVM ^{o)}, SAL. ALBERTVM ^{p)}, alios,
 qui hoc in loco exprimi scorbuti imaginem auda-
 cter negant. Neque, quantum equidem video,
 iniuria. Ipse enim HIPPOCRATES ^{q)} studio de-
 ditaque opera haec adiecit videtur, ἢ μὲν σπλη-
 νώδης ἔη. *Si splenicus fuerit.* Huc etiam sine du-
 bio spectavit CAELIVS AVRELIANVS ^{r)} cum
 in lienosorum signis haec collocaret. *Praeterea oris*
foetor aegrogantes afficit, cum gingivarum putrefactio-
ne, et defluxione. Hinc eam medicorum dissen-
 sionem feliciter sic tollendam, existimavit, DAN.
 SENNERTVS, *ut iterum nigrum scorbuto adiungi*
posse, at vero nec semper, nec aequo pede, bina
haec inter se mala convenire statueret. Similiter
 se gessit in *viticigine nigra*, quam GALENVS ^{t)} ad-
 duxerat, atque τὸ δύνατον societatis concessit,
 necessitatem vero perfectamque convenientiam
 iure suo pernegavit.

Quibus ita se habentibus, alia nobis adhuc
 addere, atque prae ceteris *voluuli* exemplo apud
 HIPPOCRATEM ^{u)} abuti liceat. In prima enim
 huius mali specie commemorantur *status in omni*
corpore, color plumbeus, rigor perpetuus, squamula-
rum

I 4

n) L. De Magn. Lien. Hipp. c. 3. p. 149.

o) L. De Scorbut. p. 183.

p) L. De Scorbut. n. 165. p. 251. ad calc. Opp. Sennert.

q) L. De Morb. II. § 35. p. 62.

r) Morb. Diut. III. 4. p. 449. ed. Amman.

s) L. De Scorbut. c. 1. p. 15. Cf. Medicin. Praet. L. III.
 P. IV. c. 11. p. 500.

t) L. De Symptom. Caus. III. 3. p. 89. T. VII. ed. Chart.

u) L. Intern. Affect. § 47. seq. p. 254. T. II. ed. Lind.

rum casus quasi ab affusa calida, tumor pedum, crurum gravitas atque tremor, anhelatio, si quis iter per acclivia loca fecerit; vlnarum dependentium imbecillitas, magna per noctem fitis, mala ciborum digestio cet. His adiiiciuntur in secunda voluuli specie, quam HIPPOCRATES in palustribus regionibus accidere, nec non ab aquae potu ac aestate maxime, fieri perhibet, color pallidus, qualis malicorii esse solet, oculique morbum regium mentientes cet. Tertiae demum speciei iterum sua signa sunt propria quasi atque familiaria, diciturque ille voluulus αἱματίτης, Sic enim Cous fenex v): Ἐκ τῆς σώματος κακοῦ ὄζει, ἀπὸ τῶν ὀδόντων, καὶ τὰ ἄλλα ἀφίσταται καὶ ἀπὸ τῶν ῥινῶν αἷμα ῥέει. ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκ τῶν σκελέων ἔλκεα ἐκφυδάει, καὶ τὰ μὲν ὑγιαίνεται, τὰ δὲ ἄλλα προσγίνεται. καὶ ἡ χροὴ μέλαινα καὶ λεπτόδερμος. περιφοιτεῖν δὲ καὶ ταλαιπωρεῖν ἔ πρόθυμος. Ex ore male olet a dentibus, et gingivae abscedunt, et a naribus sanguis fluit. Aliquando etiam ex cruribus ulcera pullulant,

v) L. cit. §. 49. p. 256. Desideratur in quibusdam editionibus et Codd. post ταλαιπωρεῖν particula ἔ, indeque denegarunt Ronsseus l. c. p. 151. et Wierus l. c. p. 190. hisce verbis omnem auctoritatis vim. Idque recte, modo vere ac tuto τὸ, ἔ, abesse posset, neque ea omnino symptomata, quae praecesserant, illud desiderarent, praefertim cum Hippocrates (L. Int. Aff. §. 39. p. 244. T. II.) occasione secundae morbi regii formae expresse dixerit, ἔπος πρόθυμός ἐστι πρὸς τὸ πορευεσθαι καὶ φοιτᾶν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτῶν τὰ σκέλεα ὑποφέρεται. Hic promptus ad iter faciendum et ambulandum, sed prae debilitate crura labascunt, ac ipsum non sufferunt. Alii, teste Foëjio ad h. l. p. 704. ἔ πρόθυμος legi malunt. Similiter Celsius IV. 9. p. 215. ed. Kraus. legisse videtur.

lant, et alia sanescunt, alia emergunt. Et color niger fit, et cutis tenuis. Est autem ad deambulandum ac laborandum non promptus. Quae signorum descriptio nisi scorbutum nostrum ad viuum exprimat, quid tandem aliud, plane non video.

Qua de causa cum hoc morbi genus, quod *σομακάκην* et *σκελοτύρβην* appellarunt, ob oris ulcera crurumque resolutionem, olim STRABONE^{w)} teste, Galli, Rom. Imperatoris, copiis in Arabia fuerit exitio, aut cum hac Hippocratea descriptione conuenire necesse est, vt nobis videtur, aut saltem eandem, quam apud GALENUM^{x)} legere me memini, esse *σκελοτύρβην*, etfi, vt dubia in re atque coniecturali facile fieri solet, DAN. SENNERTVS^{y)}, corruptus quasi RONSSEI at-

I 5

que

w) Geograph. XVI. ad fin. p. 781. et ni fallor, Galenus Comm. in L. Nat. Hom. II. Text. 3. p. 132. T. III. ed. Chart. similiter de aquarum vi venenata exercitusque interitu pronunciauit, et ap. Olauum Magnum (L. IX, 38. et L. XVI, 51. De Septentr. Region.) scorbutus morbus *castrensis* dicitur.

x) Definit. Medic. n. 293. p. 265. T. II. ed. Chart.

y) L. cit. Cf. Sauvages Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 36. et p. 441. qui inter scorbuti nomina etiam retulit *Stomacacen* et *Scelotyrben* Plinii, *leon Haematiten* et *magnos splenes Hipp.* Ronsseus vero l. cit. multus est in confutanda voc. *σκελοτύρβης* notione, quam prisca adhibuerant ad hoc valitudinis genus significandum; Sed temere ac citra vllam necessitatem. Illa enim *καράλυσις* secure locum suum obtinet, modo haec omnia rite inter se comparaueris. Porro Epist. II. p. 171. aduers. Wierum demonstrauit, scorbutum interdum sine maculis crurumque vlcerebus esse posse, non vero simul sine omni gingiuarum vitio ac foetore oris, interdum vero cuncta in peius ruere, aliterque contingere. Adeo nihil ita perpetuum est, inquit, quin alterationem aliquam

que WIERI auctoritate, hanc ad scorbutum nostrum referri posse negat, contra IO. LANGIVS ^{z)} ait, vterque tamen, vt nobis videtur, bene inter se conueniunt.

Nam et STRABO, et is, qui definitiones hasce medicas conscripsit, huic valitudinis aduersae generi *παράλυσιν τινα περι τὰ σκέλη* adsignant, et quotidiana experientia vsuque confirmati scimus, dirum illud signum scorbuto, si inueterarit, proprium quasi ac familiare esse. Id quod more suo sic expressit PLINIVS ^{a)}: *Nec bestiarum solum ad nocendum scelera sunt, sed interim aquarum quoque ac locorum. In Germania trans Rhenum castris a Germanico Caesare promotis, maritimo tractu fons erat aquae dulcis solus, qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagesque in genibus soluerentur. Stomacacen medici vocabant et scelotyrben ea mala. Reperta auxilio est herba, quae vocatur Britannica, non neruis modo et oris malis salutaris, sed contra anginas quoque et serpentes.*

Alio *oscedinis* nomine vsus MARCELLVS ^{b)} est, ad hoc morbi genus significandum, eamque esse nostrum

quam non suscipiat. Solent etiam morbis multa accidere pro loci, temporis, et naturae ratione. Cf. Sal. Alberti L. De Scorb. l. cit. p. 257. qui Strabonis verba per, *ὡς παράλυσιν*, explicat, atque hac via omnem diffensionis causam tolli posse censuit.

^{z)} Epist. Medicinal. L. II. Ep. 14. p. 558. ed. Hanov.

^{a)} Hist. Nat. XXV. 3.

^{b)} L. De Medicament. c. 11. p. 291. Coll. Steph. Cf. Quae contra *Ronseum* hac de re monuit Dan. Sennertus (Med. Practic. L. III. P. V. Sect. II. c. 1. p. 542. seq. vbi simul argumentis, iisque firmissimis, demonstratur, longe aliam

nostro scorbuto conuenientissimam, cum primis ex eo elucescit, quod illam et inter vlcera ginguiarum orisque vitia referat, et herbae Britannicae vsu auferendam suadeat, in quo cum PLINIO mirifice consensit.

Ab hoc demum tempore vsu venit, vt hoc valitudinis aduersae genus in dies ingrauesceret, maiorique symptomatum multitudine hominum vitae strueret insidias, ex quo non potuit non eius natura et indoles plenius intelligi. Meminit enim RODERICVS a FONSECA ^{c)} hoc malum *Lusitanis* accidisse, qui primi orientalem *Indiam* nauigando inuenerunt. Nam in quodam promontorio, pergit ille, cum bibissent aquam cuiusdam fluminis, omnes gingiuae tumefactae sunt adeo, vt os non caperent, et *Zithum*, quod fit ex illis aquis, non deponit vitium illud. Pane secalino nutriuntur, multo caseo utuntur, carnibus porcinis piscibusque salitis, brassica multa vescuntur, leguminibus quoque multis, quo victu et utuntur nautae illarum regionum. —

Multiplicem vero huius mali formam maximeque mutabilem esse, vel ex eo licet colligere, quod quo recentior illa pestis in regione quadam fuit, eo crudelius se gesserit. Id quod ita GEORGIVS

FABRI-

aliam esse illam *oscedinem*, cuius *Gellius* (Noct. Attic. IV. 20. p. 75. b. ed. Ald.) meminit. Cf. *Hier. Mercurial.* Var. Lect. V. 10. p. 108. vbi variae doctorum hominum de *oscedine* sententiae recensentur ac explicantur. De herbae *Britannicae* autem vsu in oris vlceribus vide, si placet, *Dioscoridem* (Mater. Med. IV. 2. p. 246. ed. Sarac.), *Plinium* (Hist. Nat. XXV. 3. et 5.), alios.

c) Consult. Medic. II. p. 33. T. I.

FABRICIVS ^d) ad viuum expressit. *Grassatus est hoc anno nouus et inauditus in his terris morbus, quem nautae Saxoniae vocant den Scharbock, qui est inflammatio (alii legunt, inflatio) in membris partium carnosarum, cui quo celerius adhibetur medicina, eo citius malum refingitur. Sin mora accedit paullo tardior, sequitur membri affecti mortificatio, quam siderationem nostri, Graeci σφόδρα κελον dicunt, ultimum gangraenae malum. Nam caro ab ossibus desluit, et continua quoque e lue corrumpuntur. Fuit idem morbus contagiosus, multorum mortalium graui periculo. Hactenus ille, neque absimiliter, qui nostra aetate hoc de malo libellos conscripserunt, et si et accurate, et diligentia summa praescis hominibus longe antecellunt.*

Ex his igitur, quae adhuc diximus, facile colligitur, perperam sane nimisque ex praepudicata opinione agere, qui ob quandam nominis dissimilitudinem scorbutum in nouorum morborum numero collocandum esse existimant, siquidem, auctore SENNERTO ^e), nihil refert, quod nomen scorbuti apud hos auctores non extet. Neque enim de nomine hoc, quod septentrionalibus hisce regionibus saltem usitatum fuisse et esse facile conceditur, sed de re et morbo ipso est quaestio, sub quocumque etiam nomine eum proposuerint. Neque id satis firmum est, quo nonnulli euincere volunt, scorbutum antiquis plane incognitum, quod

d) Annot. Urb. Misnae L. II. sub Hist. Ann. 1486. ap. Passchium Inuent. Nou-Antiqu. c. 6. p. 388. Cf. Remb. Dodonaeus Observ. Medic. c. 33. qui scorbutum apud Brabantos ἐπιδημιώτερον anno 1556. fuisse auctor est ob triticum corruptum ex Borussia aduectum.

e) L. cit. p. 548.

quod sc
quae si
rent in
enim n
nibus,
pro reg
POCR
coloren
illae n

E
ria su
fidian
tiorum
naque
tam t
libusc
neque
siquid

F

L

M

A

nus,
aetati
tum o
broru
tius c

f)

quod scilicet nemo veterum macularum mentionem fecerit, quae sint infallibile scorbuti indicium, ut, quando apparent in cruribus, medicus non dubitet de scorbuto. Et enim non semper apparent maculae, etiam in iis regionibus, ubi scorbutus familiaris: et variant symptomata pro regionum et corporum varietate. Neque tamen HIPPOCRATES maculas plane praeteriisse videtur, cum colorem crurum nigrum fieri dicit, quae sunt maculae illae nigrae.

Est igitur in tanta malorum caterua, quae varia sub forma valitudini vitaeque hominum insidiantur, prudentis certe medici, veterum recentiorumque scriptorum monimenta diurna nocturnaue manu versare, ut, si quid olim aduersus tantam tamque diram pestem inuentum sit, illis qualibuscunque copiis grati lubentesque abutamur, neque morborum nouitatem temere stupeamus, siquidem, MANILIO ^f) iudice,

*Fata regunt orbem, certa stant omnia lege,
Longaque per certos signantur tempora cursus,
Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.*

VI.

RACHITIS.

Aliud in mentem venit valitudinis sinistrae genus, quod plurimis medicorum videtur nostrae aetatis esse, diciturque *rachitis*, quae vera infantum *αῤῥοπλα* est cum tumore articulorum, membrorum omnium marcere, foedaque corporis totius deformitate. Qui morbus cum olim strages ederet

f) Astronomic. IV. v. 14. seq.

ederet incredibiles, atque in dies magis magisque aggravesceret, factum est, vt horrendum illud vitium curatius *tabis pectoreae* nomine describeret ARNOLDVS BOOTIVS ^{a)}, adeoque inuentoris loco a multis haberetur. Hunc paullo post exceperunt FRANC. GLISSONIVS ^{b)}, IO. MAYOVIVS ^{c)}, aliique praeter hos multi, quos omnes omnino commemorare nec huius loci est, nec proposito nostro satis accommodatum.

Sed falluntur, vt nobis videtur, vehementer, si qui GE. FRANCKII de FRANCKENAV ^{cc)} et magni BRENDII ^{d)} auctoritate freti, veteribus medicis hunc morbum tetrum atque perniciosum prorsus incognitum fuisse perhibent. Non enim profecto licet nobis tam duriter sentire, siquidem illa valitudinis forma illos nullo modo latuit, et apud HIPPOCRATEM ^{dd)} hisce verbis ad viuum expressa videtur. Ἀναίνεται μύελος ὁ κατὰ τὴν ῥάχιν μάλινα, ὁπόταν τὰ φλέβια ἀποφραχθῆ, τὰ ἐς τὸν μυελὸν τείνοντα, καὶ ἢ ἐκ τῆ ἐγκε-
 Φάλα

a) L. Affect. Omiss. c. 12. p. 35. ed. Petr. Borell.

b) Tr. De Rachit. Lond. 1650. 12.

c) Diff. De Rachitide, in *Opp.* p. 383. seq. Cf. *Sauvages Nosol. Method.* T. III. P. II. p. 403. sequ. vbi hoc valitudinis genus bene naturaeque apposite describitur.

cc) Satyr. Medic. XVII. §. 3. p. 327.

d) Diff. I. De Rhachitide, §. 2. p. 2. sequ. P. II. *Opuscul. Medicor.*

dd) L. Intern. Affection. §. 14. p. 214. T. II. ed. Lind. Cf. si placet, consentientem Gallum medicum, *Le Vacher de la Feutrie*, in *Trait. des Rachitis*, Paris 1772. et *Richterum*, optimum libelli huius iudicem, *Bibl. Chirurg. B. II. St. II. p. 62. sequ.*

NO
 Φάλα
 πάσχα
 λαγνε
 πίπτε
 χηλο
 ὁσφύ
 ἐνλίτε
 διαχα
 κατ
 ὁκόσα
 πονέει
 ὡς ἀπ
 ὁσφύ
 λα πα
 me, cu
 ratae,
 autem
 tur eti
 tus inc
 in lum
 quando
 sistitur.
 cipio q
 gis ten
 dolet.
 viscera
 alia ve
 A
 tidi, e
 vt eo
 bus fa

Φάλαξ ἔφοδος, διὰ κάκωσιν δὲ τῆ σώματος τάδε
 πάσχει καὶ νοσέει· (ἀνάνηται μάλιστα καὶ ἀπὸ
 λαγνείης) τάδε ἐν πάσχει. ὀδύνη ὄξει ἐμ-
 πίπτει αὐτῷ ἐς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐς τὸν τρα-
 χηλον, καὶ ἐς τὴν ὀσφύν, καὶ ἐς τὰς μῦας τῆς
 ὀσφύος, καὶ ἐς τὰ ἄρθρα τῶν σκελέων, ὥστε
 ἐνίοτε ἐδύναται ξυγκάμπειν, καὶ ἡ κόπρος ἐ-
 διαχωρεῖται, ἀλλ' ἴσαται. καὶ δυσβρέεται. ἔτος
 κατ' ἀρχαῖς μὲν τῆς νόσος ἡσυχαιότερον διάγει.
 ὀκόσα δ' ἂν ὁ χρόνος τῆ νέσω ἀπομηκύνηται,
 πονεῖ ἀπαντα μᾶλλον· καὶ τὰ σκέλεα οἰδέει,
 ὡς ἀπὸ ὑδέρου, καὶ ἔλκεα ἐκφυνδάνει ἀπὸ τῆς
 ὀσφύος· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὑγιαίνεται, τὰ δὲ ἄλ-
 λα παραφύεται. *Resiccatur medulla spinalis maxi-*
me, cum venulae ad medullam tendentes fuerint obdu-
ratae, itemque ex cerebro accessus. Propter corporis
autem afflictionem haec patitur et aegrotat. (Resicca-
tur etiam a venere.) Haec igitur patitur. Dolor acu-
tus incidit ipsi in caput, et in collum, et in lumbos, et
in lumborum musculos, et in articulos crurum, ut ali-
quando flectere non possit. Et stercus non secedit, sed
sistitur. Et urinae difficultate vexatur. Hic in prin-
cipio quidem morbi quietius degit. Quanto autem ma-
gis tempus morbo prolongatur, tanto magis omnia
dolet. Et crura velut ab aqua inter cutem tument, et
ulcera a lumbis emergunt, et alia quidem sanescunt,
alia vero nascuntur.

Accommodata satis haec descriptio est rachi-
 tidi, etsi (fatebor enim) non tam perfecta, nihil
 ut eo tempore, quo in Anglia ceterisque regionibus
 saevire atque in dies latius serpere inciperet, et
 multi-

multitudine signorum, et caussarum inuestigatione addi potuisse videatur; id quod certe summa in veteres esset iniuria. Insunt enim haec, quae HIPPOCRATES commemoranda censuit, omnino omnia in hoc infantili morbo, *capitis et colli vitia, lumborum articulorumque imbecillitas, ut vix ac ne vix quidem flecti possint; glandularum abdominis laesio, quam adiecta vocula, ὀδύνη ἐς τὴν ὀσφύν, ἀμυῶν τῆς ὀσφύος* studio deditaque opera seiuinxit: *instrumenta digestionis infirma, quae verbis his, καὶ κόπρος ἔ διαχωρεῖα, ἀλλ' ἴσαται, continentur: tumor pedum ὡς ἀπὸ ὑδῆρος* cet. Quae quam bene rachitidi conueniant, cum maxime hinc elucescit, quod vterque morbus haud raro tabe quadam finiatur, adeoque HIPPOCRATES a signo principe, quod per, *ἀναίνεται ὁ μυελὸς*, exprimitur, et plerumque post mortem simul in infantili corpore inuenitur, hoc valitudinis aduersae genus appellasse censendus sit. Neque in iis voculis: *Ἀναίνεται μάλιστα καὶ ἀπὸ λαγνείης*, est aliquid remorae aut dubitationis positum. Sunt enim hae aut vncinis suis sepiendae sic, vt, tanquam per similitudinem morbi exemplique loco, addita videantur, tabem nimirum hanc etiam a nimio veneris vsu in adultis hominibus oriri posse, aut potius, nisi me omnia fallunt, hic aliena sunt, praesertim cum paullo ante varias tabis species recensuisset, atque in hac maxime multus fuisset, HIPPOCRATES, cui *νεογάμης* et *Φιλολάγνης* e) obnoxios esse dixerat.

Animus

e) L. Morb. Mulier. II. §. 49. p. 75. T. II. ed. Lind.

Animus est, hic omnem signorum congeriem, quam olim IO. MAYOVIVS ^{f)} in ipsis mali huius incunabulis collegerat, diligenter adscribere, ut, quantum ille ab HIPPOCRATE, et hic iterum a recentioribus recedat, facillimo intelligatur negotio. *Proportio partium*, inquit MAYOVIVS, *irregularis est; Caput nempe iusto maius; facies habitior; ingenium, quam pro aetate, acutius; membra externa, praesertim musculosa, gracilia et extenuata: cutis laxa et flaccida: Ossa, quoad maximam partem, incurvata, et quae circa articulos sunt, prominentia et nodosa. Spina etiam varie inflectitur: Pectus angustum est, sternum vero acuminatum; Costarum extremitates nodosae: abdomen subtumidum et tensum. Haec exterius obseruantur. Interius autem cernitur hepar iusto maius, uti etiam parenchymata fere omnia: Venter et intestina in maiorem, quam in sanis, molem adfurgunt: Mesenterium glandulis iusto maioribus, si non strumis, afficitur. Haec in abdomine. In thorace pulmones infarcti et tumidi cernuntur, uidemque nonnunquam purulenti, strumosi, et pleurae saepissime adnascetes. Iugulares venae et carotides arteriae iusta proportione ampliores nonnumquam reperiuntur; cerebrum autem non, nisi proportione et mole peccat. His denique accedit partium fere omnium eneruatio, item torpor quidam, et laboris exercitiique impatientia. Neque enim pueruli, nisi sedentes, ludere possunt, et vix pedibus insistant, et tandem in morbi progressu a debili collo vix sustineri potest capitis onus cet. Consentit cum*

f) L. cit. Cf. Sydenham Proceff. Integr. p. 521. T. I. ed. Gen. et Vogel Praelect. Academ. p. 549. qui hoc malum pro quadam *ἀρροσία* habet.

cum hac MAYOVII imagine mirifice STRACKIVS g), qui id genus cadauera omni adhibita diligentia et accuratione infecuit, atque suas exinde repetiit descriptiones.

Rachitis vero haec, an prorsum idem ille morbus sit, qui apud HIPPOCRATEM h) ἀνάτην dicitur, vt SPONIO i) visum est, iudicare equidem non ausim, siquidem eum supra ob maiorem signorum similitudinem pro quadam mali hypochondriaci specie habendum esse duximus. Si quis vero hoc in loco eundem sibi videre videatur, quia commemorantur *frequens desidendi cupiditas, crurum debilitas, marcor* cet. temere repugnare animus non est, modo ea, quae antecesserant, verba legerit attentius, atque cum rachitide rite compararit.

VII.

VARIA CVTIS VITIA ET ERVPTIONVM GENERA.

Ἐκζέματα, Pruritus, Ἐπρωτίδες, Papulae et Pusulae, Vitiligo, Alphas, Leuce, Lepra Iudaeorum, Psora seu Scabies, Lichenes, Lepra Graecorum et Elephantiasis, Lepra Arabum, Elephantia Arabum.

Multa olim disceptatio, cum lues gallica, horrendum, quanta cum saevitia et crudelitate per omnes Europae partes vagaretur, medicorum longe doctissimorum animos tenuit, vtrum eiusdem, cuius *lepra et elephantiasis*, naturae indolisque esset, nec ne. In quam contrariam sententiam qua ratione

g) Acta Phil. Med. Hassiac. p. 159.

h) L. De Morb. II. §. 64. p. 88. T. II. ed. Lind.

i) Comment. in Aph. Hipp. Sect. III. §. 71. p. 179.

tionē quibusue argumentis idoneis compulsi potuerint ire pedibus, prorsum non video, siquidem signorum facies mirifice discrepat, eumque errorem iam NIC. LEONICENV^a), IAC. CATA-NEVS^b), HIER. FRACASTORIVS^c), alique multi bene maximaque cum doctrinae copia refellendum diluendumque existimarunt. Id vnum tamen relinqui apud multos et veteres, et recentiores video, vt, quoties ad *varia cutis vitia* accesserint, nominum multitudine quasi obruantur, ac in isto vocabulorum lubrico huc illuc agitati nesciant, qua demum via et ratione sint isti scopuli praeteruehendi, ne quid exinde detrimenti capiant.

Magna est (fatebor enim) vocularum copia, quibus graeci medici ad id genus vitia significanda vti solent, suntque, GALENO^d) duce, λέπρη, ψώρα, κνησμός, ἄλφος λευκός, ἄλφος μέλας, λευκη, λειχήν ἀπλῆς, λειχήν ἄγριος, nec non ἐκζέματα, ἐπινυκτίδες, Φλυκταίνας, ἐλεφαντίασις cet. Apud Latinos vero vocantur vitiligines, impetigines, papulae, pustulae, eruptiones, maculae cet. incredibilisque haud raro fit nominum permutatio, vnde non potuerunt non maximae disputationes ac rixae gigni.

Nascuntur vero eruptiones istae omnes, eodem GALENO^e) teste, *ex solidarum partium vitio,*

K 2

fic,

a) De Morb. Gall. p. 15. T. I. Coll. *Luisin.*

b) L. cit. c. 3. p. 127. sequ.

c) De Morb. Contagios. c. 13. p. 128. ed. *Ven.*

d) Introd. c. 13. p. 393. T. II. ed. *Chart.*

e) Comment. in *Hipp.* L. De Aliment. III. Text. 29. p. 276. T. VI.

fic, vt etiam communi nomine, ὄγκοι περὶ τοῖς σώμασιν, comprehenderentur. Hinc si quid est in nobis ingenii atque virium, iam in eo versabimur vnice, vt, praemissa singularum vocum notatione propria, et mali, quod exprimunt, natura breuiter explicata, veram tandem elephantiasis ac leprae indolem demonstremus. Quam bene rei-que apposite, alii videant.

A) Ἐκζέματα, ἐπιφυκτίδες,
Φλυζάνιον.

Primus cutis morbus commemoratu dignus ille est, qui apud HIPPOCRATEM ^{f)} et AETIVM ^{g)} per ἐκζέματα aut ἰδρωα, apud PLINIVM ^{h)} vero per sudorum papulas exprimitur: Isque fit, si in toto corpore pustulae oriuntur cum dolore ac sine sanie. A CELSO ⁱ⁾ istae referuntur ad ἔξανθήματα, communi pustularum nomine comprehendenda. Sunt vero illae interdum latae ^{k)}, et humoribus cuti infartis debentur, interdum exulcerantur simul, atque exprimunt, ni fallor AETII ψυδράκια, quae apud POLLUCEM ^{l)} πυρώδη ἔξανθήματα, αὐτόματα, ἑλκώδη ἐν ἐπιφανείᾳ, dicuntur, apud CELSUM autem propter coloris foeditatem humorisque acris profusionem Φλυκταίνας ἑλκώδεις sunt. Neque absimiles sunt PAVLLI ^{m)}

ἐπι-

f) Aph. 21. Sect. III. p. 80. T. I. ed. Lind.

g) Tetrabl. IV. Serm. I. c. 128. p. 675. Coll. Steph.

h) Hist. Nat. XXIII. 4.

i) De Medicin. V. 28. p. 336. ed. Kraus.

k) Paull. IV. 8. p. 506. Coll. Steph. et ed. gr. Basil. p. 136.

l) Onomast. IV. 25. n. 3. p. 219. sequ.

m) L. cit. c. 9. pag. cit.

ἐπιφυκτίδες siue pustulae nocturnae, nomine ab illo tempore, quo dolor maxime infestare solet, ducto. Dicuntur autem *ulcuscula sua sponte enascentia*, (ἐλακύδρια ἀπὸ ταυτομάτε ἐξανθῆντα) bullarum *infar*, (Φλυκταινοειδῆ) *subrubicunda*, ex quibus ruptis *subcruenta sanies* (ἰχώρ ὕφαιμος) *defluit*. CELSVS ⁿ⁾ contra sub hoc *pustularum* nomine, tanquam genere, Φλυζάκιον et ἐπιφυκτίδα, tanquam speciem, attulit sic, vt prior sit paullo durior pustula, subalbida, acuta, ex qua, quod exprimitur, humidum est, posterior vero sit pessima pustula, colore vel subliuida, vel subnigra, vel alba, cum vehementi inflammatione et exulceratione mucosa cet.

PLINIVS ^{o)} ἐπιφυκτίδας non tantum ob similitudinem ambuftis adiungit, verum etiam eas explicat per *ulcus*, quae et *syce*, in angulo oculi perpetuo humore manans, in quo imitatus fuisse videtur HIPPOCRATEM ^{p)}. Quidam, pergit ille, eodem nomine appellant pustulas *liuentes*, ac noctibus inquietantes, atque sic bene cum CELSO, GALENO ^{q)}, AETIO ^{r)}, PAVLLO ^{s)}, reliquisque medicis convenit. Similiter ei alio loco ^{t)} eadem sunt *epinyctides*, quae *pustulae*; easdem in societate *lentiginis*, *ulcerum manantium*, *ulcerum oris*, et *furfurum* ^{u)} adfert, illisque eorum sane medicamentorum ministerio,

K 3

n) L. et pag. cit.

o) Hist. Nat. XX. 6. Cf. Oribas. Synopf. VII. 37. p. 116. Coll. Steph.

p) Epidem. III. Sect. III. p. 725. T. I. ed. Lind.

q) Method. Medend. II. 2.

r) L. cit.

s) L. cit.

t) Plin. Hist. Nat. XX. 20.

u) Hist. Nat. XXIII. 8.

ferio, quibus *lentigines, pterygia, paronychia, condylomata, tetra ulcera, ambusta* v), percurantur, succurri facile ac tuto posse auctor est.

Ex quo conficitur, omnia haec eruptionum genera, secundum veterum medicorum doctrinam, ex communi quadam causa deducenda videri, communibusque quoque medicamentis persananda, adeoque *epinyctides* apud PLINIVM w) sine dubio eadem sunt, quas alio loco proprie per *papularum eruptiones* expresserat. Sed aliter, ut in rebus fieri solet coniecturalibus, FRANC. BOISSIER de SAVVAGES x).

B) Κνησμός *sive Pruritus.*

Alterum *ἔξανθήματων* genus videtur *pruritus* (*κνησμός*) esse, qui, auctore PAVLLO a), aut a senectute oritur, isque nec perfecte sanabilis, aut a pravis humoribus, atque hinc adducuntur apud DIOSCORIDEM b) *κνησμάδη ἔξανθήματα*, et apud HIPPOCRATEM c) *magnum κνησμάδεα σώματα*. Est vero ille, quantum ex veterum medicorum scriptis patet, vel per totum corpus diffusus

v) L. XXIII. 9.

w) Hist. Nat. XXIII. 9.

x) Nosol. Method. P. II. p. 20.

a) De Re Med. IV. 4. p. 504. Coll. Steph. Cf. Hipp. Epid. I. Sect. III. p. 670. T. I. ed. Lind.

b) Parabil. I. 124. p. 32. ed. Sarac. ubi ille pruritus etiam dicitur singula corporis loca occupare; Ibidem enim adduxit τὰς περὶ τὰ αἰδοῦν κνησμούς. Cf. Oribas. Morb. Cur. III. 22. p. 626. et Aretaeus, (De Sign. et Caus. Diut. Morb. I. 16. p. 47. ed. Boerh.) apud quem *κνησμάδες* appellantur, qui ex malo corporis habitu laborant.

c) Coac. Praenot. p. 565. T. I.

diffusus ^{d)}, vel vehementior aegreque tolerabilis, nec domandus vlla ratione; modo pruritus adiunctus est calor feruidus et cutis siccitas, modo veram scabiei naturam induit, cuius praecipua caussa in pilis, iisque radendis, latuisse fertur.

Praeclare hinc sua iam aetate THEOPHRASTVS ^{e)} scripsit: Πολλάκις διὰ τὴν ἀλμυρίδα τὴν ἀπὸ τῆς ἰδρώτος γινομένην ἐρεθισμῶ τινι κνησμάδει, καὶ ἐπάρσεις τινὲς ἰονθώδεις γίνονται. Saepe fit, ut propter sudoris salsuginem pruritu quodam eruptiones orientur varis similes. Similiter, CAELIO ^{f)} AVRELIANO teste, in auriginis signis pruritus est, et ariditas corporis, et velut exustione solis aspera cutis superficies: Id quod paullo post simpliciter per pruritus, exprimit, quocum mirifice consensit olim MACER ^{g)}, poeta recentior, cum hisce verbis:

Pruritus mordax scabiesque cutis laceratrix,

magnam illorum cutis vitiorum similitudinem ac coniunctionem adumbratam vellet.

Qui pruritus cum facile, vt supra vidimus, in scabiem, ceteraque cutis mala transeat, omniaque fere medicamenta, quorum vsus vt in hoc morbo,

K 4

ita

- d) Aëtius Tetrabl. IV. Serm. I. c. 126. p. 671. Coll. Steph.
 e) L. De Sudorib. p. 457. ed. Heins. Cf. Serapion Practic. Tr. V. 4. p. 540. ed. Iunt. 1550.
 f) Morb. Diut. III. 5. p. 456. ed. Amman. At Morb. Diut. IV. 2. p. 497. in phthiriasi explicanda voc. pruritus corporis, vsus est.
 g) De Virib. Herb. v. Paratella f. Lopathum v. 8. p. 89. b. ed. Ip. Atrociani. 1530.

ita etiam prae ceteris in elephantiasi, vitiligine, impetigine, maximi momenti est, hic iterum ab ARCHIGENE atque PAVLLO commendentur; consequitur, prima morborum cutis stamina sine dubio ab hoc pruritu, tanquam fonte peremni, videri repetenda.

C) *Papulae, Pustulae.*

Similis ratio *papularum* et *pustularum* est, quas a se inuicem distinxisse putandus CELSVS^{a)} est, etsi iterum aliter SENECA^{aa)}. Nam quantum equidem ex descriptione colligere mihi videor, sine dubio *papulae* eius ἔρπης sunt, cuius GALENVVS apud AETIVM^{b)} meminit. Oritur illud vitium, cum superficies cutis aut humore acri quasi tantum, exasperatur, rubet et roditur, quae certe leuior mali forma est; aut etiam proserpendo altius malignitate sua carnes exedit, vnde noua fit species^{c)}; aut denique *pustulae multae et paruae, milioque similes in cutis superficie gignuntur*, et tunc ἔρπης κεγχρώδης dicitur, cui οἱ ἐκ τῶν ἐπι-
υκτίδων ἔρπητες apud HIPPOCRATEM perfecte respondent. Prima certe specie quam CELSVS

a) De Medicin. V. 28. n. 15. p. 336. ed. Krauf. vbi de *pustulis*, et n. 18. p. 340. vbi de *papulis* sermo est.

aa) De Vita Beat. c. 27. p. 369. T. I. et Epist. 72. p. 233. T. II. ed. Lips. Cf. Sauvagesius L. cit. p. 16. vbi etiam *papulae* et *pustulae differre* dicuntur, nec non reliqua cutis ἐξυδήματα sedulo explicantur.

b) Tetrabl. IV. Serm. II. c. 63. p. 729. Coll. Steph.

c) Galen. I. c. et L. De Tumorib. c. 9. p. 318. T. VII: Method. Medend. ad Glaucon. II. 1. p. 368. T. X. ed. Chart.: Cf. Oribas. Morb. Curat. III. 49. p. 635. Coll. Steph. vbi et reliquae herpetis species referuntur.

commemoratur, tertia simul species GALENI contineri videtur, media vero ipsa *ἀγρία* vocatur. Sed audiamus, quaeso, hac de re CELSUM ipsum, ut, quam potissimum viam sequatur, lector videat. *Papularum*, inquit, *duo genera sunt. Altera est, in qua per minimas pustulas cutis exasperatur, et rubet, leuiterque roditur, medium habet pauccillo lauius: tarde serpit. Idque vitium maxime rotundum incipit, eademque ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam ἀγρίαν, id est, feram, Graeci appellant. In qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur exulceraturque, ac vehementius et roditur, et rubet, interdum etiam pilos remittit. At vero AETIVS^{d)} papulas dixit iis similes, quae a feruida aqua ambustis emergunt, non tamen multum dolorem inducentes. Quibus ruptis, pergit ille, subflui humoris copia paullatim effluit, ad biduum aliquando ac triduum durans. Hae feminis, quibus menstrua defecerunt, aut alias non recte profluunt, saepe in cruribus oriri solent; infantibus vero aliquando in toto corpore, verum viris rarissime accidunt.*

Ex quo satis elucescit, cum iisdem papulis etiam ceteri homines, maximeque mulieres, quae succis prauis laborant, sint obnoxiae, idque sine vlla febre, perperam profecto fecisse HAHNIUM, qui exinde variolas existimauit deducendas, siquidem alio loco AETIVS^{e)} infantum papulas ab his sedulo seiungendas curauit.

Accedit, quod Romani promiscue pustulis et papulis vsi fuisse videntur, nulla certe habita discrimi-

K 5

minis

d) L. cit.

e) Tetrabl. IV. Serm. I. c. 129. p. 675.

minis ratione. PLINIVS ^{f)} enim τὰς ἐπινοκτί-
 δας per *pustulas* explicandas censuit, similiterque
 alio loco ^{g)} adduxit ab leni tantum urticae tactu pru-
 ritum *pustulasque adusto similes, in ambustis ex vino*
pustulas ^{h)}, *ulcera, pustulas, et fluxiones sanguinis,*
pustulas capitis, ad pustulas et igni sacro ⁱ⁾, *ad erup-*
tiones pustularum ^{k)}, *capitis ulcera, pustulas papulas-*
que ^{l)}, *papulas* ^{m)} et *lentigines, papulas pruritusque* ⁿ⁾,
capitis ulcera, et pustulas papulasque ^{o)} cet. Ad has
 vero ulceratas papularum pustularumque eruptio-
 nes persanandas eadem, quibus obuiam eundem
 psorae est, remedia et commendantur, et adhi-
 bentur a veteribus medicis, adeoque facile ad
 perspiciendum est, quomodo haec omnia ad
 varias auctorum dissensiones auferendas sint ac-
 commodanda.

D) *Vitiligo*, Ἄλφος, Λεύκη, *Lepra*
Iudaeorum.

Noua cutis labes est, quae a Latinis *vitiligo*
 dicitur, a Graecis vero ἄλφος et λεύκη. Sed
 hac in re, incredibile, quantum a se inuicem au-
 ctiores dissentiant. Apud HIPPOCRATEM ^{p)}
 enim λειχῆνες, λέπραι, λεῦκαι, coniungun-
 tur, ita tamen, vt *leucae* sint ex morbis quam ma-
 xime mortiferis, reliqua vero ex atra bile dedu-
 cantur.

f) Hist. Nat. XX. 20.

h) L. XXXI. II.

k) L. XXIII. 9.

m) L. XX. 20.

n) L. XXII. 25; L. XXIII. 8; L. XXXV. 15.

o) L. XXXI. II.

p) Praedict. II. §. 49. p. 521. T. I. ed. Lind.

g) L. cit. c. 26.

i) L. XXII. 25.

l) L. XXXI. 10.

cantur. Alio vero loco pp) λέπρη, καὶ κνησμὸς, καὶ ψάρα, καὶ λαιχῆνες, καὶ ἄλφος, καὶ αἰλώπεκες, communiter a pituita repetuntur, et αἰσχος μάλλον, ἢ νεσθήματα nominantur, quocum etiam CELSVS q) videtur consentire. Vitiligo quoque, inquit ille, quamuis per se nullum periculum adfert, tamen foeda est, et ex malo corporis habitu fit.

Sunt autem, eodem CELSO auctore, mali huius tres species, ἄλφος, μέλας, λεύκη, estque haec omnium grauissima, a qua sententia nec PAVLLVS r) abhorruit. At vero apud AETIVM s) ἄλφος eiusdem cum leuce et lepra speciei esse, et a veterum ἀλφαίνειν deductum dicitur, iterumque aliter GALENVS t), qui duas tantum adferendas duxerat vitiliginis formas albam et nigram, leuce seiuncta, quippe haec non, nisi colore albo, a quo nomen habet, vitiliginem albam longe superet, et aspritudine cutis inferior lepra fit.

Differunt

pp) L. De Affection. §. 34. p. 182. T. II. ed. Lind. Cf. L. De Morb. I. §. 3. p. 3. T. II. vbi λέπρα et λαιχῆν in iis morbis, qui periculosi non sunt, commemorantur.

q) L. De Medicin. V. 28. n. 19. p. 341.

r) De Re Med. III. 6. p. 505. seq. et ed. graec. p. 56.

s) Tetrabl. IV. Serm. I. c. 132. p. 676. Coll. Steph.

t) Introducēt. c. 13. p. 387. T. II. Cf. L. De Sympt. Cauff. III. 4. p. 90. T. VII. ed. Chart. Similiter Plinius (Hist. Nat. XXXI. 10.) meminit vitiliginis albae, alio vero loco, (L. XXII. 25.) nigrae, eaque omnes sic adsociantur lepris, vt, si reliqua curatius omnique adhibita diligentia perlegeris, et cum maxime remedia, eas omnino omnes ad scabiem, tanquam genus, referri facile videas. Apud Serapionem (Practic. Tract. V. c. 5. p. 54. ed. Iunt.) dicitur Morphaea alba et nigra, fimoque Arabum omnium in explicando ratio est. Cf. Roland. Med. Rat. L. I. 48. p. 260. ad calc. Opp. Albucaf.

Differunt autem re ipsa ἄλφος et λεύκη non, nisi colore ac gradu, vt ex POLLVCE ^{u)} patet, vocaturque ἄλφος, teste CELSO, *ubi color albus est fere subasper, et non continuus, vt quaedam quasi guttae dispersae esse videantur.* Interdum etiam latius, perguit ille, et cum quibusdam intermissionibus serpit. Μέλας, colore ab hoc differt, quia niger est, et umbrae similis, cetera eadem sunt. Λεύκη habet quiddam simile alphi, sed magis albida est, et altius descendit; in eaque albi pili sunt, et lanugini similes. Omnia haec serpunt: Sed in aliis celerius, in aliis tardius. Alphos et Melas in quibusdam variis temporibus et oriuntur, et desinunt. Leuce, quem occupauit, non facile dimittit.

Est porro ἄλφος aut recens, aut inueteratus, adspectu et tactu asper, λεύκη vero profundius serpit, et pilos etiam colore albo ac glabritie inficit. Immo vero secundum ORIBASIVM ^{v)} alphorum similis, vt leuce, origo est, eiusdemque cum lepra et scabie naturae cet. Sed quicquid tandem hoc in argumento dissensionis apud auctores veteres

u) Onomastic. IV. 25. n. 3. p. 219. Cf. Hesychium (Lexic. p. 595.) vbi λευκή dicitur ἀνδρός τι τῶν περὶ τὸ σῶμα γινόμενον, ἄλφος vero λευκή τις ἐν τῷ σώματι. Similiter Dioscorides (Parabil. I. 118. p. 30. ed. Sarac.) ἄλφος λευκός et λευκός a se inuicem distinguit, et c. 119. p. 31. μέλας ἄλφος habet. Huc etiam respexisse censendus est Mart. Apuleius, (Comment. in Gal. Art. Parv. p. 270. et p. 367.) cum ex varia succorum labe atque acrimonia nasci perhiberet aut vitiligines nigras et albas, aut pruritum, psoram, et lepram, aut denique elephantem. Cf. si placet, de omnibus hisce cutis vitiiis Sauvagesium Nosolog. Method. P. II. p. 9. sequ.

v) Synopf. VII. 48. p. 117. Coll. Steph.

res sit.
partim
partim
viscidus
que o
huic c
vt CR
tissima
res m
praecu
qua lep
dicam
fallor,
has vit
mine c

Re
Varii
vt PE
ginis
SPEN
vt mag
mala c
conten
reae, i
que m

w) I
ed.
x) D
H
xx)
y) I
yy)

non,
patet,
lor albus
am quasi
m latius,
us serpit.
et um-
quiddam
escendit;
nia haec
Alphos
ntur, et
mittit.

teratus,
fundius
cie infi-
v) al-
ue cum
tandem
s vete-
res

(Lexic.
eter Dio-
s leucas
st Mart.
p. 367.)
afci per-
urritum,
f. si pla-
Nofolog.

res sit, peccasse tamen nullo modo videbimur, si partim ob horum morborum ac leprae societatem, partim ob caussarum similitudinem, quae vbiq[ue] *viscidus, pituitosus, lentus humor* est, partim denique ob remediorum conuenientiam, quibus et huic cutis labi, et pforae ac leprae occurri debuit, vt CRITO apud GALENUM^{w)} voluit, in certissimam ingredimur sententiam, fuisse apud veteres medicos cuncta haec cutis vitia leprae quasi praecursores: Quae si pertinaciores essent, eadem, qua lepra et elephantiasis, ratione, iisdemque medicamentis auferenda videbantur. Hiac forte, ni fallor, factum est, vt CARTHEVSERVS^{x)} V. Cl. has vitiliginis formas communi *leprae maculosae* nomine comprehenderet.

Restat, vt paucis de *lepra Iudaeorum* videamus. Varii varie hoc de morbo iudicant. Alii enim, vt PETR. ROQUIVS^{xx)}, eam cum *tertia vitiliginis specie* CELSI conuenire statuunt; alii, vt SPENCERVS^{y)} eandem cum Arabica esse; alii, vt magnus LUTHERVS^{yy)}, non multum a scabie mala differre putant; Alii, vt TOVRNEFORTIVS, contendunt, *lepram in oriente speciem esse luis venereae*, id quod vehementer miror, cum signa vtriusque mali tantopere a se diffideant; alii denique aliter,

w) L. Compos. Medicam. Sec. Loc. I. 3. p. 342. T. XIII. ed. Chart.

x) De Morb. Endem. p. 271. Cf. si placet, *Foësius* Oecon. Hipp. p. 35. et 382.

xx) Comment. *Saurini* in Vet. Test. T. II. p. 354.

y) De Legib. Ebraeor. p. 186.

yy) Comm. ad Leuitic. XIII, 4.

ter, vt in re dubia et hac nostra aetate coniecturali fieri solet, beneque nuper demonstraui 10. SIM. LINDINGER^{z)} V. Cl. sic, vt tandem hanc *fuisse speciem leprae adhuc nobis ignotam* coniectaret. Sed, pace tantorum virorum, nobis non ita videtur. Etenim *lepram* MOSES^{zz)} legislator sic descripsit, vt *leucae Graecorum* prorsus conueniat: Deinde illud morbi genus, quod *Christus*, diuinus hominum sospitator, plurimis in aegris perfanasse dicitur, ARNOBIUS^{a)} per *vitilignes* expressit: Denique MANETHON apud AELIANVM^{aa)} ex lactis suilli esu *alphos et lepras* nasci auctor est, atque animalis huius caro quam interdicta Iudaeis fuerit, constat inter omnes. Hinc non possum non ab Ill. CARTHEVSE^{b)} stare partibus, qui hanc *Iudaeorum lepram* pro *vitiligne alba maligna* f. *Leuce* habendam esse censuit. Vide vero hoc de morbi genere, si placet, THOM. BARTHOLI-

NVM,

z) De Ebraeor. Vet. Arte Medica, P. I. §. 13. sequ.

zz) Leuitic. c. 13. sequ. p. 116. ed. germ. Hal. At vero verf. graec. l. cit. c. cit. p. 172. sequ. ed. Reinecc. identidem occurrunt voc. λέπρα, λευκή, ἄλφος, λέπρα ἐξωρθεῖσα, λέπρα τῆς κεφαλῆς καὶ τῆ πύργωνος, θριξ λευκή ἐν τῷ δερματι, λέπρα παλαιαμένη, ἐλὴ λευκαίνουσα, πυθόουσα, θριξ μέλαινα cet. adeoque de vera leprae Iudaeorum et leucae conuenientia dubitaturum amplius puto neminem.

a) Aduers. Gentil. L. I. p. 28. ed. Lugd. 1651. Consentit vero mirifice Hier. Mercurial. Var. Lect. III. 18. p. 75.

aa) Hist. Animal. X. 16. p. 214. ed. Gesn. Cf. Plutarch. Sympos. IV. Qu. 5. p. 175: Tacit. Hist. V. 4: Cunaeus De Rep. Ebraeor. II. 24. p. 368. maximeque omnium Rabbi Bechai ap. Lindinger. l. c. p. 27. qui in libris quibusdam medicis se legere meminit, infantem, si lac suillum sugat, lepra oppleri.

b) De Morb. Endem. §. 5. p. 273.

N
NVM
medi
bos
atque
F
videa
est,
que i
Fuit
PHA
per
τὸ
τῆ
ἐλκα
eius
enim
scabi
delect
ulcero
dent,
loco
tem a
a)
b)
c)
d)
e)

NVM, RICH. MEADIVM, REINHARTVM, medicum Saganensem cet. quippe hi, cum morbos biblicos percenserent, mali huius foedissimi atque horrendi simul meminerunt.

E) *Pfora*.

Reliquum est, vt, quid apud veteres *psora* sit, videamus, cuius vis atque facultia interdum tanta est, vt omnem medici vim et artem eludat, adeoque in eos illud poetae multi transferant:

"Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἔλκεσι βρώων.

Aliis medens, at ipse ulceribus scatens.

Fuit vero *psora* cum pustulis, si quidem apud PHAVORINVM ^{a)} et HESYCHIVM ^{b)} Φύμα per ψώρα ἢ ἕτερον Φύμα explicatur, idque παρὰ τὸ ἀπτεσθαι καὶ κνήθειν τὰ πεπονθότα μέρη τῆς σώματος, apud GALENVM ^{c)} autem vocatur ἔλκωδεςέρα, quam in lepra fieri solet. Similis eius apud latinos significatio est. SENECA ^{d)} enim hanc Graecorum *psoram* per foedam corporum scabiem explicat, in eaque simul, eodem auctore, *delectat, quicquid exasperat*, id quod paullo ante per, *ulcera quaedam manus nocituras appetunt et tactu gaudent*, ad viuum profecto expresserat. Alio autem loco ^{e)} *scabiem, vitiligem et foedam ex albo varietatem* a se inuicem disiungenda existimauit. Neque absumi-

a) Lexicon. p. 1858. et p. 1878.

b) L. cit. p. 961. ed. Schreuel.

c) Introduct. c. 13. p. 387. T. II. ed. Chart.

d) L. Tranquillit. Anim. c. 2. p. 219. T. I. ed. Lips.

e) Quaest. Natural. III, 25. p. 674. T. II.

abfimiliter PLINIVS, magnus profecto vir, et in istis verborum significationibus auctoritatis haud contemnendae. Interdum enim occurrit simpliciter *scabies et prurigo hominum quadrupedumque* f), interdum vero fit naturalis quaedam quasi eorum morborum, qui cutim infestant, et remediorum colligatio atque coniunctio. Hinc legas illa verba, *ad alopecias et psoras* g), *pruritus et psorae* h), *caustica ad psoras, et lepras et lentigines* i), *ad lepras, furunculos, lichenas et psoras* k) cet. Similiter huc pertinent, ni fallor, *furfures corporis* l), *furfures ex facie* m), *furfures cutis* n) rel. quos sine dubio pro scabie et psora ipsa posuit, praesertim cum hi furfures fidissimi quasi sint cutis vlcerae comites atque pedissequi, eodemque modo alias o) per *impetigines* quascunque cutis turpitudines iam particulatim enumeratas expresserat.

Dicitur vero hoc mali genus apud AETIVM P) *psora asperior, inueterata, diuturna; quae in callum indurescit, hincque magis exacerbatur*; Interdum exulceratur, et tunc demum apud POLLUCEM q), *Ψώρα ἐλκώδης, ὑπερουθρὸς, ἐξανθήσεις ἕχασα ἐν αὐτῇ*, sine dubio nominatur. Quae quia simul cum pruritu ac dolore magno est, videtur nobis et illis respondere, quas AETIVS *psoras sanie* fluen-

f) Hist. Nat. XXIII. 1.

g) L. XX. 5.

i) L. XXX. 4.

l) L. XXII. 25.

n) L. XXIV. 7. et iterum L. XXVIII. 12.

o) Hist. Nat. XXII. 25.

p) Tetrabl. IV. Serm. I. c. 126. p. 672. seq. Coll. Steph.

q) Onomastic. IV. 25. n. 3. p. 219.

h) L. XXIII. 1.

k) L. XXXI. 11.

m) L. XXIII. 8 et 9.

fluent
vidis
dam
raro
terari
prote
non
NII
aucto

F
a pri
elepha
et ad
scabic
id ad
elepha
lico d
quo
vicer
maxi
tibus,
habu

r)

s)

T

C

n

p

l

fi

m

e)

T

Gram.

*fluentes et foetidas dixerat, et cum ulceratis atque fer-
vidis in furis eruptionibus apud ORIBASIVM^{r)} quo-
dam modo conuenire. Nam eadem psorae haud
raro etiam crura occupant, cum maxime si inue-
terarint, et a genibus vsque ad pedum digitos
protenduntur sic, vt elephantiacorum corporibus
non abfimiles sint. Hinc forsitan gemursae PLI-
NII^{s)} respondet illud cutis vitium, quod, eodem
auctore, inter digitos pedum nascatur.*

Huc etiam, ni fallor, pertinent remedia, quae
a priscis medicis simul ad psoras aegre sanabiles et
elephantiasis principium, ad psoras in callum obduratas
et ad leprosas dispositiones, ad pruritus et psoras, ad
scabiosos pruritus, cet. commendantur. Quibus si
id adiunxeris, quod GALENVS^{t)} leprae, scabiei ac
elephantiasis ortum similiter ex humore melancho-
lico deducat; porro quod idem curationis genus,
quo in psora debellanda vsi sunt veteres, in leuce,
vulceribus capitis, herpete, tuberculis, et cum
maxime in lichenibus humentibus, pinguibus, tumen-
tibus, ac multo humore manantibus, hic etiam locum
habuerit, ecquod mirum, si exinde et horum
omnium

r) Apud Aët. I. cit. p. 674.

s) Hist. Nat. XXVI. 1. Aliter de gemursa censuit Illustr.
Trillerus in Additament. ad Diff. De Vespert. Morb.
Cur. Div. §. 17. p. 264. sequ. T. III. demonstrauique
more suo i. e. docte ac pereleganter, hunc morbum
prorsus cum Talmudistarum Gumretha conuenire, quae
legisse puto poenitebit neminem. Cf. Moegling Diff.
sub El. Camerarii praef. habita Tubing. 1727. De Ge-
mursa Pliniana clauis pedis maligniori specie cet.

t) Comment. in Hipp. L. De Humor. III. Text. 20. p. 574.
T. VIII. ed. Chart.

omnium vitiorum similitudinem communemque naturam intelligas, et gradu tantum illa sine vilo erroris metu existimes a se inuicem abhorrere. Adeas, si placet, FRANG. BOISSIER de SAVVAGES ^{u)}, quo duce atque magistro mali huius turpitudinem perspexisse poenitebit, puto, neminem.

F) *Lichenes.*

Alius cutis morbus *λειχῆνες* sunt, et apud CELSVM ^{a)} sine dubio *impetigo* nominantur, et si audacter adfirmat HIER. MERCVRIALIS ^{b)}, hos CELSI esse scabiem. Aliter enim sensit DANSENERTVS ^{c)} cui CELSI *impetigo* videtur *lepra* Graecorum esse, PLINII contra *impetigo* cum *lichene* conuenire. Sed quo iure ita MERCVRIALIS statuerit, prorsus non video.

Primum enim diserte scabies illa apud CELSVM segregatur ab *impetigine*, quoniam, ORIBASIO ^{d)} teste, hae facile *in lepram et scabiem transeunt*, atque quaedam *lichenum species ἀγρία* dicitur. Hinc forte fit, vt apud GALENVUM ^{e)}

λειχῆν

u) Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 462. et *Foësius* Oecon. Hipp. p. 691.

a) L. De Medicina V. 28. n. 17. p. 339. ed. *Kraus*. Similiter *Foësius* l. cit. p. 379. Ap. *Martial*. vero hisce verbis:

*Non vlcus acre pustulaeue lucentes,
Nec triste mentum sordidius lichenes.*

b) De Cutan. Morb. H. 6. p. 188.

c) Medic. Practic. V. P. I. c. 28. p. 133. et c. 30. p. 139.

d) Synopf. VII. 49. p. 117. Coll. *Steph*.

e) Introduct. c. 18. p. 393. et c. 13. p. 386. T. II. Cf. in *Hipp*. L. De Aliment. Comm. III. Text. 29. p. 277. T. VI. ed. *Chart*.

λειχην ἀπλῆς et *ἀγριος* occurrant. Immo vero
 CELSVS hanc *minime* malam censuit, quae simili-
 tudine scabiem repraesentat. Distat vero, pergit ille,
 ab ea, quia magis exulcerata est, et varis similes pustu-
 las habet, videnturque esse in ea quasi bullulae quaedam,
 ex quibus, interposito tempore, quasi squamulae resol-
 vuntur, certioribusque haec temporibus reuertitur. Qua
 ex re colligitur, hanc impetiginis formam potius
 papulis siue bullis, quas PAVLLVS f) commemo-
 ravit, videri conuenientissimam. Porro scabies
 CELSI ex pituita nasci perhibetur, atque cum
 sanie ac vlceratione pruriente esse, PAVLLVS con-
 tra lichenas ex acribus tenuibusque humoribus, admista
 pituita, repetendos existimat, eosque facile in
 lepram et scabiem transitorios. Quicquid vero
 non, nisi certa quadam lege ac conditione adhi-
 bita in scabiem permutari solet, nondum profecto
 per se vera est scabies. Denique quidem (fateor)
 apud GALENV M atque PAVLLVM quaedam liche-
 num species est, quae *ἀγρια* dicitur, nec leuioribus
 cedit remediis, ab acrioribus vero exacer-
 batur; Sed respondet illa, ni fallor, potius quar-
 tae apud CELSV M impetiginis speciei.

Huc accedit, quod scabies vulgaris tantum
 non semper, quantum apud veteres et recentiores
 medicos legere me memini, solam cutis super-
 ficiem maximeque manus, laedere solet, at vero
 haec omnia impetiginis genera, CELSO teste, *oriun-
 tur in pedibus, et manibus, atque ungues quoque infestant,*
 idque sine dubio haud raro tam immaniter, vt

L 2

DIO-

f) De Re Medica IV. 10. p. 506. Coll. Steph.

DIOSCORIDES ^g) τὰς ἐκ λαιχῆνων ἐλάς, earumque remedia referat. Lichenes praeterea, vt ex PAVLLO colligitur, interdum pueris infensi sunt, quippe hi prae ceteris propter acriorum succorum atque pituitae multitudinem variis papularum generibus patent, interdum vero hinc illinc per corporis superficiem vagantur, cutimque deturpant multipliciter, cum maxime *mentum*; id quod commemorarunt ARETAEVS ^h) atque ORIBASIVS ⁱ). Accedit, quod, GALENO ^k) auctore, cutis superficies, in *scabie, lepra et lichenibus* similiter *squamulis deturpatur*, id quod sine maxima horum morborum conuenientia dici non poterat. Ex his igitur, quae adhuc diximus, facile conficitur, impetigines et lichenas nullo modo a se inuicem differre, cunctaque ista cutis vitia dudum ante, quam Romanis innotescerent, Graecis infensa fuisse.

Sed in quamcunque aliam sententiam ingressus est PLINIVS ^l), cum *lichenas oris* siue *mentagram* describeret. Scio. At vero audiamus ipsum perorantem. *Sensit et facies hominum, inquit, nouos omnique aeuo priore incognitos, non Italiae modo, verum etiam vniuersae prope Europae, morbos: tunc quoque nec tota Italia, nec per Illyricum Galliasue, aut*
Hispa-

g) Parabil. I. 115. p. 29. ed. Sarac.

h) De Sign. et Causs. Diut. Morb. II. 13. p. 70. ed. Boerh.

i) Synopf. VII. 49. p. 118. et L. VIII. 35. p. 128. Cf. De Loc. Affect. Curat. ad Eunap. IV. 52. p. 652. Coll. Steph.

k) Comm. in Hipp. Aph. IV. Aph. 77. p. 188. T. IX. ed. Chart.

l) Hist. Nat. XXVI. 1.

Hispanias, magnopere vagatos, aut alibi, quam Romae circaque, sine dolore quidem illos ac sine pernicie vitae, sed tanta foeditate, ut quaecunque mors praeferenda esset. Grauiissimum ex his lichenas appellauerunt graeco nomine, latine, quoniam a mento fere oriebatur, ioculari primum lasciuia, (ut est procax natura multorum in alienis miseriis) mox et usurpato vocabulo mentagram, occupantem in multis totos utique vultus, oculis tantum immunibus, descendentem vero et in colla, pedusque ac manus, foedo cutis furfure. Non fuerat haec lues apud maiores patresque nostros. Et primum Tiberii Claudii Caesaris principatu medio irrepfit in Italiam, quodam Persino equite Romano, Quaestorio scriba, cum in Asia apparuisset, inde contagionem eius apportante. Nec sensere id malum feminae, aut seruitia, plebesque humiles, aut media, sed procures, veloci transitu, osculi maxime, foediore multorum, qui perpeti medicinam tolerauerant, cicatrice, quam morbo. Cautisticis namque curabatur, ni vsque in ossa corpus exustum esset, rebellante taedio. Adueneruntque ex Aegypto genitrice talium vitiorum medici, hanc solam operam adferentes, magna sua praeda. Haecenus PLINIVS.

Insidiabatur (fateor) hoc morbi genus cum maxime formae pulcritudini, et hinc apud eundem auctorem leguntur lichenes oris ^m), adiunctis pustulis ⁿ), similiterque MARCELLVS ^o) lichenem

L 3

per

m) Hist. Nat. XXVIII. 12.

n) L. XXXV. 17.

o) De Medicament. c. 19. p. 321. Coll. Steph. Cf. Senneriti Pract. Medic. L. V. P. I. c. 30. p. 139. qui ut has difficultates, quae ex auctorum dissensu nasci solent, feliciter tolleret, idque sic, ut ne quid detrimenti exinde caperet

per mentagram explicat, quia hoc vitium neglectum solet per totam faciem et per totum corpus serpere, et plures homines inquinare. Caue, tamen, ne quemvis

caperet res medica, duplicem lichenem fuisse perhibet; alterum, cuius graeci medici meminerunt, eumque leuiorem ac eundem cum impetigine; alterum vero, qui Claudio imperante, innotuit, eumque esse *λαχίνα ἄγριον*, mentagram contagiosam, populariter grassantem, qui apud Pollucem (Onom. IV. 25. p. 3. p. 219.) *τραχύς, δυσίαιτος, ἀνώμαλος* appellatur. Sanxerat haec omnia, ut ipse fatetur, Plinii (Hist. Nat. XX. 1 et 9: L. XXII. 25: L. XXIII. 7.) testimonio et auctoritate fretus. At vero ille primo loco impetiginem et scabiem per psoram atque lichenas explicat; altero furfures corporis, lichenas et leprae, ac paulo post, impetigines, pruritus, lentigines, vitiligines nigrae, ac leprae, seorsim pertractantur; ultimo denique loco leprae, psorae, lichenas, lentigines particulatim adferuntur. Neque id genus lichenum formas, ut Sennerto placuit, apud Galenum (Compof. Medicam. Sec. Loc. V. 3. seq. p. 470. T. XIII. ed. Chart.) aut apud Plinium legere me memini, adeoque non possum hac in re prorsum ei adfentire. Cf. si placet, reliqua Plinii loca, in quibus lichenas commemorantur, quaeque nos subscripsimus, ut, an recte senserimus, ceteri me longe oculatiores perspicacioresque viri videant. Sunt vero haec.

L. XX. 7. lepras, lichenas, lentigines.

L. cit. c. 21. expresse adferuntur lichenas et ulcera oris.

L. XXII. 22. eadem sunt remedia ad alopecias, psoras, lepras, phthiriasas, quas paulo post excipiunt scabrae genae.

L. XXIII. 2. occurrunt remedia ad compescendos lichenas, furfuresque, lepras, et ulcera manantia.

L. XXIV. 9. lichenas et lentigines.

L. XXVI. 4. lichen dic. foedum malum.

L. XXVIII. 4. dic. lichenas et lepras ieiunae illitu adfiduo arceri.

L. XXVIII. 12. in faciei vitiiis expresse collocantur lichenas oris, ibidemque similiter, cicatricibus ac lichenis, leprisque.

L. XXX.

vis veterum medicorum locum, vbi menti scabrities, sicosi faciei tumores, manantes menti papularum eruptiones, impetiginosi menti tumores, cet. occurrunt, per lichenas hosce explices. Haud raro enim quaeuis alia vlcera hic exprimentur, vt apud AETIUM^p), atque GALENUM^q), qui *sicofas menti papulas μεντάγγρας*, alii vero *λειχήνας άγγρίσς* appellant.

Hinc hoc lichenum genus quidem nouum in Italia visum, sed reuera non fuit, siquidem diu ante apud Graecos exitiosum fuerat valitudini, vt ex HIPPOCRATE^r), GALENO^s), aliisque patet. Qua de causa vehementer fallitur HIER. MERCVRIALIS^t), si ex nominis mentione, apud

L 4 veteres,

L. XXX. 4. in oris vitiiis *lichenes* sunt, simulque paullo post eadem remedia commendantur *psoris*, et *lepris*, et *lentigini*.

L. XXXI. 9. haec oce. *Lepras*, et *furunculos*, et *lichenas*, et *psoras* emendat, quibus paullo post etiam *pruritus* additur.

L. XXXII. 7. con. *lichenas* et *lepras*.

L. XXXV. 15. quaedam sulphuris species auferre dicuntur *lichenas a facie* et *lepras*.

L. cit. 17. con. *lichenas* et *pustulas*. Similiterque *Crito Galenum* (Compof. Medicam. Sec. Loc. V. 3. p. 466. T. XIII.) *πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν γυναικῶν λειχήνας*, adduxit remedia. Sed de *lichene equorum*, qui in genibus ac super ungulas gignitur, vide *Plin. Hist. Nat. XXVIII. 11.* et *Dioscoridem L. De Re Med. II. 45. p. 99. ed. Sarac.*

p) Tetrabl. II, Serm. IV. c. 14. sequ. p. 372. Coll. Steph.

q) Compof. Medic. Sec. Loc. V. 3. p. 471. T. XIII. ed. Chart.

r) Aph. 20. Sect. III. p. 80. T. I. ed. Lind. et passim aliis in locis.

s) L. cit. c. 7.

t) L. cit.

veteres, auctorumque de mali huius natura et loco, quem potissimum infestarat, dissensu sibi temere putavit repugnandum. Praeclare enim hac de re HIPPOCRATES ^{u)}: Αἱ διαίται ὅσον γινώσκειν, μὴ ἐξαιδῆσαι. Ἐμφοραὶ γὰρ πολλαί. Ἀγαθοῖσι δὲ ἡτροῖσιν αἱ ὁμοιότητες πλάνας καὶ ἀπορίας. *Vitae rationes, quantum fieri potest, cognoscendae. Nam non nosse, multarum calamitatum res est. Bonis autem medicis similitudines pariunt errores ac difficultates.*

Nulla vero modo lichenes abhorrent a psorae lepraeque natura, quippe haec omnia, auctore THEOPHRASTO ^{v)}, διὰ τὴν πικρότητα τῆς χύμης nascuntur, et inter se iungenda sunt. Παραπλήσιον δὲ τρόπον τινα τέτω καὶ τὸ περὶ τὴν ψώραν, καὶ τὰς λειχήνας, καὶ λέπραν, καὶ ὅλως ὅσα ἐκθύματα γίνονται. *Simili ratione fit scabies, papulae, lepra, et omnino ceterae huiusce generis eruptiones.* Ad hanc etiam morborum convenientiam respexisse videtur IULIANVS imperator ^{w)}, cum praeter alia corporis vitia ψώραί τινες καὶ λειχήνες, ὅλον ἐκκεκαυμέναι, TIBERIVM notasse perhibentur. Accedit, quod et iisdem veteres vtuntur remediis ad haec cutis mala perdomanda, vt a DIOSCORIDE ^{x)} aliisque fit, et a CRITONE apud GALENVM ^{y)} atque

u) Epidem. VI. Sect. VIII. p. 822. T. I. ed. Lind.

v) L. De Sudorib. p. 457. ed. Heinf.

w) In Caesarib. p. 9. P. II. ed. Paris. 1630.

x) Parabil. I. 126. p. 33. ed. Sarac.

y) De Medicam. Facult. Sec. Loc. V. 3. p. 466. T. XIII. ed. Chart.

que AETIVM^{a)} interdum inscribitur, ad eas, quae in mento prodeunt, impetigines, lichenas appellatas (πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν γενείων λειχήνας). Ad menti lichenas, inquit ille, quae iniucundissima est affectio. Nam et pruriginem inducit, et affectarum partium circumtentationem, et periculum non modicum. Serpit enim aliquando per totam faciem, oculosque contingit, et ferme extremas foeditatis causa existit. Similiter a GALENO apud AETIVM^{a)} lichenes ad faciei manantes et squamosas affectiones referuntur. Quod mali genus quo magis inueterarat, et quo latius serpendo processerat, eo maioris periculi esse, atque tandem in psoram lepramue transire posse credebatur. Immo vero magna ibidem cum diligentia et accuratione a faciei lentigine, varis ac ephelidibus, b) lichenes sciunguntur, quippe hi

L 5 maxime

a) Tetrabl. II. Serm. IV. 16. p. 373. Cf. L. cit. Serm. cit. c. 9. p. 369. Coll. Steph. vbi haec mala ex eadem causa ducuntur, cum squamulis furfuraceis, a mento per faciem vsque ad aures interdum proserpentibus. Similiter Marcellus l. c. vbi similia medicamenta ad morbos similes. Immo vero Galenus (Compos. Medicam. Sec. Loc. V. 2. p. 464. T. XIII.) hab. *περὶ τῶν ἐν τῷ γενείῳ λειχηνωδῶν ὄγκων*, eandemque rem paullo post per *ἐξαιδήματα* generatim explicat.

a) Tetrabl. II. Serm. IV. c. 9. p. 369. Sic etiam Gal. (Compos. Med. Sec. Loc. V. 3. p. 468. T. XIII.) hab. *πρὸς τὰς ἐπαερωμένους λειχήνας*, et L. cit. I. 3. p. 342. *πρὸς χρόνιαν λειχήναν, πρὸς ψωρώδεις λειχήνας, πρὸς ἀγρίους λειχήνας, πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν γενείων ὀχθῶδη, πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν γενείων λειχήνας* cet.

b) Cf. Plin. Hist. Nat. XXIII. 1. qui haec appellat *vitia cutis in facie, varosque et lentigines*, aut etiam (L. XXVIII. 12.) *impetus pituitae in facie, maculas in facie, vitiligines*, vt L. XXX. 4.

maxime ad nasum atque malas nasci solent, etsi temere negare non ausim, varia haec cutis vitia societate quadam veluti turpissima combinari facile potuisse, praesertim cum etiam *ficosi menti tumores*, qui ex ORIBASII ^{c)} testimonio *germina ulcerosa, rotunda, subdura, rubicunda, atque cum dolore sunt, et ut plurimum in capite atque etiam in reliquo corpore nascuntur*, prae ceteris mento a CRITONE, GALENO, ARCHIGENE, adiudicentur, et haud raro naturam manantium ulcerum induant.

Ex his igitur, quae adhuc dicenda duximus, facile conficitur, lichenas veterum medicorum nec feram scabiem esse, neque cum lepra vel elephantiasi prorsum conuenire, ut multis videtur, sed, iudice HEVRNIO ^{d)}, *distinguuntur secundum magis et minus*. Quare id vnum, si lubet, facile concesserim, transire hunc morbum foedum atque turpem in lepram ac scabiem posse, adeoque in medio quasi esse positum; Hac enim sola ratione omnis auctorum dissensus dilui ac tolli posse videtur, atque sine dubio illud cutis vitium, quod CAROLVS CVRZIA ^{e)} descripsit atque persanauit, ex

c) L. cit. c. 14. p. 373. Coll. *Steph.* Videtur huc etiam iocus *Martialis* (L. VII. Epigr. 71.) pertinere, cum ficosam uxorem ficosumque maritum more suo ridet, aut etiam, ut multis videtur, de illo condylomatum genere intelligendus est, quod cinaedis ex turpi venere accidisse fertur. Hinc qua ratione haec *Valesius* ad luem gallicam transferre potuerit, prorsus non video.

d) Comment. ad *Hipp. Aph.* 20. L. III. p. 265. quo in loco multa simul praeclare beneque de his quibuscunque cutis vitiis, eorumque affinitate ac natura dicuntur.

e) *Medicin. Wahrnehmung.* B. I. St. 2. n. 5. p. 96. *Hst. et Strash.*

ex hoc lichenum genere fuit; in quo tamen, si quis aliter sentiat, temere ei refragari non ausim.

G) *Lepra Graecorum et Elephantiasis.*

Praemissis omnibus iis vitiis, quibus cutis aut tota, aut per partes saltem deturpari et potest, et solet, reliquum est, vt ad *lepram Graecorum* ac *elephantiasin* propius accedamus, et, qua ratione a se inuicem abhorreant, paucis videamus. Est autem *lepra*, teste HESYCHIO ^a), *πάγος τῆς ἐπιφανείας τῆς σώματος*, adhibuitque hanc vocem HIPPOCRATES ^b) ad quamuis scabritiem significandam, cum, *ἐλέπροι τὴν κύσιν*, diceret. Neque male turpem morbi huius originem sic recensuit Q. SERENVS SAMMONICVS ^c):

Illotus sudor et inopia nobilis escae

Saepe graui scabie correptos asperat artus.

Sunt enim *lepra* et *scabies*, auctore PAVLLO ^d), eiusdem generis, nec nisi magnitudine ac vehementia inter se differunt. *Vtraque harum affectionum*, inquit, *asperitas cutis est cum pruritu et eliquatione, ex atrabilario humore generationem habens. Verum lepra per profunditatem corporum cutem depascitur orbiculatiore modo vna cum hoc, quod squamas piscium squamis similes dimittit. Scabies autem magis in superficie*

a) Lexic. p. 594.

b) Epidem. V. §. 8. p. 773. T. I. ed. Lind. Cf. Sauvages Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 458. vbi omnes leprae formae bene reique apposite describuntur.

c) De Medic. n. 7. p. 416. Coll. Steph.

d) De Re Med. IV. 2. p. 502. Cf. Foësius Oecon. Hipp. p. 380.

perficie haeret, et varie figurata est, et furfuracea corpuscula remittit. Immo vero, si ARCHIGENI apud AETIVM ^e) fides sua constat, lepra longe leuior est leuce ac alba, quoniam *lepra aspera est ad contactum, et pruritus locorum inducit*, cutis superficie sola laesa, cum leuce, vt supra vidimus, profundius haereat, colore valde mutato, atque multo cum laeuore sit, *alphos*. vero in squamarum similitudinem cuti adfideat: Quocum consensisse existimandus GALENVS est, cum ei asperitudinem tribuat τῶν ψυδρακίων simillimam.

Accedit et illud, quod hominum leprae causa proxima apud CALMETVM ^f), *virum apprime doctum, et testem locupletissimum, est innumerabilis vermium copia, oculo non, nisi armato detectorum, qui pruritu vehementi producto, cutem internam et externam, carnem, musculos et nervos paulatim perederunt*. Nolo iam multus esse in examinanda vel refellenda doctorum virorum sententia, qui quasuis cutis eruptiones ab insectis repetunt. Fac vero, eam esse verissimam, tunc sane ex his colligitur, lepram omnem, tanquam quandam scabiei turpis ac foedae speciem, reputandam et diiudicandam esse.

Porro similis ratio leprae, scabiei atque impetiginis illius est, cuius genus, teste CELSO ^g), *peius et simile papulae ferae est, sed asperius rubicundiusque, figuras varias habens*. Squamulae, pergit ille, ex summa

e) Tetrabl. IV. Serm. I. c. 134. p. 679. Coll. Steph.

f) Sic ap. Lindingerum V. Cl. in L. De Ebraeor. Vet. Arte Med. P. I. §. 16. p. 33. sequ.

g) De Medicin. V. 28. n. 17. p. 339. ed. Kraus.

summa cute decidunt, rosio maior est, celerius et latius procedit, certioribusque etiam nonnunquam priori temporibus et fit, et desinit. Haec tamen leprae clementia non videtur semper eadem fuisse, ut eadem, qua psora et impetigo, via et ratione persanaretur, si quidem apud AETIVM^{h)} remedia ad scabros et leprosos ungues proferuntur in medium, quibus ii et emolliendi, et sine ulceratione auferendi videbantur. Nolumus iam POLLVCISⁱ⁾ definitioni inhaerere, qua lepra sunt iidem *λαιχῆνες τραχῆες, πολλά ἐλαώδεις, λεπίδατοι, υπόπυρροι, ἢ ὑπερυθροί, ἢ υπόλευκοί, δυσίατοι, καὶ φθείροντες τὰς ὀνυχας;* neque cum ACTVARI^{k)}, placet curiosius anquirere, vtrum lepra ἀπὸ τῶν λεπίδων, an vero secundum NICANDRI scholiasten ἀπὸ τῆς λεπρύνεσθαι deducenda sit, aut gordiis debeatur, ut Ill. LINNEO^{l)} et MARTINO^{m)} videtur. Haec enim omnia aut nihil, aut admodum parum conferunt ad naturam huius mali intelligendam. In eo tamen veteres medici a se ipsi dissentiant, ut alii lepram contagiosam esse pernegarent, affirmarent vero iterum alii.

Vtrumque equidem existimem pro varia morbi conditione varioque vsu fieri posse, neque, ut nobis videtur, mala HIER. MERCVRIALISⁿ⁾

h) Tetrabl. IV. Serm. II. c. 79. p. 733. Coll. Steph. Cf. Plin. Hist. Nat. XX. 20.

i) Onomastic. IV. 25. n. 3. p. 219.

k) Method. Medend. II. 11.

l) Amoenit. Academ. Vol. VII. n. 7. p. 95.

m) Abhandl. der Schwed. Academ. B. XXII. p. 301. Similiter Ed. Bancroft, Naturgesch. von Gujana, p. 240.

n) De Morb. Cutan: II. 5. p. 182.

coniectura est, cum sub CELSI impetigine, quam ceteri pro scabie ferina habuerant, turpem hanc cutis inquisitionem latere censeat; At vero in eo vehementer fallitur, quod hanc leprae notionem in quacunq[ue] eius specie reperiri gloriatur. Praeter secundam enim vix aliqua satis respondere videtur ARCHIGENIS atque PAVLLI descriptionibus, nisi velis ita propter HIPPOCRATIS ^o) auctoritatem sentire, qui Atheniensis cuiusdam meminit, ex pruritu totius corporis, maxime vero testium ac oris, vehementiori laborantis, cuius cutis adpectu foeda et οἰόνπερ λέπρη, crassa esset, indeque prorsum intractabilis. Prohibemur tamen multis de caussis, quo minus haec aut de lepra, aut de quadam saltem impetiginis forma explicemus, in primis vero, quia is ad hanc pruritus iniucunditatem leniendam cutisque crassitudinem auferendam τὰ θερμὰ λυτρὰ, quae Melierant, adhibuisse fertur. Iam vero haec eadem sanandae elephantiasis via apud AETIVM P) est, quippe

o) Epidem. V. §. 4. p. 765. T. I. ed. Lind. Vtus est voc. ζυμὸς, quae, Erotiano teste, propria quasi ac familiaris Coo feni est, atque per κνησμόν explicanda.

p) Meminit harum aquarum Caelius Aurelianus (Morb. Diut. II. 1. p. 361. ed. Amst.) quod sint frigidae virtutis, solutione laborantibus, vel fluore quorumlibet officiorum naturalium a veteribus sint approbatae. Similiter L. Morb. Diut. V. 2. p. 562. aduersus arthritidem commendantur, et paullo post l. c. c. 4. p. 575. in eorum numero collocantur, quae aluminis habeant qualitatem. Sic Galenus L. Method. Med. VIII. 2. p. 180. T. X. et L. Simpl. Medic. Facult. I. 7. p. 6. T. XIII. ed. Chart. eas aduersus vlcera, rheumatismos cet. valere perhibet. Cf. Aëtius Tetrabl. III. Serm. III. c. 33. p. 575. et Tetr. IV. Ser. I. c. 125. p. 670. Coll. Steph.

quippe aut natationes in mari, aut in sulphurentis et aluminosis aquis, non extreme frigidis, quales sunt aquae Albulae in Italia vocatae, omni, qua fieri potuit, diligentia commendantur.

De lepra vero Arabum, cum tantopere ab hac abhorreat, nec nisi nomine eodem sit, alio loco differendum erit, modo prius, quid sibi velit *elephantiasis*, ex ipsis veterum medicorum monumentis intellexerimus. Est enim, ut olim naturae apposite cecinit Q. SERENVVS SAMMONICVS 9),

*Elephas morbus tristi quoque nomine dirus,
Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed citâ praecipitans funesto fata veneno.*

Varia facta huius morbi apud veteres mentio est, ac de vera eius origine disceptatum inter medicos aequae ac philosophos. PHILO enim medicus apud PLVTARCHVM 10) elephantiasin non multis annis ante gigni atque innotescere solitam esse auctor est, atque audacter adfirmat, μηδένα τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τῆ πάθης τέτις πεποιήσθαι λόγον, ὡς ἕτερα μικρὰ καὶ γλίσχρα, καὶ δυσθεώρητα τοῖς πολλοῖς ἐνταθέντα. Neminem veterum medicorum de eo mentionem facere, cum quidem in res minutas, viles, et obscuras disputationem infumere non posthabuissent. Porro PLVTARCHVS EX APOLLodoro refert, hoc valitudinis genus vna cum aquae metu innotuisse *Asclepiadis* tempore. Iam vero

9) De Medic. n. II. p. 417. Coll. Steph. Cf. Foësius Oecon. Hipp. p. 198.

10) Sympos. VIII. Qu. 9. p. 731. T. II. ed. Xyl.

vero hic, teste PLINIO ^{s)}, *aetate magni Pompeii, orandi magister, nec satis in arte ea quaestuosus, magnae auctoritatis fuit, adeoque, cur documentis his idoneis multi temere refragentur, plane non video. Similiter enim senserat CAELIVS AVRELIANVS ^{t)}. Veterum autem medicorum, inquit, nullus istius passionis curationem ordinavit, excepto Themisone, atque ex philosophis, Democrito, si vere eius de elephantiacis conscriptus dicitur liber. Id quod etiam exinde patet, quod, ex GALENI ^{u)} fide plurimi eorum, qui Alexandriam urbem incolunt, elephantiasi laborarant, atque illud mali genus in Germania et Mysia rarissime, apud Scythas vero, qui contenti lactis potu erant, fere nunquam accidisse ferebatur.*

Dicunt hunc horrendum morbum CELSVS ^{v)}, ARETAEVS ^{w)}, CAELIVS AVRELIANVS ^{x)} atque ARCHIGENES ^{y)} *elephantiasin*, alii *leontiasin*, alii *satyriasin*, alii denique, vt GALENVS ^{z)} auctor est, addunt *ὀφλασιν*, *ἀλωπεκίαν* et *λίβην*. Quae nomina cum non, nisi signorum magnitudine ac diuersitate a se inuicem dissentiant, minutis hisce diuisionibus inhaerere amplius non lubet, siqui-

s) Hist. Nat. XXVI. 3.

t) Morb. Diut. IV. 1. p. 493. ed. Amman.

u) Method. Medend. ad Glaucon. II. 12. p. 390. T. X. ed. Chart.

v) De Medicin. III. 25. p. 176. ed. Krausf.

w) De Sign. et Causs. Diut. Morb. II. 13. p. 69. ed. Boerh.

x) L. cit.

y) Ap. Aëtium Tetrabl. IV. Serm. I. c. 120. p. 633.

z) Introduct. c. 13. p. 386. T. II. et L. De Tumorib. praeter Natur. c. 14. p. 320. T. VII. ed. Chart.

NO
fiqui
apud

E
atque
morbu
conta
tore
ab int
mum
GEN
atque
sendu
aucto
primu
cute a
et qua
bus ca
articul

P
liceat
dantu
eosque
altera
maxim
tremis
humo

a) D
b) L
gi
p.
c) D
Grun.

liquidem si cuius hæc scire interest, facile legi apud auctores supra allegatos possunt.

Est vero elephantiasis, quatenus ex AETII atque PAVLLI ^{a)} locis coniectando adsequor, morbus grauis et prope insanabilis, adspectu foedus, contagiosus, atque propter aerem vlcerum foetore corruptum insidiosus, cum clanculum quasi ab internis visceribus foras delabatur, ac tunc demum nasci videatur; Id quod aduersus ARCHIGENEM negat et pernegat IO. PALMARIUS ^{b)}, atque ab eius quodammodo partibus stetit censendus est MARCELLVS, EMPIRICVS ^{c)}, quo auctore, hoc malum plerumque a facie auspicatur, primumque oritur quasi lenticulis variis et inaequalibus, cute alba, alibi crassa, alibi tenui, plerisque locis dura, et quasi scabida, et ad postremum sic increfcit, ut ossibus caro adstricta, tumescentibus primum digitis atque articulis, indurescat.

Porro elephantiasis, si PAVLLI verbis abuti liceat, cancer quidam in toto corpore est, cuius duae dantur species; altera, quae subrubros elephantos, eosque mitiores quodammodo et minus malignos efficit; altera, quae cum exulceratione totius fere corporis, maximeque faciei, et tumidis eminentiis est, atque extremis partibus vim infert maximam; vtraque vero humori viscido et acri, cibis difficilis materiae, focor-

a) De Re Medic. IV. i. p. 500. Coll. Steph.

b) L. De Elephant. c. i. p. 260. in Coll. Morb. Contagiofor. Cf. Sauvagesius Nosol. Method. T. III. P. II. p. 449. seq. qui morbum hunc bene descripsit.

c) De Medicament. c. 19. p. 322. Coll. Steph.

focordiae et otio illiberali debetur, et in regione calida aequae ac frigida, in viris potius, quam feminis, in pueris atque iuuenibus, cum pubescere incipiunt, aequabiliter gignitur.

Mira olim hic morbus facuitia et immanitate vsus est ad validitudinem labefactandam, adeoque certe dignissimus, cuius signa, praecedente verbis ARCHIGENE d), hic adscribamus. *Consequitur eos, inquit, qui obnoxii futuri malo sunt, segnitias, spiratio tarda, spirandi difficultas, motus difficilis, assidua constrictio alui; urinarum, veluti sunt iumentorum lotia, excretio, respiratio grauis et foetida, ructus continui, qui etiam ipsis aegris aliquid molestiae addunt; appetitus non obtusi quidem, neque inflammati, impetus in venerem intensus. Iam vero ubi ad cutem progressum fuerit malum, malae primum crassiores fiunt et mentum; deinde rubescunt, non florido, sed liuido rubore. Et sub lingua venulae varicosae fiunt ac nigrescunt: quod signum est; etiam viscera ipsa in simili constitutione esse, eiusmodi plane, qualis in porcis quibusdam circa interna videtur, quae grandinis nomine insignitur. Quandoque vero et per omne corpus eminentiae apparent, et praesertim iuxta summam frontem ac mentum. Corpus praeterea ipsorum magnum esse videtur, et cuiusdam intolerabilis grauitatis sensus eis adest: unde neque potu, neque cibo admodum suauiter delectantur. Pusillanimes fiunt ad omnia, neque prae vitae amore vitam relinquere et contemnere possunt, neque affectionem ipsam generoso animo perferre, verum veluti seipsos condemnantes, se occultant, et notos homines vi-*

tant.

d) L. cit. Cf. Galen. Definit. Medic. n. 296. p. 266. T. II.

tant. Quidam porro ex eis ad modum eorum, qui suffocantur aut strangulantur, maxime circa somnos, afficiuntur. Quemadmodum igitur perfecte a malo, eiusque diurnitate victis frustra manum admouemus, ita et abstinere ab iis, qui iam affectione corripiti et tentari videntur, plane desperantium hominum est et malignorum. Humanum enim et plenum benevolentiae signum est, in extremis etiam malis usque ad experimentum procedere, ad difficultatem affectionis compescendam. Hactenus ARCHIGENES.

Ex his facile intelligitur, quanti momenti olim et curae hoc valitudinis aduersae genus fuerit, cui inerant et tumores cutis efferati atque inflammati, et maiores atque liuentes eminentiae, nigrae valdeque liuidae, ulcera pascendo proserpentina, condylomata oris cet. Porro natura huius mali, ut inter omnes constat, rebellis est, atque haud raro, ut poeta perbelle,

In ipsos saeua medentes

Erumpit clades, obsuntque auctoribus artes;

Immo vero ARETAEVS^{e)} elephantiasin omnis sanationis expertem esse censuit.

Quare non possumus non ex his, quae adhuc commemorauimus, colligere, morbum hunc propter remediorum similitudinem^{f)}, quorum vsus in pruritu, impetigine, psora et lepra multus fuerat, omnium cutis vitiorum primarium quasi esse,

M 2

prae-

e) De Curat. Morb. Diut. II. 13. p. 134. ed. Boerh.

f) Plin. Hist. Nat. XXVII. 12.

praefertim quia GALENVS §) auctor est, quosdam elephantiasi laborantes viperarum esu in lepram incidisse maximo cum valitudinis emolumento.

Nouus olim hic et incognitus morbus in Italia fuit, teste PLINIO h). *Diximus, inquit, elephantiasin ante Pompeii Magni aetatem non accidisse in Italia, et ipsam a facie saepius incipientem, in nare primum, velut lenticula; mox inualecente per totum corpus, maculosa, variis coloribus et inaequali cute, alibi crassa, alibi tenui, dura, ceu scabie aspera; ad postremum vero nigrescente, et ad ossa carnes apprimente, intumescens digitis in pedibus manibusque cet. Conueniunt haec praeclare cum CELSI i) descriptione, exindeque, vt haec obiter moneam, colligi posse videtur, vixisse hunc paullo post Pompeii tempora, quoniam haec elephantia ab eo ignotus pene in Italia morbus appellatur.*

H) *Lepra Arabum.*

Quibus rite peractis atque cognitis, facile ad intelligendum est, cuius naturae ac indolis *lepra* sit *Arabum*, et quatenus a Graecorum *lepra* differat.

De

g) L. De Tumoribus l. c. Cf. L. De Subfigurat. Empir. c. 12. p. 345. T. II. et L. Simpl. Medic. Facult. XI. II. p. 296. T. XIII. ed. Chart.

h) Hist. Nat. XXVI. 1. Cf. *Caelius Aurel.* Morb. Diut. IV. 1. p. 492. ed. *Amman.* cuius curationis via non abhorret a Graecorum instituto. Adduxit vero eodem etiam loco qui primi huius morbi meminerunt, quorum in numero sunt *Democritus* atque *Themison*, atque huius denique sectatores, quibus *corruptione quadam et laxatione extremae cutis in corporibus haec passio generari videbatur.*

i) De Medicin. III. 25. p. 176. ed. *Krauf.*

De quo cum olim diu multumque fit in vtramque partem disputatum, propter gallicae luis novitatem ac vetustatem, non placet hic iterum multis verborum ambagibus abuti, quibus legentium animos huc illuc traheremus. Pleni enim maiorum nostrorum libri sunt, qui in hoc malo explicando versantur, adeoque adeant, si quorum haec penitius nosse interfit, NICOL. LEONICENVM^{a)} ASTRVCCIVM^{b)} ceterosque fere omnes.

Est vero *lepra Arabum*, cuius quatuor species effecit ROLANDVS^{c)}, *elephantian*, *alopecian*, *leoninan*, *tyriasin*, vera graecorum medicorum elephantiasis, etsi, incredibile, quantum scriptores hac in re a se inuicem dissentiunt. Sed bene hanc ita descripsit AVICENNA^{d)}: *Lepra est morbus ortum habens ex bile atra per totum corpus sparsa, unde intemperies partium, forma et figura, et tandem etiam ipsa continuitas corrumpitur, et est cancer communis corpori toti.* Neque ab hac sententia alieni sunt SERAPION^{e)}, RHASES^{f)}, AVENZOAR^{g)}, AVERROES^{h)}, ALSAHARAVIVSⁱ⁾, alii.

M 3

Sunt

- a) De Morb. Gallic. p. 15. seq. T. I. Coll. *Luisin*.
- b) De Morb. Vener. l. 3. p. 11. et c. 14. p. 94.
- c) Rat. Medend. IV. 14. p. 303. ad calc. *Opp. Albucafe*.
- d) Can. III. Fen. IV. Tr. 3. c. 1.
- e) Practic. Tr. V. 15. p. 56. b. ed. *Iunt*.
- f) Ad *Almans*. De Re Med. L. VI. 35. p. 129. ed. *Basil*. 1544.
- g) Rectificat. Medic. et Regim. L. II. Tr. VII. c. 11. fol. 31. a. ex int. Mag. *Paravicini*.
- h) Colliget L. III. 7. fol. 15. a. ed. cit. *Auenz*. vbi expressè lepra dicitur *cancer uniuersalis*.
- i) Practic. Tract. XXXI. c. 2. fol. 135. a. ed. *Aug. Vindel*. 1519.

Sunt vero leprae huius, vt medici Arabes memoriae prodiderunt, signa potiora, *auriculae attenuatio, foetidissimus faciei sudor, oris inflatio cum magna et valida rubedine, pectoris pedumque frigus tantum, vt moueri nesciant, anhelitus strictura, raucedo vocis aut subtiliatio, cutis asperitas, alteratio coloris et offuscatio albedinis oculorum, nodi et vistigia in corpore dura et lapidosa; Ingrossantur, pergunt illi, digiti et indurantur genua, fit pustulatio superficiei corporis, paucitas capillorum, et tenuitas, et depilatio ipsorum, et augmentatur amissio motus in extremitatibus, et inuadunt aegrum terribilia somnia et mala ulcera, et cum protenditur tempus, depilantur pili superciliarum, oculorum, et pili nasi, et palpebrarum, et incipit distra-
Etio nasi, et eius profundatio, et foetor anhelitus. Signa demonstratiua perfectionis leprae satis patent, et non possunt latere sensus hominum, quoniam alteratur color, et perditur vox, et depilantur pili totaliter, et ulceratur superficies corporis, et fluit ex ea putredo cum vehementia foetoris, et incipiunt cadere extremitates, et lacrymantur oculi cet.*

Est autem haec lepra, ni fallor, ea Arabum recentiorum species, quam, teste NIEBVHRIO^k), vulgo *Madsurdam* s. *Dsuddam* appellant, eique certe insunt plurima signa, quibus, vt supra vidimus, *lepra Arabum* infestare solet. Immo vero videtur nobis Graecorum elephantiasis esse, quippe simili symptomatum caterua circumuallata quasi est, neque vllum hac in re dubium relinquitur,

k) Beschreib. von Arabien, p. 135. sequ. vbi tres species leprae commemorantur et explicantur.

tur, cum Arabes medici lepram Graecorum seorsim pertractarint, elephantiasin non item. Nec iniuria. Est enim haec non, nisi summus scabiei apud PAVLLVM, et impetiginis apud CELSVM gradus, neque vlllo modo dissentit AVICENNA^{l)}. *Albaras nigra, inquit, est illud, quod etiam impetigo excoriatiua, et est scabiositas accedens cuti, aspera, vehemens, et facit squamas, sicut squamas piscium, cum pruritu, atque est cum humore melancholico.* In quo tanta est Graecorum et Arabum consensus, nihil vt magis esse possit, adeoque satis mirari non possum, quid sit, quod et veteres, et recentiores medici hac in re tantopere a se inuicem recedant, cum non, nisi caussarum signorumque ratio habenda videatur. Iam vero hasce species, et si nomine diuersas, maxima intercedit similitudo, sic, vt alterum in alterius locum facile possit concedere. Huc enim sane pertinent MACRI^{m)} verba:

Est leprae species, elephantiasisque vocata,

Quae cunctis morbis maior sic esse videtur,

Vt maior cunctis elephas animantibus extat.

M 4. I) Ele-

l) Can. XIV. Tr. 2. c. 9. Cf. Serapion Practic. Tract. V. 2. seq. p. 53. Est vero inter albaram et lepram Arabum illud discrimen, iudice Alsharainio, (Pract. Tr. 31. c. 2. P. IV. p. 136. a.) quoniam cum lepra corrumpitur dispositio creationis, et cadunt extremitates, in albara autem sequitur pruritus et cutis asperitas tantum, et corruptio quidem complexionis cholerae nigrae in eo est diuersa; in lepra vero aequalis, et vniuersas species leprae communicat casus capillorum penitus cet.

m) De Virib. Herbar. v. Nepeta v. 13. sequ. p. 35. ed. Io. Atrociani 1530.

I) *Elephantiasis Arabum.*

Nouum morbi genus est, quod *elephantiasis Arabum* nominatur, eiusque Graeci ac Latini nusquam meminerunt. Est vero, quantum coniectando ex spinosis Arabum locis adsequimur, quoddam cutis vitium, ex varicum genere, quod pedes quasi solos infestare solet. Ita enim HALY ABBAS ^{a)}: *Vlcera, quae in pedibus et cruribus fiunt, elephas vocantur. Et elephanticus morbus apostema est melancholicum, quod in cruribus fit et pedibus, et eius signum est, quod pedis figura elephanti figurae similis sit.* In quo consentiunt AVICENNA ^{b)}, RHASES ^{c)}, AVENZOAR ^{d)}, ALSAHARAVIVS ^{e)}, AVERROES ^{f)} cet. adeoque aut sibi non satis constitit HALY ABBAS, cum alio loco elephantiasin Graecorum more nominaret, similemque redderet descriptionem, aut etiam, vt videtur, *albaram albam* AVICENNAE, quae CELSI *impetigo* est, secundum HIER. MERCVRIALEM ^{g)} vero illius *leuce*, turpissimo errore cum albaram nigra permutavit. Sed salua res est, modo id memineris, videri eum libros suos quasi retractasse, adeoque puto constabit inter omnes, *elephantiasin Graecorum*

a) Theoric. L. VIII. 15.

b) Can. III. Fen. 22. Tract. I. c. 16. p. 967. T. I.

c) Ad *Almans.* L. IX. 93. p. 274. ed. *Basil.* 1544.d) *Rectificat. Medicat. et Regim.* L. II. Tract. VII. c. 25. p. 33. a. ed. *Mag. Paravic.*e) *Practic.* Tract. XXVIII. c. 11. fol. 110. a.f) *Colliget* L. III. 7. p. 15. ed. *Opp. Avenz.*g) *De Morb. Cutan.* II. 5. p. 184. Cf. *Fracastor.* *De Morb. Contag.* II. 13. p. 128. seq. vbi haec cutis vitia bene signisque suis propriis a se inuicem discernuntur.

rum et lepram Arabum eundem prorsum morbum esse, a quo toto, quod aiunt, caelo differat Arabum elephantia.

Sunt vero huius mali secundum RHASEN signa praecipua quaeque propria. Crura intumescunt, et totus habitus atro colore suffunditur, venaeque, quas varices appellant, apparent: aut, ut ALSAHARAVIVS describit, fit inflatio cruris et pedis, donec ingrossantur valde, et simulantur cruribus et pedibus elephantis. — Et quando perfecta et consummata fuerit aegritudo, nulla valet ingeniatio circa eius curationem, sed possibile est sanari apud sui originem. Addantur praeterea, si placet, alia ex AVICENNA^{h)}, grossities cruris et pedis, cum effusione sanguinis, color pedis rubeus, deinde niger, nodi scissio, ulceratio cet. Occurrunt id genus vitia etiamnum in Arabia, et Malabaria maxime, KAEMPFEROⁱ⁾ teste, similiterque in Aegypto, ut PROSPER ALPINVS^{k)} auctor est. Sed haec haec hactenus.

Ex his enim, quae de plurimis ac potioribus cutis morbis, eorumque discrimine, proferenda duximus, facile conficitur, miram eos omnino omnes intercedere similitudinem et caussarum, et signorum, nec nisi magnitudine ac vehementia a se inuicem abhorrere. At vero limites inter has diuersas impetigines adsignare, inquit FRANC. BOIS-

M 5

SIER

h) L. cit. Cf. *Constantin. African. L. De Elephant. p. 322.* ad calc. *Opp. Albucase ed. Bas. 1544.*

i) *Amoenit. Exotic. Fasc. III. Obs. 8. p. 552. seq.*

k) *De Medicina Aegypt. I. p. 25. sequ.* Cf. *Cartheuser De Morb. Endem. p. 258. seq.*

SIER de SAVVAGES ^{l)}, *difficile est, tum quia lepra et elephantiasis raro hodie videntur, tum quia diuersae illae virulentiae non raro mixtae aut combinatae reperiuntur in eodem subiecto.* Videntur tamen, nisi vanus augur sum, omnes horum cutis vitiorum species sub communi *psorae* nomine, tanquam genere suo, contineri, sic, vt *pruritus*, ἐκζέματα, CELSI *puustulae ac papulae, herpes, lichen, vitiligo nigra et alba, lepra Graecorum Latinorumque impetigo, leuiorem scabiei speciem referant, eamque mirifice inter se complicitam; elephantiasis vero Graecorum et lepra Arabum* mediam *psorae* formam constituent, atque mala sint turpitudine sua et crudelitate infestissima; vltima tandem eaque truculentissima habeatur *Arabum elephantiasis*, quippe quae omnia cutis vitia foeditate sua quam longissime superat, et tantum non semper est insanabilis.

In quo si errauerint multi ante nos medici, videntur aut oscitanter in legendis veterum medicorum cum Graecorum ac Latinorum, tum vel maxime Arabum monumentis, signisque rite conferendis versati esse, aut temerarii in iudicando fuisse, cum, quae natura sua multum a se inuicem discrepabant, ob quandam nominis aut signi cuiusdam similitudinem eadem esse morborum genera sibi persuaderent; aut denique laboris improbi magnitudine maliue pertinacia deterriti hastam animumque abiecerunt: Accidit enim illis, quod medicis in longorum morborum curatione, siquidem, CELSO ^{m)} teste, *longus morbus,*

cum

l) Nofol. Method. T. III. P. II. p. 435.

m) De Medicin. III. 1. p. 112. ed. Krauf.

cum penitus infedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par est.

Multa praeterea (fatebor enim) supersunt in his morborum apud veteres nominibus enodandis ac explicandis: Sed id cum a proposito nostro alienum est, quaecunque de hoc argumento dici aut poterant, aut debebant, pluribus edifferere, tum etiam verendum est, ne quibus longa hac de cutis vitii disputatione, dudum fuerim taedio atque oneri. Id vnum omnes sciant peruelim, haec nec doctrinae ostentandae gratia, nec carpendi animo a nobis dicta esse. Animus enim erat, *varias morborum species* recensere, in quibus praeter nomen consentiant veteres ac recentiores medici, adeoque nec illa cutis vitia, quae passim apud exteros occurrunt, prorsum praetereunda videbantur.

VIII.

MORBVS VENAE CAVAE. ACVTVS
ET ΚΕΔΜΑΤΑ ΑΡΕΤΑΕΙ.

Multa restant morborum genera, quorum natura, si per temporis angustias nobis liceret esse tam copiosis, hic videretur pluribus commemoranda. At vero multis de caussis commoti non, nisi *morbum* quendam *venae cauae*, cuius *ΑΡΕΤΑΡΥΣ* meminit, *ἀσθμα πνευμῶδες*, ac *venam Medinensem* breuiter recensebimus, siquidem exinde de iis, quae praetermittere nos oportuit, facile iudices.

Magna vero inter viros doctos orta est *con-*
trouersia *utrum acutus venae cauae morbus atque*
κέδματα,

κέδματα, quorum *ARETAEVS* ^{a)} meminit, hodiernum occurrant atque sint eadem, an potius omnino obsoluerint. Posterius nobis signa morbi huius rite pensitantibus nullo modo videtur veritati esse consentaneum, prius vero vel maxime, adeoque ne nimis temere haec adfirmasse perhibear, placet iam singula percensere.

Primum igitur multus *ARETAEVS* est in describenda venae cauae sede vasorumque inde proficiscentium positu, sic, vt, quoad eius per istorum temporum opportunitatem fieri posset, vtraque vena cum superior, tum inferior, ad viuum naturaeque apposite exprimatur. Deinde illam variis morbis acutis obnoxiam esse auctor est, quamuis, vt in eiusmodi rebus obscuris fieri solet, veterum medicorum alius aliter censeat. Quibus praemissis, morbum ipsum sic describendum existimauit.

Γίνετα δ' ἐν ἀμφιτήν-
δε τὴν φλέβα καὶ κέδμα-
τα, εὔτε βηγγυμένη αἰμορ-
ραγὴ ἄκιστα κτένει, ὑπερ-
θεν μὲν, διὰ πλεύμονος καὶ
ἀρτηρίας ἐκχεομένη, ἢ ἐν
τῷ θώρηκι βραγῆ. ἢ δὲ πα-
ρὰ τὴν ἀρχὴν, ἐς τὴν κά-
τω κοιλίην τοῖσι ἐντέροισι
περιέχεται, ὡς ἐμπλείεν
τὰ ἔντερα, εὔτε πράνῃ κατ'

In hac itaque vena κέδμα-
τα oriuntur, quando san-
guis copiosius erumpens ci-
tissime vitam delet, per su-
periora quidem, per pulmo-
nes et arteriam effluens, si
in pectore fiat effractio: Si
iuxta principium, in inum
ventrem descendens, in inte-
stinis continetur, atque adeo
intestina replentur, cum
prius, quam deiectus sanguis
in

a) De Sign. et Causf. Acut. Morbor. II. 8. p. 20. et L. De
Causf. Morb. Diut. I. 12. p. 41. ed. *Boerh.*

ἐν ἐκφανῆναι τὸ αἷμα, θνήσκουσι οἷδε· ἦν δὲ ἡ κοιλίη πληρευμένη αἵματος.

Γίγνεται δὲ καὶ φλεγμονὴ ἀμφὶ τὴν φλέβα, ἀτὰρ καὶ ἡδε ὀξείως κτείνει, ἦν μεγάλη ἐπὶ πῦρ μὲν γὰρ δριμύ, δακνῶδες, ἐν τῆσι κοιλίησι ἀμφὸν ἐγκαταεργυμένον, βραχὺ δὲ μένον ὑπερίσχον, ὡς δοκέειν ἀπτομένῳ λεπτήν ἔμμεναι θερμῆν. ὁ δὲ ἄνθρωπος καίεσθαι δοκέει· σφυγμοὶ μικροὶ, πυκνότατοι, οἰκίον τι πεπιεσμένοι, καὶ δειωγμένοι· ψύξις ἀκρέων, δῆψος καρτερόν, σώματος ξηρότης, πρῶσώπε ἐρύθημα ζῆν ἀχροίη· ὑπέρυθρα δὲ τὸ ζύμπαν σῶμα, ὑποχόνδρια σκληρὰ, ἀνεσπασμένα, ὀδύνη ἐπὶ δεξιᾷ μᾶλλον, καὶ παλμὸς τῆσδε παραμῆκης, μέχρι τῆσ λαγόνος. μετεξετεροισι δὲ καὶ τῆσ ἀρτηρίας τῆσ παρὰ τὴν ῥάχιν, ἦν ὁ σφυγμὸς ἐς τὸ ἕτερον ὑποχόνδριον διασημαίνη· ζυμπαθῆσ γὰρ καὶ ἡδε γίγνεται παρ' αὐτήν ἐπ' ἀριστερᾷ κειμένην, ὡς τῆσ ἐπὶ τῷ παντὶ εἶδεν ἐπικεφίσεσς, ἀλλ' εἶδὲ τὸ δέρμα μαλθακῆσς. ξηρόν δὲ τόδε, καὶ ῥυσσόν, καὶ

in conspectum detur, homines intereunt, et ventriculus sanguine redundat.

Nascitur et circa venam phlegmone, quae et ipsa, si magna sit, celeriter hominem tollit. Ignis enim acer mordaxque in ambabus cavitatibus inclusus accenditur, paucusque duntaxat foris apparet, ut tangenti flamina tenuis esse videatur. Aeger vero sese comburi existimat. Pulsus artèriarum exigui sunt, creberrimi, ac veluti oppressi atque repulsi. Frigus adest extremorum, sitis aspera, oris siccitas, facies decolor rubet. Omne corpus subrubidum est, praecordia dura sunt atque reuulsa, dolor in dextra parte maior, et cum eo palpitatio in longitudinem ad ilia vsque perveniens. Quibusdam et arteria secundum dorsum inflammatur, quod pulsatio in alteris praecordiis manifestat. Nam et ipsa venae cauae morborum particeps efficitur iuxta illam in sinistro latere posita, utpote ea, quae in omne corpus diducitur, nihil leuaminis adferente, neque cutim emolliente. Cutis autem sic affectorum squalida,

τρηχύ· καὶ ἐπὶ δὲ μᾶλλον
 ἐν τοῖσι ἐξίσχουσι ὁσώδεσι,
 οἷον ὀλεκράνω, γένασι, ἢ
 κονδύλοισι· ὕπνοι ταραχώ-
 δεες, κοιλίῃ τοῖς μὲν ἐδὲν
 ἐκιδδοῖ, τοῖς δὲ σμικρὸν, δε-
 μύ, χολῶδες, ἔρα ξανθά,
 δακνώδεα· τὴν γνώμην ἔ-
 παράφοροι μὲν, νῶθροι δὲ
 καὶ μαρασμώδεες, εὔτε ὀκό-
 σοι τὴνδε κατάτασιν εἶδον,
 καῦσον ἐκάλεον. καὶ γὰρ
 καὶ τῆ γενεῶν τῆ καύσε
 τὰ παρόντα, καὶ ἐν φθι-
 νοπῶρῳ γίνετα· ἔπει τὸ
 θηριῶδες καὶ ἀκμάζεσι, καὶ
 νέοισι, οἷσι ἰσχνὴ ὑπὸ διαί-
 της πονηρῆς καὶ ταλαιπω-
 ρίης ἢ ἔξι. τέσσαρες καὶ
 δεκαταῖοι οἶδε τὰ πολλὰ θνη-
 σκεσιν· οἷσι δ' ἂν ἐς μῆκος
 ἢ νῆσος ἀφίκηται, ἐν δι-
 πλάσιοισι ὄλλυνται· ὀκόσοι
 δὲ ἢ σμικρὴν ἀρχῆθεν ἰσχε-
 σι τὴν φλεγμονήν, ἢ τῆς
 μεγάλης καταβραχὺ δια-
 λυμένης, διαδιδράσκουσι μὲν
 τὸν ὀλεθρον, ἐδέπω δὲ ἀ-
 φιένται τῆ κακῆ. οἱ δὲ
 μακρὸν μὲν τὸν χρόνον τὸν
 καῦσον νοσέουσι· ἀποπαύε-

squalida, rugosa atque aspera
 est: Sed in partibus promi-
 nentibus atque ossibus, ut in
 cubitis, genubus, digitorum-
 que articulis magnis, talis
 conspicitur. Somni tumultuosi
 fiunt, alius quibusdam nihil
 reddit, quibusdam exigu-
 um, acre, biliosum: lotium
 acre mordaxque est. Mens
 utique his constat, sed quadam
 segnitie torpet, et corpus
 tabe consumitur. Tum quotquot
 hunc habitum viderunt, eum
 καῦσον appellarunt, quandoquidem
 quae adsunt, sub ardoris
 genere collocantur. Per autem
 tumnum haec labes exoritur,
 cum ferum quiddam et
 immane sapit. Viros ac iu-
 venes occupat, quibus mala
 viuendi ratio laboresque te-
 nuem corporis habitum
 compararunt. Decimo quarto
 die hi plerumque moriuntur:
 Quibus morbus diutius
 trahitur, duplo longiori tem-
 pore pereunt. Quotcunque
 autem aut ab initio pusillam
 phlegmonem habent, aut
 magnam, paulatim remittentem,
 mortem quidem euadunt, sed
 nondum morbo liberantur. Hi
 longo sane tempore caeso laborant; ve-

ται
 ὀδύνα
 ὑποχ
 κοσφ
 μης
 πης
 τες
 ὀ, τ
 ψος
 καὶ
 της
 κρον
 ὄλον
 ξιν
 τε τ
 πολυ
 βρα
 αὐτα
 αὐθ
 ἢ δια

geri
 nis
 nos
 nae
 ret,
 prae
 Cl.
 vena
 infla

b)
 c)

ται δὲ τὰ κινδυνώδεα, αἱ
 ὀδύνη καὶ ξυντάσεις τῶν
 ὑποχονδρίων, καὶ ἡ κα-
 κοσφυξίη, καὶ τῆς γνώ-
 μης τὸ ναθεῖς· ἔτι δὲ ἔμ-
 πης ἔασιν ἀσσώδεες, ἀλύον-
 τες ξὺν ἀπορίῃ· ξύνεσι δὲ
 ὁ, τε καῦσος, καὶ τὸ δι-
 ψος, καὶ τῆς γλώσσης,
 καὶ τῆς ζώματος ἡ ξηρό-
 τη· ἀναπνεύσει πολλὸν, μα-
 κρὸν ἔλκοντες, καὶ ἀδρόον
 ὄλον τὸν ἥερα, ἐς ἔμφυ-
 ξιν ἐπισπόμενοι· ἀτὰρ ἔ-
 τε πίνεσι ψυχρὸν χρανδὸν
 πολὺ πλεῖστον, καὶ ἐς μὲν
 βραχὺ ἀνεκφίσθησαν, ἔτι
 αὐταῖς ἐξέπτεται τὸ δίψος,
 αὐθις αἰδοὺν πίνεσι· καὶ ἥδε
 ἡ διαδοχὴ τῆς κακῆς. —

rum omnia periculosa iam
 definunt, dolores, praecor-
 diorum distentiones, et pul-
 suum malitia, et mentis igna-
 via. Adhuc tamen fastidiosif
 sunt, languentes, consilii in-
 opes; Simulque et ardor, et
 sitis, et linguae orisque sicci-
 tas aegrum discruciant, mul-
 tum diuque trahentes spi-
 rant, et subito totum aerem
 vna spiratione refrigerandi
 causa adducunt. Verum si
 frigidam quam plurimam af-
 fatim bibunt, breui interual-
 lo molestia leuantur. Post-
 modum ipsis sitis accenditur,
 rursusque vberime aquam
 ingurgitant. Et haec est mali
 successio et reciprocatio. —

Quae ARETAEI verba si quis attentius perle-
 gerit, illico (spero) intelliget, duo hic valitudi-
 nis aduersae genera commemorari, vt iam ante
 nos et WIGGANVS ^{b)} credidit, cum diserte ve-
 nae cauae inflammationem ab illo morbo seiunge-
 ret, quem κέδματα nominant, et nuper demum
 praeclare reique apposite BALDINGERVS ^{c)} V.
 Cl. demonstravit. Alterum enim sine dubio per
 venae cauae κέδματα explicatur, alterum vero eius
 inflammatione cernitur.

Sunt

b) De Aretaei in reb. Anatom. Scientia, p. 18. ed. cit.
 Boerh.

c) Progr. De Venae Cauae Acut. Morb. Jen. 1771.

Sunt vero κέδματα apud auctores varios varia. GALENVS ^{d)} enim haec explicuit per τὰς ἐκ ρεύματος χρονίαις διαθέσεις, ἧτοι περὶ τὰ ἀρθρα σύμπαντα, ἢ ἔξαιρέτως περὶ τὰ κατ' ἰσχίον. *Diuturnos ex defluxione affectus, vel in omnibus articulis, vel praecipue circa coxam.* Neque multum abfimiliter alio loco ^{e)}, vbi κέδματα dicuntur τὰ εἰς τὰ σκέλη κατασκήπτοντα ρεύματα, καὶ μάλιστα γ' αὐτῶν τὰ εἰς τὴν πρώτην διάρθρωσιν, ἧτις ἐστὶ κατ' ἰσχίον. *Fluxiones in crura decumbentes, et ex ipsis eas maxime, quae primum articulum, vbi coxendix est, occupant.* Apud EROTIANVM ^{f)} vero κέδματα sunt αἱ χρονίαι περὶ τὰ ἀρθρα διαθέσεις, (*affectus in articulis diuturni*) apud PHAVORINVM ^{g)} contra χρόνια ἀλγήματα, (*diuturni dolores*) videnturque illi HIPPOCRATEM ^{h)} potissimum secuti, qui in Scytharum morbis equitando contractis collocarat κέδματα, quae ibidem *pedum inualitudo* sunt. Repetuntur porro illa, auctore COO sene ⁱ⁾, a fluxionibus. Ἦν δ' ὀλίγον ρέυση, ἰσχίαδα καὶ κέδματα ἐποίησεν, ἐπὴν ρέον παύσεται. *Si autem modicus fluxus fuerit, coxendicum et articulorum diuturnam affectionem facit, vbi fluere cessauerit.* Quo in loco similiter, vt in priori, omnia deberi videntur rheumatismo, qui

primum

d) Exegef. Voc. Obsolet. Hipp. p. 93. T. II. ed. Chart.

e) In Epidem. VI. Comment. V. Text. 22. p. 530. T. IX.

f) In Glossar. Hipp. Obfol. Voc. p. 123. T. II. ed. Chart.

g) Lexic. p. 1025. ed. Camerar.

h) L. De Aere cet. §. 50. p. 357. T. I. ed. Lind. Cf. Fos-sinus Oeconom. Hipp. p. 331.

i) L. De Loc. in Hom. §. 19. p. 374. T. I. ed. Lind.

N
 pri
 lorun
 ram
 Φῦμ
 Hinc
 valitt
 περὶ
 gante
 morb
 VIL
 VIV
 que p
 euen
 gni f
 co m
 morb
 mort
 podag
 febris
 pra,
 tanta
 dum
 expre
 perhi
 C
 multi
 tum
 tium
 k)
 l) H
 m)
 n)
 Grun.

primum acrimonia sua interiores coxarum articu-
 lorumque partes infestet, et tandem tumoris natu-
 ram induat, id quod hisce verbis, ἐς τὸ δέγμα
 Φῦμα ποιήσῃ, expresserat HIPPOCRATES.
 Hinc, Ill. TRILLERO ^{k)} iudice, haec Scytharum
 valitudo videntur fuisse *callosi et inueterati tumores*
 περὶ τὰ γεννητικὰ μόρια s. *tumores inguinum*. Ele-
 ganter profecto ista, nec infeliciter, cum eadem
 morbi caussa sit et apud Scythas, et apud M. SER-
 VILIVM, quem sic loquentem induxerat T. LI-
 VIVS ^{l)}: *Tumorem hunc inguinum in equo dies noctes-*
que persedendo habeo cet. Immo vero bene cum
 euento conueniunt, quae ex HIPPOCRATIS ma-
 gni sententia fuerat *impotentia*. Denique alio lo-
 co ^{m)} κέδματα, nisi quid accesserit, in eorum
 morborum numero collocantur, qui non sunt
 mortiferi, continenturque hoc genere *melancholia,*
podagra, coxarum dolor, frequens desiderandi cupiditas,
febris quartana et tertiana, stranguria, lippitudo, le-
pra, lichen, arthritis, cuius immanitas haud raro
tanta sit, vt multi exinde omnem manuum, pe-
dum vocisque vsum amittant. Paullo post ⁿ⁾ vero
 expresse κέδματα in longis morbis collocanda esse
 perhibentur.

Quod si verum est, vt est, efficitur, κέδματα
 multipliciter apud veteres explicanda esse, et tan-
 tum non semper ad tumorum vlcérumque roden-
 tium formam referenda, quae aut externas corpo-
 ris

k) Obseruat. Critic. IV. 20. p. 426.

l) Histor. Rom. XXXV. 39.

m) Ap. Hipp. L. De Morb. I. §. 3. p. 3. T. II.

n) L. cit. p. 4.

ris partes adorianur, adeoque per multum temporis spatium sine vlllo vitae periculo sustineri queant, aut etiam ad interiora delabantur, rosione sua vasorum compagem resoluant, veram efficiant διαπήδησιw, vt in scholis loquuntur, adeoque breui vna cum sanguine vitam ipsam auferant.

Consentiunt haec, vt nobis videtur, cum ARETABI verbis, vbi per κέδματα copiosum sanguinis profluuium gigni perhibet, idque, eo iudice, aut per pulmones fiat necesse est, si quid mali in pectore accidat, aut etiam intestinorum ministerio sese exoneret. Quibus se ita habentibus, ecquis est, qui, an ARETAEVS τῶν κεδμάτων nomen ab externis humani corporis rosionibus ad internas reuocarit, amplius dubitare possit aut velit? Mutato enim vocabulo, eadem tibi hodie narratur fabula.

Respondent enim haec morbi euenta omnium optime aut *aneurysmati*, si qua magnae arteriae vis inferatur, aut etiam, *varici*, si in vena caua vitium lateat. Κίρσος enim, nisi totus fallor, hoc sensu quoque apud veteres occurrit, estque, GALENO °) teste, ἀνεύρουσις τῶν φλεβῶν τῶν ἐν τοῖς μηροῖς καὶ σκέλεσιν ἀπὸ παχέος καὶ μελαγχολικῆς γενόμενος αἵματος. *Varix est venarum, quae in femoribus et cruribus habentur, a crasso et melancholico sanguine facta dilatatio.* Accedit et illud, quod eos etiam vlceratis partibus P) haud raro

acci-

o) In Hipp. Aph. Comment. VI. Aph. 21. p. 260. T. IX.
Cf. Foëf. Oeconom. Hipp. p. 338.

p) Method. Medend. IV. 2. p. 82. T. X. ed. Charit.

accidere dixerat, nihilque mehercle prohibet, quo minus *χιρσος* siue varix quidam internus similiter nasci possit, eoque fieri periculosior, quo maiora magisque necessaria ad vitam sustinendam instrumenta offenderit.

Qua de re cum subtilioris anatomes scientia ob eam scholae doctrinam, qua sanguinem arteriis contineri negabant medici quidam veteres, maximeque *pneumatici*, temere negligetur, aut vtrumque, vti iam diximus, locum habere potest, aut etiam a sola vena caua repetendum est, quae, vt inter omnes constare arbitror, immane, quantum distendi sensim pedetentimque potest, et tandem rumpi, qualia passim exempla HIPPOCRATES ^{q)} magnus videtur adumbrasse. Neque recentiores haec prorsus silentio praetereunda censuerunt.

Vena enim caua, inquit Illustr. HALLERVS ^{r)} ex LAURENTII fide, *rupta fuit, cum cor amplissimum, aortae ostium brachii capax, et aneurysmate distentum esset.* Atque alio loco ^{s)}: *Venas obstrui certum est, inquit; certum est intumescere, et enormiter quidem se ipsis maiores reddi, multo, quam in arteriis, euidentiis. Obstructas vidi aliquoties coacto sanguine, qui in polyposas fibrillas coiuerat. Vidit Bontius et repetiit Blancardus, cauam venam materie adiposa plenam, et duplo ampliorem, quam oportebat. Hinc sane conficitur, venae cauae ruptionem obuium*

N 2

morbi

q) L. De Morb. I. §. 19. p. 23. T. II. ed. Lind. Consentit vero aneurysmatis descriptio ap. Galen. Desinit. Medic. n. 378. p. 272. T. II.

r) Element. Physiol. L. IV. Sect. IV. §. 10. p. 402. T. I.

s) Ibid. L. VI. Sect. IV. §. 13. p. 340. T. II.

morbi genus esse posse et debere, praesertim, cum, teste HIPPOCRATE ^t), *κίστος* a nimia venae distensione subnascatur, exindeque facilis ad scissuram sit transitus.

Fuit quoque, ni fallor, in hac sententia olim HAENISCHIVS ^u). *ΑΡΕΤΑΕΟ κέματα* hoc in loco sunt, inquit, *sive repletiones, sive rupturae venarum, ortae vel ex multitudine, vel feruore sanguinis. Alludit enim ad hebraicum Cadah i. e. accensus est sive incanduit, sic dictum quasi incendium, germanice Entzündung, quod utrumque eiusdem originis est. Comprehendit igitur nomen suo complexu id, quod alias ἀνεύρωμα dici solet ἀπὸ τῆ ἀνεύρωειν i. e. dilatando. Quibusdam etiam speciali nomine κίστος, latine varix. Hic enim tumor est tactu blandus, a sanguine et spiritu ab arteria aut vena profusus excitatus: Quo aperto, sanguis affatim erumpit, et una vitalis spiritus, ut aeger saepe in medicorum manibus desiciat cet.*

Huic autem scissurae praeter aortam quaeuis magna et minora vasa patent, estque descriptionum huius mali apud scriptores medicos tanta tamque immensa copia, vt, vnde exordiar, nusquam videam. Fuit tamen horum dux quasi ac coryphaeus, dum viueret, MORGAGNIUS ^v),

t) L. De Morbo I. §. 10. p. 13. T. II.

u) In Edit. *Opp. Aretaei* p. 320. *Aug. Vindel.* 1603. Cf. quae *Donald Monro* de variis aneurysmatum formis, maximeque aortae, litteris consignauit in *L. Essais and Observ. Phys. Edinb.* Vol. III. et exinde repetiit *Rich-terus Bibl. Chirurg.* B. II. Stück I. p. 3. sequ.

v) De Sedib. et Causs. Morb. Epist. XXVI. p. 281. sequ. Similem venae cauae inferioris dilatationem vidit *Baldingerus* optimus. v. *Progr. De Venae Cauae Acute Morb.* p. 8.

qui nominis sui gloriam praeclare factis magnisque facinoribus cum omni posteritate adaequavit. Qui cum multus fuisset in eorum morborum genere, cui quaevis corporis arteriae, maximeque aorta, sunt obnoxiae, haec etiam mala venae cauae accidere posse auctor est idoneus. Ceterum saepius contingit ruptio, inquit ille, *si in arteriis, in magna; Si in venis, in caua.* In hac ob causas, quas continuo attingemus. — *Etsi omnis sanguis, ut per venam cauam, sic etiam per pulmonarem transeat necesse est; plura tamen sunt, quae difficiliorem eius transitum per illam facere, quam per hanc possunt.* Primum oppositi aduersisque ferme inter se alvei superioris cauae et inferioris, ut adscensus hinc difficultatem, illinc desuper ruentis sanguinis pondus et incursus accedant. Deinde crudi adhuc crassioresque succi, et necdum permisti, effectum cauae sanguinem onerantes. Denique obices, qui aut morborum, aut affectuum animi vi, aut quancunque aliam ob causam expedito per venam cauam sanguinis motui plurimi se possunt obicere, quippe non in dexteris tantum cordis caueis, sed et in pulmonaria arteria, et pulmonibus, et vena ipsa pulmonari, et sinistris cordis caueis, et arteria magna. — Tanto facilius tum dilatatio, tum ruptio accidet in vena caua, quanto plures causas esse ostendimus, ob quas sanguis in hac retardetur, et, quod consequitur, cumuletur, cumulatus autem fibras tunicarum eius infirmet ac distrahat; unde, urgente sanguinis copia, primum vena in varicem dilatetur, deinde vero ob tunicarum extenuationem, quae dilatationem sequitur, aut etiam ob erosionem, quae distractioni fere succedit, rumpatur. Sed varices cauae, nisi immanes sint, minus incur-

runt in oculos dissecantis, quam aneurysmata aortae. Venae enim propter tunicarum tenuitatem concidunt, subtracto sanguine, quod, caua in ventre incisa, accidit. Quamobrem cum vitiorum cauae suspicio est, dissectionem a thorace incipies, aut si forte sanguis, cadauere ab aliis antea perspecto et visceribus ventris extractis, defluerit, aqua aut aere, quoad eius satis est, iniecto, curabis, ut, quae cauae fuerit latitudo, cognoscas, idque praesertim, cum dextras cordis caueas nimia aut dilatatione, aut contractione affectas animaduertes, aut etiam sinistras. Hinc enim quoque, ut paullo ante dictum est, accidit, ut, retardato sanguinis motu, caua dilatetur, quod prima ostendet ex VIEVSSENII historis, c. 16. propositis, Tractatus de cordis structura.

Num vero hunc, pergit magnus MORGAGNIUS, an alium potius huius venae morbum indicauerit ARETAEVS, cum scripsit: In hac vena κέδματα oriri, quando copiosus sanguis erumpens citissime vitam delet: quaerere praetermitto, cum propter variantes ibi lectiones, ut PETRVS PETITVS malit: Si vena rupta sanguinem effuderit, tum praesertim ob latius patentem vocis illius, κέδματα, significationem, ex GALENO in Exegesi ita expositae: Veteres ex fluxu affectus. Illud certius est, ARETAEVM de huius venae ruptione loqui, et primum quidem in thorace, ut, quae continuo addit, ostendunt, quamquam non apparet via, per quam ex illa disrupta sanguinem in pulmones asperamque, vnde effluat, arteriam deducat. Sed quam ARETAEVS coniecerat venae cauae disruptionem, anatome tandem oculis ipsis subiecit. Ut mittam exempla in ventre disruptae, quo, incertus sum, an attineat casus,

fus, quem DONATVS (De Med. Hist. Mirabil. IV. c. 9.) indicat apud AMATVM LVSPANVM, cuius in scriptis necdum inueni; in thorace, atque adeo intra pericardium viderunt LAURENTIVS, (Hist. Anatomi. Corp. Hum. L. IX. Qu. 18.) HACQVINETVS, (Ephem. Nat. Curios. Dec. I. An. I. Obs. 101.) PVERARIVS, (Ad Burnet. Thesaur. Medic. L. III. Sect. 58. in fin.) LANCISIUS, (De Subit. Mort. Obs. Physiol. Anat. V.) alii. Sed omnes, si secundum excipias, cuius maxime ieiuna, quantum Bartholinus retulit, est obseruatio, cum aliis in vicinia morbis coniunctum inuenerunt, primus cum aortae et ventriculorum cordis dilatatione, quartus cum aortae duntaxat, tertius cum membraneo quodam carneoque corpore. Hactenus MORGAGNIUS.

Dubitanter (fatebor enim) haec quidem maximam partem pronunciauit ille, vt eius est mos, si satis sibi non constat, sed nihilofecius reliqua naturae reique tam apposite dicta sunt, vt, qua demum alia ratione ARETAEI *κένουρα* explicanda sint, prorsus non videam. Quare non possum non a BALDINGERI ^{w)} mei stare partibus, quo iudice, eo fere omnia redeunt, sermonem esse de venae cauae ruptura, cuius caussa, siue sit varix seu dilatatio praeternaturalis, seu erosio quaedam, quae est effectus inflammationis, haec erit perinde.

Est igitur haec *venae cauae scissura*, vt nobis videtur, primum morbi genus, quod sibi describendum ARETAEVS sumserat: (De aduersariorum enim argumentis paullo post videbimus:)

N 4

adeo-

w) Progr. cit. p. 9.

adeoque reliquum est, vt etiam de altero paucis dicamus, quae a verbis hisce incipit: *Γίνεται δὲ καὶ Φλεγμονὴ ἀμφὶ τὴν Φλέβα, ἀτὰρ καὶ ἥδε ὀξέως κτείνει, ἣν μεγάλη ἐστίν.* *Nascitur et circa venam phlegmone, quae et ipsa, si magna sit, celeriter hominem tollit.* Est vero hic morbus, vt ex *ARETAEI* verbis satis superque patet, vera inflammationis forma, et ex eo potissimum genere, quod a veteribus *καῦσος* x) dicitur, siquidem et signa eidem illi prorsus consentiunt, et curationis via eadem est, *venaesectio, cucurbitulae in praecordiis, scarificatio in scapulis, cataplasmata, alui ductio, medicamenta refrigerantia, exercitatio modica ad sudores euocandos, balnea ad aestum temperandum* cet.

Quae cum ita sint, satis mirari non possum quid sit, quod multi, hanc duplicis morbi descriptionem audacter pernegantes, in quamuis aliam sententiam ingressi sint, viderintque aliquam verborum *συνάφειαν*, quam nec olim *HAENISCHIVS* viderat, nec nuper *BALDINGERVS* noster, neque et ego, si tantis me nominibus adiungi fas est, vnquam ex *ARETAEI* verbis extorqueri posse speraueram. Est enim hic, vt inter omnes constat, in signorum natura explicanda verborumque delectu longe diligentissimus, adeoque

x) Cf. *Alexander Trallian. L. XII. 3. p. 692. ed. Guinth.* vbi breuis et accommodata febris huius ardentis est explicatio. At vero l. cit. c. 8. p. 779. ex *Aëtio* adf. *ἐρσιπιλατάδεις διαθέσεις*, vnde in visceribus nascitur febris ardens et heptica. Quod malum si ventriculum infestat, dicitur febris illa *καπνυρία*: Sin vero hepar, *τυφώδης*; Si denique pulmonem, *κρυμινώδης* est.

que vtrumque valitudinis finiftrae genus bene a se inuicem distinxit sic, vt, praemissa τῶν κεδμάτων notatione ac effectū, tandem ad ipsam venae cauae inflammationem propius accedat, iisdem illis verbis vsus, quae supra commemorauimus. Quae φλεγμονή si idem, quod κέδματα, significat, vt contrariae sententiae patronis visum est; vnde, quaeso, sedula ista signorum enumeratio, quae vtrique morbo conueniunt? Qui factum est, vt alio loco y), cum in persananda venae cauae inflammatione versaretur, nusquam τὰ κέδματα, quorum signa iam seorsim explicuerat, iterum cum hoc morbo recenseret, nisi velis ea prorsus excidisse confiteri? Intelliget enim (spero) optimus quisque, aliam medendi viam in venae cauae inflammatione adhibendam esse, aliam in rosione, qualis certe in τῶν κεδμάτων valitudine adfuerit necesse est? Omnis igitur horum descriptio aut alias referenda est, aut saltem vncinis suis includenda separatimque explicanda, ne qua inter legendum mora fiat rerumque confusio.

At vero κέδματα ex inflammatione nasci posse, equidem non nego, quoniam id genus vlcera eam haud raro excipiunt, aut saltem acrimonia sua vasorum oscula rodendo horrendum illud malum efficiunt: Id vnum nego et pernego, cuncta illa signa, quibus in describenda venae cauae inflammatione ARETAEVS vsus est, ad amuffim κέδματα ipsa exprimere, ac cum iis prorsum consentire, adeoque nec vnum eundemque morbum

N 5

esse

y) De Curat. Acut. Morb. II. 7. p. 108. ed. Boerh.

esse posse. Varia sunt argumenta, quibus duplex illud morbi genus, quod in vena caua potest accidere, facile tolli posse putant aduersarii, adeoque non incongruum videtur, ea singulatim per censere, vt, qua de caussa ab eorum partibus flare recusamus, neque hic obsoletum morbum inuenimus, omnes aequi harum rerum arbitri ac iudices intelligant.

Primum in eo sibi non satis cauisse videntur contrariae opinionis defensores, quod et *κεδματα*, quae in vena caua gigni solent, et inflammationem ipsam inter se confunderent. Si enim illa *τῶν κεδμάτων* signa propria quasi et communia sunt, neque hoc copiosum sanguinis profluuium sine praegressa inflammatione fibrarumue ruptione esse potest, qui factum est, vt *ARETAEVS*, cuius in obseruando diligentia tanta est, quanta est maxima, hoc in loco tantopere alucinaretur, effectumque morbi causae ipsi anteponeret? Vnde, amabo, vna eademque res bifariam diuidi potuit, vt in *κεδμάτων* explicatione haec adderet, *αἰμορροαγίη ὠκίστα κτείνει*, (*Sanguis copiosus erumpens citissime vitam delet*) et paullo post iterum, vbi ad ipsam venae cauae inflammationem ventum erat, *καὶ ἥδε ὀξέως κτείνει, ἢν μεγάλη ἔη*, (*quae et ipsa, si magna sit, celeriter hominem tollit*)?

Ex his enim conficitur, aduersarios temere ac sine vlla necessitate cateruam exemplorum morbosque similes quaevisse. Idem enim morbus alius alio tempore esse potest, atque cum diuersis signis accidere, adeoque nec illud argumentum magni momenti

momenti est, quod ille autumno magis, quam alio tempore grassari perhibetur. Haec enim profecto verba, ni fallor, ad solam venae cauae inflammationem pertinent, scripseratque ARETAEVS illa ex obseruatione sua, qua condocesacti scimus, alia alio tempore aliisque cum signis valitudinis aduersae genera fuisse prae ceteris exitiosa. Nec ab hac sententia profecto abhorret ipse ARETAEVS. Etenim, eodem teste, quibus rupta vena caua est, ii breui moriuntur. Qui vero ex inflammata illa laborarunt, interdum e mortis morbique tam dirae ac pestiferi faucibus erepti liberatique sunt.

At vero hunc venae cauae morbum hodie insolentem et obsoletum esse aiunt. Audio. Sed, vt nobis videtur, iniuria. Si enim hoc morbi genus tam rarum ac insuetum fuisset, vt multi, iique haud contemnendae auctoritatis viri in animum induxerunt, vnde, quaeso, incredibilis illa veterum medicorum dissensio, vt de sede eius acriter disceptarent, atque alii omni venae id genus mali attribuerent, alii vero, quorum in numero ipse ARETAEVS²⁾ est, illud *νωτιαίας φλεβός και άσθηρίης* proprium esse existimarent? Porro nec hac in re quicquam valet aut exemplorum copia, quae certe supra iam retulimus, aut magnorum virorum auctoritas, quoniam haec certe omnium maxime lubrica, fallax et minus firma est: neque etiam quaedam signorum diuersitas nimis vrgenda est, quippe hic et vitae genus corporisque conformatio spectetur necesse est, et victus ratio. Quod

si ofci-

2) De Curat. Acut. Morb. II. 7. p. 108. ed. Boerh.

si oscitanter neglexeris, non poteris non in errorem identidem incidere. Hac enim via, si qua alia, hodie tot nouorum morborum species effingendae forent, quot paene aegri sunt, cum nec morbi lateralis, vt hoc vtar, facies sibi semper in singulis respondeat. Quemadmodum vero malus ille botanicus est, qui in quauis herbarum varietate nouam se censeat inuenisse speciem, ita etiam medicinae male consultum foret, si quis ex singulis signis aut euentis, quae apud aegros non acciderunt aequabiliter, nouum morborum ordinem constituere anniteretur.

Huc etiam illud ipsum exemplum spectare videtur, quod de *catalepsi* ex CAELIO AVRELIANO *) quidam adducendum existimarunt. Dissensus enim nominum aut quorundam symptomatum nullo modo argumento esse potest, hanc CAELII *catalepsi* longe aliam esse, quam quae hodie fieri solet. Id vnum exinde vincitur, malum hoc varia sub forma medentum operam eludere, vt in omnibus fere neruorum distensionibus vsu venit, adeoque nominis haud raro significatum esse multiplicem.

Sed quid, quaeso, impedit, quo minus hunc morbum, quem ARETAEVS per *κέρματα* expresserat, apud CAELIUM b) communi *fluoris sanguinis* nomine commemorari existinemus? Qui cum varia eius genera ex veterum doctrina in medium protulisset, quae aut *eruptione* accidant, aut

a) De Morb. Acut. II. 10. p. 95. sequ. ed. Amman.

b) De Morb. Diut. II. 10. et II. p. 390. sequ.

putredine, aut osculatione, aut denique expressione; id quod ipse non, nisi eruptione, vulneratione atque putredine fieri posse putat; tandem in viscerum vatorumque affectorum numero venam maiorem, quae spinæ coniuncta est, collocandam censuit, sanguinisque profluvium cum per os, tum per interanea fieri diserte docuit. Est porro perquam veri simile, verbis hisce: Tubercula illa, quae ERASISTRATVS et Graeci condylomata vocant, quae visibus occurrunt, quae sunt similia haemorrhoidis, ex quibus sanguis fertur cet. exprimi sine dubio atque significari ARETAEI κέδματα, adeoque, si quid video, ex asse respondere medicorum recentiorum aneurysmati videntur, praesertim cum ibidem et arteriae, et venae simul commemorentur.

Accedit et illud, quod id genus profluvia suo quaeque ordine ac magnitudine recensentur, atque maximam partem dicuntur difficulter sanabilia. *Vlceratione facti fluores*, inquit iterum CAELIVS^c), *difficiles curatione ab iis, qui eruptione fuerint effecti, iudicantur, siquidem, transceso atque praetermisso initio, novitatis fructu caruerint, quo facilis glutinatio fieri solet.* — *Item ex occultis partibus venientes ab iis, qui proprias tenuerint partes. Etenim adhibita adiutoria occultis vel celatis partibus, vitiata suae virtutis sinceritate, perueniunt sanis primo locis excepta ac deinde transmissa.* — *Li vero, qui ex hypozygo membrana fluores venerint, difficiles curatu iudicantur: et magis, si ex diaphragmate, — item ex arteria, hoc est, pulmonis calamo. Omnium praeterea maxime difficilis* atque

^c L. cit. c. 12. p. 397.

atque grauior curatione ex pulmone fluens accipitur, ob iuge spirationis officium cet.

Neque sane dubia aut minus certa CAELII AVRELIANI fides esse debet, quod hunc venae magnae morbum non omni adhibita diligentia et acuratione expresseit. Ipse enim nunquam id mali genus, de quo nos loquimur, obseruasse videtur, quoniam semper haec addidit: *Vt quidam memorant, quoties ex maiori vena ferri dicitur cet.*

Qua de re cum ista vasa tot tamque variis iniuriis sint obnoxia, vt multipliciter rumpi lacera-rique possint, neque desint sanguini exitus varii, mirum profecto est, quod multi hac in rerum luce caecutire, quam veritati victas manus dare malint, aut etiam ad latentes quasdam causas ac repugnantias, quae nusquam sunt, illico confugere. *Sufficit enim, inquit alio loco d) ipse CAELIVS, ad disciplinam significationis faciundae manifesta comprobare.*

Sed restant adhuc alia virorum contrariam opinionem defendentium argumenta, quae paucis diluere ac confutare nobis liceat. Aiunt enim, neque de iecoris inflammatione ARETAEVM loqui, neque hinc, altera parte inflammata, alteram simul condolere, vilo modo sequi. Recte quidem haec omnia, nisi hepar ab nostro auctore e) $\phi\lambda\epsilon\beta\omega\nu$ $\phi\lambda\epsilon\beta\omega\nu$ appellaretur, fierique posset facillimo negotio, vt quis in re tam graui et obscura incurrat atque offendat. Perspectum enim habent atque

d) Morb. Diut. V. 10. p. 587.

e) Aretaeus De Causf. et Sign. Acut. Morb. II. 7. p. 19.

cognitum medici maximi, iique clarissimi, quam fallacia viscerum inflammatorum tumorumque latentium signa sint; id quod nuper Illustr. VOGELIVS^{f)} bene demonstraui; fallunturque hac in re identidem sic, vt, vbi ad cadaueris sectionem ventum est, longe aliam mali sedem et causam inueniant. Quod cum nostra aetate haud raro vsu eueniat, ecquid mirum, si, quicquid de venae cauae inflammatione ARETAEVS habet, id certe repetendum existimarit ab inferiore eius parte, quae abdomine continetur, neque tam difficilis cognitu, sicuti ista in thorace, putanda est. Neque tamen iecur nobis videtur tam immune ab inflammatione illa esse, si quod in vena caua vitium est, quippe, ALEXANDRO^{g)} teste, variae hepatis inflammati notae sunt varique gradus, in quibus eminent *febris ardens, vomitus biliosus et aeruginosus, iuguli dolor, tussicula, septi transuersi coarctatio, sensus grauitatis, dolor vehementissimus, si in tunica aut ambientibus vasis constiterit, tumor, animi defectio, corporis tenuatio et pallor, exindeque aqua intercus* cet. Tanta enim signorum similitudo iecinoris ac venae cauae inflammationem intercedit, vt amplius dubitare nequeas.

Immo vero mala fide nuper cum aduersario egisse videtur vir quidam auctoritatis atque doctrinae haud contemnendae. *Dicat igitur iam nobis aliquis causam, inquit ille, cur de venae cauae, nec simul de arteriae hepaticae deque venae portae acuto morbo*

f) Opuscul. Medic. Select. Diff. IX. §. 5. p. 248.

g) De Medic. L. VIII. 1. p. 388. ed. Guinth.

morbo scripserit ARETAEVS? Cur uni venarum generi hoc tribuit, quod pluribus aut iunctim, aut separatim tribuere debuisset, si sedes morbi, quem descripsit, in iecore foret quaerenda? Ecquis haec vnquam adfirmavit? Non enim latere poterat virum clarissimum, quanto cum studio et accuratione ARETAEVS vasorum, quae ab iecinore dimanant, consensionem, immo vero eorum inflammationem particulatim docuerit, adeoque nec vnquam fieri posse puto, vt, hepate immuni, vena caua sola laederetur. Quid? quod ipse ARETAEVS^{h)} noster alio loco arteriae morbum commemoravit, qui inscribitur, *Ἐραπεία νοτιαίας φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας ὀξείης νόσος*, et argumentum ipsum iterum hisce verbis incipit: *τὴν τῆς κοίλης φλεβὸς φλεγμασίην καὶ παχείης ἀρτηρίας*. Illud enim nullo modo praetereundum videbatur, cum hac sola notatione omnis dubitationum vis pereat penitusque cadat. Porro neque ea semper in ARETAEO verborum accuratio quaerenda est, quam hodie sane ex diligentiori cadauerum lustratione hausimus, siquidem non quid debuisset scribere, sed quid per istorum temporum opportunitatem fieri potuit, cogitandum prae ceteris est. Magna profecto est eritque meritorum ARETAEI gloria, quod et venam portarum a vena caua bene seiunxit, et illius ipsius primordia duxit ab ipso iecinore, aliter ac multis nostrorum hominum videtur.

Equidem non is sum, qui, quicquid morborum vitae sanitatiue aduersum est, inde ab anti-
quiffi-

h) De Curat. Acut. Morb. II. 7. p. 108. ed Boerh.

N
quif
adu
esse e
petu
pulo
tura
tion
dere.
ta n
quae
adeo
AVR
vt pa
gener
quae
quen
mus
nus
rysm
vae in
nostr
BOE
DIO
cte,
ROS
que n
i) A
k) i
l) C
m)
Grum

quissimis temporibus repetendum censeam, aut aduersariis temere repugnem adserentibus, alios esse eiusdem ex aliis caussis effectus, et qui propter perpetuas naturae leges omne morbi genus apud omnes populos omni tempore reperiri debere opinentur, hos naturam ipsam cum eius pro animantium status et conditionis diuersitate diuersa vi et operatione aperte confundere. Id vnum peruelim nobis illi concedant, multa morborum genera obsoleta videri aut noua, quae, mutato nomine, hodiernum vsu eueniunt, adeoque nos haud pigeat iterum cum CAELIO AVRELIANO ⁱ⁾ loqui. *Fieri potest*, inquit ille, *vt particulares vel speciales passiones nouae fieri possint; generales autem vel principales, quarum dominio ceterae quaeque subiiciuntur, fieri nunquam possint.*

Quibus se ita habentibus, ARETAEI locum, quem haecenus multis percensuimus, sic explicemus necesse est, vt aliud valitudinis aduersae genus *κρόμαρτι* sint, quae cum varice rupta vel aneurysmate prorsum conueniant, aliud vero ipsa venae cauae inflammatio, quae similiter, vt olim, ita etiam nostra aetate infensa vitae humanae est, vt ex BOERHAAVIO ^{k)}, SWIETENIO ^{l)}, LIEVTAVDIO ^{m)}, aliisque satis superque patet. In quo recte, an perperam versati simus, penes TRILLEROS, KRATZESTEINIOS, atque optimos quosque medicos esto iudicium.

IX. ASTHMA

i) Acut. Morb. III. 15. p. 226. ed. Amman.

k) De Cognoscend. et Curand. Morb. Aph. 936.

l) Comment. ad h. l. p. 109. T. III. ed. Hildburgh.

m) Synopf. Vniuers. Prax. Medic. p. 249. ed. Amst.

IX.
ASTHMA PNEVMODES
ARETAEI.

Alia morbi forma, cuius ARETAEVS ^{a)} meminit, *ἄσθμα πνευμῶδες* est, atque de illa nuper acris quaedam disceptatio inter viros doctos orta est, quorum alter cum haud paucis aetatis nostrae medicis censuit, *pertinere hunc morbum ad antiquatas humanae naturae leges, ad corporis vitia, quibus non, nisi maiores nostri fuerint vexati; alter vero rationibus, iisque firmissimis fretus, illum recentioribus non esse ignotum, satis superque demonstravit.* Age igitur, liceat nobis iterum more sueto ARETAEI verba huc adscribere, vt tandem, a cuius partibus standum sit, cuicumque legentium liberum sit.

Ἄσθματος ἰδέη τὸ πνευμῶδες, καὶ ἀπὸ τῆ πνεύμονος τὸ πάθος ὅπως ἐπ' ἄσθματι. ζυνοὶ γὰρ καὶ τὰ παρόντα· σμικρὸν δὲ καὶ τὸ διάφορον. δύσπνοια μὲν γὰρ, καὶ βῆξις, καὶ ἀγρυπνία, καὶ θέρμη ζυνοὶ· καὶ ἀποσιτίη, καὶ ἰσχυρότης ὄλας. καὶ γὰρ αἰσχυρὸν ὄν τὸ κακὸν ἀποτείνεται, πλὴν ἔ περαιτέρω ἐνὸς ἔτεος.

Asthmatis species est τὸ πνευμῶδες, et a pulmone hoc vitium, quemadmodum et anhelitus oritur. Quae insunt enim, vtrique communia sunt, et exigua differentia est. Nam spirandi angustia, et tussis, et vigilia, et caliditas, vtrumque vitium comitantur. Item in cibos odium, et totius corporis extenuatio. Id enim malum cum foedum sit, producitur, neque tamen anni spatium excedit.

Nam

a) De Sign. et Causs. Diut. Morb. I. 12. p. 41. sequ. ed. Boerh.

ἦντε γὰρ τὸ μετόπωρον
 ἄρξη, εἰς τὸ ἕαρ ἢ τὸ
 θέρος ἀπογίγνονται· ἦντε
 χειμῶν, εἰς τὸ μετόπωρον
 τελευτῶσι τὸν βίον. ποτὲ
 γὰρ καὶ γέροντες ἀλῶναι
 ἐπίδοι καὶ ἀπόφρικτοι, ἀ-
 λόντες ὅσον βραχείης ἑρ-
 πῆς, εἰς εὐνὴν θανάτῳ χρέος.
 ἀγχιςα ἅπαντες ἀπνοιοι,
 σφυγμοὶ σμικροί, πυκνοί,
 ἀμυδροί· ἀλλὰ ταῦτα μὲν
 ζυγὰ πρὸς τὸ ἀσθμα· ἴδια
 δὲ ἀναβήσσει ὡς ἀνάζον-
 τες. ματαιοπνέουσι δὲ· ἐ-
 δὲν γὰρ ἀνάγουσι. εἰ δὲ τι
 τῶ πλεύμονος ἀπορρέαγῃ
 βίη, σμικρὸν, λευκὸν, σρογ-
 γύλον, χαλαρῶδες· θώ-
 ρηξ εὐρύτερος μὲν, ἀδιά-
 σροφος, ἢ δὲ ἀνέλκωτος. ἦν
 δὲ ἀνεκπύητος ὁ πνεύμων
 ἢ, ὑγρῶν δὲ οἰκίαν τι πε-
 πηγότων ἔμπλεως, διαλή-
 ψεις τῶν παροξυσμῶν τῶ-
 δε μείζονες. οἱ μὲν ἔν ἀπε-
 πνίγησαν θάσσον, πρὶν τι
 κῆκίον εἰς τὸ πᾶν ἀπο-
 σκῆψαι. μετεξέτεροι δὲ
 εἰς ὑδρὸν περὶ λαγύνα ἢ
 ἀνασάρκα τὸ πάθος τε-
 λευτᾷ.

Nam si autumnī tempore
 aegrotare quis inceperit, ve-
 re aut aestate futura vitam
 finiet: Sin hieme, sequenti
 autumnno moriturus est. In-
 terdum et senes in hanc la-
 bem facile incidunt, et exter-
 riti. Ea correptis, leui mo-
 mento ad perniciem opus
 est. Omnes simillime spira-
 tione priuantur: arteriarum
 motus parui, crebri, infirmī
 sunt. Sed haec et in anhelitu
 reperiuntur, priuatim vero
 hi tussunt, tanquam aliquid
 expulfuri, cum tamen irritus
 eorum labor sit: (*nihil enim
 reiiciunt*) verum si quid ex
 pulmone vi extruditur, illud
 exiguum, album, rotundum,
 grandinosumque est. Pectus
 in his latius utique est, non
 obtortum, non ulceratum.
 Tamen si autem pulmo non
 suppurat, humorum tamen,
 veluti concretorum, plenus
 est, temporis intercapedines
 inter huiusce morbi accessio-
 nes longiores sunt. Nonnulli
 ex his celerius suffocati sunt,
 quam aliquid deterius omne
 corpus inuasit: nonnullis
 vero in hydropem circa ilia
 aut in eum, qui ἀνασάρκα
 dicitur, morbus iste mutatur
 ac definit.

Continetur hisce ARETAEI verbis vera profecto anhelitus imago atque species longe diris-
sima quae hodiernum obtinet, etsi mutato nomine,
neque equidem vsquam video, qua ratione hoc
valitudinis aduersae genus a viris clarissimis potue-
rit in obsoletis collocari. Conueniunt enim omnia
omnino signa *asthmatis pneumodis et scirrhusi* inter se
admirabiliter, debenturque, ARETAEO teste, pul-
moni sic, vt *πλεῦμος* GALENO ^{b)} idem sit, quod
Φθῶν, ἢ τὸ πλευμῶδες πάθος. Quod si verum
est, sequitur, primariam asthmatis pneumodis
causam atque sedem non, nisi a pulmone repeti
oportere, adeoque quandam eius formam pecu-
liarem esse. Hinc nec *ὀρθόπνοια* est, quam paullò
ante ad viuum ARETAEVS noster expresserat;
neque *asthma flatulentum*, vt aduersariis videtur,
quia longe alia eius signa et euentus sunt; neque
etiam *tuberculum crudum* esse potest, siquidem di-
uersa cum apud HIPPOCRATEM ^{c)}, atque GA-
LENVM

b) Exegef. Obsolet. Voc. Hipp. p. 99. T. II. ed. Chart.

c) L. De Morb. I. §. 14. p. 18. T. II. ed. Lind. et L. cit. II.
§. 55. p. 81. vbi *Φύμα ἐν τῷ πλεύμονι* dicitur intra qua-
tuordecim dies inflammari ac suppurari, interdum etiam
per anni spatium protrahi. At illud *ἀσθμα πνευμῶδες*,
quod Aretaeus descripsit, nec pus adiunctum habet,
nec *ὀρθόπνοιαν*, neque dolorem vehementem cet. Sim-
iliter illud *Φύμα τῶ πλευρῶ*, quod Hippocrates (I. cit.
§. 59. p. 84. et L. De Intern. Affect. §. 10. p. 207. T. II.)
commemorat, hoc asthma nullo modo esse potest, cum
longe alia morbi sit facies, etsi negare non ausim, a
tuberculis hisce hydropem oriri posse, vt L. De Intern.
Affect. §. 25. p. 226. legitur, aut etiam *συναχωρίαν* et
ὀρθόπνοιαν effici, vt Alexandro (L. V. 3. p. 242. ed.
Guinth.) visum est. Cf. Akakiae Comment. in Galeni
Art.

LENVM^d), tum apud ALEXANDRVM TRAL-
LIANVM^e), caussarum et symptomatum notatio
est, maximeque illud cum suppuratione esse dici-
tur, quam ab hoc anhelitus genere procul abesse
iusserat ARETAEVS. Accedit et illud, quod signa
huius asthmae propria, quae *tussis sicca, molesta,
irrita*, nec non *sputum paruum, album, rotundum*
atque *grandinosum* (*χαλαζώδες*) sunt, amplius
dubitari non potest, esse hoc morbi genus idem
illud *asthma scirrhosum*, quod hodie in scholis sic
appellatur. Etenim haec pulmonis vitia simili-
tudo tanta intercedit, vt, quid magis conueniat,
prorsum equidem ignorem. Neque hic longis
verborum ambagibus opus esse videtur, partim

Q 3

quia

Art. Paru. p. 295. vbi praeter ea, quae tuberculum cru-
dum cum reliquis pulmonum vitiis habet communia,
signum primum quasque proprium esse perhibetur,
quod nulla aut inflammatio, aut erysipelas praecessit.
Porro commemoratur apud *Sauagesium* (Nosolog.
Method. T. II. P. II. p. 162.) *dyspnoea*, quae a tuber-
culis sine vilo sputo nascitur, eique *phthisis sicca* (l. cit.
T. III. P. II. p. 269.) idem esse videtur, quod tuber-
culum crudum apud *Hippocratem*; at vero *phthisis cal-
culosa*, (l. cit. T. III. P. II. p. 276.) quae asthmae hu-
mido debeatur, cum hac nostra specie, quam *Aretaeus*
attulerat, prorsus conuenire. Id quod vt satis vere
ac ex veterum scriptorum sententia factum sit, vehe-
menter vereor.

d) L. Respirat. Difficult. II. 7. p. 255. T. VII. Omnium
autem maxime L. De Loc. Affect. IV. II. p. 474. T. VII.
potiora *Galeno* videntur signa *tuberculi crudi* esse *diffi-
cultas respirationis sine vilo stertore*. Sin vero idem
cum stertore sit, a lentis viscidisque humoribus repeti
oportere auctor est.

e) De Re Medic. V. 3. p. 242. ed. *Guinth.*

VS

ra pro-
e diris-
omine,
ne hoc
potue-
omnia
inter se
te, pul-
t, quod
verum
modis
repeti
pecu-
paulló
fferat;

idetur,
neque
em di-
ue GA-
ENVM

Chart.

. cit. II.
ra qua-
m etiam
γεννώδες,
a habet,
et. Si-
(l. cit.
T. II.)
st, cum
asim, a
Intern.
σπίαν et
42. ed.
Galeni
Art.

quia in argumento illo demonstrando praeclare ante nos versatus **BALDINGERVS**^{f)} V. Cl. est, partim quia idem *sputum grandinosum*, quod, teste **ARETAEO**, ad hunc morbum significandum prae ceteris pertinet, commemorarunt inter veteres **GALLENVS**^{g)}, **ALEXANDER TRALLIANVS**^{h)} atque **PAVLLVS**ⁱ⁾, (inter recentiores autem **FERNELIVS**^{k)} **LOMMIVS**^{l)}, **BERN. VERZASCHA**^{m)}, **DAN. SENNERTVS**ⁿ⁾, **ABRAH. VATERVS**^{o)}, **MORGAGNIUS**^{p)}, **SAVAGESIVS**^{q)}, innume-
rique

f) Progr. *Aretaei asthma pneumodes recentioribus non esse ignotum*, p. 7. sequi. Prodiit vero illud *Ienae* 1772.

g) L. De Loc. Affect. IV. II. p. 477. T. VII. ed. *Chart.* Ibidem enim se vidisse ait hominem, qui diuturna *tussi vexatus, et exiguum lentumque exspuens, frustum quoddam paruo grandinis grano (χαλαζία μικρὴ παραπλήσιον) consimile exscreavit, ac deferens ei ostendit, atque rursus non multos post dies aliud rel.* Paullo post vero addit: *Ceterum grandines magna ex parte erui magnitudinem aequabant, interdum maiores, vt et minores cet.*

h) L. cit. V. 4. p. 243. vbi hoc vitium expresse a phymate siue tuberculo crudo seiungitur.

i) De Re Medic. III. 28. p. 447. et c. 31. p. 451. Coll. *Steph.*

k) Patholog. V. 10. p. 549. ed. quint. *Frft.* 1593.

l) Obseruat. Medicinal. p. 138. ed. *Ien.*

m) Obseru. Medic. Cent. I. Obs. 17. p. 44. ed. *Basil.* 1677.

n) Medicin. Practic. L. II. P. II. c. 7. p. 188. ed. tert. et Institut. Med. L. II. P. II. c. 9. p. 250. sequi. quo in loco multa *Sennertus*, vt solet, in vsum medicorum collegit.

o) Diss. De Calc. in Loc. inusitat. natis, p. 19.

p) De Sedib. et Causis Morb. Epist. XV. Art. 17. sequi. p. 133. ed. *Venet.*

q) Nosolog. Method. T. II. P. II. p. 180. quo in loco ille perhibet, hoc mali genus in animantibus brutis fac-
pius

rique alii, quos omnes omnino adducere nec lubet, nec necesse est, praesertim si attentius perlegatur LAUR. HEISTERI^r) dissertatio, qua quicquid aut ad huius asthmatis scirrhusi naturam et indolem describendam, aut ad dubitationes aliter sentientium refellendas villo modo pertineat, vere reique apposite demonstratur.

In tanta igitur signorum euentorumque consensione, quae ARETAEI ἄσθμα πνευμῶδες atque recentiorum medicorum *asthma scirrhosum* intercedit, ecquis est tam durus atque incredulus, vt, nomine mutato, idem morbi genus esse audacter neget atque perneget? Bene hinc et argumenti digni-

O 4

tati

pius accidere, in hominibus contra rarius. Qua in re quantopere errarit, ex Morgagnii fide ac testimonio pluribus docuit Baldingerus, vir clarissimus nostrique amicissimus, l. cit. p. 8. At vero *dyspnoea calculosa*, cuius alio loco Sauvagesius (l. c. p. 162.) meminit, et *asthma pneumodes Aretaei*, videntur nobis certe vnus idemque morbus esse, etsi eos suo more seorsim pertractauit. Etenim insunt illi similiter *respiratio parua et frequens, sitis continua, sputum paucum*, et in pulmone post mortem *lapilli minuti, friabiles, casei veteris fragmentis similes*, immo vero interdum *calculi gypsei expectorati sunt*. Cf. si placet, Galenum L. De Symptom. Causs. II. 4. p. 72. T. VII. ed. Chart. Ibi enim describitur quoddam *tussis* genus, quod plurimi, iique longe clarissimi sectae pneumaticae medici, cum maxime Athenaeus, adduxerant, in eaque similiter, vt in Aretaei asthmate pneumode, *nullum sputum* reici solere dicitur. Quae vtrum inter se satis conueniant, nec ne, equidem adfirmare non ausim, siquidem tussis huius a Galeno non, nisi obiter et tanquam in transitu facta est mentio.

r) Dill. De Asthmate Scirrhoso, Helmst. 1749.

tati apposite. Ill. BALDINGERVS^{s)}: *Neque pulsus, inquit, neque exitus morbi, nimirum in hydropem, antiquatas naturae leges prodit; Nam sunt symptomata, quae quotidie nostris temporibus obseruantur, et asthmatis naturam ac indolem constituunt. Senibus vero familiare esse debet vitium. Nam rigida sunt horum solida, et facile spissescunt, atque in lapillos condensantur humores. Non desunt vero exempla, in iunioribus etiam animalibus, et hominibus, et brutis, morbosas indurationes adfuisse. Sed de asthmate pneumode ARETAEI haecenus.*

X.

VENA MEDINENSIS.

Vltimum restat morborum genus, in quo quaedam est nominis repugnantia, signorum vero similitudo maxima. Dicitur hoc corporis vitium apud Arabes barbarosque medicos *Vena Medinensis* a), *Vena egrediens* b), *Vena exiens* c), *Vena ciuilis* d), eamque alii pro *pedefellis* habent, vt NATALIS MONTESAVRVS e), alii vero, negant ac pernegant, quorum in numero fuit ANTON. SCANA-

ROLVS

s) L. cit. p. 8.

a) *Avicenna* Canon. L. IV. Fen. III. Tract. 2. c. 21. p. 132. T. II. ed. Iunt. 1595.b) *Franc. Pedemont.* De Apostem. Sanguin. Sect. II. P. II. Summ. I. c. 7. p. 185. b. ad calc. *Opp. Mesue.*c) *Alfaharanius* Practic. Tract. XXVIII. c. 12. fol. 118.d) *Rhases* ad *Almansor.* De Re Medic. L. VII. 24. p. 179. ed. *Basil.* 1544.e) *De Morbo Gall.* c. 2. p. 101. T. I. Coll. *Luisin.*

ROLVS f), idque recte, vt nobis videtur. Scorsim enim pedesellos recensuit AVENZOARIS g). Neque porro confundenda cum vitibus s. tortura vena est, quae secundum ALSAHARAVIVM h) et ALBUCASEN i) videntur crurum esse varices, neque etiam cum morbo bouino k), qui bobus cum maxime accidit, et, tanquam vermis, in omni cute vagari credebatur. Multo minus ii audiendi sunt, quibus grandis suum videtur veterum dracunculo, quem Maurorum familia venam Meden appellat, satis superque respondere, vt IO. IAC. ALBERTVS l) senserat, neque vero qui taediosam veri inquisitionem ac inuestigationem detrectantes novum hoc morbi genus, medicisque graecis incognitum fuisse clamitant, etsi hac sola re, quam in veterum scriptis hospites ac peregrini sint, vel inviti profitentur.

Est enim in describenda vena Medinensi omnium Arabum longe diligentissimus et accuratissimus AVICENNA m). Est, vt accidat, inquit, super partem corporis pustula quaedam, inflans deinde vesicat,

O 5

postea

- f) De Morb. Gall. p. 116. Coll. cit.
- g) Rectificat. Medicat. et Regim. L. II. Tract. VII. c. 18. p. 32. b.
- h) Practic. Tract. XXVIII. c. 10. fol. 110.
- i) Method. Medend. L. II. 90. p. 160.
- k) Alsharav. l. c. Sect. II. c. 11. fol. 82. b. et Albucafe l. c. c. 92. p. 163.
- l) Qu. An et quid grandini in sue cum scorbuto in hom. sit commercii, p. 306. ad calc. Coll. Sennert. De Scorbuto.
- m) L. supra cit.

postea egreditur ex eo quiddam rubeum, ad nigredinem declivae; deinde non cessat prolongari, et prolongatur, et fortasse est ei motus voluntarius sub cute, ac si esset motus animalis, et quasi in veritate sit vermis; donec existiment quidam, quod sit animal, quod generatur, et existimat quidam, quod sit ramus villi nerui per vehementiam grossitudinis. Et plurimum quidem accidit in cruribus, et ego iam vidi eam super manus, et super latus, et multiplicatur in infantibus super utrumque latus. Et quando extenditur et abscinditur, magnificatur in eo labor et dolor: immo per spatium dolet, etsi non incidatur. Et GALENVS quidem dixit, quod non fuit comprehensum ex esse eius aliquid manifestum, super quod sit innitendum, quoniam ipse non vidit eam omnino. — Quanto plus fuerit materia, a qua generatur, acutior, erit dolor vehementior. Et fortasse accidet in corpore vno in locis quasi quadraginta eius, aut quinquaginta, ex qua tamen euadet cum curatione. Et minoratur in corporibus humidis et adsuetis balneationibus, et cibis humidis, et assuetis vino cum mensura. Et plurimum quidem generatur in Medena, et propter hoc proportionatur ei, et generatur etiam in terra Coraseni, et aliis, et multiplicatur iterum in terra Aegypti, et in terris aliis. — Haecenus AVICENNA. Similiter vero omnes fere reliqui Arabes ac barbari medici hoc de morbo eiusque curatione censuerunt, quae cum maxime in stringenda vena plumbeaeque molis appositu versatur. Eminent hoc in numero ALBVCASEⁿ⁾, ALSAHARAVIVS^{o)},

RHA-

n) Method. Med. II. 91. p. 162. ed. Basl. 1541.

o) Praëtic. Tract. XXVIII. c. 12. fol. 118.

RHASES P), AVENZOAR Q), FRANCISC. PEDE-
MONTANVS R), alii.

Est vero *vena Medinensis* quoddam ulceris pustulo-
si genus, quod in regionibus calidis et siccis,
Arabia, Aethiopia, India et Aegypto, ex ro-
sione vermis nascitur, quem Ill. LINNEVS S) appellat *gordium Medinensem*, atque figuris exprimunt WELSCHIVS SS), SLOANE T), ANDRY TT), rel. Solet vero ille prae ceteris crura, interdum etiam brachia, manus, latera et pedes hominum, maximeque infantum, qui pravis succis scatent, misere infestare. Oritur in parte affecta dolor vehemens, vt hac de re addiderit AVENZOAR: *Moritur aeger in continenti. Sequitur inflammatio, tumor, abscessus vesicae in modum elatus, atque demum inde egreditur, ALSAHARAVIO teste, vena ad modum subtilis chordae, aut vt ALBVCASE expressit, quasi sit radix plantae, aut animal, aut secundum AVENZOAR, aliquid ad similitudinem nerui, aut denique ex AVICENNAE descriptione, quiddam rubeum, ad nigredinem declinans, et quasi ramus villi nerui, idque variae quidem magnitudinis, sic, vt apud ALBVCASEM*
vermis

p) L. cit.

q) Rectif. Medic. et Reg. II. Tr. VII. c. 19. p. 32. b. ex transl. Mag. Paravicini Physici.

r) L. supra cit.

s) System. Nat. Class. VI. 275. 3. p. 194. T. I. ed. Becm.

ss) Diff. De Vena Medinens. s. Dracunc. Vet. p. 309.

t) Voyage of Jamaica T. II. p. 190. Tab. 233. Fig. 1.

tt) De la generation des vers dans le corps de l'homme, p. 17.

vermis quinque palmorum et decem, immo vero viginti palmorum in viro quodam obseruatus esse perhibeatur.

Neque absimiliter morbum hunc grauem et pruriginosum nuper descripserunt LINDIVS^{u)} et cum primis DAV. HENR. GALLANDAT^{uu)}. *Incipit*, inquit ille, *a tumore inflammatorio, qui plerumque ab ordinario furunculo nihil differt: Adiuncta habet eadem symptomata, semperque suppurationis via terminatur. Fit apertura, qua exit maior minorue puris quantitas, simulque corpus quoddam longum, rotundum, flexile, albicans, funiculi speciem figura et crassitie referens; quod corpus est organicum ac viuum, verboque ut dicam, verus mirae longitudinis vermis, cui inditum fuit nomen dracunculi. Hoc animal, quod plerumque octo, nouem decemue, immo et duodecim pedum longitudinem aequat, attrahitur prudentissime, voluiturque circum laminam ligneam, ut facilius exeat. Extrahitur autem sensim, magisque ac magis, quoties renouatur deligatio; sed adhibita summa cautela, ne discindatur. Si enim discideris, periclitatur vita aegroti. Sin autem extraxeris integrum, nulla sequentur symptomata maligna: Vulnus coalescet propediem, aegerque ad pristinam redibit sanitatem.* Haecenus vir clarissimus

^{u)} Versuch über die Krankheit. der Europ. in heifs. Klimat. T. I. Abschn. II. Cap. II. p. 52. vbi et descriptio mali huius atque curationis via naturae veterumque placitis fatis respondet, et ex Rouppio aduersus contrariae opinionis patronos breuiter adferitur, idem illud contagione quadam propagari.

^{uu)} Diff. De Dracunculo s. Vena Medinenfi §. 2. p. 105. sequ. in Append. Nou. Act. Nat. Cur. T. V.

rissimus. Cuius libellum si attente perlegeris, invenies certe, morbi huius causam, symptomata, signa et medendi viam bene naturaeque accommodata fuisse explicitam.

Quibus ita se habentibus, perperam profecto ii fecisse videntur, qui hoc valitudinis aduersae genus novum atque Graecis incognitum fuisse sibi in animum induxerant. Praeter AVICENNAE enim testimonium huius morbi iam meminit GALENVS^{v)} et ad vitium descripsit *dracunculi tibiarum* nomine; quem etsi nunquam ipse viderat, adeoque cuncta eius signa titubante quasi calamo expresserat, tamen in quadam Arabiae regione frequentiore eum esse auctor est. *Δρακόντιόν ἐστιν ἕλκος φορὰν ἐπ' αὐτὸ ἔχον νέυρα ἀπὸ τῆς πλησίον μέρης. ἔρηται δὲ δρακόντιον, ἐπὶ ἐν ταῖς κινήσεσιν ἀναχωρεῖ τὸ νεῦρον ἐπὶ τὸ ἕλκος, καὶ κρύπτεται ἐν αὐτῷ. Dracunculus est ulcus, quod a parte propinqua ad ipsum nervi delationem habet. Dicitur autem est, quod nervus mouendo corpore in ulcus recedat, in eoque occultetur. Alio vero loco^{vv)} hi dracunculi varicibus similes esse, et magnum dolorem, dum paullulum prominentes mouentur, concitare, immo vero eodem, quo varices, modo persanandos illos GALENVS auctor est. Neque ab hac sententia alienus*

v) Definit. Medic. n. 437. p. 276. et Introduct. c. 18. p. 393. T. II. ed. Chart. appellatur hoc vitium *δρακοντίασις*. Cf. L. De Loc. Affect. VI. 3. p. 510. T. VII. vbi illi *dracunculi* dicuntur *natura nervosi, colore crassitudineque lumbricis similes*.

vv) Introduct. c. 19. p. 397.

alienus POLLVX ^{w)} fuit. Est enim ei δρακόντιον ἐκ τῶν περὶ κνήμιας καὶ μηρῶς ἐλκῶν ἐκπίπτοντι νευρώδες ἐφθαρμένον, σπανίως μὲν τοῖς ἀλλοῖς ἐπιγιγνόμενον, αἰθιοψι δὲ ἐνοχλῶν. Dracontium nervosum quiddam corruptumque ex tibiatarum femorumque ulceribus excidens, raro quidem alios, Aethiopes vero frequenter infestans.

At vero, inquiunt aduersarii, haec rumore dubiisque auctoribus ad GALENI aures peruenerant, atque quam incertae id genus narratiunculae sint, inter omnes constat. Non iniucunda mercede aut superflua haec eorum dubitatio est, cum in veri inquisitione ac inuestigatione omnis adhibenda sit opera, ne alicubi offendas atque incurras. Habemus vero praeterea testes locupletissimos LEONIDAM apud AETIVM ^{ww)} atque PAVLLVM ^{x)} ipsum; Qui ubi ad dracunculum ventum erat, hoc morbi genus ea, qua solet, diligentia et accurratione descripsit, ut ne latum quidem vnguem ab Arabum notatione deflexisse censendus sit. In India et regionibus supra Aegyptum, inquit PAVLLVS, dracunculi (τὰ λεγόμενα δρακόντια) generantur, velut lumbricis similia animalcula quaedam, (καδάπερ ἐλμινθώδη τινα ζῶα) in musculosis partibus, brachiis videlicet, femoribus, tibiis: in pueris vero etiam in lateribus sub cute consistunt, et manifeste mouentur. Deinde temporis progressu diuturniore, iuxta
dra-

w) Onomast. L. IV. c. 4. p. 223. ed. Seber.

ww) Tetrabl. IV. Serm. II. c. 85. p. 736. Coll. Steph.

x) De Re Medic. IV. 59. p. 534. Coll. cit. et ed. gr. p. 159.

dracunculi aliquam extremitatem, locus suppuratur, et, aperta cute, principium dracunculi foras procedit. Verum dum attrahitur, dolores inducit, et praesertim, ubi abruptus fuerit. Quapropter aliqui plumbeam molem ex dracunculo suspendendam esse dicunt, ut ne acervatim, sed particulatim, ex plumbi mole delapsio ipse fiat. Alii hos damnantes, eo, quod nihilo minus ex pondere plumbi dracunculus abrumpatur, et vehementes dolores inducat, iubent partem demittere in aquam calidam, quo dracunculus ex caloris fomento foras procedat, atque ita digitis ipsum particulatim extrahere. Ceterum Soranus, neque omnino animal, sed nerui alicuius concretionem dracunculum esse putat, qui opinionem solum inducat, quod moueatur. Siue autem hoc sit, siue prius illud, ut Sorano et Leonidae, et aliis visum est, affusione calidae et cataplasmatibus concoctoriis in his utendum esse, quae ex aqua mulsa, et farina triticea, aut hordeacea parentur. Sed et emplastra eiusdem facultatis usum quandoque probant. Commodum autem fuerit et id, quod ex baccis lauri, et quod ex melle constat. Nam ex horum usum dracunculus, siue corpusculum illud contentum, mortificatur, et excidit: Suppuratione vero contingente, si non exciderit, dissecetur cutis, et denudatum id, quod continetur, auferatur, et linamenta indantur, et deinceps suppuratoria curatio adhibeatur. Haecenus praeclare PAVLLVS.

Qua dracunculi imagine, an quid venae Medinensi similis sit, dubitaturum amplius puto neminem. Neque etiam dubitauit IO. FREINDIVS ^{xx});
 magnum

xx) Hist. de Medecin. p. 20. sequ. vers. gall.

magnum nuper artis nostrae decus et ornamentum. Etenim et signa morbi, et curationis via ita inter se conueniunt, vt, mutato dracontii nomine, ac Arabe quodam fronti capitis praeposito, venae Medinensis descriptionem legere tibi videaris. Neque certe PAVLLI aetas vilo modo repugnat, qui cum recentior multo reliquis sit, optima quaeque ab Arabibus repetere potuerit. Fac enim, id vnquam vsu euenisse, etsi, si dicendum, quod res est, nusquam in eius scriptis vestigium quoddam me reperisse memini, quid GALENI auctoritati faciundum est? Aut quare SORANO et LEONIDAE, de dracunculi forma et medendi ratione disputantibus, fidem temere derogemus?

Sed in natura mali huius definienda boni hi viri similiter, vt Arabum medicorum optimi quique, vehementer errasse censendi sunt. Non enim illud a neruo quodam, sed vero verme proficiscitur, nostraque aetate etiamnum similiter fieri solet, vt ANTON. SCANAROLVS y), ENGELBR. KAEMPFERVS yy), SAVVAGESIUS z), CAR-
THEVSERVS a), VOGELIUS b), alii multi de-

mon-

y) De Morb. Gallic. p. 116. T. I. Coll. *Luisin.* vbi falsa simul istorum temporum refellitur opinio, venam Medinensem esse luem gallicam.

yy) Amoenitat. Exotic. p. 526. seq.

z) Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 422.

a) De Morb. Endem. p. 207.

b) Prael. Academ. De Cognosc. et Cur. Praecip. C. H. Affect. §. 727. p. 641.

monstrarunt. Neque adeo GVIDO de CAV-
 LIACO ^{c)} MANARDVS et IO. HEVRNIVS ^{d)} au-
 diendi sunt, qui hoc mali genus aut ad *varices* re-
 ferunt, aut *ex vredine succi crassi* repetunt, aut de-
 nique pro *tumore tibias occupante, colore ac crassitu-
 dine lumbricis simili*, hoc est *tereti et longo* venditant.
 Demonstravit enim non ita pridem Ill. NIEBVH-
 RIVS ^{e)}, Arabes hunc morbum a verme aquis-
 que stagnantibus repetere, eandem medendi viam
 ac rationem, quam AVICENNA reliquique me-
 dici docuerant ad eum explicandum etiamnum
 adhibere, ne qua resolutio aut gangraena subna-
 scatur, sicque haud raro plures simul tollere. Id
 quod in Persia et America, vt CHARDINVS ^{f)}
 et DAMPIERS ^{g)} memoriae prodiderunt, non ita
 euenit, quippe hic non, nisi vnus gigni solet.

Hinc in eam ingredior sententiam, hoc morbi
 genus, quod *vena Medinensis* et *dracunculus* appel-
 latur non, nisi nomine differre, nec graecos qui-
 dem latinusue medicos latuisse vnquam, quic-
 quid alii contra dicant. Sed haec haecenus.

Ex his enim, quae adhuc disputauimus, fa-
 cile conficitur, pristinas naturae leges penitus an-
 tiquatas non esse, sed ea omnino morborum ge-
 nera,

c) Chirurg. Tract. II. c. 8. p. 129. sequ. ed. Lugd. 1572.

d) Ep. De Morb. Nou. et Mirand. p. 98. sequ. T. II. Opp.

e) Beschreib. von Arabien p. 133. sequ.

f) Voiages en Perse, p. 213. T. II.

g) Voiages, p. 340. seq. T. III.

nera, quae passim a veteribus commemorantur, hodieque vitam mortalium similiter demetere, etsi latenter id haud raro fiat variaque sub forma, sic, ut minus cautos medicos facile fallant atque in errorem inducant. Quod argumentum ut est dignitatis vtilitatisque maximae, ita etiam, si illud curatius recensere vellemus, et breuitatis limites, quos nobis ipse constitueramus, sine dubio excederemus, et in legentium scientiam videremur iniurii, immemores profecto illius apud SENE- CAM^{h)}: *Enumerare omnes fatorum vias, longum est. Hoc unum scio, omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt: Inter peritura viuimus.*

h) Ep. 91. p. 370. T. II. ed. Lips.

SECTIO III.

DE QVIBVSDAM MORBORVM GENERIBVS, QVORVM NOMEN ET SIGNA APVD VETERES AC RECEN- TIORES MEDICOS PRORSVM CONVENIVNT.

Cogitanti mihi veterum medicorum diligen-
tiam et accuratorem, quam in obseruan-
dis morborum signis ac caussis adhibue-
runt, iniurii profecto in istorum manes omnium
maxime esse videntur, qui ex *Paracelsorum* et
Helmontiorum more meritis aliorum invident sic,
vt aut in furorem agantur, quoties priscorum ho-
minum studia dignissimis efferantur encomiis, aut
etiam in risum atque cachinnos proni sint, si quem
puluerulentis eorum libris perceperint impalle-
scere. Quorum peruersa ratio vt virum probum
dedecet, ita etiam omnem experientiae ac vsus
vim tollit. Homines enim isti, quos indicta caussa,
neglectisque illorum litteris, reprobant, omnis
praeclarae veraeque medicinae duces ac coryphaei
sunt, fuerunt, erunt, eorumque fides et auctori-

tas tunc certe maxima cernitur, si, quam, legendis eorum monumentis, contraxeras in sentiendo ac iudicando stabilitatem atque constantiam, ea demum ad aegrorum lectulos in usum vocanda est. Accidit id, ni fallor, magnis quibusque viris, qui ab hoc veterum amore veraeque sapientiae studio *Hippocratici* appellati sunt, BALLONIIS, SYDENHAMIIS, BAGLIVIS, MEADIIS, BOERHAAVIIS, SWIETENIIS, FREINDIIS, HOFFMANNIS, WERLHOFSIIS, HAENIIS, TRILLERIS, HALLERIS, BRENDELIIS, RICHTERIS, TISSOTIS, ZIMMERMANNIS, BALDINGERIS cet. Quorum scripta si legeris attentius, non poteris non, vnde et a quibus magistris profecerint, facile peruidere.

Varia adhuc morborum genera recensuimus, quae aut prorsum latuerunt veteres, aut saltem mutato nomine, hodieque vitae sanitatiue insensata sunt. Reliquum est, vt ex instituto nostro paucis videamus, in quibus morbis et veteres et recentiores medici prorsum conuenire videantur. Succurrunt vero tot consensionis huius exempla, vt, vnde incipiam, ignorem, et tempus me prius deficeret, quam materia, si his enumerandis diutius vellemus et ex merito inhaerere. Sed quia iam in antegressis fortasse nimius fuisse videar, haec qualiacunque placet adducere, ne hanc nostri libelli partem sicco, quod aiunt, pede transiisse videar.

I.

ΛΥΚΑΩΝ, INSANIA LUPINA
S. CANINA.

Est quaedam apud veteres melancholiae species, quae *λυκάων* appellatur, vel *insania lupina* s. *canina*, de qua sic cecinisse multis videtur VIRGILIUS ^{a)}:

*Vidi ego saepe lupum fieri, et se condere silvis
Moerim.*

Neque abfimilis illa BELLEROPHONTIS imago apud poetam ^{b)} est:

*Ἡ τοι ὁ κάκπεδιόν τὸ Ἀλήϊον οἶος ἀλάτο,
Ὀν θυμὸν κατέδων πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.
Qui miser in campis errabat solus Aleis,
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.*

Meminerunt horrendi huius morbi CAELIVS AVRELIANVS ^{c)}, ORIBASIVS ^{d)}, AETIVS ^{e)}, PAVLLVS ^{ee)} cet. eiusque signa sic describit prae ceteris MARCELLVS EMPIRICVS. *Februario mense, aut etiam quacunq[ue] nocte exeunt, per omnia, imitantes lupos aut canes, et usque ad diem monumenta maxime aperiunt. — Pallidi sunt et visu imbecilli, et oculos siccos habent, hebetes, et non illacrymantes, et*

P 3

conca-

a) Eclog. VIII. v. 97. sequ.

b) Ap. Galen. Introduct. c. 13. p. 381. T. II. ed. Chart.

c) Morb. Acut. III. 9. p. 218. ed. Amm.

d) Synopf. VIII. 10. p. 123. Coll. Steph.

e) Tetrabl. II. Ser. II. c. 11. p. 254. ibid. cf. Swieten.

Comm. in Boerh. Aph. 1120. p. 520. T. III. ed. Hildb.

ee) De Re Medic. III. 16. p. 426. ib. et edit. gr. p. 66.

concauos; lingua siccissima, nulla penitus in ore saliuā conspicitur; Siti enecti sunt, crura vero, quia noctu saepe offendunt, et propter adfidos canum morsus, sine remedio exulcerata.

Omnes vero cum veteres, tum recentiores, in eo conueniunt, hanc *λυκανθροπίαν* esse quandam melancholiae formam: Id quod olim multis demonstrauit IO. FRID. WOLFESHVSIVS^{f)}, adeoque non verentur HERODOTVS^{ff)}, PLATON^{g)}, PAVSANIAS^{gg)}, OVIDIVS^{h)}, PLINIVS^{hh)}, POMPONIVS MELAⁱ⁾, A. GELLIVSⁱⁱ⁾ cet. illas quarundam nationum in lupos permutationes pro fabulis habere. Idque nec iniuria, partim quod, experientia teste ac ALEXANDRO^{k)} auctore, horrendis haud raro ludibriis isti homines diuexantur, omniaque ea facinora, quae proterue fiunt, non, nisi a phantasia laesa nasci possunt, partim quod similis medendi via et ratio, ac in tristissima melancholia, hic locum habere perhibetur.

Sed haec, nisi totus fallor, et quoad causarum signorumque inuestigationem, et quoad remediorum

f) In Orat. De Lycanthropis, *Lips.* 1591. habita, p. 13. seq. ubi plura hanc in rem doctè atque Io. Bodini opinioni apposite commemorantur.

ff) In *Melpom.* f. *Histor.* IV. 105. p. 258. ed. *Gale.*

g) De *Republ.* IX. p. 565. T. II. ed. *Steph.*

gg) In *Arcadic.* f. *Hist.* VIII. p. 457. ed. *Xyl.*

h) *Metamorph.* I. v. 163. sequ.

hh) *Hist. Natural.* VIII. 22.

i) De *Situ Orbis* II. 1. ad fin.

ii) *Noct. Attic.* IX. 4. p. 121. seq. ed. *Ald.*

k) L. I. 16. p. 108. ed. *Guinth.*

rum vsum, nostra aetate satis sibi respondent. Viderunt enim id genus mali MART. AKAKIAS^{kk}) et DAN. SENNERTVS^l), SWIETENIVS^{ll}), praeterea teste SAVVAGESIO^m), FORESTVSⁿ), SCHENCKIVS, DONATVS ab ALTOMARI, RAVLINVS, aliique multi, quos huc adducere non lubet, praesertim cum eos *λυκανθρώπους* in mentem reuocaris, quos DONATVS viderat, quique *per aua vagabantur, cadauera humana aut partes eorum secum gestantes; de cetero luridi, sicci, adusti, sitientes* cet. Hac enim morbi similitudine commotus non possum non audacter adfirmare, eum et apud veteres, et recentiores medicos eundem prorsus esse.

Hinc etiam facile colligitur, illam *κυνανθρωπιαν*, quam, teste Ill. REISKIO^o), Arabes *ol*

P 4

Katab

kk) Comment. in *Gal.* Art. Parv. p. 257. vbi hoc malum in *insaniae melancholicae* numero collocatur. Cf. *Caelius Rhodigin.* Lect. Antiqu. XIV. 45. p. 753. ed. *Ald.*

l) *Practic. Med.* L. I. P. II. c. 16. p. 429. et *Institut.* L. II. P. III. Sect. I. c. 7. p. 323. seq. et Sect. II. c. 4. p. 424. vbi varia hoc de *insaniae* genere exempla legere me memini.

ll) *Comm.* in *Boerh.* Aph. 1. cit.

m) *Nosolog. Method.* T. III. P. L. p. 391. seq.

n) *Observ. Med.* L. X. Obs. 25. et 26. p. 348.

o) *Diff. Miscell. Obs. ex Arab. Monument.* *Leid.* 1746. de-
fensa Obs. I. p. 10. quam vir ille clarissimus, qua est
humanitate, beneuole nobiscum communicauit. Immo
vero precibus nostris ita cessit, vt eam denuo prelo
subici permitteret, idque (spero) fiet propediem opera
et studio *Fabri* nostri, viri clarissimi nobisque ami-
cissimi. Cuius quanta vt in omni litterarum genere,
ita in hoc vel maxime sit doctrinae praestantia, inter
omnes constat.

Kalab nominant, atque interdum experiuntur, huc certe referri oportere. Illi enim, vt magni huius viri verbis vtar, *in canes vertuntur*, atque *sic infaniunt*, *stato quodam annuo tempore*, *vlulant latrantque canum instar*, *deinde sua sponte ad se redeunt cet.*

II.

I N C U B V S.

Generis non absimilis est *incubus*, quem PLINIUS^{a)} per *Faunorum in quiete ludibria* explicat, THEMISON VERO *πνιγαλίωνα*, DIOSCORIDES *πνιγμὸν ἐνύπνιον*, alii denique *ἐφιάλτων* appellarunt. Cuius morbi nomina etsi apud veteres recentioresque medicos videntur a se inuicem abhorrere, quia quisque haec a signo eius primario aut familiari repetierat, tamen nec in caussarum inuestigatione, nec in medendi via et ratione a se recessisse vlllo modo censendi sunt. DIOSCORIDES^{b)} enim, CAELIVS AVRELIANVS^{c)}, ORIBASIVS^{d)}, POSIDONIVS apud AETIVM^{e)} atque PAVLLVS^{f)}, partim plebeias ac vulgares de hoc valitudinis genere opiniones narrant, veriori in

a) *Histor. Nat.* XXV. 4. Cf. *Caelius Rhodigin.* XIV. 47. p. 754. ed. *Ald.*

b) *Parabil.* I. 22. p. 7. ed. *Sarac.*

c) *Morb. Diut.* I. 3. p. 288. ed. *Amm.* quo in loco hic morbus dicitur plures interdum et populariter inuasisse, idque ex *Silmachi*, *Hipp. Sectatoris* fide, quondam Romae accidit.

d) *Synops.* VIII. I. p. 119. Coll. *Steph.*

e) *Tetrabl.* II. *Serm.* II. c. 12. p. 255. *ib.*

f) *De Re Med.* III. 15. p. 426. *ib.* et ed. gr. p. 66.

in medium adducta, illumque quasi praecurforem morbi comitalis, insaniae, apoplexiae tandem, habendum esse existimant, partim eius causam ex crapula, cruditate ac visceribus abdominis reputant, partim eius signa, si quem aggrediatur hominem, bene reique accommodate describunt. Insunt enim incubo, ut illis, maximeque CAELIO AVRELIANO videtur, suffocationis metus, vocis priuatio, grauitas, membrorumque motus quasi nullus, torpor in somnis, velut ab irruente quodam oppressio, anxietas summa, visorumque illusio tanta, ut, eodem teste, et se videre credant irruentem sibi, et usum turpissimae libidinis persuadentem: Cuius si digitos apprehendere nixi fuerint, fugatum existiment. Tunc autem, cum somno surrexerint, faciem atque transforationis partes vuidas et humectas sentiunt, attestante grauedine cervicis, cum tussicula leui, molli stimulatione commota. Plurimum autem possessis, pergit noster CAELIVS, accidit pallor, et corporis tenuitas, quippe cum somnum timendo non capiant cet.

Tam varia profecto mali huius imago est, nihil ut magis esse possit, similiterque illum olim hisce verbis expressisse videtur VIRGILIUS g):

*At velut in somnis, oculos ubi languida pressit
Nocte quies, nequicquam avidos extendere cursus
Velle videmur, et in mediis conatibus aegri
Succidimus, non lingua valet, non corpore notae
Sufficiunt vires, nec vox aut verba sequuntur.*

P 5

At

g) Aeneid. XII. v. 908. sequ.

At vero idem illud morbi genus eadem forma, iisdem signis, eademque ratione hodieque homines solet inuadere, vt conuenientiam eius maximam negare velle dementis sit. Nam et de iisdem signis aegri nostri haud raro conqueruntur, et eadem se respirationis difficultate, sudore multo, insomnio horrendo, sagarum denique insipientium adspectu terreri excruriarique sibi videntur, vt multis docuerunt DAN. SENNERTVS^{h)}, SAVVAGESIVSⁱ⁾, Ill. VOGELIVS^{k)}, aliique multi, vt inter omnes constare arbitror.

III.

HYDROPHOBIA.

Alia melancholiae restat differentia, in qua mira veteres ac recentiores medicos intercedit consensus, diciturque ea *hydrophobia*. Etenim si qui cane rabido commorfi sunt, aut etiam ex febre vehementi laborarunt, subitus aquae liquorumque omnium timor nascitur. Malum profecto horrendum est, atque haud raro mortiferum, quod praeter DAN. SENNERTVM^{a)}, PALMARIVM^{b)}, SYDENHAMVM^{c)}, CHRISTOPH. NVGENT^{d)},

SWIE-

h) Practic. Medic. L. I. P. II. c. 29. p. 577. et Institut. L. II. P. III. Sect. I. c. 9. p. 335.

i) Nosol. Method. T. II. P. II. p. 128.

k) Praelect. Academ. §. 518. seq. p. 417.

a) Practic. Med. L. I. P. II. c. 16. p. 430.

b) De Morf. Can. Rabid. c. 1. seq. p. 331. in L. De Contagios. Morb.

c) Process. Integr. p. 524. T. I. ed. Genev.

d) Essay on the hydrophobic, Lond. 1753. Cf. Comment. Lips. Vol. V. P. II. p. 329.

SWIETENIVM^e), MORGAGNIVM^f), VOGELIVM^g), aliosque innumeros omnium optime descripsit SAVVAGESIVS^h). Sed id satis mirari non possum, quid sit, quod magnus ille vir, CAELII forsitan auctoritate ductus, hunc hydrophobiae morbum Graecis incognitum ac praetervisum fuisse dixerit. Nam in eo vehementer fallitur, cum, eodem CAELIO teste, eum iam commemorarunt DEMOCRITVS et HIPPOCRATES, POLYBVS, ANDREAS, SORANVS, ARTORIVS, DEMETRIVS, ARTEMIDORVS, similiterque CELSVSⁱ), DIOSCORIDES^k), GALENVS^l), ORIBASIVS^m), RVFVS et POSIDONIVS apud AETIVMⁿ) cet. Immo vero pridem ex CAELII AVRELIANI fide de morbi huius nomine, natura et sede disputatum fuit, sic, vt alii aliter iudicarent. Nonnulli enim eum appellarunt *Φεύγυδρον*, quemadmodum POLYBVS fecit, alii vero *ὕδρον Φοβίαν* aut *Φοβόδιψον*; Alii eum

e) Comment. in Boerh. Aph. 1130. p. 536. seq. T. III. ed. Hildb.

f) De Cauff. et Sed. Morb. L. I. Ep. 8. n. 30. sequ. et L. V. Ep. 61. n. 9. qui more suo i. e. docte atque ex ipsorum cadauerum lustratione haec demonstravit.

g) Prael. Acad. §. 99. p. 71.

h) Nosol. Method. T. III. P. I. p. 355. seq. Cf. *Caelius Arel.* Morb. Acut. III. 9. p. 218. seq. et *Mercurial.* Var. Lect. I. 2. p. 6. sequ. vbi de vera huius mali origine pluribus anquiritur.

i) De Medicin. V. 27. n. 2. p. 308. ed. *Krausf.*

k) Parabil. II. 113. p. 113. ed. *Sarac.*

l) Definit. Medic. n. 255. p. 262. T. II. ed. *Chart.*

m) De Morb. Curat. III. 72. p. 639. Coll. *Steph.* vbi praeter ceteris remedia aduersus canis rabidi morsum commendantur.

n) Tetrabl. II. Serm. II. c. 24. p. 260. ib.

eum in neruis residere dixerunt, vt DEMOCRITVS, noſtraque aetate magnus BOERHAAVIVS^o), MEADIVS^p) et HVM. RIDLEGVS^q); alii iterum, quorum in numero ſunt ASCLEPIADIS ſectatores, maximeque GAIVS; cerebrum eiusque tunicas; alii, vt MAGNVS EPHEſIVS, cor, ſtomachum, diaphragma, ilia caputque ſimul, alii ſingula ſeorſim accuſarunt; alii porro, vt ARTEMIDORVS et ARTORIVS ſolum ſtomachum affici; alii denique, qualis fuit EVDEMVS, hanc *hydrophobicam paſſionem melancholiam* eſſe perhibuerunt, ſicque alii aliter, vt quauis in re ardua coniecturali et occulta fieri ſolet. Sed, ni fallor, omnium optime ſenſiſſe putandus eſt EVDEMVS, ſiquidem horrenda illa ſigna, quibus hoc mali genus apud veteres et recentiores medicos adumbratur, veram melancholiae referunt imaginem neruorumque laeſionem, eſtque illud, auctore CAELIO^r), *appetentia vehemens atque timor potus, ſine vlla ratione, ob quandam in corpore paſſionem.*

Sunt autem terribilis huius morbi ſigna, vt CAELIVS, RVFVS ac POSIDONIVS litteris conſignatum reliquerunt, *anxietas quaedam ſine vlla ratione, atque iracundia, et corporis difficultas, inſolitus motus, ſomnus etiam ſuſpenſus, atque turbatus, vel vigilia et ſimul cibi corruptio, ſtomachi grauedo, crurum atque brachiorum extenſio, oſcitatio iugis, et impigens leuandi voluntas, inſueta etiam querela aeris,*

o) De Cognosc. et Cur. Morb. Aph. 1142. et Swieten ad h. I. p. 566. T. III. ed. *Hildb.*

p) Mechanical Account of Poiſ. Eff. II. p. 129.

q) Obſ. De Aſthmate et Hydrophobia, XXV. p. 108.

r) L. cit. c. 10. p. 219. ſeq. ed. *Amman.*

*tanquam austrini, quamvis serena fuerit, quies: Item difficilis toleratio atque taedium, et recusatio imbrum, parua bibendi voluntas contra consuetudinem. Obtinente passione, appetentia bibendi atque timor, primum ad ipsius aquae visum; Secundo etiam, si eius audierint sonitum vel nomen. Dehinc timor fomentationis, olei; pulsus densus, paruus, inordinatus; quibusdam febri-
cula, saltus stomachi, torpor atque stupor articularum, subreptio atque extentio praecordiorum ad superiores partes, et officii ventris abstentio, urinae reddendae paul-
latim frequentatio, tremor atque conductio neruorum, vox obtusa et velut latrabilis, corporis spirae similis siue canina inuolutio, spiratio difficilis, iactatio corporis, omnis ad ingressum hominum, tanquam secum aquam adferentium, rubor vultus, atque oculorum, et corporis tenuitas, attestante pallore, cum sudore partium supe-
riorum, veretri frequens tensio, cum seminis inuolunta-
rio iactu, lingua prominens. In ultimo etiam singul-
tus et vomitus fellis, ac frequentius nigri; quibusdam et timor; manus oculis tenus admotae vel circum tractae. Quidam se agnoscere fatentur esse naturalem vel consue-
tum aquae liquorem, cum sibi monstrauerint, sed com-
moueri, cum viderint, ut se ipse quoque Soranus vidisse testatur, in hac passione constitutum sese hortatum, li-
quorem ut sumeret, nec tamen potuisse cet.*

Quae hydrophobiae signa si quis considerarit attentius, et cum eo, quod hodie usu euenit, rite contulerit, immo vero praeclaram illam histo-
riam studiose perlegerit, quam nuper BVCHOL-
ZIVS ^{rr)} V. Cl. actis Academiae Nat. Curios. in-
finuan-

^{rr)} Nou. Act. Nat. Curios. T. V. Obf. 57. p. 201. sequ.

finuandam curauit; non poterit non tantam peruidere mali huius conuenientiam, quanta est maxima. Neque etiam in eius exitu definiendo a se inuicem abhorrent omnium temporum medici, quippe, GALENO^{s)} auctore, hoc morbi horrendij pestiferique genus interdum intra tres quatuorue menses, interdum vero post integrum demum annum, ex quo homines commorfi erant, miseris vitam ipsam abstulit.

IV.

FVROR VTERI.

Ex vtero grauis turpisque morbus etiam nascitur, quem veteres ac recentiores aut *furorem vteri* appellant, aut *furorem έρωτικόν*, vt PLATONI^{a)}, aut *nymphomaniam*, vt SAVVAGESIO^{b)}, placuit. Etenim sunt secundum HESIODVM^{c)}.

Μαχλόταται δὲ γυναῖκες, ἀφαιρότατοι δὲ τ'
ἄνδρες

Salacissimae mulieres, et viri imbecillissimi,

atque patent eam ob causam huic malo prae ceteris puellae viro maturaе, viduae, ac praeter has, vt OVIDIUS^{d)} auctor est quaecunque

*Osculaque inseruit cupidae luscantia linguae,
Lasciuum femori supposuitque femur.*

Hinc

s) In *Hipp.* L. Praedict. I. Comment. II. Text. 52. p. 735. T. VIII. ed. Chart.

a) *Ap. Cael. Aurel. Morb. Diut.* I. 5. p. 325.

b) *Nosol. Method.* T. III. P. I. p. 343.

c) *Oper. et Dies* v. 584.

d) *Amor.* III. *Eleg.* VII. v. 9. sequ. Cf. *Paulus De Re Med.* III. 56. p. 477. Coll. *Steph.*

Hinc illae lasciuiae foedae stimulis excitatae visis-
que phantasiae delectatae ludicris, pudore omni po-
sito, honestatisque fractis repagulis, caeco volupta-
tum impetu abripiuntur, obuium quemque virum,
nudatis obscenis partibus, lenociniis, precibus, vi,
ad coitum alliciunt, et tam strenue, athleticè ac
pugilice in veneris castris militant, vt turpium am-
plexuum numero vel *Messalinam* ipsam superent,

*Quae resupina iacens multorum absorbit ictus,
Et lassata viris, nec dum satiata recessit.*

Hinc veretrum muliebrem praelongatur. Hinc ob-
nefandi amoris consecrationem incredibilis fit suc-
corum profusio, vulvae tumor atque hiatus, in-
tolerabilis abdominis ardor, vrina pauca et flam-
mea; Hinc, vt bene memoriae prodidit diuinus
HIPPOCRATES e), moeror assiduus, melancholia,
insania, delirium, violenta mors, quam sibi
olim virgines Milesiae hac de re consciuisse apud
PLVTARCHVM f), perhibentur, recentiori vero
aetate, vt DAN. SENNERTVS g) auctor est,
Lugdunenses similiter.

Hoc morbi genus omnium veterum medico-
rum optime SORANVS h) expresserat, quippe
eum

e) L. De Virg. Morb. §. 2. p. 356. T. II. ed. Lind.

f) De Virtut. Mulier. p. 249. T. II. ed. Xyl.

g) Practic. Med. L. IV. P. II. Sect. III. c. 5. p. 252. Cf.
L. I. P. II. c. 15. vbi furor vteri quaedam maniae spe-
cies esse dicitur.

h) Ap. Aëtium Tetrabl. IV. Serm. IV. c. 74. p. 817. Cf.
Aretaeus De Sign. et Causs. Acut. Morb. II. 12. p. 26.
ed. Boerh. qui hunc morbum non vult appellari *στυ-
γίαν*, sed potius *μαχλοσύνην* tantum, quam ipse paullo
ante per, *ὄρμην ἀσχετον ἐς ἐμίλιαν*, *Homeri* vero Schol.
per,

eum nec reliquae eius differentiae latuerunt, minimeque *satyriasis*, cui adiuncta est *puddendorum ingens pruritus cum dolore*, ita, ut mulier adfidue manus admoueat, atque ideo intolerabili veneris desiderio contabescit, et falsi humoris effluentis acrimoniam ac mordacitatem percipit, et loci uteri vicini inflammantur. Illud vero ardens coeundi desiderium saeuiores reddit affectionem cet. Neque abfimiliter hunc morbum recensuerunt DAN. SENNERTVS, SAVVAGESIVS, aliique multi, quos iam commemorare non lubet.

V.

VARIA HYDROPI GENERA.

Malus Corporis Habitus, Ascites, Tympanites, Ana-sarca s. Leucophlegmatia.

Tam communia multis abhinc seculis haec corpori humano vitia fuerunt, ut vix ac ne vix quidem explicatione quadam egeant, praesertim cum optimi quique medici in nominibus, causis, signis, mirifice inter se conueniant. Etenim, Q. SERENO SAMMONICO^{a)} teste,

*Corrupti iecoris vitio vel splenis acerbus
Crescit hydrops, aut eum siccatae febre medullae
Atque auidae fauces gelidum traxere liquorem,*

Tum

per, τὴν πρὸς συνείσαν κατωθέσαν explicuerat. At vero recte *Petitus* (Comm. in l. c. p. 167) iam monuit, id non, nisi *λογμαχίαν* esse, atque vsus est *Messalinae* Aug. exemplo ad demonstrandum, quae vera huius vocis sit significatio.

a) De Medicin. n. 28. p. 422. Coll. *Steph.* Cf. si placet, *Caes. Aurel.* De Morb. Diut. III. 6. p. 461: *Oribasi.* Synopl. IX. 22. p. 142. sequ.: *Aretaeus* De Sign. et Caus. Diut. Morb. I. 16. p. 46. seq. ed. *Boerh.*

*Tum lymphæ, interius vitio gliscente, tumescit,
Secernens miseram proprio de viscere pellem.*

Est autem *malus corporis habitus*, quem Graeci *καχεξία* appellant, haud raro praecursor quasi atque auctor reliquarum specierum, quippe ille ex ARCHIGENIS ^{b)} fide in aquositate diffunditur atque accidit ex longo morbo, ex viscere, quod scirrhus infestat, ex dysenteria et affectione coeliaca diuturna, ex suppressione suetae evacuationis, aut etiam, ut CAELIVS AVRELIANVS ^{c)} perhibet, ex intemperantia aegrotantis, vel curatione mala medicantis, ex medicaminibus saepissime potatis, ex fluxu haemorrhoidis longissimi temporis, aut vomitu, aut febribus longo tempore corpore affecto, aut collectionibus cet.

Quae corporis affectio, si per aliquod temporis spatium substiterit, necesse est aut in *leucophlegmatiam* transeat, aut *asciten* ac *tympaniten*, quippe in malo corporis habitu et origo diri huius morbi, et causa primaria semper anquirenda est. In quo, dici vix potest, quantam diligentiam et accuratorem adhibuerint medici veteres, HIPPOCRATES, ARÉTAEVS ^{d)}, GALENVS ^{e)}, ALEXANDER TRALLIANVS ^{f)}, AETIVS ^{g)}, PAVLLVS ^{h)}, omnium vero

b) Ap. *Aëtium* Tetrabl. II. Serm. II. c. 19. p. 534. Coll. cit.

c) L. et pag. cit.

d) De Causis et Signis Diut. Morb. I. 16. p. 46. et L. II. 1. p. 48.

e) Introduct. c. 13. p. 383. T. II. ed. *Chart* ubi varia praeclare ac probabiliter hisce de hydropis generibus dicta sunt. Cf. L. De Sympt. Causis. III. 3. p. 89. et L. De Loc. Affect. V. 7. p. 497. T. VII.

f) L. IX. 1. seq. p. 512. ed. *Guinth.*

g) Tetrabl. III. Serm. II. c. 20. sequ. p. 534.

h) De Re Med. III. 47. p. 471. seq. Coll. *Steph.*

vero optime CAELIVS AVRELIANVS ⁱ⁾, qui et more suo, id est, studiose varias veterum medicorum sententias collegit, et veritati suum decus atque pretium reddidit. Probabilis enim praë ceteris illa est PROCVLI ^{k)}, qui THEMISONIS sectator fuit, et secundum plurimos dixerat hydropis differentias temporibus passionis adscribendas. Initium enim atque augmentum esse λευκοφλεγματίαν, cum adhuc secundum carnem fieri mutationem viderimus: Statum vero tympaniten, cum summa tensio secundum ventrem fuerit facta: Declinationem autem άσцитен, cum quadam indulgentia fuerit inflatio relaxata, etsi CAELIVS paullo aliter hac in re senserat. Sed haec haec tenus. Est enim hydrops obuium quoddam morbi genus, in quo caussarum natura et series eadem est, adeoque nullus dubito, qui, vel neglectis recentiorum medicorum testimoniis, iterum neget maximam his dari conuenientiam, fore prorsus neminem.

Plura profecto restant morborum genera, in quibus mira est et incredibilis paene veterum ac recentiorum medicorum consensus, varia alui profluvia, affectio coeliaca, dysenteria, diabetes, dolor coxendicis, morbus articulāris, podagra cet. Sed haec, quae adhuc commemorauimus iam sufficient. In re enim facili omnibusque cognita multis verborum ambagibus atque lenociniis vti velle, aut dementis est, aut saltem hominis male seduli.

i) Morb. Diut. III. 8. p. 467. seq.

k) L. et cap. cit. p. 469.

SECTIO IV.

DE

IIS MORBORVM GENERIBVS,
IN QVORVM NATVRA ET EVENTIS
DEFINIENDIS VETERES RECENTIO-
RIBVS MEDICIS LONGE DILI-
GENTIORES SVNT.

In ea semper opinione fui, ex quo propius ad
monimenta veterum medicorum accesseram,
magnum perfectumque medicum fore nemi-
nem, nisi qui eos verae saniorisque medicinae au-
ctores sibi ad imitandum proposuerit. Abhiben-
dam enim ii duxerunt, vt alia taceam, in mor-
borum natura et imagine adumbranda eam dili-
gentiam et accurationem, vt, nisi tyro in medi-
cina sis, non possis non in tantorum virorum ad-
mirationem rapi, qui nec imparati vnquam aut
praeoccupati ad aegrorum lectulos venerant, nec
in precariae enunciationis fidem falsis ludicrisue
obseruatiunculis vsi sunt ad lectorum animos in-
escandos. Solent enim veteres, etsi cetera non
negligunt, tamen in morborum signis ac euentis
tam diligentes et minutuli quasi esse, vt et verbo
cuique ac notioni suam vim constare velint, et

similitudinem aequae ac differentiam malorum eorum, quibus vita et valetudo hominum identidem est obnoxia, magno cum studio et ad viuum exprimant.

Quod quantae utilitatis sit in generibus aegrotationum corporis et perspiciendis, et diiudicandis, intelligent profecto ii cum maxime, qui quosdam recentiorum medicorum libros curatius perlegerunt. Aut enim a priscorum hominum more obseruandique studio prorsum desciaerunt, aut quodam male sedulo innouandi pruritu incitati temere effluerunt nomina, aut denique eodem, quo herbarii nostri, modo veterum vocabula ad res suas exprimendas, easque saepenumero longe diuersissimas, audacter transtulerunt. Ex quo non potest non maxima rerum addiscendarum docendarumque confusio suboriri, detrimentumque irreparabile inferri ipsis medicinae studiis.

Nolo iam haec omnia singulatim percensere, aut magna exemplorum abuti multitudine, ad summiones meas confirmandas, quippe hoc opus iniquum est periculique plenissimum, nisi velim iterum in quorundam hominum reprehensionem incurrere, qui si sese semel ad magni alicuius viri auctoritatem composuerunt, aqua et igne interdendum existimant, quicumque eum errare posse publice profiteatur. Ecquis vero est, qui, quantopere hac in re veteres nostris antecellant, turpiter ignoret? Liceat tamen nobis huic argumento paullulum immorari.

I.

A N G I N A.

Angina, communis ille faucibusque infestus morbus, quem GALENVS a) vniuerſe per *Φλεγμονήν τῶν κατὰ Φάρυγγα μερῶν* expreſſit, ſolet a noſtris medicis aut a ſola cauſa nominari, idque, quantum equidem video, non iniuria; aut etiam, ſi qua veterum vocabula exiſtiment adhibenda, oſcitanter nimis ea in re verſari videntur. Aliis ^{aa)} enim *κυνάγχη* et *συνάγχη* grauior laeſio eſt, *παρορακυνάγχη* vero et *παρασυνάγχη* mitior, alii vero haec nomina obiter adferunt, quaſi eis nulla ſubiecta ſit notio, nulla inſit vtilitas; id quod ſumma eſt in veteres medicos iniuria.

Etiſi enim negari non poteſt, HIPPOCRATEM b), ARETAEVUM c), GALENVUM d), et

Q 3

quos-

- a) In *Hipp. L. De Viſt. Acut. Comm. IV. Text. 27. p. 136 ſeq. T. XI. et L. Meth. Medend. ad Glaucon. II. 1. p. 397. T. X. ed. Chart.*
- aa) *Schacht* Inſtit. Med. Praſt. L. V. c. 2. §. 6. p. 183. ed. *Vienn.*: *Ludwig* Inſtit. Pathol. Gen. P. III. c. 4. §. 252. p. 107: *Neiſfeld* Rat. Medend. P. I. c. 2. Sect. III. §. 721. ſeq. p. 250. rel.
- b) *L. De Morb. III. §. 10. p. 102. T. II. ed. Lind.* Interdum hoc ſolo nomine omnes huius mali ſpecies ſignificari voluit, quoniam multa eius placita, quae de morbi exitu reliquit, ſine hac cautione viderentur dubia, vt ex eius lectione facile poteſt colligi.
- c) *De Cauſ. et Sign. Acut. Morb. I. 7. p. 3. et L. Curat. Acut. Morb. I. 7. p. 86. ed. Boerh.*
- d) *Introduſt. c. 13. p. 379. T. II. ed. Chart.*: *L. De Loc. Affect. IV. 6. p. 459. T. VII. vbi κυνάγχη* ex ſpinae laeſione, eaque grauiſſima et rariffima, commemoratur. Cſ *In Praediſt. I. Comment. II. Text. 89. p. 755. ſeq. T. VIII. et In Epid. II. Comm. II. Text. 28. p. 145. T. IX. P. I.*

quosdam praeterea alios, *κυνάγχην* eam appellasse videri inflammationem, quae interiores oris partes infestat, maiorique cum periculo est, *συνάγχην* vero, quae externas magis et visui obvias laedit; tamen cum apud ALEXANDRVM ^{e)} haec, vt genus, reliquae vero, vt differentiae, adducantur, idque rei apposite, siquidem veteres, GALENO ^{f)} teste, in verborum vſu parci fuerunt, et communi hoc nomine omnia respirationis laesae signa expreſſerunt, vt hinc apud HIPPOCRATEM *παρακυνάγχη* ipsa *χαλαρωτέρη* *νῆσον* significet; iniurii profecto videmur in veterum medicorum manes, si in SAVVAGESIO aliisque felicem hanc nominum effingendorum propensionem laeti admiramur, at vero eos, qui similiter se gesserant multis ante seculis, proterue spernimus.

Neque tamen haec pestiferi acutissimique morbi definitio suis destituitur commodis, nec a CELSO ^{g)}, GALENO ^{h)}, PAVLLO ⁱ⁾, aliisque veterum penitus fuit praeterita. *Nostri anginam vocant*, inquit CELSVS; *Apud Graecos nomen, prout species est. Interdum enim neque rubor, neque tumor ullus apparet, sed corpus aridum est, vix spiritus trahitur, membra soluantur. Id συνάγχην vocant.*

Inter-

- e) L. IV. i. p. 219. et Gal. L. De Loc. Affect. l. c. p. 463.
 f) L. De Loc. Affect. l. c. p. 462. et In L. Viſt. Acut. Comm. IV. Text. 27. p. 136. T. XI. Anginae vero species similiter, vt nos, recensuit Comment. IV. in Hipp. Aph. 34. p. 156. T. IX.
 g) De Medicin. IV. 4. n. 1. p. 196. ed. Kraus.
 h) L. cit.
 i) De Re Med. III. 27. p. 446. Coll. Steph.

Interdum lingua faucesque cum rubore intumescunt, vox nihil significat, oculi vertuntur, facies pallet, singultusque est. ὡς συνάγχη vocatur. Illa communia sunt: Aeger non cibum deuorare, non potionem potest: Spiritus eius includitur. Leuius est, ubi tumor tantummodo et rubor est, cetera non sequuntur. Id παρὰ συνάγχην appellant.

Nulla autem modo fieri potest, ut quis hac nostrorum hominum negligentia acquiescat, qui quicquid non satis intelligunt, alto spernunt supercilio. Variis enim hisce veterum vocabulis cum locus, quem angina misere infestat, et natura magnitudoque mali exprimitur, quippe longe alia signorum est facies, si συνάγχη, fauces occupat, alia, si κυνάγχη. Neque mehercule praeter eunda obseruatio ARETAEI ^K) est, qua συνάγχην

Q 4

οιον

^K) L. supra cit. Haerent hic in verborum positu et explicatione interpretes, maximeque omnium post *Petitum*, (Comment. in h. l. p. 147. ed. *Boerh.*) magnus *Swietenius*, (Comm. in *Boerh. Aph. §. 783. T. II. ed. Hildb.*) Illi enim propter illam συνάγχης descriptionem, quam modo attulimus, paullo post non, ὡς συνάγχην ἀπὸ κυνάγχης γίνεσθαι, ut vulgò fit, sed potius ὡς κυνάγχην ἀπὸ συνάγχης κ. τ. λ. legendum esse perhibent. Sed temere, ut nobis videtur, et indicta causa. Ipse enim *Aretaeus*, praemissa ea anginae specie, quae συνάγχη, aut, ut *Petito* placet, *ύγχη* appellatur, ad grauiorem illam κυνάγχην progreditur, eamque sic describit naturaeque accommodate, ut inter legendum mens stupefeat horreantque capilli. Vfus autem huius verbis est: *Ἔνεστι δὲ τοῖσι μὲν κυνάγχησιν φλεγμονὴ παρ' ἰσθμίου. Adest sane laborantibus canis angina inflammatio tonsillarum, non vero συνάγχησιν, ut fas erat, si coniecturae illi locus esse debebat, nec in codd. ac libris impressis aliter legitur. Immo vero *Aretaeus*, hoc malorum recensu*

facto,

οἶον συνέυσσαν ἔνδον καὶ ἀγχεσαν (quasi interius
vergentem et argentem) appellavit, *κυνάγχην* vero
ista longe perniciosiorem ac periculosiorem esse cen-
suit, adeoque boni etiam augurii, si haec in
συνάγχην transferit.

Qua de re prorsum non video, quid sit, quod
recentiores medici praeclaram hanc veterum, in
primisque ALEXANDRI TRALLIANI, diuisionem turpiter deserendam existimarint. Si enim
iam, inde ab HIPPOCRATIS magni tempore
κυνάγχη et *παρακυνάγχη* non, nisi mali vehe-
mentia et magnitudine a se discrepant, quid pro-
hibet, quo minus similiter *συνάγχη* et *παρα-
συνάγχη* dici et possit, et debeat, praesertim cum
nec veritati repugnet ista distinctio, nec auctori-
tate omni destituatur? Neque ab hac sententia
alienus fuit CAELIVS AVRELIANVS¹⁾. Cui etiam
synanches

facto, tunc demum *κυνάγχην* boni ominis esse adfirmat,
si in synanchen transeat. Accedit et illud, quod Hip-
pocrates, (L. De Morb. III. §. 10. et 11. p. 102. T. II.
ed. Lind.) in quem Aretaeus tantum non semper, tan-
quam exemplum, intuetur et quoad verborum usum,
et summam in describendo diligentiam, ad grauiorem
anginae formam exprimendam semper adhibuit voc.
κυνάγχη, ad leuiorem autem voc. *παρακυνάγχη*. Quid?
quod ea est signorum inter se consensio, ut hinc amplius
dubitare nefas sit. Cf. quae supra ex Celso commemo-
rauimus, et ubicunque *συνάγχην* leuiorem ea anginae
specie esse intelliges, quae *κυνάγχη* nominatur. Huc
etiam sine dubio pertinet ille ap. Galen. L. De Serm.
III. 3. p. 230. T. III. ed. Chart. aut quisquis huius libelli
auctor est, *grauissimus affectus in faucibus, qui graece
lycoides dicitur, latine lupus, id est, strangulator.*

1) Acut. Morb. III. 1. p. 179. ed. Amman.

synanches nomen prae ceteris arrideat, tamen haec addere non dubitat: *Synanche alia est sine manifesto indicio, alia cum visibili atque manifesto: Et alia intra oris spatium, alia exterius, alia ex utroque hoc, exteriore atque interiore, parte dextra vel sinistra, aut in utraque.* His enim diuisionibus easdem illas, quas alii, anginae species profitetur, atque quidam, quorum in numero VALENS fuit, specialem discretionem etiam nominibus posuisse perhibentur. Immo vero cynanchen et paracynanchen, hynanchen, synanchen, parasyanchen, similiter, vt nos paullo ante fecimus, a loco, quem hoc malum occupat, et ab magnitudine appellandas anginae formas esse censuit, etsi reuera, eodem CAELIO auctore, nihil refert, speciales differentias proprietate nominum separare.

Similis ratio est AETII^m), qui ex GALENO easdem quatuor anginae species, neglecto tamen nomine, adduxit, atque omnium longe grauissimam et periculosissimam a veteribus *κυνάγχην* vocatam fuisse auctor est, in quo consentientem PAVLLVMⁿ) habet. *Internis faucium (Φάγγυ-*

Q 5

γος)

m) Tetrabl. II. Serm. IV. c. 47. p. 399. Coll. Steph.

n) De Re Med. III. 27. p. 446. Coll. cit. et ed. graec. p. 84. Sed minus fida et tuta hic iterum, vt multis aliis in locis, Jani Cornarii versio est. Habet enim inter alia haec etiam verba, quae lectorem graecae linguae ignarum facile in errorem inducere possent: *In synanchicis quandoque etiam suffocatio sequitur.* Nusquam autem in graeca Basileensi extat *κυνάγχης*, sed potius *κυνάγχης*, exindeque etiam colligitur, nos nec temere fecisse, cum *κυνάγχην* ceteris anteponeremus. Hac enim ratione eos, qui toti ex versionibus pendent, saepenumero iudicio labi oportere, quis est, qui non intelligat?

γος) musculis inflammatis, inquit ille, angina fit, quae synanche appellatur: externis vero, parasynanche. Eodem modo interni summi gutturis (λάρυγγος) musculi inflammati eam efficiunt, quae cynanche vocatur: externi vero eam, quae paracynanche. Consequitur ad omnes rectae cervicis spiratio, (ὀρθόπνοια) et dolor (πόνος) cum spirandi difficultate cet.

Porro veteres nec ea huius mali nomina prorsum latuerunt, quae a causa plerumque repetuntur, qualisque est angina inflammatoria, pituitosa, oedematosa, strangulatoria rel. quibus sibi nostri homines, incredibile, quantum perplacent. Memini enim, nisi totus fallor, id genus anginas apud HIPPOCRATEM ^o) me legere. Describitur vero hoc in loco quaedam species, quae a pituita nascitur, ad collum et maxillas coaceruata, febre interdum adiuncta, nec non deglutitionis ac respirationis difficultate. Iterum ^p) commemoratur κύναγχος ἀπὸ αἵματος, (angina a sanguine) quae certe nostra est inflammatoria; Denique ^q) κύναγχος, ubi τὸ ψυχρὸν et κολλῶδες ῥεῦμα accusatur, quae anginae forma non potest non pituitosae nostrae respondere, id quod etiam GALENVS ^r) videtur concedere.

Ad eas vero anginae species explicandas, quibus veteres medici vtuntur, referenda sine dubio

ea

^o) L. De Morb. II. §. 9. p. 11. T. II. ed. Lind.

^p) L. De Loc. in Hom. §. 42. p. 388. T. I.

^q) L. De Vict. Acut. §. 39. p. 300. T. I.

^r) In Hipp. L. De Vict. Acut. Comm. IV. Text. 27. p. 136. T. XI. ed. Chart.

ea sunt, quae de vario exitu litteris consignatum reliquit diuinus HIPPOCRATES ^s). Angina enim grauissima et cum maxime primis diebus exitiosa perhibetur, si in faucibus non, nisi dolor multus et ὀρθόπνοια vrget, estque, vt nobis videtur, ea, quae vulgo *κυνάγχη* dicitur. Altera similem dolorem adiunctum habet, tumorem, ruboremque faucium, minusque illa pertimescenda est, quae sine dubio *παρὰκυνάγχη* est, quippe, vt supra vidimus, bina haec mali genera expresse commemorarat HIPPOCRATES. Noua porro anginae forma habetur, quae cum faucium et ceruicis rubore est, eoque ad externas et magis obuias oris partes proiecto, cui pro magnitudine morbi signorumque vehementia diuersa diuersum nomen erit, atque, si placeat *συνάγχη* et *παρὰσυνάγχη* appellari poterit. Hisce vero diuisionibus ad verbum fere respondent praesagia, quae in *Coacis* ^t) repetuntur. Quae si attente diligenterque perlegeris, veterum in obseruando constantiam et accuratorem non poteris non admirari, eorumque subridere impudentiam dicam, an imprudentiam, quibus antiqua quaeuis sordent. Sed haec de anginae nominibus sufficiant, quippe hoc in genere documenta longe praeclariora restant.

Omnis

s) L. Prognost. §. 23. p. 467. T. I. Cf. Galen. Comm. III. in h. l. Text. 16. sequ. p. 673. T. VIII. vbi has species nominatim a se inuicem seiunxit, neque tamen nimis recentiorum medicorum nomina vrgenda esse voluit. Philosophi enim virique magni est, non nomina impensius curare, sed rem ipsam prae ceteris, neque tamen ea sic negligere, vt ea susque deque habere videatur.

t) Coac. Praenot. p. 555. T. I.

Omnis enim medici boni praestantia in eo maxime cernitur, ut ex certis quibusdam signis ad morbi naturam et indolem perueniat, et quo felicior in iis inueniendis est, eo profecto perspicacior ac praeclaro isto nomine dignior existimandus est. Fuit vero haec quasi veterum vis propria et familiaris, ut nihil inter obseruandum oscitanter negligenter, aut temere fastidirent, adeoque nec mirum videbitur, si in notatione signorum eorum, quibus angina continetur, nostris hominibus antistent quam longissime.

Sua hinc laus, honos atque gloria, HIPPOCRATI, ARETAEO, GALENO, ceterisque medicis debetur; princeps vero omnium et quasi antesignanus hoc in genere existimandus CAELIVS AVRELIANVS ^{u)} est, cuius verba, cum veram mali venientis, futuriq; exitus imaginem repraesentent, hic nobis aduicere liceat. *Sequitur eos, inquit ille, qui iam passione tentantur, querela sine ulla ratione, atque difficilis motus colli et gutturis. Item saliuatio plurima praeter tumorem, et subdolens faucium sensus, cum asperitate sensibili. Item difficultas transuorandi liquoris soliti, saliuarum more collecti: Tunc spirationis velut impedimentum, tanquam obstantis crassioris humoris. Surgente vero ac crescente passione, sic, ut manifesto tumore pars fuerit rubens facta, videbitur tumor faucium atque vuae, et supra linguam partium, et summitatis gutturis, cum difficultate transuorationis omnium acceptorum. Praefocatio etiam pro*
tumoris

u) L. cit. c. 2. p. 181. sequ.

tumoris modo, spirationis difficultas, et nausearum provocatio. Dehinc sicca tensio, si quis os aegrotantis aperuerit, et digito linguam oppresserit, inuenitur. Crescente vehementius passione, omnium tumor efficitur, colli atque vultus, et humoris crassioris ac saliuarum fluor, oculi prominentes, sanguinolenti, et venarum extensio. At si peius increuerit, linguae ultra dentes ad exteriora prolapsio, ariditas siue siccitas faucium, articulorum gelidus torpor, pulsus celer, densus, iacendi difficultas, et magis in supino schemate, vel in latere: frequens etiam sedendi cupiditas, item loquutio non articulata, sed confusa, atque cum dolore. At si in exitum passio coeperit ferri, lior vultus, vocis amputatio, gutturis atque pectoris stridor, et recursio siue recursus poti liquoris; pulsus defectio, quam Graeci $\alpha\sigma\text{Qv}\nu\pi\lambda\alpha\sigma\upsilon$ vocant, et quibusdam caninus vocis sonitus, quibusdam oris spumatio. Tunc etiam necessario mortis effectus. At si sine manifesto tumore fuerit passio, sequitur collorum tenuitas, cum extensione atque subreptione inflexibili. Item vultus et oculorum cauitas, frontis extensio, color plumbeus, spirationis difficultas plurima, nullo, ut supra diximus, manifesto tumore, siue inflatione aliqua apparente neque in internis, neque in externis partibus, hebetudo plurima atque imbecillitas aegrotantis; et celerrimus vel acutus cum praefocatione mortis effectus. At si circum colla se ignis sacer infuderit, siue in pectore apparuerit, et fuerit perseverans, frequentissime bonum portendit, siquidem adscensus tumoris ex alto ad superficiem venire videatur. At sine ulla ratione adiutorii cuiusquam medicinalis beneficii, repente non apparet, salutem negabit: Descensus enim a superficie corporis ad altiora monstratur,

stratur. At si forte non secundo irruens, vel ex alto acceptus ad superficiem fuerit ignis sacer, sed antecedens passionem, aut eidem concurrens, omnia mala significat. Humor autem plurimus, siue saliuarum fluor in crassitudinem coactus, si in statu apparuerit, mala ostendit. Post statum vero passionis, salutaria pollicetur. Alias enim plurimam praefocationem significat, alias corporis laxamentum. In quibusdam etiam tantum tumor increfcit, vt stricturem faciat in faucibus atque gutture, et mento. Hactenus praeclare CABLIVS.

Quod mali genus cum tam dirum sit atque pestiferum, nihil vt magis esse possit, ecquod mirum, si quidam iratus apud PLAVTVM v) haec in votis habuerit:

*In anginam ego nunc me velim verti, vt veneficae illi
Faucesprehendam et enecem scelestam stimulatricem.*

Quibus praemissis, legat, quaeso, recentiorum medicorum libros, quisquis diuino seni eiusque adfclis omnem meritorum laudem impudenter creptam velit, et tunc demum, quantum nostros et accuratione in obseruando, et iusta in describendo breuitate superent, iure suo iudicet. Tunc enim temporis aut desinet in STHENELI w) morem loqui,

Ἡμεῖς τοῖ πατέρων μετ' ἀμείνονες ἐυχόμεθ' εἶναι,

*Nos patribus loquimur multum praestare vetustis,
aut*

v) Mostell. Act. I. Sc. III. v. 61. sequ.

w) Ap. Galen. Suapor. ad Art. Orat. c. 7. p. 7. T. II. ed. Chart.

aut saltem sibi ab ista linguae temperabit inmodestia, qua veteribus parcere nefas ducitur. *Inest enim, SENECA x) teste, omni seculo, quod fat est.*

II.

ΛΕΙΠΟΘΥΜΙΑ, ΛΕΙΠΟΥΤΧΙΑ,
ΣΥΓΚΟΠΗ, ΑΣΦΤΕΙΑ.

Sunt illae quidem quatuor animi defectionum species, quarum nomina varia sunt, quae vero re ipsa non nisi gradu a se inuicem discrepare videntur recentiorum medicorum plurimis, idque sine ullo delectu ac discrimine, adfirmatur. Eminent hoc in numero IO. RHODIVS a), SCHACHTIVS b), LVDWIGIVS c), III. VOGELIVS d), immo vero ipse SAVVAGESIVS e), cui satis est *leipothymiam esse cum pulsus bonitate, tinnitu aurium, subitoque calore, vertigine, eamque a capite incipere; syncopen vero, si pulsus evanescit, aut saltem minuitur cum subita sensuum obscurate viriumque defectione cet.*

Sed profecto, si haec omnia legeris, incertior multo es, quam ante fueras. Repugnant enim subita ista nostrorum hominum placita saniori

x) Epist. XVII. p. 54. T. II. ed. Lips.

a) Analect. ad *Septalii* Caut. L. VI. p. 383.

b) Institution. Medicin. Pract. L. VI. 7. p. 231.

c) Patholog. General. P. III. c. 2. §. 258. p. 38. seq. ed. sec. et Instit. Medic. Clinic. P. I. Tr. III. c. 6. §. 675. p. 312.

d) Praelect. Academ. Aph. 602. p. 502.

e) Nosolog. Method. T. II. P. II. p. 389.

niori veterum doctrinae, vt suo iam tempore con-
 queſti ſunt MERCATVS atque HIER. MERCV-
 RIALIS, et male profecto huc illud PLATO-
 NIS^f) adducitur: Ὡς ἂν παραμελῶμεν ὀνομά-
 των, πλεσιώτεροι Φρονήσεως εἰς τὸ γήρας
 ἀφῆξόμεθα. Nos ditiores ſapientia ad ſenectutem
 peruenturi ſumus, ſi nomina neglexerimus. Fieri
 enim nullo modo poteſt, vt ſine iis artes vllae, et
 prae ceteris medicina, rite doceri penitusque ad-
 diſci poſſint, niſi ſimul omnia morborum genera
 in ſuas ſpecies iterum bene naturaeque appoſite
 diuidantur. Hinc aut nefandae leuitatis eſt, ve-
 terum ſcripta et ſcita temere ſpernere, quorum
 hac in re accuſationem diligentiamque ſatis demi-
 rari nequeas, aut etiam ſummae eſt dementiae, ſi
 quid ſua vtilitate deſtitui vere videatur, illud am-
 plius imitari et obſoletis iſtis nominibus comme-
 morare identidem.

Gradu quidem (ſateor) haec mala differunt,
 continenturque, tanquam ſpecies, vno eodemque
 genere; ſed id vnum doleo, recentiores medicos
 haec non rite a ſe inuicem ſegregare aut voluiſſe,
 aut potuiſſe ob contemptam ac neglectam proſus
 veterum medicorum lectionem. Intuenti enim
 mihi quaeuis eorum loca, quae verſantur in hiſce
 morbis deſcribendis, eaque inde ab HIPPOCRA-
 TE ad vltimum vsque Graecorum et Latinorum
 conferenti, id certo reperiſſe videor, λεπιδυμίαν
 et συγκοπήν reliquas quaſque differentias ſub ſe
 com-

f) Ap. Galen. L. De Vſu Part. IV. 13. p. 384. T. IV.
 ed. Chart.

comprehendere. Id quod etiam significasse censendi sunt ALEXANDER TRALLIANVS ^e), cum in cardiacis *λειποθυμίας ἀμέτρος* et *συγκοπὰς* fieri adfirmat, nec non AETIVS ^h), cum primum de *leipothymia* ageret, deindeque ad *syncopen* propius accederet. Hinc illa apud HIPPOCRATEM ⁱ) *ἐκλυσις* ab tuberculi scissione oriunda sine dubio ad priorem formam referenda est, *λειποψυχίη* vero ad posteriorem, cum secundum ALEXANDRVM ^k) et AETIVM ^l) haec sibi verba satis respondeant, atque *leipothymia*, auctore GALENO ^m), *syncope imperfecta* sit.

Neque sola nominis discrepantia spectanda est, verum etiam variae huius mali species, quae a causis repetuntur et inter se bene ordinantur. Oritur autem ut GALENVS ⁿ), ALEXANDER ^o), PAVLLVS ^p) perhibent, *leipothymia* illa ex quacumque nimia egestionem, ab succorum multitudine, ab conuulsione et inflammatione uteri, ab *media longa q*) et *crudi-*

g) L. VII. 9. p. 342. ed. *Guinth.* Cf. *Foësius Oecon. Hipp.* p. 378.

h) *Tetrabl.* II. Serm. I. c. 96. seq. p. 244. Coll. *Steph.*

i) L. VII. Aph. 8. p. 103. T. I. ed. *Lind.*

k) L. XII. 3. p. 697. sequ.

l) L. cit.

m) *Method. Medend. ad Glaucon.* I. 15. p. 359. T. X. ed. *Chart.* Hoc in loco et omnes *leipothymiae* causae singulatim recensentur, et diserte adfirmatur, *λειποθυμίας* atque *ἐκλυσις* adhiberi a medicis ad vnam eandemque rem significandam.

n) L. cit.

o) L. XII. 3. p. 697. sequ.

p) *De Re Med.* III. 60. p. 411. Coll. *Steph.*

q) *Galen. in Aph. Comm.* II. Text. 41. p. 80. T. IX. ed. *Chart.*

cruditate, a debilitate stomachi viriumque imbecillitate, a varia vitiosorum humorum natura s. cardiaca, quo nomine cuncta morbi huius genera significasse videtur CAELIVS AVRELIANVS ^{r)}). Porro etiam *leipothymia* nascitur ex pituita, frigore aut calore, a siccitate, ab inflammatione viscerum febrisque vehementia, et malignitate, ex obstructione visceris nobilioris, ex abscessu rupto ^{s)}), ab dolore vehemente, maxime intestinorum, ex laesione nerui, ulceribus articularum malignis, gangraena, ex perturbationibus animi cet. Interdum haec mentis defectio ^{t)}) praecedit *apoplexias*, morbum *herculeum mali moris*, *neruorum resolutionem*, *syncopen*, *marcorem*, maximeque fenes exinde periclitantur, in quibus ob subitos animi motus haud raro malo cum euentu est.

Similis ratio *syncopes* est, quae, GALENO ^{u)}) teste, *κατάπτωσις ὀξεία δυνάμεως* est, adeoque non inepte mortem ipsam *syncopen confirmatam* GERARDVS CREMONENSIS ^{uu)}) dixerat. Oritur autem illa secundum veterum doctrinam subito a causa multiplici ac varia. Memini enim me in eorum monumentis legere *syncopen cardiacam* ^{v)}), et
stoma-

r) Morb. Acut. II. 30. seq. p. 145. ed. Amman.

s) Gal. in Aph. Comm. VII. Text. 8. p. 295. T. IX.

t) Gal. Meth. Med. ad Glaucon. I. 15. p. 359. T. X.

u) Method. Medend. XII. 5. seq. p. 282. T. X. vbi simul omnes huius morbi species recensentur.

uu) Ap. *Valescum de Taranta* Philon. Pharmac. III. 13. p. 271. ed. Frst. 1599.

v) Gal. in Aph. Comment. II. Text. 41. p. 81. T. IX: L. De Loc. Affect. V. 2. p. 480. T. VII: L. De Puls. ad Tyron. c. 11. p. 8. T. VIII. ed. Chart.

stomachicam ^{w)}, syncopen ab cruditate humorum ac multitudi-^{x)}ne, a bile flava ^{y)}, a dolore vehementi, ab vigiliis, ab egestu succorum magno ac subito, ab motu in deliris, a vermibus ^{z)}, ex consensu viscerum, ex februum acutarum malignitate ^{a)}, ex animi commotionibus cet. Quae si diutius protrahatur, tunc demum necesse est *λειποψυχίαν* et *ἀσφουξίαν* ipsam fieri.

Ex his igitur, quae adhuc commemoranda duximus, facile colligitur, haud spernenda veterum medicorum nomina auctoritatem esse, cum hac certe via et ratione facilis sit ad naturam morbi huius bene intelligendam atque recte diiudicandam aditus. Neque mehercle vnquam audiendi sunt, qui vbiuis dissensum quendam crepant, et si apud *ARETAEVUM* ^{b)} aliosue solam syncopen legerint, cuncta illico nomina putant negligenda. Medici vestram fidem! Quis vnquam vestrum, si de re abstrusiori, dubia, nec satis definita quaeritur, in vnus solius hominis fide ac sententia acquiescat, neque potius in arte coniecturali, quae, vt multis videtur, solo vsu et experientia nititur, ex omnium omnino *Asclepiadarum* decretis repetenda putet opinionis suae documenta? Legenda sunt, amici, omnia omnis aevi monumenta, conferen-

R 2

disque

w) *Gal. L. Loc. Aff. V. 6. p. 492. et Method. Med. XII. 2. p. 276. T. X.*

x) *Alexander l. c. p. 697: Aëtius Tetrabl. II. Ser. I. c. 96. seq. p. 242. Coll. Steph.: Paulus L. II. 37. p. 407. et L. III. 34. p. 454. ib.*

y) *Gal. Meth. Med. XII. 4. p. 279. T. X.*

z) *Alexander L. VII. 9. p. 342.*

a) *Gal. L. De Puls. ad Tyron. l. et p. cit.*

b) *De Sign. et Causs. Acut. Morb. II. 3. p. 15. ed. Boerh.*

disque iis signis ac nominibus, quibus auctores ad significanda morborum genera vsi sunt, in interiores naturae recessus et adyta penetrandum est. Hac enim sola via, quanti aestimandi sint veteres, intelligemus.

III.

LETHARGVS, CATOCHVS ET CATALEPSIS, CARVS, COMA.

Mira hos morbos intercedit consensio quasi-que contagio, atque tantum non omnes cum sopore sunt. Sed falluntur ii vehementer, qui haec mala solo nomine ac gradu apud veteres differre perhibent, siquidem hac in re longe accuratiores sunt priscorum temporum medici. Videtur vero *lethargus*, in quo, auctore CELSO^{a)}, *marcor et inexpugnabilis pene dormiendi necessitas est*, reliquas, tanquam species, in se continere, quippe omnes omnino cum sopore maiori minorive sunt, atque praeterea, vt GALENVS^{b)} litteris prodidit, τὰ ὑπνώδη, κωματώδη et καρῶδη πάθη omnia communiter a caussa frigida proficiscuntur. Bene enim haec ita coniunxit magnus ille medicus^{c)}: Αἱ δ' ὑγραὶ δυσκρᾶσιαι αἱ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, μαλακὰς

a) De Medicin. III. 20. p. 158. ed. Kraus. Cf. Forisius Oecon. Hipp. p. 383.

b) L. De Loc. Affect. II. 5. p. 422. et L. III. 6. p. 433. T. VII. ed. Chart.

c) L. Praefag. ex Puls. IV. 8. p. 302. T. VIII. vbi a variis caussis varie haec vitia repetuntur, vt ab humiditate altus somnus vel coma, ab fatuitate ac humiditate cataphora, quae simul cum vigiliis et delirio esse potest cet.

λακῆς ἐν τῷ χρόνῳ τὰς σφυγμὰς ἀποτελεῖσι,
καὶ κωματώδη τὸν ἄνθρωπον· εἰ δὲ πυρετώδης
αὐταῖς συνείη θερμότης, λήθαργος μὲν ὀνομά-
ζεται τὸ νόσημα. *Humidae intemperies cerebri, mol-
les pulsus diurnitate efficiunt, ac hominem comatosum;*
Si ad illas accesserit febrilis calor, morbus appellatur
lethargus. Immo vero alio d) loco ad ληθαργικὰς
διαθέσεις diserte refert κῶμα atque κάρον; quae
cerebri vitia etiamsi vulgo inter se confundantur,
ita tamen a se distingui posse auctor est, vt, si quis
omnis sensus et motus expers videatur, neque cla-
more vlllo excitetur, κάρος sit; sin vero sopor adsit
difficulter excutiendus, κῶμα et καταφορά, quibus
tandem tertiam quandam intermediam adsociavit.

Hinc etiam non veritus est, *πυρετὰς κωμα-*
τώδεις, πυρετὸν καταφορικὸν et ληθαργικὸν
cet. vniuersè adducere. Qua de causa lethargus
apud ARETAEVUM e) eleganter ab affectu ζόφος
appellatur, siquidem, LVCRETIO ff) teste, tunc
temporis animus

Gravi lethargo fertur in altum

Aeternumque soporem, oculis nutuque cadenti.

Vnde neque exaudit voces, neque noscere vultus

Illorum potis est, ad vitam qui reuocantes

Circumstant lacrymis rorantes ora genasque.

R 3

Neque

d) In *Hipp. Praedict. I. Comm. II. Text. 63. p. 743. T. VIII.*
Cf. *Foësius Oecon. Hipp. p. 325. et 367. vbi plurima ve-*
terum loca de comate et cataphora leguntur, recensentur,
explicantur: De caro autem vide p. 309.

e) In *VI. Epid. Comm. I. Text. 29. p. 383. T. IX.*

f) De *Curat. Acut. Morb. I. 2. p. 77. ed. Boerh.*

ff) De *Rer. Nat. L. III. v. 466. sequ.*

Neque ego satis demirari possum SAVVAGE-
SII ^g) pertinaciam dicam, an imprudentiam, qui
vt suae in genera et species diuisioni satisfaceret,
doctrina veterum penitus neglecta, nomina tamen
quouis modo retinenda censuit. Vnde non potuit
non maxima subnasci rerum ipsarum confusio, de
qua similiter conquestus olim GALENVS ^h) est.
Non enim, si quid video, veterum medicorum
decreta confirmanda ex dialecticorum nostrorum
regulis sunt, sed, an naturae respondeant, vnice
videndum est.

Est vero *lethargus*, vt ARCHIGENES et PO-
SIDONIVS ⁱ) eum descriperunt, certissime pro
reliquorum morborum genere habendus, praeser-
tim cum ei a veteribus medicis, quantum ex CAE-
LII AVRELIANI ^k) verbis coniectando adsequi-
mur, plerumque *febris cum delirio* attribuatur, atque
interdum ille appellatus sit *ἐκλυσίς* ^l). Porro *cato-
che* et *catalepsis* ex AETII mente *media inter phreni-
tidem et lethargum affectio speciesque delirii est*, quocum
vel inuitus consentire CAELIVS ^m) cogitur.

Nec

g) Nosolog. Method. T. II. P. II. p. 410. seq. vbi simul *Gor-
raeus* testis adducitur; Sed doleo in magni huius viri defi-
nitionibus medicis haec verba me adhuc frustra quaesivisse.

h) L. De Morb. Temporib. c. 4. p. 296. T. VII.

i) Ap. *Aëtium* Tetrabl. II. Serm. II. 3. p. 244. seq. Coll.
Steph. Cf. *Brendelii* Diff. VI. De Affect. Soporof. §. 7.
p. 105. seq. P. II. Opuscul.

k) Acut. Morb. II. 1. p. 73. seq. ed. *Amman.*

l) *Gal.* Introduct. c. 13. p. 377. T. II. et paullo post p. 381.
in *morborum longorum* numero collocatur. Sed caue, ne
prius, quam reliqua morbi genera contuleris, iudices.

m) L. cit. c. 10. p. 95. seq. Cf. *Swieten.* Comm. in *Boerh.*
Aph. 1036. p. 311. T. III. ed. *Hildb.* vbi haec veterum
medi-

Nec ab hac sententia GALENVS n) alienus est, qui tres *catochi* species adduxit, estque ille aut *ὑπνώδης lethargo adsimilis*, aut *ἐγρηγορώς tetano affinis*, aut denique *catochus phreneticus*, qui ex duobus hisce morbis quasi est compositus. Similiter alio loco o) haec vitia coniungit sic, ut vtrumque sine convulsione difficilique respiratione esse adfirmaret, ea tamen lege atque conditione, ut *carus* adiunctas habeat *palpebras clausas*, *catalepsin* autem *apertas*, vterque tamen morbus cum vocis amputatione fierent. Omnium autem optime iterum GALENVS p) *κατόχης, κατοχήν*, et *κατάληψιν* sibi perfecte respondere, ceteraque signa, ut in lethargicis, fieri docuit. Quid? quod *κῶμα* HIPPOCRATIS q) secundum quosdam medicos cum PHILIPPI et ARCHIGENIS *catoche* prorsum conuenire credebatur; id quod etiam tunc temporis innuere sine dubio voluit, cum *lethargum, carum, catochen et catalepsin* qq) aequabiliter sine lucidis perspicuisque signis esse perhiberet.

R 4

Restant

medicorum doctrina, de *catoche, catocho, catalepsi* bene praeclareque adumbratur.

n) Definit. Medic. n. 240. p. 260. T. II. et in L. Hipp. Epid. III. Comm. III. Text. 63. p. 282. T. IX. ed. Chart. Cf. si placet, de *catalepsi* et *catocho* Foëssum Oecon. Hipp. p. 317.

o) L. De Loc. Affect. IV. 3. p. 457. et L. V. 1. p. 475. T. VII.

p) L. De Puls. ad Tyron. c. 12. p. 12. T. VIII.

q) In Hipp. L. Epid. III. Comm. II. Text. 8. p. 252. T. IX.

qq) L. Loc. Affect. III. 5. p. 430. T. VII. ed. Chart.

Restant *carus* atque *coma*. Dicitur autem *Porus* apud PLATONEM ^{r)} ex largiori vini potu in somnum delapsus *κεκαρωμένος*; id quod GALENVS per βαθὺν καὶ δυσέγεστον ὕπνον (*profundum nec facile discutiendum somnum*) explicat, estque *carus* ^{s)} proprie ἢ παντὸς τῆ σώματος ἀφιδίος ἀναίσθησις τε καὶ ἀκίνησις. Totius corporis repentina sensus motusque priuatio. Hanc HIPPOCRATES *Cous* vulgo ἀφωλίαν appellauit. Nascitur hicce morbus etiam, si inter perforandum cerebri ^{ss)} ventriculi nimis comprimuntur, et, ALEXANDRO ^{t)} teste, in anteriore capitis parte potissimum constituitur, vnde sensus instrumentis opus est vis inferatur maxima. Habent porro haec mala adiunctam *sensuum hebetudinem, atque soporem* ^{tt)}, similiter, vt in lethargo fieri solet, ea tamen differentia, vt in *caro* ^{u)} inest somnus profundissimus, ne fortiori quidem sensu discutiendus, ac, vt GALENVS ^{v)} auctor est, aeger sit ἀναίσθητος et ἀκίνητος,

r) Ap. Galen. in L. Praediēt. I. Comm. II. Text. 63. p. 743. T. VIII.

s) In Aph. Hipp. Comm. V. Aph. 5. p. 196. T. IX.

ss) Galen. L. De Instrument. Odorat. c. 6. p. 363. T. V. ed. Chart.

t) L. I. 14. p. 61. ed. Guinth.

tt) Aëtius l. c. c. 5. et 6. p. 246. seq. Cf. Galen. Morb. Causl. c. 3. p. 20. T. VII. vbi coniungendos existimavit κάρης, κώματα, ἀποπληξίως, quoniam a simili communique causa frigida nascuntur.

u) Vogel. Prael. Acad. p. 50. *carum sine febre* esse affirmat, sed id, vt nobis videtur, sine vlla veterum auctoritate. Posidonius enim apud Aëtium (Tetrabl. II. Serm. II. c. 5. p. 246. Coll. Steph.) ei expresse *debilem febrem* attribuit.

v) L. Loc. Affect. IV. 3. p. 456. T. VII.

νητος, salua respiratione; coma vero sapor fit, in quem, etsi aegrotus quouis modo excitetur, et haud raro garriat, tamen iterum incidat, quo sensu hac voce interdum etiam vsus est diuinus HIPPOCRATES ^w).

Oritur autem coma ^x), vt veteribus medicis visum est, ex multa cerebri humiditate, ebrietate, frigore, imbecillitate virium cet. neque multum ab hoc genere abhorret καταφορά, siquidem GALENVS ^y) eam ex iisdem caussis frigidis nasci solere auctor est, et apud DIOSCORIDEM ^{yy}), in mandragorae potae signis καταφορά ισχυρά κατά μηδέν διαφέρουσα πάθος τῆ λεγομένῃ ληθάργου diserte collocatur. Cui si accesserint alia simul humorum vitia, tunc demum καταφοράν σὺν

R 5

ἀγρου-

w) Galen. L. De Comat. Sec. Hipp. c. i. p. 191. seq. T. VII. et in Praedict. I. Comm. I. Text. i. p. 694. T. VIII.

x) Galen. in Hipp. Epid. III. Comm. I. Text. 7. p. 224. T. IX. Similiter in Praedict. I. Comm. III. Text. 95. p. 763. dicitur apud Hippocratem reperiri κῶμα βαδύ, ὑπνώδες, ἄγρυπνον, et in Coacis conii. κωματώδεια, μεμωρισμένα, κἀτοχα, κωματώδεις, ὕπνοι. At vero Galehus (L. De Puls. ad Tyron. l. c.) non satis sibi constitit, cum, an morbus hic medius quasi sit inter phrenitidem et lethargum, addubitaret. Cf. In Epid. II. Comm. III. Text. 3. p. 154. T. IX. P. I: (L. Praefagit. ex Puls. IV. 8. p. 302. et L. De Causs. Puls. IV. 15. p. 230. T. VIII. vbi omnia eius signa ad viuum repraesentantur. Sed Comm. III. in Hipp. Epid. III. Text. 39. p. 273. T. IX. adfertur κῶμα ἐξ ὑπνώδες.

y) L. De Praefag. ex Puls. IV. 8. p. 302. T. VIII. et in Epid. III. Comm. III. Text. 45. p. 275. T. IX. illa Hippocratis verba, καταφορῆ κακῆ, νωθρῆ, βαρέως ἀπόδυντα dic. optime per, μετάπτωσι εἰς ληθάργον, explicari posse.

yy) Alexipharm c. 16. p. 408. ed. Sarac.

ἀγρυπνία καὶ παραφροσύνη accidere fas est. Alio vero loco ^{a)}) idem ille disertè demonstravit, quamvis καταφορὰν apud HIPPOCRATEM κῶμα appellari.

Hinc apud GALENUM ^{a)}) ὕπνος καρῶδης, καὶ καταφορικὸς, τρομῶδεις καὶ ληθαργῶδεις καταφορὰ ^{b)}), ληθαργικαὶ καταφορὰ ^{c)}), cet. commemorantur. Hinc PLVTARCHVS ^{cc)}) in signis iis, quae Cleopatrae acciderant ex morfu aspidum, simul κάρρον ὑπνώδη καὶ καταφορὰν posuit. Hinc denique, ni fallor, factum est, vt, cum in hisce morbis subita quasi functionum corporis requies subnascatur, magno illi medico ^{d)}) κάρρος et κατάληψις, tanquam quaedam παράλυσις, reputanda videretur, coma vero et lethargus veluti deficiens et imbecillus motus, (οἷον ἐληπίς καὶ ἄτονος κίνησις) et nihilo tamen secius eodem genere contineri, quippe idem ille βαδὺν ὕπνον expressè κῶμα ^{e)}) significare dixerat. Quae ubi mente satis superque versaueramus, opportune ad hanc litem dirimendam nostramque functionem confir-

z) In Hipp. Praedict. I. Comm. I. Text. I. p. 694. T. VIII. et in Epid. II. Comm. III. Text. 3. p. 154. et Text. 33. p. 721. κῶμα idem, quod καταφορὰ ὑπνώδης esse dicitur. Cf. si placet, Swieten. Comm. in Boerh. Aph. 703. p. 337. T. II. ed. Hildb.

a) L. De Typis, c. 4. p. 153. T. VII.

b) L. cit.

c) L. cit. p. 154.

cc) In Vita Antonii p. 955. T. I. ed. Xyl.

d) De Symptom. Different. c. 3. p. 35. T. VII. ed. Chart.

e) L. De Praefag. ex Pulf. IV. 8. p. 301. T. VII.

confirmandam succurrit PAVLLI ^{f)} testimonium, qui *catochon* eorum, qui ante GALENV M vixerant, cum recentiorum *catoche* ac *catalepsi* prorsum convenire docuerat. Neque ei cur fidem nostram denegemus, equidem video, quippe haec exemplis si opus esset, pluribus demonstrari potuissent.

Quae cerebri vitia cum veteres medici rite a se inuicem seiungerent, neque vana profecto verborum deliramenta aucuparentur, siquidem GALENO ^{g)} teste, cuncta morborum genera aut a *parte laesa*, aut a *signo quodam*, aut ab *utroque simul*, aut a *caussa quadam effectrice*, aut denique a *similitudine* cet. appellanda existimarunt; non potuit non fieri, quin hac diligentia et accuratione summa nos antistarent quam longissime, adeoque in causis indagandis maiori sine dubio felicitate vterentur. Suus enim cuique morbo locus constat, sua cuique caussa et medendi via est, neque hinc facile ullus errandi metus oritur. Tantos igitur tamque praeclaros duces sequi, eorumque vestigiis strenue insistere, dulce ac iucundum est, neque (crede mihi experto) tam nouaturientes aut proni illi sunt ad nomina temere effingenda, quibus nulla subiecta est notio, ut hoc de principatu cum nostris hominibus vnquam contendere voluisse videantur.

IV. VARIA

f) De Re Medic. III. 6. p. 419. seq. et c. 10. p. 421. Coll. Steph.

g) In Epid. II. Comm. II. Text. 17. p. 136. T. IX. P. I.

IV.

VARIA OCVLORVM VITIA.

Oculorum conformatio vt affabre et artificiose facta est, ita etiam illi, CELSO^{a)}) auctore, *ingentibus et variis casibus patent. Qui cum magnam partem ad vitae simul et usum, et dulcedinem conferant, summa cura tuendi sunt.* Magna hinc olim medicorum oculariorum caterua occurrit apud veteres, quippe qui ad quaecunque corporis mala suos habuerunt artifices^{b)}, *ὠτικῆς, ὀδοντικῆς* cet. iisque etiam nomen a re, in qua potissimum versabantur, imposuerunt, sic, vt haud raro *διαιτητικοὶ, Φαρμακευτικοὶ, βοτανικοὶ, ὀνοδόται, ἐμβροδοδοταὶ ἰατροὶ* rel. commemorentur. Eminent autem in oculariorum numero PHIL^{c)}, DIONYSIVS, CLEON, THEODOTVS, EVELPIDES, NILEVS, ANDREAS, HERMON, HERO^{d)}, HERMIAS, FLORVS, APOLLONIVS, POMPONIVS BASSVS, HERMOPHYLVS, LVCIVS, STOLVS BRITANNICVS, innume-
rique

a) De Medicin. VI. 6. p. 346. ed. Krauf.

b) Galen. ad Trafsybul. f. L. Hygieine medicinae fit, an Gymnast. c. 24. p. 22. T. VI. ed. Chart.

c) Cels. l. c. p. 351. seq.

d) Gal. L. Composit. Medicam. Sec. Loc. IV. 8. p. 437. T. XIII. Cf. si placet, Walchii V. Cl. Antiquitat. Medic. p. 1. seq. maximeque Illustr. Trilleri Progr. De Var. Vet. Medic. Ocularior. Collyriis, Vitemb. 1772. p. 2. sequ. quibus in libellis multa de medicis oculariis, eorumque figillis, praeclare maximeque cum doctrinae copia perdocentur, quae legisse poenitebit, puto, neminem.

rique alii, quos adducere nec lubet, nec licet. Id tamen gratus memini, passim me id genus fragmenta reperire apud GALENUM, AETIVM, PAVLLVM, vnde, quam accurati ac diligentes in exprimendis oculorum morbis illi fuerint, facile colligitur.

Multa sunt (fateor) veterum nomina, quibus ad haec mala significanda vsi sunt, sed illa et naturae rei satis respondent, et medico instar ducum sunt, quorum ministerio ea feliciter persanare possit. Audiamus igitur eorum, quibus oculi sunt obnoxii, vitiorum recensum, praeunte AETIO ^e): Quae proprie dicuntur lippitudines (ὀφθαλμίας) et chemoses, et perturbationes, (ταράξεις) et tumores, (οιδήματα) et suffusiones ex plaga, (ὑποσφάλματα) et pterygia, affectiones sunt tunicae agnatae. Eadem etiam ulceratur, et carbunculo infestatur, et cancerosam affectionem habet. At lippitudo dura (σκληροφθαλμία) et lippitudo sicca, (ξηροφθαλμία) communes affectiones sunt palpebrarum, et ipsius oculi. Ceterum circa externam pal-

e) Tetrabl. II. Serm. III. c. 2. p. 299. Coll. Steph. et ed. graec. L. VII. 2 p. 123. b. Similiter Oribasius Synops. VIII. 37. seq. p. 128. et L. Curat. Loc. Affect. IV. 13. p. 645. ib.: Galenus Defin. Med. n. 325. p. 268. T. II. ed. Chart. vbi cuncta oculorum vitia ab inflammatione, fluxione, et ulceratione repetuntur. Remedia vero varia recensentur L. Medic. Parabil. I. 5. p. 584. seq. et L. II. 4. p. 608. T. X: L. Composit. Medicam. Sec. Loc. IV. 3. p. 426. seq. T. XIII. nec non apud Marcellum L. De Medicament. c. 8. p. 264. seq. Coll. Steph. Cf. si placet, Caelius Rhodigin. Lect. Antiqu. VII. 5. p. 314. seq. et L. IX. 1. seq. p. 423. quibus in locis plurima oculorum vitia docte appositeque veterum doctrinae enarrantur.

palpebrarum superficiem pustulae aquosae, (ιδάτιδες) melicerides, et steatomata. Verum ex iis, quae circa internam palpebrarum consistunt, est densitas, (δασύτης) aspretudo, (τραχώματα) sycofes, grandines, (χαλώζια) calculi, (λιδιώσεις) concretio, (σύμφυσις) conclusio, (μύσις). Et lagophthalmi appellantur, quibus superna palpebra remissa est, ut oculum contegere non possit: Ectropii vero quibus inferna palpebra eversa est. Sed et mutilationes, (κολοβώματα) et corrosiones, (διαβρώσεις) et ulcerationes (έλκώσεις) in palpebris consistunt. Circa palpebrae vero extremitatem fit trichiasis h. e. pili pungentes, et madarosis, quae et ptilosis vocatur, i. e. defluuium pilorum. Fit et morbus pedicularis, (Φθαρίσις) ac porrigo, (πιτιρίσις) et paruus instar hordei abscessus (κρηθή). Sed et milphosis i. e. pilorum nuditas, affectio est extremitatis palpebrae. Rubicunda enim his est palpebrae ala, colore miltum i. e. minium referens, (vnde etiam miltosis vitium appellatur). At vero anguli afficiuntur quidem etiam in aegilopis, sed non soli. Carunculae autem naturalis supra iustum modum incrementum et decrementum, (έγκαιθίδες καὶ ροιάδες) solorum angulorum affectiones sunt. Porro circa tunicam corniformem consistit caligo (άχλως) nubecula, (νεφέλιον) argemon, (άρμα) epicauma, (έπίκαισις καὶ έλκωσις) coeloma, bothrium, ruptio, (ρήξις) prolapsio, (πρόπτωσις) unguis, (όνυχία) pus, (πύωσις) pustulae, (Φλυκταίναι) carbunculi, (άνθρακες) canceratae affectiones, (καρκινώδεις διαθέσεις). At circa aciniformem tunicam sunt prolapsio, myocephala, sta-
phylo-

phylomata, (add. ἤλοι) et *mydriasis*, quae et *platycoria* vocatur, i. e. pupillae dilatatio, *tabes*, (Φθίσις) *confusio*, (σύγχυσις) *pupillae distractiones*, (παρασπασμοὶ τῆς κόρης). *Suffusio* (ὑπόχυμα) vero circa ipsum foramen aciniformis siue uniformis tunicae consistit, hoc est, iuxta pupillam. Sed et ouiformis humor amplior se ipso factus, aut crassior, exactum visum impedit. Quin et imminutus idem humorem crystallinum resiccat. Quae vero *glaucedo* (γλαύκωσις) appellatur, siccitas est vehemens humoris crystallini. *Obscuratio* (ἀμαύρωσις) autem obturatio est nerui visui, ut omnino non videat, qui sic affectus est, pura tamen apparente pupilla. Laesos etiam oculos habent, citra hoc, ut aliquid mali appareat circa oculos, qui *nyctilopes* appellantur. Totorum vero oculorum manifesta laesio est, quae expressio (ἐκπιεσμός) vocatur. Est autem prominentia oculi velut extra positi. —

Cum hac AETII descriptione PAVLLVS f) mirifice consensit; qui quo maiori cum cura chirurgiae dederat operam, eo maiori fide dignus est, cum artificis sit, vti nominibus nec fictis, nec inutilibus. At vero perlegenti mihi libellos eos, quibus nostra aetate, de chirurgia agitur, videor in alienum ignotumque orbem delatus. Veterum enim nomina aut penitus obsoleuerunt, quia nostri homines haud raro sibi soli sapere, quam ex aliis pendere malunt, aut etiam, si qua in vsum adhibentur, peruerse iis tantum non semper vtuntur

ac

f) De Re Med. III. 22. p. 431, Coll. Steph. et ed. gr. p. 71.

ac sine vlla veterum medicorum auctoritate. Ex quo, si quid video, non potest non maximum medicinae detrimentum inferri.

Sed ohe, iam satis est, satis nugarum ineptiarumque, si cui ita videatur. Vos non amplius moror, amici, iudices, aduersarii; Hos solos, quoniam nuper aliquis eorum tam durus sentiendo atque iudicando fuit, vt, qui magis esse possit, sciam neminem, praeunte Comico §),

*Dehinc vt quiescant, porro moneo, et desinant
Maledicere, male facta ne noscant sua.*

*Fauete, adeste aequo animo, et rem cognoscite,
Vt pernoscat, ecquid spei sit reliquum.*

§) Terent. Prolog. in *Andriam* v. 22. sequ.

INDEX

RERVM MEMORABILIVM.

A.

- Abscessus lactei**, descript. 123. raro occurrunt apud veteres 124. quando oriuntur ib.
- Aëtius**, eius vlcera bubastica quid 36 sq. non variolae ib. egregia pnpulas miliares descr. 114. sent. de febre petechiali 114 sq. recenset oculorum vitia 269 sq.
- Agarthacides**, morbum, descriptit qui idem cum vena Medinensi 10
- Αλφος v. Vitiligo**. differt a λεύκη. 156. propter caussarum et remedium conuenientiam pro praecursore leprae censendus 157.
- Angina**, eius diuisiones 245. 249. nominum diuersitas apud auctores recentiores ib. veterum nomina 246. toleranda illa sunt ib. commode adhibentur 247. Caelii et Alexandri 248. Aëtii 249. Pauli 250. repetierunt etiam veteres nomina anginae a causa 250 sq. Hippocrates ib. Hic etiam exitum morbi bene descriptit 251. symptomata morbi ex Caelio 252 sq.
- Anthraces veterum**, quid, 23 sq. descr. vett. 28. resp. nostrae febri vrticatae s. putridae 29. non variolae 32 sq. tempus quo in Italia orti 33.
- Arabes primi descripsere variolas**, 42 sq. caussae silentii 43. praecipui hoc de argumento auctores 47.
- Aretaeus**, eius merita, 200. 208. descriptit duplicem morbum venae cauae, κέσμαται et inflammationem 188 sq. negant multi 200.
- Asphyxia**, quae apud veteres v. *Leipothymia*.
- Asthma pneumodes Aretaei**, quid, 212. non est orthopnoea ib. non asthma flatulentum ib. non tuberculum crudum ib. signa asthmatis pneumodis, 213. est asthma scirrhosum recentiorum ib. Sauuagesius corrigitur 213 sq.
- Αιδύτη Hippocr.** ad quemnam morbum referenda, 131. symptomata ib.
- Auenzoar**, def. morbill. 56.
- Auicenna**, diff. variol. et morbill. 56.

B.

- Blactiae**, quid, 57 sq. Aaronis, Rhafis Arabumque desin. 58. sunt eadem ac morbilli 59.
- Brassauolus**, Ant. Musa, classes morborum gallicorum 83 sq.
- Bubastus**, vrbs Aegypti ob vlcuscula clara 37.
- Burchard**, Io. testimonium de morbo gallico 84.
Grün. Morb. Antiq.

S

C. Ca.

I N D E X

C.

- Canina insania*, v. *Insania*.
Carbunculi, v. *Anthraces*.
Carus, v. *Lethargus*.
Catalepsis Caelii, quid, 204 sq. v. *Lethargus*.
Catochus, v. *Lethargus*.
Celsus, quando vixerit 180.
Cerealis conuulsio, v. *Conuulsio*.
Coma, v. *Lethargus*.
Conuulsio cerealis, variae appellationes, 102 primi qui adduxerunt ib. sq. dissensus medicorum in causis, 103 sq. signa 106. optime a Vogelio descript. 106. veteribus plane incogn. 107
Cranona vrbs, situs, 29 sq. infamis ob morbos putridos 30.
Cutis varia vitia, 146. quomodo ordinanda. 186.

D.

- Dracunculus Graecorum*, idem, ac Vena Medinensis 217.
Diocles Carysius, descript. mali hypochondriaci 128 mali hysterici 128.

E.

- ^{Εκζέματα} *Εκζέματα*, diuersae appellationes 148.
^{Εκλύσις} *Εκλύσις Hippocr.* quid 257.
^{Εκθύσις} *Εκθύσις*, quid 27.
Elephantiasis Arabum, nusquam apud Graecos et Latinos extat. 184. est ex varicum genere ib. eius signa 185.
Elephantiasis Graecorum, thermis Meliis curatur, 174 sq. etiam aquis Albulis 175. de tempore originis disputant ib. 180. varia eius nomina, 176. natura eius, 177. est cancer in toto corpore secundum Paullum ib. species binae sunt ib. eius symptomata, 178. malum rebelle, 179. est princeps cutis vitium ib. transit in mitiorem lepram, 180. respondet leprae Arabum 185
^{Ερωρυτιδες} *Ερωρυτιδες*, non sunt variolae, 40. descr. 149 quomodo curanda eib.
^{Ερρηξ} *Ερρηξ Aetii*, eius conuenientia cum papulis 152.
Eruptiones et varia cutis vitia, 146. multis gaudent appellationibus, 147. vnde nascantur ib. sq. popularum v. ^{Ερωρυτιδες} *Ερωρυτιδες*.
Exanthemata, signific. 25 sq. non variolae ib.

F.

- Febres cum eruptionibus*, varia nomina, 110 sq. generatim veteres exanthemata dixerunt 111. *λεχίνας*, *λέπρος* et *λευκος* ad eas veteres retulerunt ib. Fracastorii sententia de febr. c. erupt. non cognitae veteribus refut. 117. lenticularis et puncticularis descr. 118. miliaris descr. ex Herodoto 115 sq. Panno-

RERVM MEMORABILIVM.

Pannonica f. Hungarica, 120. propius ad lenticularem accedit, 120. vestigia apud Hipp. ib. petechialis descr. Hipp. 111. sq. ex Aëcii sententia, 114. punctularis descr. sec. Fracastorium, 118. scorbuticae et diurnae, febrisque scarlatinae et vtricatae cum miliari Hipp. conuenientia 117.

Fiorouanti, eius absurda opinio de origine luis venereae refutatur 82 sq.

Fracastorius, eius sententia de febribus cum eruptionibus refutatur 117.

Furor uteri, varia eius nomina, 238. descriptio symptomatum, 239 bene describuntur a Sorano ib.

G.

Galenus, variolarum non meminit, 35. duas species vitiliginis fecit 159.

Gallandat, Dau. Henr. descripsit dracunculum 220

Gallicus morbus, v. *Venerens morbus*.

Gemursa Plinii, quid 161.

Gregor. Turonenf. testimonium de variolarum origine nullius momenti 45.

H.

Haematites, alias voluulus dicitur, v. *Voluulus*.

Haenischius, quid per *viduata* intellexit 196.

Hahnii merita in defendenda variolarum antiquitate, 16 sq. n. refutatur 21 sq. laudes viri 21 sq. falso Aaronem appel. 42. falso Rhafen crepat n. 46.

Herodotus, eius descriptio de feбри miliari v. *Febres*.

Herpes, v. *Erys.*

Hydrophobia, quid, 234. non Graecis incognita, 235. nomina diuersa apud veteres, 235 sq. opiniones de sede mali 236 est melancholiae neruosa species ib. symptomata ib. conueniunt cum recentiorum descriptionibus 237 sq.

Hydrops, varia eius genera, 240. malus corporis habitus, 241 praecursor hydropis ib. veteres hos morbos bene descriperunt ib.

Hungarica f. Pannonica febris, v. *Febres*.

Huttenus, eius testimonium de morbo gallico 101.

Hypochondriacum malum, dissensio auctorum in causa inquirenda, 126 conuenientia cum malo hysterico, 128 causas, signa, euentus bene expresserunt veteres, 128. Diocles Carystius descripsit ib. signa praecipua, 129 Inflatio vnde repetenda, 129 symptomata dirissima, 129 sq. varia ex sede nomina accepit 130.

Hystericum malum, vestigia multa apud veteres et Hipp. 126 sq. symptomata varia a veteribus commemorata, 127. eius accurata descriptio ex Diocle Carystio 128.

INDEX

I.

- Ibn. Doreid* testimonium de variolarum origine 44.
Ichores, quid, 30. sunt apud Hippocr. forsitan petechiae s. purpura ib.
Icterus niger, quid 134 sq.
Idioma, quid, 27. variae appellationes 184
Ignis sacer, quid apud veteres maxime latino barbaros 50
Impetigo Celsi, lepra est, 174. v. *Lichen*.
Incubus, quid, 232. varia eius nomina ib. consentiunt scriptores in describendis signis ib. symptomata 233
Inflatio in malo hypochondriaco, vnde, 129 splenis inflatio 130
Insania Lupina s. *Canina*, est species melancholiae, 229 symptomata, 229 sq. consentiunt hac in re veteres et recentiores medici 230 sq.
Insitio variolarum, v. *Variolae*.

K.

- Καχεξία*, praecursor hydropis 241.
Κήματα Αρίταει, quid, 188. varia significatio, 192 sq. causae vnde oriuntur ib. pertinent ad tumores et ulcera rodentia, 193 sq. sunt aneurysma vel varix, 194. sunt ruptio, 199 oriuntur ex inflammatione 201. non rarus morbus est, 203. dicitur apud Caelium fluor sanguinis 204 sq.
Κίρσο apud veteres, quid 194 sq.
Κνησμός s. *pruritus*, quoddam genus exanthematum, 150 sq. vnde oritur, ib. eius natura ex veterum sent. ib.
Kriebekrankheit, v. *convulsio Cetealis*.
Κρύμαδος febris apud veteres, quid 200.

L.

- Langius*, Jo. *Sudor*. *Angl. veteribus attribuit* 66.
Leipoppsychia v. *Leipothymia*.
Leipothymia, leipoppsychia apud veteres quid, 255. recentiores pro synonymis falso habent, ib. non spernenda sunt veterum nomina, 256, 259. leipothymia et syncope genus sunt, reliquae vero species, ib. *ἐκλυσις* ad priorem, *λειποθυμία* ad posteriorem pertinet, 257. a causis repetitae, 257 sq. syncopes species variae a variis causis 258 sq.
Λευκοίτη febris, quid apud veteres 200.
Lepra Arabum, differt a lepra Graecorum, 180. est vera Graecorum elephantiasis, 181. testimonia Arabum, ib. eius signa potiora, 182. differt ab Albara 183.
Lepra Graecorum, quid, 171. est ex scabierum genere, ib. oriri debet a vermibus, 172. interdum vehementer saevit, 173. causae, vnde repet. ib.
Lepra Iudaeorum, dissensus auctorum in eius descript. 157 sq. pro vitiligine alba habenda 158.

RERVM MEMORABILIVM.

Lethargus, species eius sunt catochus, carus, coma, catalepsi, 260 sq. oriuntur a causa frigida, ib. carus, coma et cataphora quomodo differant, 261. lethargus pro genere habendus, 262 sq. catochi species tres dantur, 263. differt quodammodo a catalepsi, ib. quomodo concilianda veterum loca, ib. carus et coma quid, 264. symptomata, ib. sq. coma et cataphora vnde oriuntur, 265 sq. controuersia de verbis quomodo dirimenda, 267.

Λειψη, v. *Vitiligo*, ad eruptiones febrium a vett. numeratur, 111. differt ab alphi, 156. propter causarum et remediorum conuenientiam praecursor leprae est 157.

Lichen, est sine dubio Celsi impetigo, 162 sq. non est scabies, 163. vngues infestat, 164. et pueros, maxime mentum, ib. habet quaedam communia cum lepra, scabie cet. lichen oris sero apud Rom. obtinuit, 165. Sennerti diuisio lichenum, 166. varia Plinii loca hoc de morbo, ib. sq. non novus apud Graecos lichen fuit, 167. conuenit cum psora et lepra, 168. serpit 169. lichenas, lepras et leucas veteres ad eruptiones febrium retulerunt 111.

Lues venerea v. *vener. lues*.

Λυσις, quid v. *Insania lupina*.

Lycoides, species anginae est 248.

M.

Malum hypochondriacum, v. *Hypoch. mal.*

Malum hystericum, v. *Hyst. mal.*

Marius Auenticus, nom. variol. 41 et 44.

Masudi testimon. de variol. origine 44.

Medici boni et magni praestantia, signorum scientia cernitur 252. veteres non negligendi 6. damna exinde ib. sq. eorum pretium quale 7. a morbi genere disti 268.

Medinensis vena, v. *Vena Medinensis*.

Morbi qui noui aut antiqui, 7. sola lectione definiendi 8. quae iudicis talis dotes 9. vnde nouitas morborum 10. media via incedendum ib. diuisio iusta 14. morbus niger v. *malum hypoch.* morbi gallici nouitas declarata, 100 sq. de morbo Gallico testimonium Vlrici Hutteni 101. morb. gall. classes v. *Brassauolus*. morbi periodici, eorum nomina, 121. antiquitas exemplis confirmata, ib. et signa, 122.

Morbilli, nouus morbus 54 sq. ab Arabibus coeptus, ib. bene descr. Rhafes 55. eius symptomata 62

Morgagnii, magnum nomen, 196. quid per *αἰδύματα* intellexit 197 sq.

Musitanus Car., negat nouitatem luis venereae, 74 et 75.

N.

Natales papularum miliarium, vnde repet. 113.

S 3

Necro-

INDEX

- Necrosis ustilaginea*, v. *convulsio cerealis*.
Nileus, oculus medicus 268.
Novi morbi, non semper sunt 12 sq.

O.

Oculorum vitia, multa, 268. ocularii medici multi apud veteres. ib. accuratiores sunt recentioribus, 269. oculorum vitia recenset Aëtius 269 sq.
Oribasius, pustulae circa cutim ei non sunt variolae 36.

P.

Papulae, pustulae, quid, 27 sq. 152. ortus, ib. cum herpete Aëtii conuenientia, ib. diuis. sec. Cels. 153. apud Rom. papulae et pustulae promiscue vtuntur, 153 sq. quomodo curandae, 154. papulae sudorum v. *ἐκσιματα*, papularum miliarium natales v. *Natales*.
Paulli descript. anthrac. 38.
Pedeselli apud Arabes, quid 216 sq.
Φλογάνιον, non variolae 40.
Φλογαίνδες, quid, 29. resp. Celsi pustulis 29.
Φόβητις, v. *malum hypochondr.*
Phymata, quid 24.
Præiudiciorum vis 1.
Prora, eius descr. ap. vett. 159. diuersae appellationes apud Aetium et Paullum, 160. etiam crura occupat, 161. eadem remedia requirit quae elephantiasis, lepra cet. ib.
Pruritus, v. *κνινός*.
Pustulae, v. *Papulae*.

R.

Rachitis, eius descriptio, 141. a quibusdam *tabes pectoris* dicitur, 142. descript. sec. Hipp. 142 sq. signa 145.
Raphania, v. *Convulsio cerealis*.
Recentiorum medicorum oscitantia culpanda 244.
Reiskii testim. de orig. morbill. et variol. 44. dubitat de luis gallicae orig. 76 sq.
Rhasus, dubius de variolarum origine videtur, quoad nom. 45. sed publice profitetur neminem sciuisse variol. ib. sq. eius variolarum descr. bona, 48 sq. morbillorum descr. bona, 55.
Roseolae f. *Rubeolae*, quid Sauuagesio, 159. morbilli, 59. refut. opinio de duplici spec. rubeol. 60. Sennerti descr. ib. est species febris scarlatinae malignae, 61 sq. eius symptom. 63
Rubeola variolodes, quid 64.

S.

Satyriasis vterina, eius signa 240.
Sauuages, quoad asthmatum diuisionem corrigitur, 213 sq. item quoad morbos soporosos 262
Scarlatina febris v. *Febres*.

RERVM MEMORABILIVM.

Schloetzer, testimonium de variol. origine refutatur 44 sq.
Scorbutus, morbus veteribus non incognitus, 132 sq. ap Hipp.
 magni splenis nomine occurrit, ib. signa, 133. icterus quoque
 niger dicitur, 134. voluulus apud Hippocr. 135 sq; conuenit
 cum σκληροθύρβη et σωμακίακη, 137. oscedo apud Marcell. 138.
 multiplex et mutabilis forma 139 sq.

Sculptura et res statuaria, magna vett. 41. nusquam variol. ve-
 stigia ib.

Sebitz, Melch. eius diuis. morb. nou. 11. eius op. de ἐκθύμασι
 Hipp. pro variolis refut. 34.

Sennerti argument., pro antiquit. variolar. 17 sq. n.

Σκληροθύρβη, ad scorbut. refert. 137 sq. mutabil. eius forma, 139 sq.

Στομακίακη, ad scorbutum refertur, 137 sq. mutabilis eius forma,
 139 sq.

Sudor anglicus, nouus morbus, 65. negant multi, 66. eius
 symptom. ib.

Sydenhami, iudic. de variol. origine 51.

Syncope, quid apud veteres, 255 sq. v. *Leipothymia*.

T.

Tabes pectorea, v. *Rachitis*.

Tiberius August. non hab. luem gallicam 74 sq.

Tuberculum crudum, quid, 212. signa 215.

Tussis, singularis, species ap. Galenum, 215. quid ib.

Τυφώδης febris, ap. vett., quid 200.

V.

Valesius, negat luem gallicam nouam esse 74 sq.

Variolarum insitio, nouus morbus, 52. aduersarii, ib. defen-
 sores, 53. lis inde magna ib.

Variolae, eius antiq. defens. 16. aduersarii, 18. nouae sunt ob
 dissentum auctorum, 19. maxime seculorum prior. vbi le-
 ctio veterum strenua, 20. causae variae cur a vett. repet. 21.
 Hahnii refut. 21 sq. non sunt anthrac. Hipp. 22, 132. non
 phlyctenides, 29. non ichores, 30. ne nomen aut signa
 ap. vett. variol. sunt, 35. non mem. vett. ib. variolae non
 sunt Oribasio pustulae et Aëtii bubastica, 36. Paullus non
 descr. variol. 38 sq. nec ἐκζέματα Aëtii, 39. nec φλυζάνιον,
 40. nec ψυδάκιον, ἐκινυκτίδες, ib. nusquam variol. vestigia in
 statuis et imagin. 41.

Vena Medinensis, vnde dicta, 216. non conuenit cum pede-
 sellis, 217. non cum vitibus s. tortura vena, ib. non cum
 morbo bouino, ib. nec grando suum est, ib. Graecis dra-
 cunculi nomine cognita, ib. 221. descriptio eius, 217 sq.
 est vlcus pustulosum, 219. vnde, ib. signa, ib. ita etiam de-
 scribitur a recentioribus, 220. a verme oritur, 224. refu-
 tantur aduersarii 225

Venae

RERVM MEMORABILIVM.

- Venae cauae morbus*, hodiernum occurrit, 188. potest distendi et rumpi, 195. ap Aretaeum est phlegmone, 200. non est idem, quod *nidura*, 201. argumenta aduersariorum refutantur, 202 sq.
- Venerea lues*, nouus morbus, 69. ob dissensum auctorum, ib. sq. ob testimonium medicorum, 70 sq. aduersariorum. recensio 72 sq. ob nominum diuersitatem, 78 sq. ob dubitationes de tempore, origine et causis, 81 sq. ob symptomatum diuersitatem 85 sq.
- Veterum scriptorum*, pretium, 2. non contemnendi, 3 sq. omnium minime medici, 6. multi admiratores peccant, 12. veteres in obseruando accuratissimi, 227. imitandi sunt ib. conueniunt cum recentioribus, 228 sq. veteres accuratiores recentior. sunt, 243 sq. vett. morborum nomina a causis, signis, partibus laesis cet. repetunt 267.
- Vitiligo*, eius descriptio, 154. dissensus vett. 154. tres species Celli, 159 sq. duae Galeni, ib. diff. 156.
- Voluulus*, eius descriptio, 135 sq. signa, ib. tres species apud Hipp. 135 sq.
- Vteri furor*, v. *Furor uteri*.

VITIA OPERARVM.

n. signific. not.

- Pag. 4. l. 14. Qui enim, del. — 123. n. 99. l. 3. euulsi l. enim euulsi.
- ib. l. 17. inquis, leg. inquit: — 167. n. l. 12. Galenum l. apud Galenum.
- 5. l. 14. artifices l. artifices. — 182. l. 7. visticial. vestigia.
- 11. l. 6. noua l. nouae. — 188. l. 3. oboluerint l. ob-
existimandae. — 188. l. 3. oboluerint l. ob-
existimandae.
- 20. l. 6. sic l. sin. — 222. l. 24. *καδόμενος* leg.
καδόμενος.
- 28. n. i. 11. leuis l. leues. — 224. l. vlt. multi leg.
multis.
- 30. l. 16. solent, del. — 227. l. 8. diligentem leg.
diligentiam.
- 31. n. l. 5. Medic. l. Medend. — 234. l. 8. excruriari leg.
excruriari.
- 37. l. 7. itaque l. istaque. — 236. l. 3. Ridlegus leg.
Ridleyus.
- 41. l. 13. Mufega l. Mu-
feya. — 247. l. 12. cum leg. et.
- 47. l. 10. abnoxios l. ob-
noxios. — 255. l. 18. defectione
leg. defectione.
- 63. l. 2. linguae l. lingua. — 256. l. 14. accusationem
leg. accusationem.
- 67. l. 1. *ρυγάδες* et *ἐλάδες* l. —
ρυγάδες et *ἐλάδες*.
- 84. n. l. 16. conuiuia l.
conniuii.
- ib. l. 16. inquit l. inquit.

ndi et
dem,
ntur,

n, ib.
enfio
es de
iuer-

mni-
vete-
con-
ores
affis,

ecies

apud

alfil.
fi.
m l.

igia.
l. ob-
rint.
leg.

leg.

leg.

n.
leg.

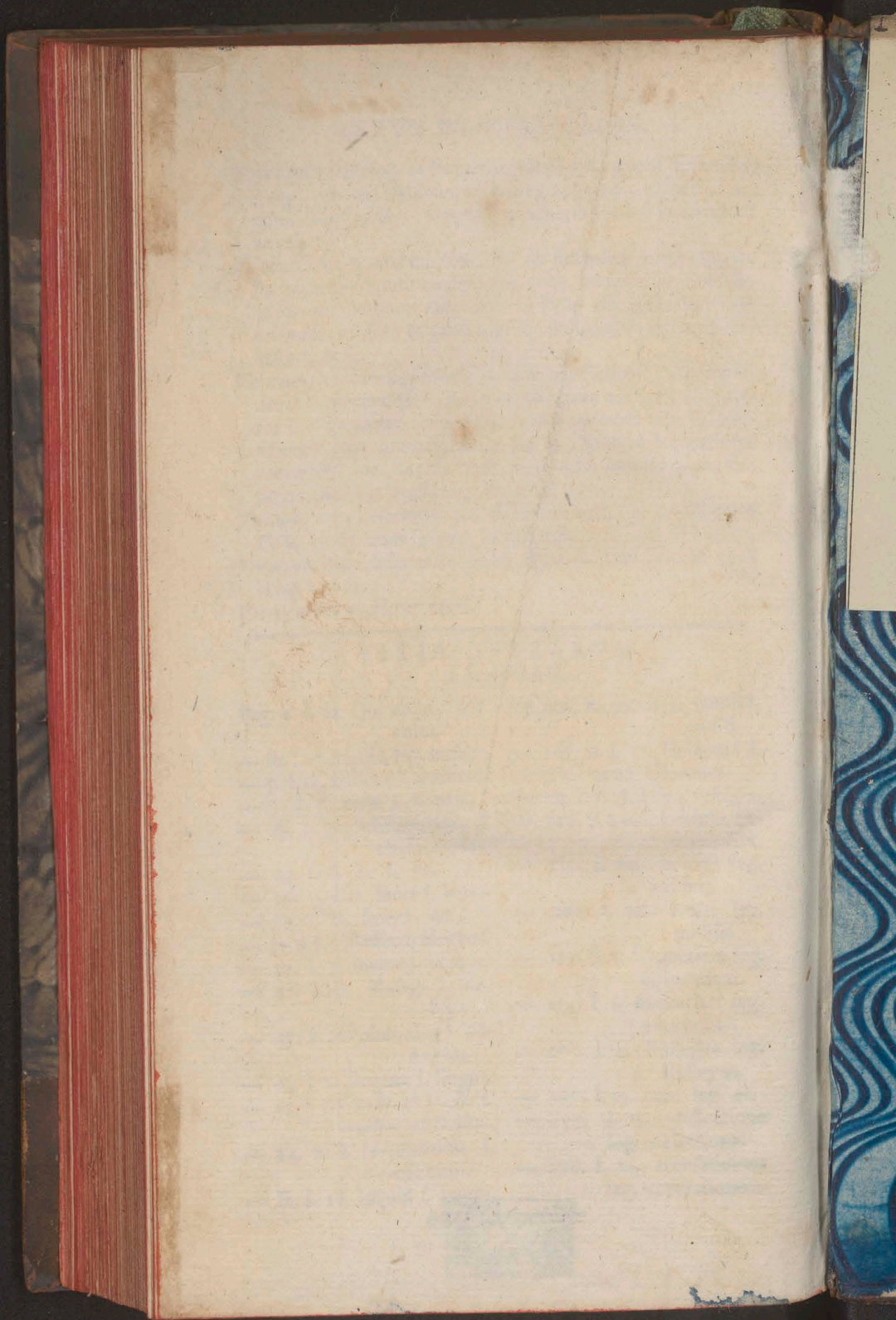
i.
leg.

ts.
et.

ione

e.
nem

aem.

1912

[Blank paper label]

Biblioteka Jagiellońska

stdr0026711

